

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ (DİN SOSYOLOJİSİ) ANABİLİM DALI

KADIN MAHKÛMLARDA SUÇ VE DİN ANLAYIŞI

Doktora Tezi

Fatma KENEVİR

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Niyazi AKYÜZ

İkinci Danışmanı

Prof. Dr. Tülin GÜNŞEN İÇLİ

Ankara- 2015

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ (DİN SOSYOLOJİSİ) ANABİLİM DALI

KADIN MAHKÛMLARDA SUÇ VE DİN ANLAYIŞI

Doktora

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Niyazi AKYÜZ

İkinci Danışman: Prof. Dr. Tülin GÜNŞEN İÇLİ

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı

İmzası

Prof. Dr. Niyazi AKYÜZ

.....

Prof. Dr. Öznur ÖZDAĞAN

.....

Prof. Dr. Hasan ONAT

.....

Prof. Dr. Zeki ASLANTÜRK

.....

Doç. Dr. Erdal AKSOY

.....

Tez Sınavı Tarihi

T C
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim. (...../...../2015

Tezi Hazırlayan Öğrencinin

Adı ve Soyadı

Fatma Kenevir

İmzası

.....

Bu tez, Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından, **Proje No:1410654001** ile Lisansüstü Tez Projesi (Doktora) kapsamında “*Kadın Mahkûmlarda Suç ve Din Anlayışı*” başlığıyla 12.06.2014 - 12.06.2015 tarihleri arasında desteklenmiştir.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	I
TEŞEKKÜRLER.....	VI
KISALTMALAR.....	VII
GİRİŞ.....	VIII

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KAPSAM VE YÖNTEMİ

A. ARAŞTIRMANIN KONUSU, AMACI, ÖNEMİ VE HİPOTEZLER

1. Araştırmanın Problemi.....	1
2. Araştırmanın Konusu.....	2
3. Araştırmanın Amacı.....	3
4. Araştırmanın Önemi.....	4

B. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

1. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları.....	5
2. Araştırmanın Evren ve Örnekleme.....	6
3. Araştırma Soruları/Hipotezleri.....	9
4. Araştırmanın Modeli.....	12
5. Veri Toplama Aracının Hazırlanması.....	16
6. Araştırma Verilerinin Toplanması.....	19
7. Araştırma Sınırlılıkları ve Karşılaşılan Güçlükler.....	22

8. Pilot Araştırma.....	25
-------------------------	----

C. LİTERATÜR TARAMASI VE TANITIMI

1. Uluslararası Literatür.....	26
--------------------------------	----

2. Ulusal Literatür.....	35
--------------------------	----

İKİNCİ BÖLÜM

KADIN SUÇLULUĞU VE DİN ANLAYIŞI/DİNDARLIK

KAVRAMSAL VE TEORİK YAKLAŞIMLAR

A.KAVRAMLAR /OPERASYONEL TANIMLAR.....	60
---	-----------

1. Suç	60
--------------	----

2. Sapma.....	63
---------------	----

3. Kabahat	65
------------------	----

4. Kadın Suçluluğu	66
--------------------------	----

5. Meşrulaştırma.....	71
-----------------------	----

6. Günah.....	72
---------------	----

7. Din	73
--------------	----

8. Dindarlık	74
--------------------	----

9.Dindarlık Tipolojileri	74
--------------------------------	----

10.Dindarlık Dereceleri.....	75
------------------------------	----

11.Dindarlığın Boyutları	79
--------------------------------	----

a. İnanç Boyutu.....	81
----------------------	----

b. İbadet Boyutu.....	82
c. Tecrübe Boyutu.....	84
d. Bilgi Boyutu.....	84
e. Etki Boyutu.....	85
12. Kadın Dindarlığı	87

B. SUÇ TEORİLERİ

1. Rasyonel Tercih Teorisi.....	91
2. Anomi Ve Gerilim Teorisi.....	95
3. Sosyal Öğrenme Teorisi.....	100
4. Kontrol Teorisi.....	103
5. Sosyal Bağ Teorisi.....	106
6. Sosyal Düzensizlik Teorisi.....	108
7. Alt Kültür Teorisi.....	112
8. Feminist Suç Teorisi.....	113
9. Nötrleştirme Teorisi.....	117
9.1 Sorumluluğun reddi.....	118
9.2. Zararın reddi.....	119
9.3. Mağdurun reddi.....	120
9.4. Kınayanları kınama.....	121
9.5. Kendi değerlerine bağlılık.....	121

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KADIN MAHKÛMLARDA SUÇ VE DİN ANLAYIŞI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA: ANKARA(SİNCAN), İZMİR(ALİAĞA), İSTANBUL(BAKIRKÖY) KADIN KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU

A. ARAŞTIRMANIN BULGU VE YORUMLARI

1. Kadın Hükümlülerin Sosyo-Demografik Özellikleri.....	123
2. Katılımcıların Suç Geçmişleriyle İlgili Özellikleri.....	135
3. Katılımcıların Dini Yaşantılarıyla İlgili Özellikleri.....	146
4. Suç Türleri İle Dindarlık ve Meşrulaştırma Türleri Arasındaki İlişki.....	184
5. Katılımcıların Nötrleştirme Tekniklerine Göre Özellikleri.....	190
a. Mağdurun Rolüne Dair.....	192
b. Suçun Sorumluluğuna Dair.....	203
c. Zararı Kabul Etmemeye Dair.....	237
ç. Değerlere Bağlılık Üzerine.....	247
d. Suçlayanları Suçlamaya Dair.....	253
e. Karşılaştırmalı Mazeret(Kıyaslama).....	258
f. Erteleme.....	261
g. Çoklu Nötrleştirmeler.....	262
h. Suçun Kabulü.....	264
1. Geçmiş Yaşam Mağduriyeti.....	264

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

1.SONUÇLAR.....	266
2.ÖNERİLER.....	276
3.KAYNAKLAR.....	277

ÖZET.....	289
SUMMARY.....	290
EKLER.....	291
Ek.1.Anket Formu.....	291
Ek. 2. Gönüllülük Onam Formu.....	299
Ek. 3. Araştırma İzni.....	300
Ek. 4. Araştırma İzni.....	301

TEŞEKKÜRLER

Çalışma sürecim boyunca desteklerini esirgemeyen danışman hocalarım Prof. Dr. Niyazi AKYÜZ ve Prof. Dr. Tülin Günşen İçli hocama teşekkürlerimi sunarım. Lisans eğitimimde başlayan danışmanlığını bırakmayarak, desteğini esirgemeyen hocam, Prof. Dr. Hasan Onat'a, araştırma sürecinde, eleştiri ve önerileriyle araştırma gelişimine katkıda bulunan değerli hocalarım başta Prof. Dr. Recai Doğan olmak üzere, Doç Dr. İhsan Çapcıoğlu, Doç. Dr. İhsan TOKER ve Yrd. Doç. Dr. Mehmet KALAYCI hocalarıma teşekkür ederim.

Çalışma sürecim boyunca her türlü kolaylığı sağlayan Ankara Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, İzmir Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, İstanbul Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu yetkililerine ve yardımcı olan personeline teşekkür ederim. Ayrıca, Ankara (Sincan) Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'ndan, Mevhibe Nurşah Aydoğan, Murat Erkan, Özlem Tanış, Nesil Sağın Küçük, Şebnem Saylık Çöllü'ye, İzmir (Aliğa) Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'ndan Müşerref Şener, Afet Haznedaroğlu, Ümran Varol, Nur Esentürk, Zehra Altunsoy, Azime Başöz, Hanife Söyler, Zeynep Küçük'e, İstanbul (Bakırköy) Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'ndan Sümeyra Sav, Harun Şimşek, Gürhan Aydın, Nurullah Karataş, Hülya Taşöztürk, Döne Özlü Günay ve Gevherhan Olgun'a yardımlarından dolayı teşekkür ederim.

Çalışmamın her aşamasında emeğini ve desteğini esirgemeyen Yrd. Doç. Dr. Mualla YILDIZ'a ve çalışmam boyunca yardımlarını esirgemeyen Eğitim Daire Başkanı Dr. Vehbi Kadri KAMER'e teşekkür ederim. Ayrıca, bugüne kadar verdikleri emek ve bilgiler için isimlerini zikredemediğim tüm hocalarıma teşekkür ederim. Katılımları ve samimiyetleri için çalışmaya katılan tüm mahkûmlara teşekkür ediyorum.

Eğitim hayatım boyunca desteğini her zaman yanımda hissettiğim, anlayış, sabır ve sevgileriyle her zaman yanımda olan aileme teşekkür ederim.

KISALTMALAR

A.g.e.	: Adı geçen eser
A.g.m.	: Adı geçen makale
Akt.	: Aktaran
AÜİFD	: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
CÜİFD	: Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
Çev.	: Çeviren
P.	: Page
S.	: Sayfa
SÜİFD	: Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
Sy.	: Sayı
UÜİFD	: Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
Vb.	: Ve benzeri
Yay.	: Yayınları

GİRİŞ

Günümüz toplumlarında suç ve sapmanın giderek yaygınlaşması, suç işleyenlerin yaptıklarını haklı ya da en azından makul gösterme çabaları ve bunlarla ilişkili olarak toplumun suç ve sapkın davranış konusunda duyarsızlaşması, gün geçtikçe artan bir problemdir. Diğer yandan toplumların yaygın olarak inandıkları dinler ile yasaların yasak ve kuralları arasında önemli benzerlikler olduğunu söylemek mümkündür. Bu durumda, bir dine inanan ve o dinin ahlak kurallarına uymayı kabul eden kişiler hakkında şu soru akla gelmektedir: Bir dine inanan birey, inancı gereği doğrudan yasaklanmış veyahut genel ahlak ilkeleri vasıtasıyla önüne set konmuş eylemleri nasıl gerçekleştirmektedir? Yapılan çalışmalar sonucunda, suç kabul edilen eylemleri gerçekleştirenlerin, ilgili davranışlarını açıklayacak bir takım nedenler öne sürdükleri görülmüştür. Kişinin geliştirdiği bu iddialar ve açıklamalar, normal koşullarda suç niteliği taşıyan eylemleri normal bağlamından çıkararak içinde bulunduğu şartlar içinde haklılaştırmaktadır.

Bu çalışma dindarlık ve suç ilişkisini ele almış olup, suça karışan kadınların meşrulaştırma tarzlarını incelemiştir. Çalışmanın birinci bölümünde araştırmanın problemi, konusu, amacı, önemi, yöntemi, modeli, araştırmanın sınırlılıkları, örnekleme, hipotezleri, veri toplama araçlarına yer verilmiştir. Son olarak dindarlık suç ilişkisine dair ulusal ve uluslararası literatür taraması sunulmuştur.

Araştırmanın ikinci bölümünde, suç ve dindarlık ilişkisini açıklamada kullanılan kavram ve kuramlara yer verilmiştir. Bu doğrultuda, suç, sapma, kabahat, kadın suçluluğu, meşrulaştırma, din, günah, dindarlık kavramlarına ve farklı dindarlık tiyolojileri ile dindarlık boyutlarına yer verilmiştir. Bölümün devamında ise suç-

dindarlık ilişkisine yer veren kuramlar olarak, rasyonel tercih kuramı, anomi ve gerilim teorisi, sosyal öğrenme, sosyal kontrol ve alt kültür teorileri ele alınmıştır. Son olarak da çalışmanın ana teorik çerçevesi olan nötrleştirme kuramına yer verilmiştir.

Araştırmanın üçüncü bölümünde, saha çalışmaları neticesinde toplanan bulgulara yer verilmiştir. İlk olarak mahkûmların demografik özellikleri ve dindarlıklarının boyutlarına ilişkin veriler sunulmuştur. Daha sonra yarı yapılandırılmış mülakatlarla mahkûmların karışıkları suçu, inançları içerisinde nasıl açıkladığına ilişkin değerlendirmeler nötrleştirme kuramı çerçevesinde sınıflandırılarak aktarılmıştır.

Araştırmanın son bölümü olan dördüncü bölümde ise elde edilen bulgulara dayalı olarak yorum ve tartışmalar yer almaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KAPSAM VE YÖNTEMİ

A. ARAŞTIRMANIN KONUSU, AMACI, ÖNEMİ VE HİPOTEZLERİ

1. Araştırmanın Problemi

Kutsal bir varlıkla O'na inanan bireyler arasındaki ilişkiden doğan ve inananlarına belli bir hayat tarzı ile dünya görüşü sunan din, sosyal hayatın en temel belirleyici unsurlarından biridir. Din, toplumsal değerlerimizin kaynağını oluşturur. Toplumsal değerlerimiz ise bizim tutum ve davranışlarımızı belirler. Tutum ve davranışlarımızla ilgili olan suç olgusu da, yasalarda belli bir karşılığa sahip olan, sapmış davranıştır.

Suç, geçmişten günümüze dek her toplumda var olan evrensel bir olgudur. Bu çerçevede suçun sebep ve sonuçları yanında suçun farklı boyutlarını da ele alan çok sayıda bilimsel çalışma mevcuttur. Suç çalışmalarında ele alınan konulardan biri de din, dindarlık ve suç arasındaki ilişkidir. Konuyla ilgili ülkemizde çok fazla çalışma yapılmamış olmakla birlikte, batıda konuya dair söz söylenmesine yetecek kadar çalışma mevcuttur.

Bu alanda yapılan çalışmalara baktığımızda ise suç ve dindarlık arasında dört türlü ilişki ortaya konulmuştur. Bunlar; dindarlığın suçu azalttığı, dindarlığın suçu

artırdığı, dindarlığın suç üzerindeki etkisinin bölgeden bölgeye değiştiği ve dindarlık ile suç arasında hiçbir ilişkinin olmadığı şeklindedir (Kızmaz, 2005: 204).

Din/dindarlık ile suç arasındaki ilişkinin ortaya konmasıyla birlikte, mahkûmların topluma kazandırılmasında dinin, dindarlığın veya dini kurumların rolü de belirlenebilecektir. Ancak bu şekilde dinin/dindarlığın vereceği yarar veya zararı değerlendirmek mümkün olabilecektir.

Bu çalışmanın temel problemi, suça karışmış insanların dini inanç, tutum ve davranışlarını tespit etmek ve mahkûmların karıştıkları suçu din anlayışları içinde nasıl açıkladıklarını ortaya koymaktır.

2. Araştırmanın Konusu

Bu tezde, mahkûmların din anlayışları ile karıştıkları suç arasındaki ilişki ele alınmıştır. Bu çerçevede tezin konusu;

- * Suça karışmış bireylerin dini inanç, tutum ve davranışları nasıldır,
- * Suça karışmış bireylerin karıştıkları suç ile dindarlıkları arasında nasıl bir ilişki vardır,
- * Suça karışmış bireylerin karıştıkları suç, onların dini değerlerine ters midir,
- * Suça karışmış bireyler, din anlayışları içinde karıştıkları suçu nasıl açıklamaktadır, sorularının cevabından oluşmaktadır.

3. Araştırmanın Amacı

Suç ve dindarlık ilişkisi üzerine yapılan çalışmaların sonuçları incelendiğinde, bu çalışmaların önemli bir kısmının, dindarlık ile suç oranları arasında hiç bir ilişki olmadığını ortaya koyduğu görülmektedir. Mevcut çalışmaların diğer bir kısmı, dindarlık ve suç arasında negatif bir ilişki olduğunu ortaya koyarken, daha az bir kısmı da dindarlık ve suç arasında pozitif bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Yapılan çalışmalardaki bu çelişkili bulguların nedeni ise, kimi araştırmacılara göre toplumun ahlaki yapısından kaynaklanmakta, kimi araştırmacılara göre de araştırmanın yönteminden kaynaklanmaktadır (Kızmaz, 2005).

Ülkemizde suç ve dindarlık ilişkisi üzerine yapılmış çok az çalışma mevcuttur. Konuyla ilgili net bir şeyler söyleyebilmek için yeterli literatürün olduğunu söylemek güçtür. Mevcut az sayıdaki çalışmada ise, suç işleyenlerin dindarlıklarının düşük olduğunu ortaya koydukları görülmektedir. Yapılan çalışmaların bir diğer özelliği de, kadın tutuklu ve hükümlü sayısının, erkek tutuklu ve hükümlü sayısına oranla alındığı için kadın mahkûmların düşük sayıda tutulmasıdır. Kadın dindarlığının farklılıkları (Yapıcı, 2012) göz önüne alındığında, kadın dindarlığı ve suç ilişkisi hakkında söylenebilecek çok az şey vardır.

Bu araştırmanın amacı da, suç ve din anlayışı arasındaki ilişkiye kadın dindarlığı çerçevesinden belirli bir açıklık getirebilmektir. Buna göre, suça karışmış bireylerin din anlayışlarının ortaya konması, dini inançları içinde karıştıkları suçu nasıl açıkladıkları ve davranışlarında dini inançlarının nasıl bir rol oynadığının tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca suç ve dindarlık arasındaki ilişkiyi tespit etmekle

birlikte, uygulamaya yönelik sosyal problemlerin çözümüne de katkıda bulunulması hedeflenmektedir.

4. Araştırmanın Önemi

Suçla karışan kadın sayısının, erkeklere oranla düşük olması, kadın suçluluğuna ilişkin çalışmaların sayısının da düşük olmasına neden olmuştur. Kadın suçluluğu üzerine yapılan çalışmalar az olmakla birlikte kadın suçluluğu ve dindarlık ilişkisine dair yapılan çalışmalar yok denecek kadar azdır.

Kadın suçluluğu dışında, dindarlık ve suç ilişkisini konu edinen çalışmalarda ise özel olarak kadın dindarlığı üzerinde durulmamıştır. Kadın suçluluğu ve dindarlığı üzerine literatürün sınırlı olması nedeniyle, bu çalışmanın konuya dair bilgi eksikliğini giderecek olması açısından da önemlidir. Dindarlık ve suç arasındaki ilişkinin doğru şekilde tespit edilmesiyle, bu alanda yapılacak çalışmalara teorik zemin oluşturacak olması açısından da önemlidir.

Araştırma sonuçları, ilgili kurumlara ve uygulayıcılara da, konuya dair teorik katkı sağlayacak olması açısından önemlidir. Araştırmanın bulgularının, kadın hükümlülerin hayatında dinin yeri ve işlevi üzerine açıklık getirecek olması sonucunda bu ihtiyaçlar doğrultusunda onlara yönelik dini hizmet uygulamalarının geliştirilebilmesi ve hizmet önerilerinin oluşturulmasına katkı sağlayacağı da düşünülmektedir.

B. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

1. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

Araştırma, Türkiye Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarında, 2014 yılında bulunan mahkûmları kapsamaktadır. Adalet Bakanlığı'ndan alınan izin neticesinde Ankara (Sincan) Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, İzmir (Aliağa) Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu ve İstanbul (Bakırköy) Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarında bulunan mahkûmlarla görüşülmüştür. 18 yaş altı çocuk suçlular ile erkek mahkûmlar bu araştırmanın kapsamı dışında tutulmuştur. Araştırma, din anlayışı ve suç arasındaki ilişkiyi esas aldığı için suça neden teşkil eden diğer sosyo-kültürel, ve ekonomik faktörleri de araştırma sınırları dışında tutmuştur.

Araştırmanın amacı açısından tutuklu hükümlüler araştırma dışında bırakılarak çalışma hükümlü mahkûmlar ile sınırlandırılmıştır. Görüşülmesi planlanan hükümlü mahkûm sayısında maksimum kişi hedeflenmiştir. Bununla birlikte araştırmanın doktora tezi olması ve kısıtlı bir zaman dilimine sahip olması neticesinde, üç cezaevinde bulunan hükümlü mahkûm sayısını da göz önüne alarak, araştırmada katılımcı sayısı 500 kişi ile sınırlı tutulmuştur.

2. Araştırmanın Evren ve Örnekleme

Çalışma çerçevesinde hazırlanan tüm araştırma soruları belirli bir insan grubuna, kategorisine, kurumlara veya öteki birimlere uygulanır. Evren, araştırmanın kapsadığı veya genellenebileceği tüm birimler kümesidir (Erkuş, 2011:53). Araştırma sonuçlarının geçerli ve güvenilir olması için, aranan bilginin elde edileceği kaynağın tümünden elde edilmesi hedeflense de bu mümkün değildir ve bunun için araştırmacılar kaynağın tümünü incelemek yerine belirli bir örnek üzerinde çalışmak zorundadırlar. Buna da örneklem denir. Örneklem, araştırma sonuçlarını genellemek istediğimiz bütündür. Örneklem belirleme, bütün evreni yansıtabilecek, evrenin bir kısmını seçme işlemidir. Bu araştırma için örneklem belirlemede, olasılıklı olmayan(rastlantısal olmayan) örnekleme türlerinden biri olan amaçlı örnekleme uygun görülmüştür. “Amaca yönelik örnekleme araştırmacının son derece özel ve ulaşılması güç bir nüfusun olası tüm örnek olaylarını belirlemek için geniş bir yöntemler yelpazesi kullandığı rastlantısal olmayan bir örneklemdir” (Neuman, 2010:322). Amaçlı örnekleminin seçilmesinin nedeni, araştırmanın amacına uygun evreni temsil edecek bir kesimi seçmektir. Yani araştırma problemine ilişkin, evrenin en uygun kesimini gözlem konusu yapmaktır (Böke, 2010:106).

Bu çerçevede araştırma grubunu, Adalet Bakanlığı’ndan alınan izin neticesinde (Bkz. Ek 1), Ankara (Sincan) Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, İzmir (Aliağa) Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, İstanbul (Bakırköy) Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarında bulunan hükümlü kadın mahkûmlar oluşturmaktadır.

Çalışma süresi boyunca, üç ceza infaz kurumunda 500 hükümlüye anket formu uygulanmıştır. Yapılan anket uygulamalarından 7'si, mahkûmların sorulardan rahatsız olmaları, samimi cevap vermemeleri, çelişkili veya eksik cevap vermeleri nedeni ile değerlendirme dışında tutulmuştur. Araştırmada, hüküm özlü olmasına rağmen, kendini hükümlü tanıtan 3 mahkûmun anket uygulaması ise çalışmaya dahil edilmiştir.

Amaçlı örnekleme içinde araştırma grubu, alınan izin doğrultusunda üç kadın kapalı ceza infaz kurumu içinden belirlenmiştir. Sayının belirlenmesinde ise ceza infaz kurumlarında hükümlü bulunan mahkûmların sayıları esas alınarak, mevcut sayının üçte birine ulaşmak hedeflenmiştir. Bu doğrultuda, Ankara Kadın kapalı ceza infaz kurumundan 150, İzmir Kadın kapalı ceza infaz kurumundan 150, İstanbul Kadın kapalı ceza infaz kurumundan 200 hükümlü mahkûma anket uygulaması hedeflenmiştir. Ancak yapılan görüşmeler sonucunda Ankara'dan 143, İzmir'den 151 ve İstanbul'dan 199 hükümlü mahkûmla yapılan anket görüşmesi geçerli sayılmıştır. Uygulama açısından belirsizlikleri ortadan kaldırmak amacıyla, kurum idaresinden hükümlü listesi alınmış ve bu doğrultuda suç türlerine göre belirli sayıda hükümlünün rastgele seçilmesiyle araştırma grubu oluşturulmuştur. Bu listeden araştırmaya katılmak istemeyenlerin yerine, mevcut listeden başka isimler gruba dâhil edilmiştir. Araştırmada katılımcıların karıştıkları suç türlerini farklı ifade etmeleri veya birden fazla suça karışanlarda karıştıkları suç sayısını görebilme ve örneklem açısından suç türlerinde çeşitliliği sağlamak için suç türlerinin bulunduğu hükümlü listesine ihtiyaç duyulmuştur.

Anket görüşmelerinin yüz yüze yapılması, tanışma ve yapılan çalışmanın tanıtılması ayrıca konunun hassasiyetinden kaynaklı sıkıntıların giderilmeye çalışılmasıyla birlikte görüşmeler 30-45 dk. arası sürmüştür. Katılımcılardan karıştıkları suçu kabul eden mahkûmlardan yarı yapılandırılmış mülakatı kabul edenlerle görüşme ise 2,5 saate kadar uzamıştır. Yarı yapılandırılmış mülakata toplam 157 hükümlü mahkûm katılmıştır. Yarı yapılandırılmış mülakata katılan mahkûmlardan bir kısmı ile farklı günlerde tekrar görüşmeler yapılmıştır.

Araştırmada seçkisiz olmayan örnekleme türlerinden olan amaçsal örnekleme kullanılmıştır. Amaçsal örnekleme, çalışılan konunun amacına bağlı olarak daha detaylı ve derinlemesine bilgi verebilecek olan zengin durumların seçilerek araştırma yapılmasıdır. Belirli ölçütleri karşılayan veya belirli özelliklere sahip olan özel durumlar çalışılmak istendiğinde amaçsal örnekleme yöntemine başvurulur. Seçilen bu örnekleme türü, durumlar bağlamında olay ve olguları anlamaya, bunlar arasındaki ilişkiyi keşfetmeye ve açıklamaya çalışır (Büyüköztürk, 2014:90).

Amaçsal örnekleme içinde de farklı stratejiler vardır. Bu araştırmada kullanılan ilk strateji ise, ölçüt örnekleme olmuştur. Ölçüt örnekleme, araştırmada belli niteliklere sahip kişiler, olaylar, nesnelere ya da durumları belirleme ve belirlenen ölçütü karşılayan birimleri örnekleme almaktır. Bu doğrultuda belirlenen ölçüt mahkumların hükümlü olmasıdır (Büyüköztürk, 2014:90).

Kullanılan ikinci örnekleme stratejisi ise, maksimum çeşitlilikli örneklemedir. Buna göre de, belirlenen ölçüt doğrultusunda olabildiğince çeşitlilik sağlanmaya çalışılmıştır. Maksimum çeşitlilikli örnekleme incelenen problemle ilgili kendi içinde benzeşik olan farklı durumlarda maksimum çeşitliliğin sağlanmasıdır. Örnekleme

dâhil edilecek çeşitliliğe ise araştırmanın amacı doğrultusunda karar verilir. Bu tür örneklemenin sıkıntısı ise genellemedir. Araştırmanın genelleme kaygısı yoksa problemle ilgili farklı durumların örnekleme alınması sayesinde evren değerleri hakkında önemli bilgiler edinilerek, belirlenen farklı durumlar arasında ortak ya da farklı yönler nelerdir bunlar betimlenebilir (Büyüköztürk, 2014:90). Bu doğrultuda da dindarlık suç ilişkisini farklı sosyo-ekonomik özelliklere sahip bireylerde ve de farklı suç türlerinde görebilmek için çeşitlilik artırılmaya çalışılmıştır.

3. Araştırma Soruları

Bir araştırmacı, çalışmasında test etmek amacıyla bir takım önermeler ileri sürer. Bilimsel etkinlik süreci de bu önermelerin sınanmasından oluşur. Mahkûmların sosyo-demografik özellikleri ve karıştıkları suç türü ile onların din anlayışları arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı bu araştırmanın temel sorusudur. Bu ana problem çerçevesinde, 8 farklı kategori oluşturulmuştur. Bu çerçevede araştırma soruları aşağıdaki gibidir.

1. Bireyin din anlayışının inanç boyutu ile ilgili sorular:

- * İlahi bir varlığın var olduğuna inanıyor mu?
- * Kaderci bir anlayışa sahip midir?
- * Cezaevine girdikten sonra Allah'a olan inancında bir değişiklik oldu mu?

2. Bireyin din anlayışının dini tecrübe boyutu ile ilgili sorular:

- * Bireyin inancının ona hissettirdikleri nelerdir?
- * İnancını etkileyen özel bir ruhsal tecrübesi var mıdır?
- * İlahi bir güç ile açıkladığı şeyler var mıdır? Varsa nelerdir?

3. Bireyin din anlayışının ibadet boyutu ile ilgili sorular:

- * Bireyin yerine getirdiği dini pratikler nelerdir? (Namaz, oruç, dua, Kuran okuma, tövbe vs.)

- * Birey inandığı dinin ibadetlerini ne sıklıkla yerine getirmektedir?

4. Bireyin din anlayışının etkileme boyutu ile ilgili sorular:

- * Bireyin dini inancı gündelik hayatını nasıl etkiliyor?
- * Dinin etkisi olarak ne yapmakta ve neyi terk etmektedir?
- * Birey, dindar bir çevreye sahip midir?

5. Bireyin din anlayışının bilgi boyutu ve din anlayışı ile ilgili sorular:

- * Birey din eğitimini kimlerden ya da nereden edinmiştir?
- * Birey inancı hakkında ne kadar bilgi sahibidir?
- * Bireyin, ailesi dindar mıdır?

6. Bireyin din anlayışı ve eylemleri ile ilgili sorular:

- * Birey, kendini dindar olarak görüyor mu?
- * Birey, karıştığı suçun sorumluluğuna dair ne düşünmektedir?

- * Olayda mağdurun rolüne nasıl değerlendirmektedir?
- * Ortaya çıkan zararı nasıl değerlendirmektedir?
- * Birey, aldığı cezayı nasıl değerlendirmektedir?
- * Birey, karıştığı suçu değerlerine aykırı olarak görmekte midir?

7.İşlediği suçla dindarlığı arasında ki ilişkiye dair sorular:

- * Bireyin dindarlığı işlediği suça engel midir?/ Suça karışırken dini inancından kaynaklanan bir tereddüte kapılmış mıdır?
- * İşlediği suçtan dolayı, dini inancı karşısında kendini nasıl hissetmektedir?
- * Dindarlığı içinde, karıştığı suçu nasıl açıklamaktadır?

8.Dindarlık ve suç arasında ki ilişkiye dair sorular:

- * Bireyin, karıştığı suç türü ile kendini dindar görme derecesi arasında bir ilişki var mıdır?
- * Suç türü ile suçun sorumluluğu arasında bir ilişki var mıdır?
- * Suç türü ile zarara ilişkin değerlendirmeler arasında bir ilişki var mıdır?
- * Suç türü ile cezanın değerlendirilmesi arasında bir ilişki var mıdır?
- * Suç türü ile mağdurun rolü arasında bir ilişki var mıdır?

4.Araştırmanın Modeli

Bir araştırmanın modeli, o araştırmanın amacına uygun şekilde veri toplama aşamalarını ve analizlerini kapsar. Araştırmalar en genel haliyle **ilişki aramayan**(betimsel) ve **ilişki arayan**(ilişkisel ve deneysel) şeklinde ikiye ayrılır ve araştırmanın nasıl gerçekleştiğinin anlaşılmasını sağlar (Erkuş, 2011: 67-8).

Bu araştırmanın modeli karma/karma metottur. Çalışmanın teorik kısmında, dökümanasyon metodu kullanılarak konuya ilişkin araştırma sonuçları toplanmış ve sistematize edilerek sunulmuştur. Ayrıca soruların oluşturulmasında, literatür taramasından faydalanılmıştır. Uygulama kısmında ise nitel ve nicel araştırma metotları birlikte uygulanmıştır. İlk aşamada anket soruları ile mahkûmlarının din anlayışlarının boyutlarına ve din-suç ilişkisine dair algı, tutum ve düşüncelerine dair bilgiler toplanmaya çalışılmıştır. Ardından ankette yer alan son soru ile yarı yapılandırılmış mülakata geçilmiştir.

Sosyal bilimlerde araştırmalar, nitel ve nicel olmak üzere ikiye ayrılır. Her birinin kendine has olan farklı duruşları vardır. Nitel araştırmalar, keşfetmeyi, anlamayı, içebakışı, teori oluşturmayı temel alırken, nicel çalışmalar daha geniş bir alanda, genele ilişkin açıklayıcı bilgiler elde etmeyi hedefler. Araştırmacı, nitel yöntemlerin göz ardı edilmesi ile sosyal ortamda meydana gelen birçok detayı gözden kaçırabilmektedir. Bunun yanı sıra nicel yöntemlerin göz ardı edilmesi de değişkenler arasındaki nedensellik ilişkisini ve elde dilen sonuç hakkında kesinliği/genelleştirmeyi eksik bırakmaktadır. Yani nicel çalışmalar, birçok insan hakkında çok az bilgi verirken, nitel çalışmalar, çok az insan hakkında birçok bilgi

verirler. Çoklu metot kullanımı ise bu metotların birbirini tamamlamasıyla, birçok insan hakkında daha çok bilgi sağlar (Böke 2010:412).

Bu araştırmada da nitel ve nicel teknikler birlikte kullanılmıştır. Kullanılan temel veri toplama teknikleri ise, literatür incelemesi, anket ve yarı yapılandırılmış görüşme olmuştur. Çalışmada kullanılan veri tekniklerinin başında literatür taraması gelmektedir. Bu çerçevede öncelikle konuyla ilgili yazılmış olan tezler, makale ve kitaplar değerlendirilmiştir. Literatür taramasıyla, alan araştırması sırasında ihtiyaç duyulan, gündelik hayatta karşılığı olan din anlayışları hakkında da bir çerçeve oluşturmak hedeflenmiştir.

Çalışmanın diğer bir temel veri toplama tekniği ise nicel araştırma tekniklerinden biri olan ankettir. Bu çerçevede daha önce yapılan çalışmalardan faydalanılarak din anlayışının beş boyutu çerçevesinde ilgili maddeler ve din-suç ilişkisine dair sorular oluşturulmuştur. Anket görüşmesi sırasında mülakata gönüllü mahkûmlarla da nitel araştırma tekniklerinden biri olan yarı yapılandırılmış mülakat yapılmıştır. Görüşmeler esnasında, daha önceden hazırlanmış sorulardan hareketle konu derinleştirilmiştir.

Nitel ve nicel araştırmanın kombinasyonundan elde edilecek bulgularla sağlanacak kavrayış, bunlardan biriyle yapılan araştırmadan daha fazla olacağı düşünülmektedir. Nitel ve nicel metodun kombine edilmesi, araştırma problemlerini geniş açıdan anlamamızı sağlayacaktır. Özetle karma metot, hem nitel hem nicel araştırmaların güçlü yanlarından faydalanmasıyla daha öne çıkmaktadır (Cresswell, 2009: 203-4). Karma metot araştırmasında ise, bu çalışmayı planlamada kullanılabilmesi için bir prosedür düzeni geliştirilir. Karma metodu tanımlamak ve sınıflamak için çeşitli

tipolojiler geliştirilmiştir. Bunlardan biri de, Cresswell ve arkadaşlarının geliştirdiği altı tip olan bu prosedür dizaynıdır (Cresswell, 2009: 203-206). Buna göre;

1.Sıralı Açıklayıcı Strateji: Sıralı açıklayıcı strateji, daha çok nicel ağırlıklı olan popüler bir karma metot stratejisidir. Araştırmanın ilk aşamasında nicel bilgi toplanır ve analizinden sonra da ikinci aşamada da nitel veri toplanır ve analizi yapılır. Ağırlık nicel kısma verilir ve ilk aşamadaki nicel sonuçlar üzerine nitel veriler inşa edilir (Cresswell, 2009: 211). **2. Sıralı Keşfedici Strateji:** Sıralı keşfedici strateji, önce nitel veri toplama ve yorumlama safhasını içerir. Sonrasında ise ilk nitel safhanın sonuçları üzerine inşa edilen nicel veri toplama ve analizi gelir. Ağırlık, genellikle nitel kısma verilir ve de nicel ile nitel veri analizi arasında bağ kurmakla harmanlanan veri önemlidir (Cresswell, 2009: 211-2). **3. Sıralı Dönüştürücü Strateji:** Sıralı dönüştürücü strateji, sıralı prosedürleri kapsayan teoriksel bir merceğe(toplumsal cinsiyet, etnik, sosyal bilim teorisi vs.) sahip iki aşamalı bir projedir. Başlangıç safhasını(nitel veya nicel) ikinci safha takip eder ve ilk safha üzerine inşa edilir. Özellikle marjinal veya yetersiz temsil edilen gruplardan veri toplamaya ilişkin duyarlılık oluşturulur. Bu araştırma dizaynında araştırmanın ilk safhasında her iki metot da kullanılabilir ve ağırlık birine veya her iki safhaya eşit şekilde verilebilir (Cresswell, 2009: 212-3). **4. Eş Zamanlı Nirengi Strateji:** Araştırmacı hem nitel hem nicel veriyi eşzamanlı toplar ve daha sonra iki veri tabanını, uyum, farklılık veya kombinasyon var mı diye kıyaslar. Bu model genellikle birinin zayıf yanını diğerinin güçlü yanıyla kapamak veya güçlendirmek için kullanılır. İdealde, ağırlık iki metot arasında eşittir ama pratikte olan, genellikle önceliğin birine veya diğerine verilmesidir. Bu yaklaşım esnasında mixleme,

genellikle tanımlama veya yorumlama kısmında bulunur, sonuçları kıyaslanabilir veya bütünleştirilebilir. Avantajlı bir modeldir çünkü eşzamanlı bilgi toplama, daha az zaman alır(Cresswell, 2009: 213-4). **5.Eşzamanlı Gömülü Strateji:** Eşzamanlı gömülü yaklaşım da, aynı zamanda nitel ve nicel verinin toplanmasıyla olsa da, nirengi modelin aksine, projeye rehberlik eden birincil bir metoda sahiptir. Az öncelik verilen, ikincil(nitel veya nicel) metot, hâkim(nitel veya nicel)metot içinde gömülüdür veya birbirinin içine gizlenmiştir. İki metottan verileri harmanlamada, genellikle bilgi bütünleştirilir ve biriyle diğeri kıyaslanır. Dezavantajı ise, veriler, araştırmanın analizinde birleşmeye veya dönüşmeye ihtiyaç duyabilir (Cresswell, 2009: 214-5). **6.Eşzamanlı Dönüştürücü Strateji:** Hem nitel hem nicel verinin eşzamanlı olarak toplandığı ve belirli bir teoriksel perspektifin araştırmacı tarafından kullanıldığı strateji tipidir. Bu perspektif, eleştirel teori, savunmacılık gibi ideolojiler üzerine veya kavramsal ve teoriksel bir çatı üzerine kurulabilir. Eşzamanlı nirengi model, nirengi yaklaşımdan veya gömülü yaklaşımdan birinin dizayn özelliklerini alabilir. Verilerin harmanlanması ve birleştirilmesi, bağlanma veya gömme yoluyla olacaktır (Cresswell, 2009: 216-7).

Araştırmanın başında planlanan karma metot stratejisi, sıralı keşfedici strateji olsa da Adalet Bakanlığı'na yapılan izin başvurusuna, soruların anket sorularına çevrilmesi halinde değerlendirilmeye alınabileceği şeklinde karşılık(Bkz. Ek 2) gelmesiyle, araştırmanın dizaynı, nicel metot öncülüğünde olan eş zamanlı nirengi/gömülü stratejiye çevrilmiş ve izin (Bkz. Ek 3) alınmıştır.

5. Veri Toplama Aracının Hazırlanması

Araştırmanın nicel kısmında anket uygulaması yapılmıştır. Anketin ilk kısmında mahkûmların demografik özelliklerini ortaya çıkaran sorular bulunmaktadır. İkinci kısımda ise dindarlık boyutlarını oluşturan maddeler, likert tipi, beşli derecelendirme seçeneğiyle sunulmuştur. Buna göre katılımcıların din anlayışına ilişkin tutum ve davranışlarını tespit etmek için beş seçenekli, “Kesinlikle katılmıyorum”, “Katılmıyorum”, “Kararsızım”, “Katılıyorum”, “Kesinlikle katılıyorum”, seçenekli maddeler oluşturulmuştur. İbadet boyutunda oluşturulan maddelerde ise katılım sıklığı, 1’den, 5’e doğru, azdan çok’a doğru sıralanırken bilgi boyutunu oluşturan maddelerde; “Hiç”, “Çok az”, “Orta”, “Epey”, “Çok” şeklinde beşli seçenek şeklinde sunulmuştur. Maddelerin puanlanmasında yüksek tutum sergileyenlere yüksek puan verilmiştir. Cevapların puanlanması şu şekilde yapılmıştır.

5 = Kesinlikle katılıyorum = Çok

4 = Katılıyorum = Epey

3 = Kararsızım = Orta

2 = Katılmıyorum = Çok az

1 = Kesinlikle katılmıyorum = Hiç

Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarında bulunan hükümlü mahkûmların suç ve din anlayışları üzerine kurulacak ilişkide, öncelikli olarak dindarlıklarının boyutları tespit edilmeye çalışılmıştır. Dindarlık, altı boyutta sınıflandırılmış olarak çeşitli maddelerden oluşmaktadır. Çıkan sonuçlar betimsel analiz ile sunulmuştur.

Bireylerin dini anlama ve yaşama biçimleri, dini bağlılıkları için belli bir standart oluşturulması zordur. Her insan, doğası gereği farklı dini algılara sahiptir. Bu sebeple bireyin dini tutum, davranış ve algılarını ölçmek de epey güçtür. Geçiş ve hareket halinde olan toplumlar için bu daha da zor olmaktadır. Geleneksel ve modern arasında kalmış olan Türk toplumu da bir geçiş toplumudur. Dolayısıyla bu geçiş hali bireylerin dini algı ve tutumlarına da yansımakta ve ortaya çok çeşitli dindarlık tipleri çıkmaktadır. Buna toplumun değer yapıları üzerinde etkili olan kitle iletişim araçları vs. de eklendiğinde bireylerde din anlayışı ve dini algılar bakımından çok farklı kanaatlar oluşmaktadır (Bkz. Gürler, 2010: 30).

Anket sorularının bir kısmı likert soru tipinde hazırlanırken bir kısmı da açık uçlu soru olarak hazırlanmıştır. Ankette yarı yapılandırılmış mülakat soruları da mevcuttur. Açık uçlu sorularla, hem suç ve din anlayışı ilişkisi üzerine çalışmanın derinleşmesini sağlamak hem de mülakata geçiş hedeflenmiştir.

Anket beş bölümden oluşmaktadır. İlk kısımda araştırmaya katılan hükümlü mahkûmların demografik özelliklerini tespit etmeyi amaçlayan sorular sorulurken, ikinci kısımda dindarlıkları ve dini eğitimleri gibi sorulara yer verilmiştir. Üçüncü kısımda, dindarlığın/din anlayışının altı boyutunu kapsayan maddeler 5'li likert tipinde sunulmuş, dördüncü kısımda da nötrleştirme tekniklerine dair beş soruya yer verilmiştir. Son kısımda ise mahkûmların karıştıkları suçu, din anlayışları içinde nasıl değerlendirdiklerine geçiş yapılmıştır. Katılımcıların dindarlık algısı bakımından hassas olmaları nedeniyle böyle bir geçiş sağlanmaya çalışılmıştır. Karıştıkları suç ve din anlayışı ilişkisine dair bazı sorular Adalet Bakanlığı yetkilileri tarafından uygun görülmediği için, çıkartılmıştır.

Araştırmanın nitel kısmında derinlemesine görüşmelerle mahkûmların karıştıkları suçun dini içeriklerine dair görüşleri ve din algılarının işledikleri suçlarla ilişkisi üzerinde durulmuştur. Bunun yanı sıra, cezaevinde dini yaşama şekilleri, bireyin çevresi ile ilişkilerinde dinin işgal ettiği yer, yaşadığı dünyada dini nereye yerleştirdiği gibi konulara yer verilmiştir.

Uygulanan anket çalışmasında, demografik özellikler olarak ankette yer alan ancak doğrudan din-suç ilişkisi hakkında olmayan soruların bir kısmı bu çalışmada değerlendirmeye alınmamıştır. Bu sorular daha sonraki çalışmalarda değerlendirilecektir.

Hazırlanan anket sorularının oluşturulmasında, farklı dindarlık ölçek ve anket soruları(Onay, 2004; Güler Aydın, 2011; Altunsu Sönmez, 2012; Ercan, 2009) ile konuyla ilgili yapılmış çalışmalardan(Gürler, 2010; Çevik, 2010; Ataseven, 2006) faydanılmakla birlikte özgün bir formatta hazırlanmıştır. Öncelikle dindarlığın/din anlayışının boyutlarıyla ilgili maddeler sunulmuş, ardından suç ve din anlayışı ilişkisine dair sorular belirlenmiş, en son da nötrleştirme tekniklerine dair (Ercebe, 2007) sorular ile din suç ilişkisine dair açık uçlu sorulara yer verilmiştir.

Bu araştırmada belirlediğimiz araştırma sorularını sınamak amacıyla, Türkiye'deki Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarında bulunan hüküm giymiş kadınların din ve suç anlayışları ilişkisi üzerine bir araştırma dizayn edilmiştir. Tasarlanan bu araştırmaya göre, suça karışmış hükümlü mahkûmların sosyo-demografik özelliklerini belirlemek, din anlayışlarının tespit edilmesi ve din anlayışları ile karıştıkları suç arasında nasıl bir ilişki/etkileşim olduğunu ortaya koymak hedeflenmiştir.

6. Araştırma Verilerinin Toplanması

Araştırma konusu çerçevesinde hazırlanan anket öncelikle Mart 2014 ayında Ankara Sincan Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda 20 hükümlü kadın mahkûma uygulanmıştır. Bu ön çalışma, psiko-sosyal servise görüşme talebiyle gelenler içinden, anket çalışmasına katılmayı kabul eden mahkûmlar ile gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda, araştırma sorularının anlaşılabilirliği sınanmış, sorulara çekimser ve yanıltıcı cevap verme durumları tespit edilmiş ve sorulara dair tekrar uzman görüşü alınmıştır.

Çalışmanın konusu, din sosyolojisi konusudur ve din sosyolojisi de yöntem olarak sosyolojinin metotlarından faydalanır. Din sosyolojisi, normatif olmayan objektif bir tutum içinde dini davranışları anlamaya ve açıklamaya çalışır. Bu doğrultuda genellenebilir bilgilere ulaşmaya çalışır (Aslantürk, 2012:11-15).

Gürler (2010)'in de belirttiği üzere, suç davranışının altında yatan çok sebeplilik gibi, dini davranışların altında da çok sebeplilik ilişkisi vardır. Sosyoloji içinde suç ve din gibi iki olgunun çok sebeplilik ilişkileriyle ele alınması verilerin kapsamının geniş olmasını gerektirmektedir (Gürler, 2010: 30).

Adalet Bakanlığından alınan izin doğrultusunda 24 Mart 2014-28 Mart 2014 tarihleri arasında, 20 kişi ile ön uygulama yapılmış ve bu doğrultuda değişiklikler yapılarak tekrar Adalet Bakanlığından izin alınmıştır. Çalışma, 12 Mayıs 2014- 30 Aralık 2014 tarihleri arasında üç ceza infaz kurumundan 500 kişi ile görüşülerek anket ve mülakat uygulaması birlikte gerçekleştirilmiştir. Araştırma karma metot yöntemle yapılacak olması ve üç ceza infaz kurumunu kapsamamasından ötürü, Adalet

Bakanlığından bir yıllık izin alınmıştır. İzin doğrultusunda, mesai saatleri içerinde mahkûmlarla görüşülmüştür. Araştırma, gerek anket uygulamasının yüz yüze yapılması ve gerek de mülakat yapılması nedeniyle sahada uzun zaman geçirilen bir çalışma olmuştur.

n(odak grup) araştırma sonrasında, görüşmeler 12 Mayıs 2014’de, Ankara Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu’nda başlamış, sonrasında İzmir Kadın Kapalı ve İstanbul Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumları’nda devam etmiştir. Mahkûmların genellikle, gece geç saatlerde uyuyup, sabah geç kalkmaları neticesinde görüşmeler çoğunlukla sabah 10.00-10.30 gibi başlamış ve mesai saatinin bitimine dek sürmüştür.

Araştırmanın bağımsız değişkenleri ‘yaş, cinsiyet, eğitim durumu, doğduğu bölge, medeni durum, suç türü, su ve suç tekrarı’ bağımlı değişkeni olarak da dindarlığın boyutları alınmıştır.

Ankara Sincan Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda yapılan görüşmeler, psiko-sosyal servis odası ve eğitim sınıflarında, iş yurdu çalışma atölyelerinde yapılmıştır. Bakırköy ve Aliağa Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarında yapılan görüşmeler ise Ceza İnfaz Kurum yönetiminin uygun grdğu eğitim sınıflarında yapılmıştır. Araştırmacının görüşme isteği, infaz koruma memurları tarafından ilgili hükümlülerin koğuşlarına iletilerek görüşmek isteyen hükümlülerle ilgili yerlerde görüşmeler yapılmıştır. Hükümlülere ncelikli olarak araştırmacı kendini ve bulunma amacını tanıtılmıştır. Gönüllülük esasına dayanan araştırmada, isimlerinin gizli kalacağının teminatı verilmiş ve gönüllülük onay formu imzalatılmıştır. Nitel

kısımda, araştırmaya katılan görüşmeciler onları tanımlayacak harf kodları verilmiştir.

Anket tamamlandıktan sonra, açık uçlu sorularla mülakata geçilmiş ve mülakat sorularına cevap vermek isteyen görüşmecilerle mülakata devam edilmiştir. Soruların sorulması, görüşmenin akışına göre, belli bir sıra takip etmeksizin sorulmuştur. Görüşmeler esnasında yargılayıcı anlam içeren sorulardan kaçınmaya çalışılarak, sohbet havası içinde sorulmaya çalışılmıştır. Mülakata katılan mahkûmların görüşmeler esnasında genellikle rahat oldukları gözlemlenmiştir. Bununla birlikte bazı mahkûmlar konudan konuya atlayarak, sorudan saparken, bazı katılımcılar kısa ve öz cevaplar vermiştir. Anket görüşmelerinin süresi ortalama 30-45 dk. Sürerken, mülakat eklendiğinde bu süre 60-120 dk.'ya uzamıştır. Ayrıca derinlemesine görüşmeyi kabul eden bazı mahkûmlarla farklı zamanlarda tekrar görüşmeler de yapılmıştır.

Araştırma modeli karma olduğu için hem nitel hem nicel veri toplama teknikleri beraber kullanılmıştır. Bu doğrultuda literatür incelemesi, anket, görüşme ve gözlem bu araştırmanın veri toplama teknikleri olmuştur.

Literatür taraması, araştırılması planlanan konu hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini içerir (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 187). Çalışmanın veri toplama kaynakları olarak bu çalışmada ilk olarak, literatür taraması yapılmıştır. Buna göre konuyla ilgili yapılan çalışmalar belirlenerek, dindarlık suç ilişkisine dair ortaya konulan sonuçlar değerlendirilmiştir. Gerek anket sorularının hazırlanmasında, gerekse görüşme konularının hazırlanmasında ilgili literatürden yararlanmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın nicel kısmında, yüz yüze yapılan anket vasıtasıyla elde edilen veriler, SPSS(Statistical Package for Social Sciences 16.0) paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin analiz edilmesinde çıkarımsal/betimsel istatistik metotları kullanılmıştır. Yüz yüze yapılan anket uygulaması sonucunda elde edilen verilerin analiz edilmesinde, çalışma grubunun genel özelliklerine yönelik bulguların öncelikli olarak “yüzde” ve “frekans” değerleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca verilerin analizinde değişkenler arasındaki ilişkiyi ve yönünü ortaya koyabilmek için ki-kare testi uygulanmıştır.

Araştırmanın nitel kısmında ise görüşme ve gözlem teknikleri vasıtasıyla katılımcılarla mülakat yapılarak veriler toplanmıştır. Nitel görüşmede, nicel görüşmelerden farklı olarak, yönlendirici olmayan, derinlemesine görüşmeler yapılır ve soru sorma, dinleme, ilgi gösterme ve söylenenleri kaydetmeyi içerir (Neuman, 2010: 585).

7. Araştırma Sınırlılıkları ve Karşılaşılan Güçlükler

Ceza infaz kurumlarında yapılan ya da yapılacak olan araştırmalarda araştırmacıyı birçok zorluk beklemektedir. Öncelikli olarak gerekli kurumlardan izinlerin alınması ve birçok bürokratik detay araştırmacı için yorucu olabilmekte ve zaman kaybettirmektedir. Bunun dışında suç ve suçlular üzerine, yani kısıtlanmış bireylerle çalışmak, hassasiyetler anlamında birçok zorluğu da beraberinde getirmektedir.

Çalışma, hükümlü kadın mahkûmlarla yüz yüze görüşmelerle yapılmıştır. Dolayısıyla verilerin analiz, yorum ve değerlendirmesinde de görüşülen kadın mahkûmların kendi beyanları/ifadeleri esas alınmıştır. Bu nedenle tutarsız cevaplarla karşılaşıldığında bunu karşı tarafa belirterek, bunun farkına varması sağlanmış, kimi zaman da karşı tarafın tutarsızlığında ısrar etmesiyle görüşme tamamlansa da araştırmaya dâhil edilmemiştir. Ayrıca, konunun hassaslığından ötürü, bazı sorularda net cevap alınmakta zorlanmış ve yuvarlak cevaplara kaçıldığı gözlemlenmiştir.

Çalışmayla ilgili diğer bir sıkıntı da, konunun hassaslığından kaynaklanmıştır. Bazı mahkûmların dini inanç, tutum ve davranışlarıyla ilgili sorulardan rahatsız olduğu gözlenmiş ve bu sorularının kendileri adına farklı mecralarda kullanılacağı hususunda şüpheye düşenler olmuştur. Dolayısıyla kimi zaman çalışmanın bağımsız bir araştırma olduğu hususunda uzun açıklamalar yapmaya mecbur kalınmıştır. İkna olmayan ve samimi olduğu düşünülmeyen görüşmeler ile tutarsız cevap verdiği gözlenen görüşmelerden elde edilen anketler araştırmaya dâhil edilmemiştir.

Gerek konunun gerek katılımcıların hassas olmasından ötürü bazı sıkıntılar yaşanmıştır. Bu nedenle karşılıklı güven ortamının sağlanması için ayrı bir çaba sarf edilmiştir. Konunun hassas olması neticesinde “Pensilvanya’dan mı geldi bu sorular?”, “Bu cevapları nerede kullanacaksınız?”, “Madem kimliğimiz gizli tutulacak, neden adımızı, imzamızı alıyorsunuz?” gibi sorularla karşılaşılmıştır. Özellikle gönüllülük formunu okumak istemeyen bazı mahkûmlar, isimlerinin gizli tutulacağına belirtilmesine rağmen, etik onay formu için imza alınmasına anlam verememiştir. Bu durumlarda gönüllülük onay formunu ve imzalarının gerekliliğini sözlü olarak açıklayarak karşılıklı güven ortamı sağlanmaya çalışılmıştır.

Çalışmayla ilgili bir diğer sıkıntı da özellikle Ankara Kadın kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda mahkûmların anketlerden bıkmış olması ve katılmak istememeleri olmuştur. Ön çalışmada farkına varılan bu durum için de öncelikle çalışmaya katılan mahkûmlara ajanda hediye edilmesi düşünülmüş, sonrasında Adalet Bakanlığı yetkililerinin önerisiyle, bu hediye daha çok ihtiyaç duydukları telefon kartına çevrilmiştir. Bu da katılımcıların anket ve mülakata katılmalarında gönüllüğü artırmıştır. Bununla birlikte bazı sıkıntılar da yaşanmıştır. Örneğin bir katılımcı, anketin başında belirtilen gönüllülük onay formu doğrultusunda görüşmeyi istediği anda bitirebileceğinin belirtilmesi nedeniyle, baştan güven duymadığını belirttiği halde merakı nedeniyle anketi doldurmak istemiş ancak görüşmenin sonunda anketinin araştırmaya dâhil edilmemesini istemiştir.

Araştırmanın mülakat kısmı için sabah saatleri verimsiz olmuştur. Mahkûmların kahvaltı yapmadan ve uykulu gelmesi kimi zaman konuşmaya istekli olmamalarına neden olmuştur. Dolayısıyla derinlemesine mülakatların çoğu bu sebeple öğleden sonra yapılmıştır.

Adalet Bakanlığı'nın, ses kayıt cihazı kullanımına izin vermemesi ve görüşmelerin kayıt edilememesi neticesinde yapılan görüşmelerde alınan notlar, bazen anket formunun üzerine bazen ise not defterine yazılmıştır. Bu kısmen, katılımcının yazının tamamlanmasını beklemesine, görüşmenin yavaşlamasına neden olmuş ve bazen de sohbetin akıcı havasını zorlaştırmıştır. Kimi zaman da söylenenlerin yazıya aktarımının yetişmemesine bağlı olarak görüşmelerin bazı kısımları kayıt edilememiş ve kısmen veri kaybı yaşanmıştır. Bunun dışında katılımcıların şivesel farklılıkları,

not alma kısmında yazıya birebir aktarılmaya çalışılsa da, aktarım sırasında bazı kayıplar yaşanmış olabilir.

8. Pilot Araştırma

Sahayı tanımak ve sahayla ilgi çalışma esnasında meydana gelebilecek sıkıntıları tanımak/görmek için bir ön çalışma yapılmıştır. Bu ön çalışmada hazırlanan anket sorularının geçerliliği ve güvenilirliği için bir ön çalışma olmuştur. 24 Mart 2014 - 28 Mart 2014 tarihleri arasında Ankara Sincan Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda 20 kişiyi ile gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonucunda anket sorularından bazılarını daha anlaşılır kılmak için değişiklikler yapılmış ve bazı ekleme ve çıkarmalarda bulunulmuştur.

C. LİTERATÜR TARAMASI VE TANITIMI

1.ULUSLARARASI LİTERATÜR

Suç ve dindarlık ilişkisi, suç çalışmaları ile birlikte son dönemlerde dikkat çeken bir konu olmuştur. Konuya dair en eski tespitler Lombroso'ya kadar götürülebilir. Lombroso "Suç İşlemenin Sebepleri" adlı kitabında, Avusturya Yahudilerinin suçluluğunun diğerlerinden biraz fazla olduğunu ve Yahudilerin özel suç türlerinin olduğunu iddia etmiştir(Lombroso, 1963:23). Konuya ilişkin yapılan ilk uygulamalı çalışma ise, Hirschi ve Stark'ın(1969) "*Hellfire and Delinquency*" (*Cehennem Ateşi ve Suçluluk*) çalışmasıdır. Bu çalışmada; Hirschi ve Stark, gençlerin

dini bağıllık düzeyleri ile suç oranları arasında herhangi bir ilişki tespit edememişlerdir. Daha sonra suç ve dindarlık ilişkisine dair yapılan çalışmalar ise, Hirschi ve Stark'ın bulgularını Burkett and White (1974) çalışmalarında olduğu üzere hem desteklemiş, hem de Albrecht vd. (1977); Higgins and Albrecht (1977)'in çalışmalarında olduğu üzere yanlışlamıştır. Bazı çalışmalar ise, elde edilen bu çelişkili bulguları, araştırılan toplumun ahlaki yapısından kaynaklandığını savunmuştur (Johnson, 2012: 403; Kızmaz, 2005: 204). Özetle yapılan bu çalışmaların bazılarında pozitif, bazılarında negatif bir ilişki bulunurken bazılarında ise hiçbir ilişkiye rastlanmamıştır.

Bazı araştırmacılar, dinsel inançları, ahlaki davranışın temelleri olarak görmekte ve dinsel bir inanca sahip olmanın veya kiliseye gitmenin, sapma ve suç davranışlarına karşı caydırıcı bir rol oynadığını savunmaktadırlar. Durkheim (1915), Dais (1948), Coogan (1954), Yinger (1957) gibi araştırmacılar dindarlık arttıkça, bireylerin suç davranışlarına yöneliminin düşeceği görüşünü savunmaktadırlar. Buna göre, bireyde dini eğilim arttıkça, sapkın davranışına karşı kendini kontrol altında tutabilme gücü de artacaktır (Chadwick ve Top; 1993: 52 akt. Kızmaz, 2003). Batı toplumlarında yapılmış araştırma sonuçları birbirinden farklı sonuçlar vermiştir. Bu çelişkili bulguları veren çok sayıda (Baier, 2001; Benda, 1997; Douglas ve Raymond, 1986; Johnson, De Li, Larson ve Mc Cullough, 2000; Larson ve Johnson, 1998; Albrecht, Chadwick ve Alcorn, 1977) araştırma vardır.

Din ve suç arasındaki ilişkiye odaklanan araştırmalar genel olarak değerlendirilmeye alındığında din-suç ilişkisi arasında bazıları pozitif bir ilişki saptarken, bazıları negatif bir ilişkiyi saptamış, bazı araştırmalar ise bu iki değişken

arasında herhangi bir ilişki saptayamamıştır. Dindarlık ve suç/sapma ilişkisine dair yapılan araştırmalar genel olarak dört grupta sıralamıştır (Kızmaz,2005).

Birincisi, Din ve suçluluk arasında pozitif bir ilişki olduğunu yani dindarlığın suç u artırdığını ortaya koyan araştırmalardır. Buna göre din/dindarlık suç un oluşumuna neden olmakta ve dindarlık azaldığında suç da azalmaktadır. Bu çerçevede, ele alınabilecek bir çalışma ile Chadwick vd. (1993), Mormonlar'a bağlı bir grup olan LDS kilisesine üye 2,143 genç ile 1990 yılında yaptıkları çalışmalarında; dindarlık ekolojisi hipotezini test etmiş ve dinin sadece yüksek dindarlık gösteren bölgelerde suç üzerine negatif bir etkiye sahip olduğunu yani, caydırıcı olduğunu ortaya koymuşlardır (Chadwick vd., 1993). Lombroso(1911) "*Suç İşlemenin Sebepleri*" çalışmasında ateistlerin sayıca fazla olduğu yerlerde suçluların da sayıca az olduğunu iddia etmiştir (Cochran ve Wood, 1994:94). Schur(1969) da din ve suçluluk arasındaki ilişkinin pozitif yönde olduğunu hatta organizeleşmiş dinin Amerika'da suç probleminde kısmen sorumlu olabileceğini iddia etmiştir (Kızmaz, 2005). Ancak dindarlık suç ilişkisinin pozitif olduğunu yani dindarlığın suç u artırdığını ortaya koyan araştırmaların sayısı azdır. Burada suç türü belirleyici unsur olabilmektedir. Örneğin suç türleri arasında adam öldürme suç unu işlemiş olanların dindarlıkları/dini ilgileri, diğer suç türlerine göre daha yüksektir.

İkincisi, Dini bağlılık ve suçluluk ilişkisine dair yapılan araştırmalarda ikinci grup ise, bu ilişkinin karışık olduğunu ortaya koyan çalışma sonuçlarıdır. Benda ve Corwyn'nin dört kamu lisesinde, 724 ergen ile din-suçluluk ilişkisine dair yaptıkları araştırmada, bu ilişkinin karmaşık olduğunu ortaya koymuşlardır. Buna göre, genel suçluluk içerisinde, din ve suç, sadece statü suçları açısından ilişkilidir ve ilişkinin

anlamı da daha çok dindarlık ölçeğine bağlıdır(Benda ve Corwyn,1997: 81). Sonuç olarak bu gruptakiler, din ve suç ilişkisine dair ortaya çıkan sonuçların gerçeklikten uzak ve karışık olduğunu savunmaktadırlar.

Üçüncü grup araştırma sonuçları ise, dini bağlılık ve suç arasındaki ilişkinin negatif olduğunu ortaya koymaktadır. Konuyla ilgili kuramların çoğu da, ilişkinin negatif olduğu üzerinedir (Kızmaz, 2005:206, Bkz: Pettorssen, 1991; Cochran, 1994). Johnson ve arkadaşlarının, dindarlık-suç ilişkisi üzerine yaptıkları 40 civarındaki meta-analiz çalışmasında, konuyla ilgili yapılan çalışmaların çoğunluğunun ilişkiyi ters orantılı bulduğunu, bazılarında ise anlamlı bir ilişki tespit edemediğini sadece bir çalışmanın sonucunda, artan dindarlık ile suçluluk arasında olumlu bir ilişki bulunduğunu belirtmiştir. Yine Johnson, tek başına ve daha geniş kapsamlı olarak ele aldığı başka bir dindarlık-suç ilişkisini konu edinen meta-analiz çalışmasında, 109 araştırmayı değerlendirmiştir. Buna göre de, yapılan çalışmaların %89'unda din ve suçluluk arasında ters bir ilişki olduğunu ortaya koyar iken, sadece bir çalışmada dindarlığın suçu artırdığı ve geriye kalan diğer çalışmalarda dindarlık ve suç arasında herhangi bir ilişkinin olmadığı veya aralarında karmaşık bir ilişkinin olduğu sonucuna varmıştır (Johnson, 2012:404).

Cochran vd. (1994), konuyla ilgili araştırma literatürünün, dinin suç ve sapma davranışını engellediği yönündeki geleneksel bakış açısını büyük ölçüde desteklediğini belirtmektedirler. Konu ile ilgili olarak Title ve Welch (1983) tarafından yayınlanan başka bir araştırma sonucuna göre de, 1983'den bu yana, din ve suçluluk ilişkisi üzerine yapılmış 65 araştırma içinden sadece 10 araştırma din ve suç arasında anlamlı bir negatif ilişki tespit edememiştir (Cochran vd.1994: 93). Ayrıca Title ve Welch'den sonra yayınlanmış bir çalışma hariç (Elifson, Petersen ve

Hadaway 1983), diğ er tüm araştırmalarda (Bkz: örneğ in, Elifson, Petersen ve Hadaway 1984; Perkins, 1985; Sloane ve Potvin 1986; Burkett ve Warren 1987; Cochran 1988; Cochran ve Akers 1989; Grasmick, Bursik ve Cochran, 1991; Albrecht, Chadwick ve Alcorn, 1977: 273) dindarlığ ın suçluluk üzerinde ters yönde bir etkide bulunduğ unu tespit etmiştir (Cochran vd. 1994:93; Kızmaz, 2005). Özetle araştırma literatürünün önemli bir kısmı dini bağıllık ile suçluluk arasında negatif bir ilişki olduğ unu ortaya koymaktadır.

Dördüncüsü, Araştırma literatürü sonuçlarının toplandığ ı son grup ise, dini bağıllık ve suç ilişkisinin, suç türlerine göre değıştiğ i bulgusudur. Burada ilişkinin genel suçluluk yerine suç türlerine göre ele alınması gerektiğ ini savunulmaktadır. Bu yöndeki çalışmalar, dini bağıllık ve suçluluk ilişkisinin, daha çok mağduru olmayan uyuşturucu ve alkol kullanma gibi suçlarda ve de intihar, homoseksüellik gibi sapmalarda ters bir etkide bulunduğ unu ortaya koymuştur (Bainbridge, 1989:294; Shoemaker, 2010:225). Mağduru olmayan suçlar ve de alkol ve uyuşturucu kullanma gibi davranışlar üzerinde etkili olduğ unu ortaya koymuştur. Suç olarak tanımlanmayan evlilik öncesi seks, uyuşturucu ve alkol kullanma gibi mağduru olmayan suçlarda dinin güçlü bir etkiye sahip olduğ u yönünde bulgular saptamışlardır (Chadwick ve Top; 1993) Yani dindarlık arttıka bu tarz mağduru olmayan suç ve sapmalar azalmaktadır.

Dini bağıllık ve suç ilişkisinde gözden kaçırlmaması gereken bir diğ er husus da, dindarlığ ın fundamentalist ya da asketik (münzevi) gruplarda ve bazı dinlerde daha etkili bir kontrol aracı olduğ udur. Örneğ in Katolik ve Protestanlara kıyasla Yahudilerin suça karışma oranları daha düşüktür. Din-suç ilişkisinde dindarlığ ın etkisi, bireyin yaşamındaki yeri gibi hususlar bu tarz oluşumlarda daha belirgin bir

şekilde görülmektedir. Dolayısıyla bireyin gündelik hayatında ve davranışlarında daha etkili ve baskıcı olan dini gruplarda suç oranları daha düşüktür.

Bu grupta yer alan araştırmalardan bazıları (Linden ve Currie, 1977; Jensen ve Rojek, 1992) gibi din ve suçluluk ilişkisinin daha çok uyuşturucu kullanma ve statü suçları (özerklik kazanma çabası bedeniyle ortaya çıkan çocuk suçluluğu için kullanılmaktadır) ile ilgili olduğu sonucuna varmışlardır (Shoemaker, 2010: 224). Larson ve Johnson'un (1998) gençlik suçluluğuyla ilgili dindarlık ve suçluluk üzerine yaptıkları çalışmada, dindar ergenler, dindar olmayan akran gruplarına göre daha az suça karıştıklarını ve kilise faaliyetlerine katılım ve dindarlığın yasadışı davranışta bulunma, uyuşturucu ve alkol kullanma gibi sapkın eylemlerde caydırıcı olduğunu ortaya koymuşlardır (Larson ve Johnson, 1998: 22-4).

Petterson (1991) da, dindarlığın, şiddet suçlarından çok mala karşı suçlar üzerinde etkili olduğunu, dinin sadece bazı veya belirli suçlar üzerinde önleyici olduğunu belirtmiştir (Petterson, 1991: 280).

Bazı çalışmalar ise, dinin, asıl kaynak ve yorumlarına dönüş olarak görülen yeni fundemantalist hareketlere ait gruplardaki bireylerde daha etkili olduğu ve bu nedenle dindarlık-suç ilişkisinin negatif olduğu saptanmıştır. Burada, bireyin hangi grupta olmasından çok, dinsel inancın bireyin yaşamındaki yeri önemlidir. Çünkü bu hareketler, dindarlığı yoğunluklu olarak yaşamayı talep eden gruplardır. Dolayısıyla bu gruptakiler dindarlığın talep ettiği yaşam tarzına daha bağlıdırlar (Shoemaker, 2010: 224-225).

Georgy Poul'un on yedi gelişmiş ülkede 23.000 kişiyi kapsayan çalışmasında dindarlığın yüksek olduğu ülkelerde cinayet, intihar, cinsel yolla bulaşan hastalıklar,

ergen hamileliği ve kürtaj oranlarının yüksek olduğu tespit edilmiştir. Buna göre, İsveç ve Japonya gibi seküler olan ülkelere kıyasla ABD gibi daha dindar olan ülkelerde suç daha fazladır. Aynı durum ABD'nin dindar bölgeleri ile dindar olmayan bölgeleri arasında da mevcuttur. Sinnot-Armstrong'a göre, bu çalışma, dinin ahlaksızlığa neden olduğunu kanıtlamaz. Dindar ülkelerdeki bu yüksek oranlar, ülkeler arasındaki başka farklılıklar ile açıklanabilir (Sinnot-Armstrong 2011: 37).

Diğer bir çalışmada Gary Jensen tarafından kırkı aşkın ülkede, yoksulluk ve eğitim gibi çok farklı faktörlerin etkilerini ayırmak için karmaşık çoklu regresyon analizi kullanılarak yapılan çalışmadır. Çalışma sonuçlarına göre, dini inanç yoğunluğu ile cinayet oranları arasında pozitif bir ilişki mevcuttur (Jensen akt. Sinnot-Armstrong 2011: 37).

Konuya dair yapılmış olan Chadwick'in çalışmasına göre ise, dinin az sayıda kurbanlı suçla ilintili olduğunu ancak kurbanlı az sayıda suçla ilintili olmadığını ortaya koymuştur(Sinnot-Armstrong 2011:38-39). Bainbridge'nin çalışmasında ise, ABD'deki 75 büyük kentte dinin az sayıda soygun, hırsızlık ve darpla ilintili olduğunu ancak cinayet veya tecavüzle ilintili olmadığını göstermiştir. Sinnot-Armstrong'a göre burada mekân da önemli görünmektedir. Örgütlü dinin güçlü olduğu yerlerde yapılan araştırmalar artan dindarlıkla azalan suç arasında bir ilişki bulurken, örgütlü dinin zayıf olduğu bölgelerde yapılan araştırmalar dinle suç arasında hiçbir ilişki bulamama veya sadece çok zayıf bir ilişki bulma eğilimindedir. Sinnot-Armstrong'a göre bu araştırmalar sadece ilintiler üzerinde durur bize neden sonuç göstermez. Din mi suçu azaltıyor, suç mu dindarlığı azaltıyor bilemeyiz (Sinnot-Armstrong, 2011:37).

Dindarlık suç ilişkisini konu edinen çalışmalar üzerine yapılmış meta-analiz sonuçları ise:

1. Johnson vd., din ile suç arasındaki ilişkiyi saptamak için 40 çalışma üzerine yaptıkları meta-analizde konuya dair yapılan çalışmaların çoğunda suç ve dindarlık arasında ters bir orantı olduğunu tespit etmişlerdir. Sadece bir (1) araştırma, ilişkinin pozitif olduğunu sunarken, aralarında ilişki saptayamayan araştırma sayısı bir (1), dinin suç üzerinde hiçbir etkisi olmadığını belirten araştırma sayısı beş (5), karışık bir ilişki olduğunu saptayan çalışma sayısı da üç (3)'tür. Diğer çalışmalar ile negatif ilişki göstermiştir. Bu sonuçlar, din-suç ilişkisinin büyük ölçüde %75 negatif yönelimli olduğunu ortaya koymaktadır (Johnson vd. 2000: 42). Johnson'a göre en karmaşık araştırma taslağına sahip olanların, artan dindarlığın suç oranlarındaki azalmayla karşılık geldiğini tespit etmesi ilginçtir (Johnson, 2012: 404).

2. Konuya dair yapılan bir diğer meta-analiz çalışması da Baier ve Wright'ın, 1969 ile 1998 yılları arasında din ve suç arasında bir ilişkinin olup olmadığını ve varsa yönünü tespit etmek amacıyla yapılmış 60 araştırmanın sonuçlarını çözümlediği çalışmasıdır. Çalışma sonuçlarına göre, dindarlığın suç üzerinde caydırıcı bir etkisi var görünmektedir (Baier, 2001: 10). Ayrıca, çalışmalarının diğer önemli bir sonucu, daha büyük ve temsil gücü yüksek verileri kullanan çalışmaların, temsil gücü daha küçük çalışmalara kıyasla, artan dindarlık ile azalan suç ilişkisi bulunduğunu göstermektedir (Johnson, 2012: 404-5).

3. Petterson da, din ve suç ilişkisine dair yapılmış 60 ampirik araştırmanın çoğunda, bireysel dindarlık ile sapkın/suçlu davranış arasında negatif bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Yani dini bağlılığı kuvvetli bireylerin daha az suç ve sapkın eylemlerine karıştıkları sonucuna ulaşılmıştır (Petterson, 1991: 279).

4. Konuya dair Johnson'un meta analiz çalışmasında din incelemeleri ve alkol, uyuşturucu ve suç gibi ilişkili çeşitli alanları içeren çoklu sonuç alanlarını değerlendirmiştir. Johnson (2012) incelediği 97 alkol çalışması arasından, 85 çalışmanın aralarında ters bir ilişki bulmuştur. İki çalışmada dinin kötü sonuçlarla ilişkili olduğunu ortaya koymuş, 10 çalışmada ise artan dindarlığın alkol kullanımını düşürdüğüne dair yetersiz bulgular elde etmiştir (Johnson, 2012: 405). Johnson, uyuşturucu ve alkol kullanımıyla ilgili 54 araştırma arasında da benzer bir ilişki tespit etmiştir. Konuya dair yapılan çalışmalardan sadece 1'i pozitif bir ilişki bulurken, 50'si dindarlığın artmasıyla uyuşturucu ve alkol kullanımının düşmesi arasında ilişki bulmuştur. Johnson'un ele aldığı başka din ve suç ilişkisine dair başka bir literatür çalışmasında da, 46 çalışmayı incelemiş ve benzer bir eğilim tespit etmiştir. Buna göre de, dindarlığın suçla pozitif ilişkisi sadece 1 çalışmada varken, 37 çalışma, artan dindarlık ile suç/sapma arasında negatif ilişki bulunduğu sonucuna ulaşmıştır (Johnson, 2012: 405).

Ayrıca Johnson, 1944-2007 yılları arası yayınlanan 109 çalışmayı incelemiştir. Bu incelemede, çalışmanın tipini, örnekleme metodunu, örnek yığnında konuların sayılarını, mekânı, analizde yer alan dini değişkenleri, kontrol gruplarını ve bulgularını da incelemiştir. Sonuç olarak, din veya dini bağlılık oranları ile çeşitli suç ve kabahat oranları arasında ters yönde bir ilişki olduğunu bildiren çalışmaların büyük çoğunlukta olduğunu tespit etmiştir. Çalışmaların yaklaşık % 89'u (97/109) din ve suçluluk oranları arasında ters bir ilişki olduğu sonucunu bulmuştur. Sadece on bir (11) çalışma aralarında ilişki olmadığını veya karışık bulgular olduğunu tespit ederken, incelenen literatürden sadece bir çalışma dindarlık ile artan suç arasında pozitif ilişki bulmuştur (Johnson, 2012: 406).

Dindarlık ve suç/sapma ilişkisine dair yapılan çalışmalardan din ve suç ilişkisini daha çok pozitif yönde olduğunu tespit eden araştırmaların genel olarak yetersiz örneklem seçimi, dindarlığı sınırlı sayıda değişkenlerle ölçme ve dindarlığı kilise katılım olarak alma gibi eksiklilerden kaynaklanmasına bağlanmaktadır (Douglas ve Raymond; 1986: 88 akt. Kızmaz).

Konuya dair yapılan çalışmaları değerlendiren Baier (2001), araştırmaların farklı bulgular ortaya koymasını üç grupta toplar: Ahlaki toplum teorisi, suç türüne özgü teoriler ve araştırma metodolojisindeki farklılıklar (Baier, 2001:5).

1. Ahlaki toplum hipotezine göre suç davranışı üzerinde dinin caydırıcı bir etkisinin, yüksek dindarlık oranı ile nitelenen toplumlarda sadece bu etkiye sahip olmasıdır. Ahlaki toplum hipotezi, bireysel dindarlığın, bireyin dinsel topluluğa olan bağlılığını güçlendirme durumunda ancak suç davranışı üzerinde etkili olduğunu ileri sürmektedir. “Ahlaki toplum” teorisi, yapılmış birkaç araştırma sonuçları ile desteklenmiştir (Richard, Bell ve Carlson, 2000; 240-1).

2. Suç türüne göre dinin etkisinin değişkenlik gösterdiğini belirten yaklaşıma göre, dinin kişiye ve mala yönelik suçlardan (adam öldürme ve hırsızlık gibi) daha çok, mağduru olmayan suçlarda (kumar oynama ve uyuşturucu kullanma) caydırıcı bir etkide bulunduğudur (Baier, 2001: 6).

3. Bulgu farklılıklarına neden olan metodolojik farklılıklar, araştırma tasarımı, evren ve evrenden seçilen örneklem ile ilgili farklılıklardan kaynaklanmaktadır (Baier, 2001:6). İlk dönem araştırmalarına bakıldığında; din ve suç ilişkisinin tespitinde, kiliseye gitme gibi tek bir değişkenle suçluluk arasında ilişki saptanmaya çalışılmıştır. Dindarlık unsuru olarak ele alınan değişkenlerin sayısındaki farklılık da araştırma sonuçlarını değiştirmektedir. Örneğin, dindarlık ile ilgili değişken sayısının

daha fazla kullanıldığı araştırmalarda, dindarlığın suçluluk üzerindeki etkisinin daha çok negatif yönde gerçekleştiği bilgisini not etmektedir (Larson ve Johnson,1998: 13). Günümüzdeki araştırmalar ise, kilise üyeliğinin yanı sıra; kutsal kitabı okuma ve tevekkül gibi bireysel dindarlık olarak da algılanan çeşitli değişkenleri de çözümleme unsuru olarak ele almaktadırlar (Benda, 1995: 447). Bu çerçevede son zamanlarda yapılan araştırma sonuçlarının ilk dönem araştırma sonuçlarından farklılık arz etmesi; araştırmada kullanılan metot, teorinin kullanımındaki sınırlılıklar ve toplumsal yapıların değişiklik arz etmesinden kaynaklandığını belirtmektedir (Benda, 1995: 447). Suçluluğun araştırılmasında dinin rolü üzerine gerçekleştirilen araştırmalarda çelişkili bulguların elde edilmesinin diğer bir nedeni de, araştırmalardaki farklı araştırma stratejilerinin kullanılmasıdır (Johnson vd. 2000: 46).

2.ULUSAL LİTERATÜR

Dindarlık suç ilişkisine dair kaynak gösterebileceğimiz mahkûmlar üzerine ilk alışma, İstanbul Üniversitesi Türk Kriminoloji Enstitüsü'nde 1944-5 yılları arasında Enstitü'nün görevlendirdiği savcılar tarafından (kimi zaman da infaz koruma ve cezaevi memurları) yapılmıştır. Çalışma, 1948 yılında “Adam Öldürme Cürümlerinden Mahkûm Olanlara Ait Ferdi Fiş” adıyla yayınlanmıştır. Bu alışma 63 ilde, 6,386 adam öldürme suçundan hüküm giymiş mahkûm ile yapılmıştır. Yapılan çalışmada, hükümlü mahkûmlara suç işlemeden önceki dini eğilimleri ile adam öldürme suçu arasındaki ilişki de tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu doğrultuda mahkûmlara, inandıkları din, dinlerine bağlılık dereceleri ve ibadetlerini yerine

getirip getirmediğine dair üç soru sorulmuş ve bunlar ile yaş grupları arasındaki ilişkiye bakılmıştır.

Çalışma sonunda hükümlülerden inandıkları din sorusuna 6367 kişiden %99,7'si Müslüman derken; 19 kişi %0,3 Hristiyan ve Musevi olduğunu belirtmiştir. İnandıkları dine bağlılık derecesi için de, kendilerini suçtan önce 100 (% 1.6) kişi, “çok sofu”; 3122 (% 48.9) kişi, “sofu”; 880 (% 13.8) kişi “imanı kuvvetli”; 571 (% 8.9) kişi “imanı orta”; 79 (% 1.24) kişi “imanı zayıf” ve son olarak da 1034 (% 25.6) kişi de “kayıtsız” olarak ifade etmiştir. *Sonuç olarak* hükümlülerin suç öncesi dine bağlılık oranları (çok sofu, sofu, imanı kuvvetli, imanı orta'nın toplam) % 73'tür. İnanı zayıf ve kayıtsız olan hükümlülerin toplamı ise % 27'dir. Özetle hükümlülerin büyük çoğunluğu %73 dindardır. Araştırmaya katılan hükümlülerin ibadetlerini yapma sıklıklarına göre ise, %66.9'u ibadetlerini yaptığını belirtirken, %28,5'i yapmadığını, % 4.7'si de düzensiz ibadet yaptığını belirtmiştir. Dinlerine bağlılık derecesi ve dini vecibelerin yerine getirilmesinde yüzdelerin frekansına bakıldığında özellikle 18-40 yaşları arasında arttığı, 11-18 altı ve 41 yaş yukarısında azaldığı görülmektedir.

Çalışmada, dindarlık oranının yüksek çıkmasından dolayı, dindarların daha fazla adam öldürdüğü sonucuna götürdüğünü söyleyen Özden, burada da yaşın mı yoksa dinin mi adam öldürmede etkili olduğunu, yoksa her ikisinin mi etkili olduğunun belirsiz olduğunu söyler. Özbay'a (2007) göre, bunun nedeni, tasvir edici istatistik analizin kullanılmasıyla birlikte sosyal, psikolojik, ekonomik ve kültürel faktörlerin etkisini kontrol edememesidir. Bu da araştırmanın en önemli eksiklerinden bazılarını oluşturmaktadır (Özbay, 2007:5).

Konuyla ilgili olabilecek bir diğerk çalışma da yine İstanbul Üniversitesi Türk Kriminoloji Enstitüsünün 1946'da başlayıp sayının yetersizliği nedeniyle ara verilen ve 1947 Şubat'ında bütün ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlü çocuklarla yapılmış anket çalışmasıdır. 974 hükümlü çocukla bir kısmı karşılıklı, bir kısmı ise kurumdaki resmi evraklara bakılarak doldurulan bu ankette; yaşı, cinsiyeti medeni durumu, eğitim durumu, mesleği, ekonomik durumları, adli sabıkasının olup olmaması gibi soruların yanı sıra dini kanaatleri ve bunlara bağlılık derecesi de sorulmuştur. 93 sorudan oluşan bu ankette 26. soruda suçluların dini sorulurken 27. soru da suçluların dine bağlılık dereceleri sorulmuş ve suç türlerine göre sınıflandırılmıştır. Suç türleri, adam öldürmek, hırsızlık, kız kaçıрма vs. dir.

Suç türlerine göre dindarlığa bakıldığında, adam öldürme suçundan 545 çocuktan %48.4'ü kendini imanlı(orta, kuvvetli ve sofulardan oluşmakta) görürken, %51.6'sı ise imanı zayıf(kayıtsız ve imanı zayıf) görmektedir. Irza geçme olayına karışmış 148 çocuktan dini bağlılıkları kuvvetli olanlar % 45.9 iken, zayıf olanlar % 54.1'dir. 113 hırsızlık suçunda ise, %32.7'si imanlı, % 67.3'ü imanı zayıftır. Kız kaçıрма olayına karışmış 58 çocuktan, %48.3'ü imanlı, %51.7'si imanı zayıf demiştir. Son olarak müessir fiillerden 45 kişinin % 64.4'ünün dini bağlılıkları kuvvetli, % 35.6'sının ise zayıftır. Bu araştırma, dinin suç üzerinde zayıf bir etkisinin olduğunu ortaya koymakla birlikte, suç türleri ile dindarlık arasında bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Örneğin, hırsızlıkta dindarlık en düşük iken, çeşitli fiillerde dindarlık yüksek çıkmaktadır. Adam öldürme, kız kaçıрма, ırza geçme vs. gibi suçlarda dindar ve dindar olmayanlar arasında önemli bir fark yoktur. Sonuç olarak dinin suç üzerindeki etkisi zayıf çıkmıştır ve net bir şey söylenemez. Özbay'a (2007) göre ise, bunun nedeni yine tasvir edici istatistiğin kullanılmasıdır.

Ankara Üniversitesi Kriminoloji Enstitüsü tarafından 1947-1953 yılları arasında mükerrer suçlular üzerinde yapılmış bir diğer çalışmada da din suç ilişkisine yer verilmiştir. Çalışma 34 il ve ilçede enstitü görevlileri tarafından, 1000 mükerrer suçlu ile yüz yüze görüşmelerle gerçekleştirilmiştir. Araştırmada işlenen suçlar verilmemiştir. Çalışmada din-suç ilişkisine dair soru ise, ahiret korkularının olup olmaması ve dine bağlı olup olmadıklarıyla ölçülmüştür. Çalışmanın sonuçlarına göre ise, mükerrer suçlularda % 92.3'ünün ahiret korkusunun olduğu, % 93.1'inin ise dinine bağlı olduğu ortaya konmuştur. Bu araştırmaya göre de dinin suçu artırdığına veya da din ve suç arasında herhangi bir ilişki olmadığı sonucuna varılabilir. Özbay'a göre bunun nedeni de diğer önceki çalışmalarda olduğu gibi tasvir edici istatistik kullanılması ve suça etki edebilecek diğer sosyal faktörlerin varlığının göz ardı edilmesidir (Özbay, 2007: 5).

1972 yılında DİE tarafından 16 kadın ıslah kurumundan 333 kadın hükümlüye anketörler vasıtasıyla yaptığı ankette din ve suç arasındaki ilişkiye yer verilmiştir. Hükümlü kadınların suç türüne bakıldığında %59'u adam öldürme, %13'ü kamu sağlığına ilişkin, %12'si hırsızlık ve diğer suçlarından oluşmaktadır. Dine ilişkin üç soruya “dininiz nedir?”, “dininizin kurallarını biliyor musunuz?” ve de “ibadet yapar mısınız?” yer verilse de sadece ibadetin yapılıp-yapılmamasına yönelik sorunun cevaplarına yer vermiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, 333 kadın hükümlüden 290 kişi %87'si dini ibadetlerini yerine getirmektedir. Özbay'a göre, bu çalışmadan da çıkacak sonuç, dinin suçu artırdığıdır. Ancak, önceki çalışmalarda olduğu gibi, kontrol değişkeninin olmaması ve dini sadece genel geçer tek bir değişkenle ölçülmesi gibi sebeplerden dolayı çıkan ilişki sağlam değildir (Özbay, 2007: 6). Ayrıca cezavi ortamının (pişmanlık ve boş zaman) da ibadet sıklığı üzerinde etkili olduğu unutulmamalıdır.

Yavuzer (1981), 1972-1977 yılları arasında yaptığı çalışmasında, Ankara, İzmir ve Elazığ illerindeki ceza ve ıslah evlerindeki 214'ü hüküm giymiş ve 150'side hüküm giymemiş çocuklarla benzer yaş grubunda ve öğrenim düzeyinde olan, 15 ila 18 yaşları arasında benzer yaş ve öğrenim düzeyindeki toplam 364 çocuğa anket uygulayarak, suç ve din arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Yavuzer, çalışmasında araştırmaya katılan çocukların % 27'sinin küçük yaşlarda Kur'an kurslarına gönderilmiş olduklarını ve %66'sının da dini ibadetlerde bulduklarını ortaya oymuştur. Çocukların ailelerinin yaklaşık % 94'ünün de dini ibadetlerini gerçekleştirdiğini tespit etmiştir. Özetle bu çalışma da, din ile suç arasında pozitif yönlü bir ilişki söz konusudur. Yine çalışmada tasvir edici istatistiğin kullanılmış olması ve kontrol değişkenlerinin kullanılmamış olması, ilişkiyi belirsiz kılmaktadır (Yavuzer, 1981 akt. Özbay, 2007: 6).

Nazire Erinç Aksoy'un (1998) "Dindarlık Suç Arasındaki İlişki" adlı yüksek lisans tezi konuya ilişkin bir başka çalışmadır. Aksoy, bu çalışmasında 378 öğrenciye dindarlık ölçeği uygulamış, din suç ilişkisine dair alkol uyuşturucu kullanıp kullanmadıkları gibi sorular sormuştur. Çalışmasında, dindarlık suç ilişkisi üzerine, dindarlığın suç üzerinde negatif bir etkisi olduğunu varsaymıştır. Ona göre, insanların arzularını kültürel normlar sınırlamaktadır. Kültürel normları, dini çerçevede, sosyal kontrol bağlamında ele almıştır. Aksoy, bencillik, maddiyat, alkol, uyuşturucu, zina gibi değerlerin bireyi suç işlemeye yönlendirdiğini, dini değerlerin de bu değerlere karşı durduğunu söylemiştir. Dini değerler olarak da, Kuran inancı, ahirette yargılanma, gündelik hayatta Kuran'a itaat, Allah tarafından yargılanacağına inanmayı almıştır. Aksoy (1998), dinin karşı olduğu değerleri günah olarak nitelendirmiş ve ceza ile de karşılık verdiğini söylemiştir. Dolayısıyla, insanları suçta

yönlendiren bu düşüncelerin tersine dini değerleri koyarak suçu çalışmıştır. Yani çalışmasında dini değerler suça karşıdır. Suç “günah” olarak adlandırılır ve cezalandırılacağı düşünülür. Çalışmasında dini değerler, kişileri, günah konsepti ve ceza karşılığı ile sapkın eylemleri işlememeye meyilli kılar (Aksoy, 1998:102-107).

Aksoy (1998), sonuç olarak dindarlık ve suç arasında negatif bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır. Buna göre, katılımcıların %78,1'i günah işlerse cezalandırılacaklarına inanmaktadır. %88,6'sı Kuran'a inanmakta, %86,6'sı cennet ve cehenneme inanmaktadır. O, buradan hareketle, inanç sistemiyle egoizm, alkol, uyuşturucu, kumar, zina gibi sapkın eylemlerin zıtlık içinde olduğu sonucuna ulaşır (Aksoy, 1998: 106). Bu çalışmaya göre, dini değerleri olanlar bunlara karşıdır. Çalışmasında, suç işleyenler yerine suç işlemeyenleri alarak, dindar insanların suça bakışını değerlendirmiş ve buradan hareketle dindarlık-suç arasında ters ilişki olduğu sonucuna varmıştır.

Tacettin Güneş'in (2002), sosyal kontrol kuramından hareket ettiği ***“Dindarlık Suç İlişkisi: Türkiye'deki Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Örnek Olay Çalışması”*** adlı doktora tezi konuyla ilgili bir diğer çalışmadır. Buna göre, Güneş, araştırmasında suç önlemede formal ve informal sosyal kontrol mekanizmalarında dinin rolünü ortaya çıkarmayı hedeflemiştir(Güneş, 2002:199-206).

Güneş (2002), kanunların oluşturulmasında dini değerlerin ve kuralların etkileri olabileceğini incelenmiş ve dini kuralların yapılmasını yasakladığı davranışlar ile kanunların yapılmasını yasakladığı davranışlar arasındaki uyum üzerinde durmuştur. Ona göre bu uyumun büyük olması dindarlıkla suç arasında negatif bir ilişki olabileceğini gösterir. Çünkü dindarlık dinin kurallarına uymayı ifade eden bir kavramdır. Bununla birlikte dindarlık suç ilişkisine dair birçok boyuttan sadece

biridir. Güneş, çalışmasında dinin suçu önleme hususunda ne tür sosyal kontrol fonksiyonları olabileceğini ortaya çıkarmaya çalışmış ve bunu bazı küçük suçlar bağlamında irdelemiştir.

Güneş (2002), dindarlığın ölçülmesi için kullanılan soruların, gerçekten de anketi cevaplayanlar tarafından, dindarlığın ölçüldüğü sorular olarak kabul edilip edilmediğini anlamak için, bu soruların dindarlığı ölçüp ölçmediğini cevaplayanlara da sormuştur. Güneş (2002), dindarlığı inanç ve amel boyutu olmak üzere iki farklı boyutta ölçmeye çalışmıştır. Çalışma sonucuna göre, anketi cevaplayanların %90'nına yakın bir bölümü, dindarlık sorularının dindarlığı ölçen sorular olarak algıladığını göstermektedir (Güneş, 2002).

Çalışmanın sonucuna göre, öğrencilerin dindarlıkları inanç ve ibadet boyutlarında farklılaşmaktadır. Dindarlığın inanç boyutunun ölçüldüğü, kıyamet gününe inanma, Allah'a hesap verme, cennet ve cehenneme inanma vs. gibi sorulara verilen cevaplara göre öğrencilerin %90'nın inanç boyutunda dindar olarak kabul edilebilecekleri görülmektedir. Dindarlığın ibadet boyutunun ölçüldüğü sorulara göre ise öğrencilerin %72'si Ramazan ayında 20 günden fazla oruç tutmaktadır. Günde 5 vakit ile günde en az bir kere namaz kıldığını söyleyenlerin oranı toplam % 34,7'dir. Bu sonuçlar katılımcılarda dindarlığın inanç boyutunun, amel boyutuna göre daha yüksek olduğunu göstermektedir (Güneş, 2002).

Kanunun suç saydığı bazı davranışların günah olarak algılanıp algılanmadığı sorusuna öğrencilerin yaklaşık %90'ının "başkalarının malına, canına (yaralama ve öldürme) zarar verme, uyuşturucu kullanma" vs. gibi suçları aynı zamanda günah olarak algıladıkları görülmektedir. Güneş, bu sonucun katılımcıların bazı önemli

suçları aynı zamanda günah olarak algıladıkları ve bu anlamda dindarlığın suça karşı önemli bir sosyal kontrol fonksiyonu yerine getirebileceğini iddia etmektedir.

Öğrencilere başkalarının malına veya canına zarar vermek gibi bir durumla karşılaşmaları durumunda kendilerini bu eylemden alıkoyacak en önemli faktörün ne olacağı sorusuna %65'i bu eylemin günah olması sebebiyle işlemeyeceklerini belirtmiştir. Uyuşturucu kullanmakla ilgili soruya da, öğrencilerin %40,9'u "günah olması sebebiyle" uyuşturucu kullanmayı hiç düşünmediği cevabını verirken, "sağlığa zararlı olması nedeniyle" uyuşturucu kullanmayı düşünmeyenlerin oranı da %44,7'dir. Güneş'e göre, bu sonuçlardan hareketle, dinin ve dini değerlerin önemli bir sosyal kontrol fonksiyonu üstlenebileceği ön görülmektedir (Güneş, 2002).

Özetle, dindarlık ile ele alınan suçlar arasında herhangi bir ilişki olup olmadığı araştırılmış ve dindarlık ile suç işleme arasında ters yönde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu ilişki inanç boyutu ile dindarlığın ele alınıp yapıldığı karşılaştırmalarda daha az belirgin iken, dindarlığın amel boyutu ile suç arasındaki ilişki irdelendiğinde ilişkinin daha açık bir şekilde ortaya çıktığı görülmektedir. Bu çalışmanın sonucuna göre, suçla ilgili dinin oluşturduğu sosyal kontrol fonksiyonları, dindarlığın etkisi ortaya çıkarılmaya çalışılmış, ancak bir davranış olarak suç işleme büyük suçlarla değil, küçük suçlarla sınırlı kalmıştır. Dinin ve dindarlığın insanların tutumlarında sosyal kontrol mekanizmalarının kurallarıyla uyumlu tutumlar geliştirmelerine katkıda bulunarak, insanların topluma uyumunu artırıcı bir fonksiyonu olduğunu ve insanların suç işlemelerini azaltacak yönde etkilediği sonucu ortaya çıkmaktadır (Güneş, 2002: 199-206). Burada göz önünde tutulması gereken husus, bir davranışın günah kabul edilmesine rağmen gerçekleştirilebileceğidir.

Özbay'ın 2001 yılında Ankara'nın merkezindeki liselerde okuyan 1,710 öğrenciye uyguladığı anket çalışmasında da din ve sosyal sapma arasındaki ilişkiye yer verilmiştir. Din kavramı, ailenin dindarlık derecesi (ölçek) ve anne-babanın namaz kılıp-kılmaması ile çeşitli sapma davranışlarını içermektedir. Çalışmada sadece ailenin dindarlığı okul sapma davranışı üzerinde negatif bir etkiye sahip olduğu ortaya konmuştur($\beta = -.065$, $p < .05$). Bu etki de oldukça küçüktür. Bu çalışmada da araştırmmanın amacı salt din ve sosyal sapma arasındaki ilişkiyi incelemek değildir ve sınırlı sayıda dini değişken kullanılmıştır. Özbay'ın aynı verileri kullandığı bir başka çalışmasında anne babanın dinsel davranışı yerine gencin kendi dindarlığına yer verilerek kontrol değişkeni olarak analizde yer almış ve sapma davranışlarıyla ilişkisi araştırılmıştır. Bu çalışmada öğrencinin dindarlığı sadece şiddet değişkeni ile ilişkili çıkarken, yukarıdaki çalışmanın aksine ilişkinin yönü pozitif çıkmıştır (Özbay, 2007:8).

Özdoğan(2005)'ın, "*İsimsiz Hayatlar: Manevi ve Psikolojik Yaklaşımla Arınma ve Öze Dönüş*" adıyla kitaplaştırdığı doçentlik çalışması, konuya ilişkin kadın mahkûmlar üzerine yapılmış ilk çalışmadır. O, Ankara Ulucanlar ceza ve tutukevinde kadın koğuşunda 16 tutuklu ve mahkûm kadınla tema odaklı grup toplantıları ve ikili görüşmeler yapmıştır (Özdoğan, 2005:253). Bu doğrultuda, mutluluk, özveri, şükür, tövbe, adalet ve sevgi gibi değerlerin işlendiği tema odaklı grup düzeneği oluşturulmuş ve manevi bakım çalışması yapmıştır. Everett Shostrom'un Kişisel Yönelim Envanteri ile yapılan ilk ve son ölçümlerde eğitimin mahkûmların kendini gerçekleştirme düzeylerinin yükselmesine katkısı olduğu belirlenmiştir (Özdoğan, 2005:276-286).

Özdoğan(2005), yapılan analiz sonucunda, 150 soruluk testin, tema odaklı grup toplantılarının temel konuları olan; öfke kontrolü, kendini affetmek, geleceğe umutla bakmak ve din anlayışı konularındaki sorular yeniden gözden geçirildiğini ve birinci test ile ikinci test sonuçlarının frekans tabloları bakımından farklı olduğunu belirtmiştir. Buna göre, görüşmeler sonrasında, katılımcıların bu konulara bakış açılarında, pozitif yükselme tespit edilmiştir. Yine mahkûmların suç işlemlerinde etkili olan öfkeyle ilgili sorulara ilk ve son testte verdikleri cevaplar arasında anlamlı düzeyde farklılıklar olmuştur(Özdoğan, 2005:277).

Özdoğan'ın çalışmalarının önemli bir sonucu ise, çalışmaya katılan tutuklu ve mahkûmların hayat hikâyelerine bakıldığında, oldukça zor bir çocukluk geçirdikleri, duygusal ve fiziksel şiddet gördükleri, küçük yaşta anne ve babalarını kaybettikleridir. Ayrıca, çalışmanın diğer önemli bir sonucu, kadınların kendilerine en yakın olan kişilere ve özellikle eşlerine zarar verdikleridir(Özdoğan, 2005:286-7).

Doğrudan din suç ilişkisini ele almamış olmakla birlikte, temel aldığı kuram bakımından konuya yakın olan bir diğer çalışma da Can Ercebe(2007)'nin ***“Sosyo-Kültürel Açısından Suçu Meşrulaştırma Eğilimleri Üzerine Ankara Cezaevinde Bir Araştırma”*** adlı yüksek lisans tezidir. Ercebe, tezinde Matza ve Sykes (1957) 'in meşrulaştırma kuramı çerçevesinde Ankara Açık Cezaevinde hükümlü 56 mahkûmla görüşmüştür.

Ercebe (2007), çalışmasının amacı olarak, suç işlemiş bireylerin, işledikleri suçu sosyo-kültürel açıdan meşrulaştırma çabasına girip girmedikleri ve meşrulaştırıyorlarsa bunu ne şekilde yaptıklarını ortaya koymak olarak belirlemiştir. Ercebe, görüşmelerden çıkan sonuçları da, işledikleri suçtaki mağdurun rolüne,

ortaya çıkan zarara, suçun sorumluluğuna, aldıkları cezaya ilişkin görüşlerine ve de yakın çevrelerinin değerlendirmeleri şeklinde sınıflandırmıştır. Nitel araştırma tekniklerini kullanarak yaptığı çalışması, konuya keşfedici yaklaşımıyla diğer çalışmalardan daha detaylı bilgi vermektedir.

Araştırma bulgularına göre, görüşülen mahkûmlardan büyük bir bölümü(31 kişi) işledikleri suçun sorumluluğunu kabul etmemektedir. Sorumluluğu almama nedenleri alkol, kavga, tahrik vs. gibi farklılık göstermektedir (Ercebe 2007;116).

İşlenen suçta, mağdurun rolüne ilişkin sınıflamada da, mahkûmların çoğu, suçun mağdurunu hak eden kişiler olarak görmektedir. Yaptıklarından dolayı pişmanlıklarının nedeni ise genellikle, mağdurdan dolayı değil kendilerinin içinde buldukları durumdur. Bu çerçevede de suçun gerçek mağduru olarak da kendilerini göstermektedirler (Ercebe 2007;117).

Mahkûmların zarara ilişkin açıklamalarında ise, katılımcıların çoğunluğunun (29 kişi) zararı kendi durumuyla, kayıplarıyla ilişkili olarak tanımladıkları görülmüştür. Karşı tarafın zararı küçümsenmektedir (Ercebe, 2007;118). Aldıkları cezalar konusunda da büyük çoğunluk (30 kişi) aldıkları cezanın hak ettiklerinden fazla olduğunu belirtmektedir. Daha ağır suçları göstererek kendi işledikleri suçu küçümsedikleri ve aldıkları cezayı da buna göre ağır bulduklarını belirtmektedirler (Ercebe, 2007; 119).

Sosyal çevreleriyle ilgili değerlendirmelerinde ise, ceza infaz kurumuna girmeden önce yaşadıkları yerde suç olaylarının sık yaşandığını belirten mahkûmlar arkadaşlarının da yine suç işlediğini ifade etmişlerdir. Yine çevreyle ilişkili olarak, namus olarak anılması, çevreleri tarafından destek görmelerini sağlamaktadır. Suç

eyleminin çevreyle ilgili değerlendirilebilecek bir diğer ölçütü olan aile ile ilgili değerlendirmelere bakıldığında, büyük çoğunluğunun (37 kişi) ailelerinde suç işleyen kimseler bulunmaktadır. Aileleriyle araları bozulanlar olsa dahi, yine de destek olduklarını belirtmişlerdir. Ailelerine bakıldığında, eğitim seviyelerinin düşük, kardeş sayılarının ortalamadan fazla olduğu belirlenmiştir (Ercebe 2007;120-1).

Ercebe(2007)'nin tezinde katılımcıların işledikleri suçun sorumluluğunu reddetmeleri daha çok kendinde olmama durumu, mağdurun rolü ve yaşanan çevrenin bozuk koşullarıyla dile getirilmektedir. Tüm suç türlerinde, suça neden olan sebepler nedeni ne olursa olsun, kişiler kendilerini buldukları konumdan dolayı mağdur olarak görmektedirler. Kişilere karşı suçlarda mağdurun yok sayılması ya da mağdurun başına gelenleri hak eden kişi olarak değerlendirmektedirler. Kişiler, işledikleri suçların sonuçlarını azımsamakta, diğer suç ve suçlularla kıyaslayarak kendi mağduriyetlerini ifade ederek eylemlerini meşrulaştırmaktadır. Ayrıca, arkadaş çevresi ve cezaevi öncesinde yaşanan yerleşim yerlerinde sıklıkla suç olaylarının gerçekleşiyor olması, alt-kültürel çerçevede ele alınabilecek olan diğer önemli sonuçtur (Ercebe 2007;122).

Özetle Ercebe (2007)'nin çalışmanın üç önemli sonucu vardır: 1) Erkeklerde kadınlara kıyasla meşrulaştırma ile suça yönelme arasında ilişki daha yüksektir 2) Meşrulaştırmalarda daha çok arkadaş grupları ön plana çıkartılmaktadır 3) Meşrulaştırma ile suçlu davranışta bulunma arasındaki ilişki, akran grubunda sapsmiş davranışta bulunanlarla doğru, dinsel aktivitelere katılım ile ters orantılıdır (Ercebe, 2007: 39).

İsrafil İğde (2009)'nin "*Mahkûmları Suça Yönelten Faktörler ve Din Anlayışları Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma*" adlı yüksek lisans tezi de konuyla ilgili bir diğer çalışmadır. Modernleşme ile birlikte gelen sosyal değişimin beraberinde bazı sosyal problemleri ortaya çıkardığını söylemiş ve bu sosyal problemler arasında en dikkat çekenin de suç olduğunu belirten İğde, araştırmasında da hüküm giyenlerin neden ve nasıl suç işler hale geldiği ve günlük hayattan hareketle din anlayışlarının nasıllığını analiz etmiştir.

Buna göre suça götüren nedenler arasında, modernleşme sürecinde aile kurumunun tam anlamıyla işlevini yerine getirememesi dolayısıyla sosyalleşmenin yetersiz oluşu vardır. Bunun neticesinde ilk çocukluk döneminin yani arkadaş grubu ve çevre ile etkileşiminin izlenememesi, işsizlik, yoksulluk ve gelir dağılımındaki eşitsizlikler nedeniyle bireylerin ihtiyaçlarını doyuma ulaştıramamaktadır. Ayrıca bireyin cezaevine girmesiyle de yakın çevresi, toplum ve yasal otoriteler tarafından damgalanması, suçlara karşı dirençli olmayı öğretmektedir. Bu süreçte ise dinin bireyin hayatını anlamlandırmadaki rolünün zayıfladığı sonucuna ulaşmıştır.

Adem Gürler'in "*Din ve Suç*" (2010) Manisa E tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda, 371 hükümlü ile yaptığı çalışma vardır. Araştırma sonuçlarına göre, hükümlülerin din ve suç ilişkisine yönelik olarak hükümlülerin eğitim düzeyleri ve mükerrer suç durumları ile ilgili tutumlarda anlamlı farklılıklar vardır.

Gürler (2010) çalışmasında kültürel düzey ve din arasındaki ilişkiyi de ele almıştır. Yani Glock'un insanlar arası etkileşimde temel faktörlerden biri olan dinin etki boyutunu alarak bireylerin hangi davranışları yapıp hangilerini yapmayacağını belirleyen boyutu suç davranışı ve din arasındaki ilişki belirlemede ölçüt alınmıştır.

Gürler (2010), mahkûmların dini algılarında dinin kültürel unsurlarla olan ilişkisini tespit etmek için de dinin geleneksel boyutu ve ahlak boyutunu da sınıflamasına ekleyerek kullanmıştır. Bu doğrultuda Lord Northbourn'un dinin dört unsuru çerçevesinde suçlu davranışla ilişkisini açıklamaya çalışmıştır. Gürler çalışmasında, hükümlülerin suç eylemleri üzerinde dinin olumlu ya da olumsuz fonksiyonun olup olmadığı ve de kontrol kuramının, "insanlar neden düzene uyar?" sorusuna cevabının mahkûmlar üzerinde neden etkili olmadığı sorusunun cevabını aramıştır. Bu doğrultuda karşılaştırmalı ilişkiler kullanarak değerlendirmeler yapmıştır (Gürler, 2010). Çalışma sonuçlarına göre:

1. Hükümlüler, suç işlemiş bir bireyin hem dini hem de vicdani açıdan bir rahatsızlık duyacağını (%85.2) belirtmişlerdir. Bu etki hükümlülerin beyanları dâhilinde bireye rahatsızlık veren bir histir. Oluşan gerilimin bireyin topluma bağlandığı geleneksel kurumların algılarında belirli sorunlara yol açacağı düşünülmüştür. Ayrıca, muska yaptırmanın, kurşun döktürmenin ve bazı rahatsızlıklarda hocalara gitmenin faydalı olduğuna ilişkin maddeye hükümlülerin %52.4'ü olumsuz tutum sergilemiştir. Ona göre, bu davranışların hükümlüler tarafından olumsuz bir tutum ile karşılanması hükümlülerin dinin geleneksel boyutlarına bağlanma düzeylerinde bir eksiklik olduğuna dair bir izlenim oluşturmaktadır (Gürler, 2010)

2. o, hükümlülerin işlediği suç tipi ve dindarlık durumlarını karşılaştırmıştır. Kişiye karşı suç işleyenlerin toplam hükümlüler içindeki yüzdesi %42, mala ilişkin suçlar işleyenlerin oranı ise %28'dir. Kişiye karşı suç işleyenlerin yarısı kendisini, çok dindar ve dindar diğer yarısı ise dindar olmayan ve din ile hiç ilgisi olmadığını belirtmiştir. Mala ilişkin suçlarda ise, hükümlülerin yaklaşık %44'ü kendilerini çok dindar ve dindar, %56'sı ise dinle az ilgili ve dinle hiç ilgisi olmayan kişiler

olduklarını belirtmiştir. Mala ilişkin suçlar işleyen hükümlülerin dindarlık düzeyleri kişiye karşı suç işleyenlerden daha düşüktür (Gürler, 2010). Bu sonuç literatür ile uyumludur.

3. Gürler'e göre, suçlu bireylerde, dünyevi değerler ön plana çıkmaktadır. Dini kuralların sorgulanarak kabul edilmesi ve mantıksız bulunan dini kuralların bireyleri dinden soğuttuğuna ilişkin görüşler mevcuttur. Bu da hükümlülerin dini algılarında modern tutumların etkisini göstermektedir. Hac ve kurban ibadetinde görülen olumlu tutumdan daha yüksek bir şekilde, çok çalışmanın ve insanlara yardım etmenin bir ibadet olduğuna ilişkin net bir tutum dikkat çeker (Gürler, 2010).

4. Kadınların geleneksel ailevi yaşam tarzından kaynaklanan kısıtlı ve kapalı yaşam tarzının onların geleneksel din algılarını erkeklere kıyasla daha kuvvetli hale getirdiğini belirtir. Hükümlü olarak cezaevinde bulunan kadın hükümlülerin sayısı görüşülen hükümlülerin %7'si kadar olması nedeniyle, anlamlı bir istatistiki bilgi olmasa da kadınların genel olarak erkeklere göre daha dindar olduğu sonucuna ulaşır. Öyleki kadınların %50'sinin kendilerini dindar olarak nitelemektedir (Gürler, 2010).

5. Gürler'e göre, yaşları genç olan hükümlülerin hayatlarında dinin yeterince yer işgal etmemesi, onları suç işlemeye yöneltecek değer boşluğunu artırmaktadır. Dindarlık durumları ve yaş durumlarının karşılaştırıldığında hükümlülerden 25 yaşın altında olanların din ile daha az ilgili olduklarını tespit etmiştir. Diğer yaş gruplarında bireyler ise kendilerini daha dindar olarak nitelemişlerdir. Yaşça genç olan hükümlülerin diğer yaş gruplarındaki kimselere göre mala ilişkin suçları daha çok işlemesi, yaşın artması ile hükümlü sayısında gözlemlenen düşüş hipotezini

doğrulamaktadır. Gürler, genel olarak yaşları küçük olan hükümlülerin dini tutumlarının daha düşük seviyelerde olduğu sonucuna ulaşmıştır (Gürler, 2010).

6. Gürler, bu çalışmasında, mahkûmlardan gelir durumu ve hayat standardı bakımından orta sınıflaşmayı başaramayanlarda geleneksel dini tutumlarının yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Hükümlülerin genel olarak orta düzeyin altında bir gelire sahip oldukları görülmektedir. Hükümlülerin gelir durumları ve meslekleri ile dini tutumları arasında ise istatistiki olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır (Gürler, 2010).

7. Eğitim düzeyi arttıkça suç işlemiş bireyin eylemlerini rasyonelleştirmek için dine başvurma ihtimali azalmaktadır. Eğitimi olmayanların yarısından çoğu din ile az ilgili, okuryazar olanların, ilkokul mezunlarının ve lise mezunlarının kendilerini en yüksek oranda dindar olarak tanımladığı, üniversite mezunlarının ise kendilerini en az din ile ilgili olarak tanımladığını tespit etmiştir.

8. Kişiyeye karşı suç işleyen bireylerin din öğrenimlerinin ağırlıklı olarak geleneksel yollarla olduğu sonucuna ulaşmıştır.

9. Birden fazla hüküm giymiş suçluların dindarlık düzeyleri bir kez hüküm giymiş olanlara göre daha düşüktür. İlk kez hüküm giyenlerin %50'den fazlasını dindar, ikinci ve daha çok kez hüküm giyenlerin ise %50'den daha azının kendilerini dindar olarak nitelendirdiği görülmektedir.

Gürler (2010)'e göre, dini tutumlardaki belirgin farklılıklar elde edilmesine rağmen bu farklılıkların suç üzerindeki etkileri için aynı kesinliğin tespit edildiğini söylemek güçtür. Bu bağlamda suç ve din ilişkisinin dolaylı bir ilişki olduğunu söylemek mümkündür. Bireylerin dini algıları ve tutumlarından ziyade günlük yaşam

ile ilgili sıkıntılarının dini yaşantılarının onların düzene ilişkin algılarında etkili olduğuna yönelik bir gerçeklik olduğu gözlemlenmiştir. Buna göre, hükümlüler yaşadıkları dünyayı dini pencereden görmemektedir. Bir davranışı yaptıklarında ya da gördüklerinde akıllarına gelen ilk ayırım sevap ve günah ayırımı değildir. Ancak kişinin önem verdiği değerlerin gerçekleşmesi ya da rasyonel bir hale getirilmesi için dini tutumlar bir aracı olarak davranışları üzerinde dolaylı ve kısıtlı bir etkiye sahiptir. Gürler'e göre, dini tutumların bu denli ikinci planda kalması belki de bu bireylerin hüküm giymelerine neden olmaktadır. Bununla birlikte, o, din ve suç ilişkisinin, yüksek düzeyde muğlak etkiye sahip olduğunu da belirtir (Gürler, 2010).

Zahir Kızmaz (2005)'ın, din ve suçluluk arasındaki ilişkiye dair kuramsal bir temel oluşturma çabasıyla yazmış olduğu "***Din ve Suçluluk: Suç Teorileri Açısından Kuramsal Bir Yaklaşım***" adlı makalesi konuya ilişkin yapılmış kuramsal bir çalışmadır. Kızmaz, çalışmasında yabancı literatürden hareketle konuyla ilgili yapılmış çalışmaları gözden geçirmiş, din suç arasındaki ilişkinin nasıl ve ne yönde olduğunu, dindarlığın bireyi suç işlemekten alıkoyup koymadığını tartışmıştır. **Özetle** bu makalesinde din suç ilişkisi bakımından teorileri ele almıştır (Kızmaz, 2005).

Kızmaz (2010)'ın, "***Din Ve Suç: Cezaevinde Hükümlü Bulunan Bazı Suçluların Dindarlık Durumları***" adlı makalesi, dindarlık ve suç arasındaki ilişkiye dair uygulamalı çalışmasıdır. Bu çalışmada Elazığ E-Tipi Cezaevinde, 80 tutuklu ve hükümlü mahkûmla anket yapmıştır. Kızmaz (2010), araştırmasında mahkûmların dindarlık durumlarını tespit etmeye çalışmış, bir defa cezaevine girenler ile birden fazla girenler arasında karşılaştırma yaparak dindarlık açısından farklılık ve

benzerlikleri tespit etmeye çalışmıştır. Ayrıca, suçluların dindarlık düzeyleri ile işledikleri suç türleri arasında bir karşılaştırmaya gitmiştir (Kızmaz, 2010).

Bu çalışmanın sonucuna göre, mahkûmlarda güçlü bir dindarlık görülmemekte, dindarlık açısından olumsuz bir görünüm sergilenmektedir. Bu da dindarlık suç arasında negatif bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Suçluların cezaevi öncesi dindarlıklarının düşük olması, onların suç işlemelerinde etkili bir faktör olmuştur. Çalışmasında dindarlığı, hem kutsal ilke ve inançlara inanma hem de dinin öngördüğü temel ibadetleri yapma anlamında ele alan Kızmaz (2010), mahkûmların büyük çoğunluğunun da, dindarlığı dini ibadetlerini yapma ve dini yasaklardan kaçınma olarak tanımladıklarını belirtir. Bu çerçevede, mahkûmların % 60 gibi büyük bir oranda kendilerini dindar olarak görmedikleri sonucuna ulaşmıştır. Geriye kalan suçluların % 10'u kendilerini “dindar”, % 27.5'i de “az dindar” olarak tanımlamaktadır. İbadetlerini sürekli yapan mahkûmların ise, cinayet suçundan cezaevine giren suçlular olduğunu ortaya koymuştur (Kızmaz, 2010).

Birden fazla cezaevine giren suçlular ile ilk kez cezaevine giren suçluların dindarlık düzeyleri açısından karşılaştırıldığında, özellikle birden fazla cezaevine girmiş suçlularda dindarlığın çok daha düşük olduğu sonucuna ulaşmıştır (Kızmaz, 2010).

Cinayet suçundan hüküm giymiş mahkûmlar, diğer suç kategorilerine göre, nispeten daha dindardır. Bu da adam öldürme suçuna ilişkin toplumda yer alan bir şiddet alt-kültürünün varlığı ve bazen de kültürün cinayet gibi suçların işlenmesini meşrulaştırarak, dinin bu alandaki yasaklayıcılığı önemsizleştirilmektedir (Kızmaz, 2010).

Birden fazla cezaevine giren suçluların dindarlık düzeylerinin daha zayıf olmasının bir nedeni de, onların kriminalleşme düzeylerinin yüksek olmasıdır. Bu suçluların, suçlu yaşam tarzlarının yoğunluğu, onların dindarlık görünümünü zayıflatmaktadır (Kızmaz, 2010).

Kızmaz (2010)'ın çalışmasında suçluların çoğu, Allah'a inançlarının olduğunu ve Allah'tan korktuklarını dile getirirken, dini ibadetlerini yapmadıklarını ve dolayısıyla dindar olarak görülemeyeceklerini belirtmişlerdir. Katılımcıların %80'i, "sizce dindar insanlar suç işler mi?" şeklindeki soruya, suç işlemeyeceği şeklinde cevap vermiştir. Kızmaz'a (2010) göre, bu da dindarlığın suç eylemin gerçekleşmesinde caydırıcı bir unsur olduğunu göstermektedir.

Dindarların da suç işeyebileceklerini belirtenlerin oranı ise % 18.8'dir. Kızmaz (2010), katılımcıların konuya ilişkin anlatımlarından burada namus ve kan davaları nedeniyle işlenebilecek cinayet suçlarını kast ettiklerini belirtir. Çünkü suçlular namus, haksızlığa uğrama, öç alma, hakkını savunma gibi gerekçelerin cinayet suçunun işlenmesini zorunlu ve haklı kıldığını düşünmekte ve bunun yukarıdaki gibi gerekçelerle cinayet işlemenin din tarafından da çok kötülemediği yönünde bazı düşüncelere sahip oldukları gözlenmiştir. Şeref, haysiyet ve saygınlıklarını savundukları için din açısından tolere edilebilir olabileceğini düşünmektedirler. Bu çerçevede bireyler tarafından, bazı durumlarda hırsızlık suçu cinayet suçundan daha olumsuz bir suç türü olarak görülebilmektedir (Kızmaz, 2010).

Cezaevine sıklıkla girmiş suçlular içerisinde kendilerini "dindar" olduklarını belirten suçlu yoktur. Sadece % 22,5'i "az dindar" olarak tanımlamışlardır. Bu da, bir

suçlunun anlattığı gibi, bireyin suçta kariyer yapmasına koşturarak giderek din veya dindarlıktan daha çok uzaklaşacağıdır (Kızmaz, 2010).

Suçluların cezaevine girmeden önceki dindarlık durumları ile ilgili sorulan soruya suçluların sadece %13,8'i "sürekli dini ibadetlerini yaptıklarını" belirtmişlerdir. Yarısından fazlası "dini ibadetlerini hiç yapmadıklarını", %21,3'ü "bazen yaptıklarını" belirtmişlerdir. Aynı şekilde suçlulara cezaevine girdikten sonra dindarlaşma durumlarında da bir değişikliğin olup olmadığı yönündeki soruya da suçluların, %27,5'inin daha dindarlaştığını belirtmiştir (Kızmaz, 2010).

Suçluların anlatımlarından genelde cinayet suçunu işlemiş olanların daha çok dine yöneldikleri, hırsızlık ve gasp suçunu işleyen suçlularda bu yönelimin pek olmadığı, ırza geçme ve kız kaçırma suçunu işleyenlerin de görüntüyü kurtarmak için dindarlık imajını oluşturmaya çalıştıkları anlaşılmaktadır. Sonuç olarak suçluların çoğunun kendilerini dindar olarak görmedikleri ve aynı zamanda ele alınan dindarlık değişkenleri açısından da olumsuz bir nitelik arz ettikleri saptanmıştır. Bu olumsuz görünüm, cezaevine birden çok kez girip çıkan suçlularda daha yoğun olarak gözlemlenmiştir. Kızmaz, bu araştırmanın bulgularına dayanarak, dindarlığın suç işlemeyi engelleyici unsurlardan biri olduğu, suçluların büyük bir oranının dindar olmayan bireylerden oluştuğu ve dolayısıyla suçluluk analizinde dindarlık unsurunun da önemli bir değişken olarak ele alınabileceği söyler (Kızmaz, 2010).

Erhan Tecim (2006)'in "*Cezaevlerinde Sosyal ve Dini Hayat: Konya Örneği*" adlı yüksek lisans tezi konuyla ilgili bir diğer çalışmadır. Tecim (2006), çalışmasını, 234 yükümlü E Tipi Cezaevi'nden, 68 hükümlü de Yarı Açık Cezaevinden olmak üzere toplam 302 hükümlü ile gerçekleştirmiştir.

Tecim (2006)'e göre, cezaevlerinde, sınırlandırılmış ve özgürlüğün olmadığı bir ortamda bireylerin din algısı ve yaşantısı da değişikliğe uğramaktadır. Değişikliğin yönünü ise tek taraflı değildir bu değişim, dinden uzaklaşma yönünde olabileceği gibi tam zıddı olarak dindarlaşma şeklinde de olabileceği sonucuna varmıştır (Tecim, 2006).

Tecim (2006), çalışmasında, dindarlığın değişiminde işlenen suç türünün de etkili olduğu sonucuna varmıştır. Tecim'in çalışmasının bir diğer önemli sonucu da, yarı açık cezaevi ile E tipi cezaevinde kalan mahkûmların dini tutumlarında önemli farklılıklar olduğudur. Buna göre dini tutum açısından, Konya Yarı Açık Cezaevi, E Tipi Cezaevinden daha olumlu değerlere sahiptir. Tecim (2006), çalışmasının sonucunda, cezaevlerinin ortam olarak mahkûmların dinlerini yaşama ve dini ibadetlerini yerine getirmeye engel herhangi bir duruma sahip olmadığı sonucuna varmıştır (Tecim, 2006).

Mesut Yıldız (2010) , **“Kenar Semt Gençliğinde Suç ve Din(Gaziantep Örneği)”** adlı yüksek lisans tezi de, konuyla alakalı bir diğer çalışmadır. Gaziantep ilinin, Şehitkâmil ilçesindeki kenar semt mahallelerinde yaşayan gençlerin suç ve din olgusuna bakış açıları saptanmaya çalışılmıştır. Yıldız(2010), bu çalışmasında Şehitkâmil ilçesinin farklı sosyo-ekonomik seviyelerde olan 4 semtinde Çıksorut'ta 98, Güvenevler'de 73, Karşıyaka'da 165 ve Kayaönü'nde 115 olmak üzere toplam 451 kişiyle anket sorularını uygulamıştır. Çalışmasının sonucunda bu semtlerin, sosyo-ekonomik farklılıklarından dolayı, semtlere göre, suç işleme ve suça bakış açılarında önemli farklılıklar olmasına rağmen, inanç noktasında tüm semtlerin inanç oranları yüksek çıkmıştır. Bu da dindarlık ile suç arasında ters bir ilişki olmadığını ortaya koymaktadır. Araştırmanın ana varsayımlarından biri, kenar semtler ile

Güvenevler gençliğinde suç işleme ve suça bakış açıları ile dine bakış ve dini yaşantı arasında fark olacağıdır. Ancak, Yıldız (2010)'ın hipotezinin aksine araştırma sonucunda, kenarsentler ile Güvenevler mahallesinde suç ve suça bakış açıları açısından önemli farklılıklar olmasına rağmen, inanç noktasında önemli bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir (Yıldız 2010:2,80).

Yıldız (2010) tezinde, Gaziantep ilinin Şehitkamil ilçesinde üç kenar semt olan Çıksorut, Kayaönü, Karşıkaya semtleri ile bunlardan farklı sosyo-ekonomik düzeye sahip Güvenevler mahallesinde gençlerle çalışmıştır. Kentleşme sürecinde sosyal problemlerin oluşmasında kenar semtlerin problem gösterilmesine dayalı olarak, burada yaşayan gençlerin suç ve din ile ilgili görüşlerini tespit etmiştir (Yıldız 2010:1-3).

Yıldız'ın çalışmasının bir diğer önemli sonucu ise, cinsiyet grupları açısından bakıldığında, kadın ve erkekler arasında suç işleme ve suça bakış açısından önemli farklılıklar olsa da (örneğin, suç işlediğini belirtenlerin sayısı erkeklerde %10,9 iken; kadınlarda, bu oran %1,1 olarak tespit edilmiştir) dini görüş ve düşünceler bakımından önemli farklılıklar yoktur (Yıldız 2010:80-81).

Muhammet Çevik(2010)'in, *“Dindarlık suç ilişkisi: Adıyaman Açık ve Kapalı Ceza İnfaz Kurumları Örneği”* adlı, yüksek lisans tezinde bu ilişkiyi tespit etmek üzere 11 kadın, 111 erkek toplam 122 hükümlüyle görüşmüştür.

Çevik (2010)'in çalışmasına ilişkin bir diğer gözlemi de, kanunların suç saydığı eylemleri gerçekleştiren hükümlülerin bazılarının eylemlerine farklı anlamlar yüklediği ve suç isnadını reddettikleri ya da suçlarını haklı çıkaran çeşitli gerekçeler ileri sürmeleridir. Çevik(2010) çalışmasında suçtan öncesine ilişkin dini yaşantıya,

algıya dair verilerin doğruluğunun tartışmaya açık olmasından ötürü, o, daha çok hükümlülerin cezaevinde dine yükledikleri anlama odaklanmıştır.

Bu çalışmanın sonucuna göre, hükümlülerin %90'ı Tanrı'ya ve Tanrı'nın adaletine inanmakta, ahirette hesap sorulacağına ve herkesin yaptıklarının karşılığını bulacağına inanmaktadır. Dini ibadetlerden namaz kılma, Kuran ve dini kitaplar okuma gibi eylemleri düzenli olarak gerçekleştirme oranı çok düşük olmakla birlikte, oruç ibadetinin daha yaygın yerine getirildiği ortaya çıkmıştır. Yine bu araştırmada hükümlülerin dini bilgi açısından kendilerini yeterli görmediklerini ifade edilmiştir. Çevik, araştırma sonucunda dini inanca, kabul ve beklentilere ilişkin verilerin yüksek çıkmasına rağmen, ibadetlerin ve dini davranışların benimsenmesi ve yerine getirilmesinin düşük kaldığını ortaya koymuştur. Ona göre, hükümlülerin kader inancı onların cezaevinde ki yaşantılarını kolaylaştırıcı bir etken olmakta ve bu şekilde cezaevi koşullarını içselleştirmektedir. Hükümlülerin cezaevinde dindarlık göstergelerinin daha da arttığını belirten Çevik, çalışmasında hükümlülerin cezaevinde din eğitime önem verdiklerini ve yoğun talep olduğunu belirtmiştir (Çevik, 2010).

Belgizar Özbek (2010), "*Cinayet İşleyen Kadınlarda Din Algısı*" adlı yüksek lisans tezinde, Ankara Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda 38 mahkûm kadınla mülakat yapmıştır.

Özbek (2010), araştırma amacının, dinin emir ve yasaklarını önemsediklerini belirten kadınlarda dinin, suç işlemelerinde engelleyici olamamasının nedenlerini ortaya koymak olduğunu söyler. Buna göre, o, İslam inancında en büyük günahlardan biri olan adam öldürme fiilinin, yine bu inanca göre, merhametli olarak

yaratıldığına vurgu yapılan inançlı kadınlar tarafından işlenmesine dikkat çeker. Özbek (2010), bunu cinayet işleyen kadınların karar sürecinde dinin etkili olmadığını ve onları yönlendirme gücüne sahip olmadığı şeklinde açıklamaktadır. Bunun nedeni olarak da dini bilgilerinin yeterli olmadığını gösterir. Yani bunu dini eğitim sürecine bağlamaktadır. Ona göre mahkûmlar, yeterli ve doğru bir dini bilgiye sahip değildir (Özbek, 2010:181).

Özbek(2010)'e göre, araştırmaya katılan mahkûmların kendilerini dindar olarak tanımlamalarına rağmen, din hayatlarında önemli bir güç değildir. Allport'un (2005) dindarlık tipolojisinden hareketle mahkûmların dindarlığının dış güdümlü ve olgunlaşmamış dindarlık tipolojisine sahip olduğunu söyler. Çünkü ona göre, iyi bir eğitim almadan dini bilgilenmeye sahiptirler. Onların dindarlığı ihtiyaç olduğunda devreye giren teselli ve güven veren bir din anlayışıdır(Özbek, 2010:182).

Cinayet işleyen kadınların çoğunun şiddet mağduru olduğunun da altını çizen Özbek, yoğun baskı nedeniyle mağduriyetlerinden dolayı, yaptıklarını suç olarak algılamadıklarını ve Allah tarafından affedileceklerine inandıklarını belirtmiştir. Özbek (2010), görüştüğü mahkûmların, dini bilgilerinin bozuk ve tutarsız olduğunu iddia etmektedir. Mahkûmların yaptıkları ile dindarlıkları arasında çelişki görmeyip tövbe etmeye de gerek duymamakta ve haklı olduklarını düşünmektedirler. Özbek'in dikkat çektiği bir husus da mahkûmların rüyalarına verdikleri önemdir. Rüyalarında gördükleri din büyüklerine ve dini simgelere büyük önem verdiklerini ve bu rüyalarını yaratıcı ile aralarında olan özel bir bağ olarak gördüklerini ve bu şekilde inançlarını pekiştirdiklerini belirtir (Özbek, 2010:183).

Özbek (2010)'e göre, mahkûmların genel profili, onların dini yeterince doğru anlayamadıklarıdır. Mahkûmların dini sadece görev ve ibadet olarak öğrendiklerini, günlük ve sosyal hayatın bir parçası ya da problem çözen bir din anlayışına sahip olmadıkları değerlendirilmesini yapar. O, dinin doğru öğrenilmediği ve problem üreten bir din anlayışı benimsedikleri görüşündedir. Ona göre, din adına doğru kabul edilen pek çok yanlış, katılımcıların hayatında etkilidir ve dinin amacı kavranılamamıştır. Sonuç olarak Özbek(2010) çalışmasında, dindarlık-suç arasındaki ilişkiyi tespitten ziyade, mahkûmların dindarlığının ve dini bilgilerinin yetersizliği üzerinde durarak suçu açıklamıştır(Özbek, 2010:184).

Özetle, Türkiye’de dindarlık-suç ilişkisine dair yapılan çalışmalarda, din ve suç/sosyal sapma arasında bir ilişki olup-olmadığı; eğer bir ilişki varsa bu ilişkinin yönünün ne olduğunu ortaya koymak zordur. Konuya dair net bir değerlendirmeyi zorlaştıran sıkıntıların başında, dindarlığı ölçme sıkıntısı gelmektedir. Dindarlığı ölçme, kendi içinde birçok problemi barındıran bir meseledir. Konuya ilişkin yapılmış çalışmalardaki bir diğer sıkıntı ise, Özbay (2006)’ın da belirttiği üzere elde edilen sonuçlarda, suç üzerinde dinin-dindarlığın mı yoksa başka psikolojik, sosyolojik, ekonomik v.b. etkilerin mi etkili olduğu meselesidir. Bu alandaki bir diğer sıkıntı da yine suç işlememiş bireylerde de bu konu çalışılmış olsa da, konunun daha çok hüküm giymiş bireyler üzerinde çalışılmış olmasıdır. Yine, Özbay’ın (2006) da belirttiği üzere elde edilen veriler, suç işlemesine rağmen yakalanamayan kimseleri yani siyah sayıları kapsamamakta ve dolayısıyla taraflı sonuçlara neden olabilmektedir. Ayrıca, dindarlık-suç ilişkisine dair net tanımı zorlaştıran bir husus da dinin/dindarlığın farklı suç türleri üzerinde farklı etkilere sahip olmasıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

KADIN SUÇLULUĞU VE DİN ANLAYIŞI/DİNDARLIK

KAVRAMSAL VE TEORİK YAKLAŞIMLAR

A.KAVRAMLAR/OPERASYONEL TANIMLAR

Kavramlar, kuramların temel yapı taşıdır. Tüm kuramlar bir takım kavramlara dayanır. Bu kavramlar somut veya soyut olabilir. Gerek tümdengelim gerek tümevarıma dayansın tüm kuramlarda, ne olmakta olduğunu anlamaya/anlatmaya yardım etmek için, tanımlanmış bir takım kavramlar gerekmektedir (Aslantürk, 2011:341). Bu çalışmamızın temel kavramları ise şunlardır.

1. Suç

En kısa tanımıyla yasal olmayan davranış anlamına gelen suç kavramı, Latince kökenli *crimen*'den gelmektedir. *Crimen* ise, bir durumun bir yönden başka bir yöne döndüğü belirleyici an, kriz anı, yargı anı anlamına gelmektedir(Barlondi vd. 2011:744). Oxford İngilizce sözlüğünde (1989) suçun, “kanun yoluyla yasaklanmış veya toplum refahına zararlı olan, kanun yoluyla cezalandırılabilir bir eylem” olduğu ifade edilmektedir (Rock 2008:737).

Marshall suçu, “Kişisel alanı aşip, kamusal alana giren ve yasak olan kural ya da yasaları çiğneyen, buna bağlı olarak meşru cezaların ya da yaptırımların uygulandığı ve kamusal bir otoritenin(devlet ya da yerel bir kuruluş) müdahalesini gerektiren fiiller” olarak tanımlamaktadır(Marshall 1999; 702).

Suçla ilgili bir diğere husus da, yasadaki bir eylemin suç sayılabilmesi için kötü niyetle, kasıtlı olarak yapılması gerekmektedir. Bu anlamda, çocuklar ve akıl hastalarında kasıt aranamayacağı için onların davranışları genelde suç sayılmaz. Ayrıca eylemin suç olarak tanımlanabilmesi için yine yetkili bir kurum tarafından fark edilmeli, tanımlanmalı ve işlem yapılmalıdır(Marshall 1999; 702).

Sutherland'a göre, suçun üç unsuru vardır.

1. Bütün grup veya grup içinde siyasi bakımdan önemli olan küçük bir alt grup tarafından takdir olunan bir değerdir.
2. Toplumun diğere bir parçasını teşkil eden küçük grubun, kültürel bakımdan diğere grup ile ihtilaf halinde bulunması dolayısıyla, söz konusu değere ya hiç takdir etmemesi veya az takdir etmesi ve böylece o değere tehlikeye sürüklemesidir.
3. Toplumsal değerleri takdir etmeyenlere karşı usulünce uygulanan cebir yoluna başvurulmasıdır (Dönmezer, 1962:51).

Suç kavramı toplumsal değerlerle de ilgilidir ve toplumdan topluma da değişim gösterebilir. Aynı zamanda suçun kökenleri, ahlakla ilgili düşüncelerde ve dinsel inançta da bulunabilir (Marshall 1999; 703).

Evrensel bir olgu olarak tanımlanan suç, insanlık tarihi kadar eski bir geçmişe sahiptir. Suç her ne kadar evrensel ve tarihi çok eskilere dayanan bir olgu olsa da, tanımı, toplumdan topluma, dönemden döneme değişebilmektedir çünkü her toplumun ve kültürün suç tanımı farklılaşabilmektedir. Örneğin esrar kullanımı ve satışı bir toplumda suç kabul edilebilirken başka bir toplumda suç olarak tanımlanmamaktadır. Dönemden döneme de değişmektedir, çünkü geçen zamanla

birlikte suç tanımı da değişebilmektedir. Örneğin geçmişte bazı toplumlarda eşcinsellik suç sayılır iken, günümüzde bu değişmiştir.

Farklı yazarlar ve düşünürler tarafından suça dair farklı tanımlar yapılmıştır. Durkheim'e göre suç, kolektif duyguları zedeleyen eylemlerdir ve her toplumda farklı şekillerde görülen, hatta toplumun ihtiyaç duyduğu normal ve zorunlu fiillerdir (Durkheim 1994;113).

Suç, farklı disiplinler tarafından da farklı yönleriyle ele alınmıştır. Örneğin, hukuk; suçun hukuki tanımıyla, kanunların ihlali olarak ilgilenirken, psikoloji; birey üzerinden ilgilenmekte, sosyoloji ise suçun topluma etkisi bakımından suçla ilgilenmektedir.

Suç u yasa ihlali olarak ve ahlaki kodların ihlali olarak ele alan Muncie (2002), yasal olarak bir suç u tanımlamadan önce şu koşullarla karşılaştırılması gerektiğini belirtir.

-Eylemin işlendiği zaman diliminde o eylemin yasal olarak yasak mı?

-Yasağı çiğneyen kişi bunu kasti olarak mı yapmakta?

-Yasağı çiğneyen kişi bunu gönüllü olarak mı yapmakta?

-Eylemi gerçekleştiren için ceza, yasal şekilde tarif edilmiş mi?(Muncie, 2002:10-11)

2. Sapma: Sosyal kuralların, normların ve beklentilerin cezalandırılabilir ihlalidir.

Sapma kavramı suç u içermekle birlikte, kanunda belirtilmemiş suçları da kapsar.

Sapma, toplumsal bir gerçekliktir, evrensel bir olgudur. Bununla birlikte her sapma, tüm toplum üyelerinin dikkatini çekmez.

“Sosyal ve kültürel sapma, anormallik ve düzensizlikle ilgilidir. Sosyal kontrol kişileri kültürün normal örüntülerine uygun hale getiren bir mekanizma, sapma ise kişilerin kültürün “kontrolünden kaçtığı” bir süreçtir”(Fichter, 2002:194).

Sapma kuralların, normların ihlalidir. Suç ve sapma aynı şey değildir. Sapma suçtan daha genel bir olgudur. Bazı sosyal problemler, sapma sonucu ortaya çıkar. Ama bütün sapmalar, sosyal problem değildir.

İçli’ye göre, sapma; “Toplumda kültürün belirlediği örf, adet, gelenek ve hukuk kurallarına uymayan davranışlar sapmış davranışlar olarak nitelendirilirler. Yalnız toplumun davranış kurallarına, normlarına uymamak ile hukuk kurallarına uymamak aynı derecede ve aynı biçimde toplumsal tepki ile karşılaşmaz. Yasalara uymayan davranışın yaptırımını yasalarda yazılı olarak belirlenmişken, gelenek, görenek, örf ve adetlere uymamanın sapma olarak nitelendirilmesi durumu görelidir. Aynı zamanda sapmış davranışa gösterilen tepki de farklı sosyal gruplarda farklılaşır.”(İçli 2013:21).

Her toplumda hem ideal davranış hem de gerçek davranış örüntüleri bulunur. İdeal kalıplar/örüntüler o toplumun kültüründeki standart üstü olan en yüce değerleri yansıtır fakat bu ideal örüntülere hiçbir zaman tümüyle ulaşamaz. Olumlu sapma da, ideal davranış örüntülerine yönelik bir sapmadır. Toplumun ve kültürün yücelttiği “daha erdemli” olarak görülen davranış normlarına doğru bir uyumdur. Olumluya ve yukarıya doğru sapan kişi veya grup, ortalamayı, alışagelen davranış ve düşünce kalıplarını “yukarı çeker”. Bunu gerçekleştiren kişi de bir çeşit sapkın, olağanüstü bir

kişidir; azizdir, kahramandır, yüce kişidir. Bu anlamda radikal ve fanatik olarak tanımlanan pek çok tarihsel kişi daha sonra olumlu sapkın olarak tanımlanmıştır. Fichter'e göre, bazı sosyal reformcular ve yenilikçiler, dini önderler bu tip sapmanın örneklerini sergiler (Fichter, 2002:195).

Olumsuz sapma ise onaylanmayan, aşağı ve yetersiz davranış örüntülerine yönelik bir sapmadır. Kültürdeki standart altı, gerçek örüntülerin “aşağısında” olan davranış tiplerini yansıtır. Olumsuz sapkın davranış düşük sosyal değerlerle birlikte bulunur ve birkaç kişi tarafından sergilenir. Suç ve benzeri antisosyal davranışlar bu tip davranışın örnekleridir. Olumsuz sapkın kişilerin sayısı da olumlu sapkın kişilerin sayısı gibi azdır. Ayrıca iki tip sapma davranışının sergilenmesini sağlayacak sosyal baskı miktarı da mevcuttur. Fichter'e göre, sapma her ne kadar kültürün en yüce değerleriyle uyum içinde olsa da yine de bir sapmadır. Sonuç olarak, “sapkın kişiler ortalama kişi ve ortalama davranış çeşitleri ile karşılaştırıldıklarında farklı ve anormal olarak görülürler. Fakat her toplumda çeşitli derece ve biçimlerde anormallikler bulunur. Bununla birlikte kişiler aşırı uyumsuz veya sadece orta düzeyde uyumsuz olabilirler”(Fichter, 2002:195-6).

Fichter, sapkınları dört şekilde sınıflamıştır. Birincisini, zihinsel bir eksikliği ve psikolojik uyumsuzluğu olanlar oluşturur. Bu kişiler toplumda normal olarak kabul edilen davranış tarzlarına uyamadıkları için çeşitli derecelerde olmakla birlikte, davranış yanlışlığı içindedirler ve “gerçeklikle temasları kopuk” olduğu söylenir. İkincisi, fiziki veya organik olarak sorunlu kişilerin oluşturduğu bir diğer olumsuz sapkın kategorisidir. Sağır-dilsizler, kötürümler ve kronik hastalar gibi bunlar da toplumdaki normal yaşam örüntüsünü izleyemezler. Üçüncüsü, bağımlı sapkınların oluşturduğu kategoridir. Normal yapı içinde çok az bir sosyal statüye sahip olmakla

birlikte toplumla tüm bağlarını koparmamışlardır. Terkedilmişler, sürgünler ve dilenciler bu kategorinin örnekleridir. Son olarak suçlu ve kabahatli sapkınlar kategorisi vardır. Bunlar, kültürün değer normlarını kasten bozdukları için diğer olumsuz sapma türlerinden farklı değerlendirilir. Hareketlerinden sorumlu oldukları için de, toplum tarafından cezalandırılırlar (Fichter, 2002:196-7).

Çoğu kişinin sosyal olarak onaylamadığı davranış olarak sosyo-kültürel sapma durumunda şu üç sınıflama yapılır: ilki, az çok yerleşmiş olan rutin sapmalardır ve bunlara karşı hoşgörülü olunabilir. Tren yolculuklarında yapılan bilet kaytarmacılığı gibi. İkincisi, geçici ve beklenilmeyen, bunalım ve panik hallerinde ortaya çıkan sapkın davranışlardır. Sonuncusu ise geçici ama yine de beklenen sosyal patlamalardır. Şiddete başvurma ve çatışma gibi (Fichter, 2002:200-1).

3. Kabahat: Kötü hareket, çirkin, yakışsız davranış, suç, kusur, töhmet anlamındadır. Hafif hapis, para cezası veya meslek ve sanattan alıkonulma ile cezalandırılabilen suçtur. Hukuki bir deyim olarak kabahat deyiminden; kanunun, üzerine idari yaptırım uygulanmasını öngördüğü davranış anlaşılır. Türk ceza kanununda adli yaptırım gerektiren suçlar, “cürümler” ve “kabahatler” olarak ikiye ayrılmıştır. Cürümler karşılığı ağır hapis ve para cezası olan suçlardır. Kabahatler ise karşılığı hafif hapis ve hafif para cezası olarak öngörülen suçlardır ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu ile değiştirilmiştir. Bu kanunun ikinci maddesine göre kabahat: “Kanunun karşılığında idari yaptırım uygulanmasını öngördüğü haksızlık” olarak tanımlanmıştır (Kabahatler Kanunu, R. Gazete, 30.3.2005, No:5326).

Özetle kabahat, hangi yasal düzenleme içinde yer verilmiş olursa olsun, karşılığında idari yaptırım öngörülen hukuka aykırılıktır. Kabahatleri suçlardan

ayıran özellik ise eylemin vasfı değil karşılığında öngörülen yaptırımdır. Buna göre suç ve ceza arasındaki farklar şu şekildedir (Kabahatler Kanunu, R. Gazete, 30.3.2005).

“Suçların karşılığında adli yaptırım olarak hapis cezası ve adli para cezası uygulanırken, Kabahatlerin karşılığında idari para cezaları ve diğer idari tedbirler uygulanır.

Suçların karşılığı cezalar muhakeme aşamasından sonra uygulanabilirken kabahatlerin yaptırımını idari kararla uygulanır yaptırıma muhatap olan yaptırımın iptali için mahkemeye başvurur.

Suçlar adli sicil kaydına işlenmesine rağmen, kabahatler işlenmez.

Suçta teşebbüs cezalandırılabilirken kabahate teşebbüs kanunda açıkça öngörülmemişse cezalandırılmaz.

Suçlar kural olarak kasten işlenebilirken kabahatlerde kasıt veya taksir aranmaz.

Suçlarda fail ve şerikler arasında cezalandırma yönünden ayırım yapılırken kabahatlerde faile de şerike de aynı yaptırım uygulanır. Yani kabahatlerde suça iştirak edenler de fail gibi cezalandırılır.” (Kabahatler Kanunu, R. Gazete, 30.3.2005).

4. Kadın suçluluğu: Bu kavram daha çok, ‘kadının suç sayılan eylemlerini’, hem erkeğin hem de kadının işleyebileceği suçlarda ‘kadının failliğini’ ve de ataerkil sistem içinde ‘suç işlemiş kadını’ ifade etmektedir (İçli 2013:37; Canay, 2004:20).

Kadın suçluluğu çalışmalarında, kadınların özellikle adam öldürme ve adam yaralama gibi suçları genellikle kendilerini korumak için işledikleri görülmektedir. Önceden planlanmayan ve aniden ortaya çıkan bu tür suçları, çoğunlukla kötü muamele gören, dayak yiyen kadınlarda aniden görülen şiddetli tepki sonucu ortaya çıktığı belirtilmektedir. Ortaköylü vd.(2004) 160 sanık kadın üzerine yaptıkları çalışma sonucuna göre, ülkemizde kadınlar sosyal hayatın içinde yeterince var olamadıkları ve ekonomik bağımsızlıklarını kazanamamaları nedeniyle zamanlarının büyük bir kısmını evde geçirmektedir. Daha çok adam öldürme ve yaralama suçuna karışan bu kadınların suçu daha çok aile içinde işlemekte ve suç işleme nedenleri ise kendilerini savunmaktır. Ayrıca bu çalışmada suçun işlenişinde eğitim ve zekânın önemli faktörler olduğu tespit edilmiştir (Ortaköylü ve ark. 2004:14).

Kadın suçluluğuna ilişkin bir diğer görüş ise, kadının saldırgan davranışlara maruz kalmasına rağmen yaşadığı ilişkiyi devam ettirme eğiliminde olması nedeni ile yaşadığı öfkeyi ve şiddeti inkâr etmesi olabileceği şeklindedir(Wodarski 1987 akt. Ersen vd. 2011).

Kontrol teorisi kadın suçluluğuna, erkeklere oranla kadınların suç oranının neden düşük olduğu sorusu ile başlar. Bu teoriye göre, kadın, ailede başlayan ve topluma yayılan sosyal kontrolün merkezindedir (Kavaz, 2009).

Hagan, güç-kontrol teorisinde, suçluluğu iki değişkenle açıklar: Sınıf içindeki(güç) durum ve ailenin(kontrol) fonksiyonu. Sosyal kontrolün en önemli sosyal aracı ailedir ve suçlulukta ailenin rolü ise kadın suçluluğunu azaltmaktadır. Bu anlamda sosyalleşme sürecinde ailenin yetiştirme tarzı önemlidir. Ailede kız çocuklarının riske yönelmemesi yönünde yetiştirilirken, erkek çocuklar için tam tersine bir yönelim mevcuttur. Bu da cinsiyet ve suç ilişkisini etkilemektedir.

Otoritenin anne-baba arasında eşit olduğu ailelerde kız çocukları suça görelî olarak daha sık yönelmektedir. Aynı şekilde babanın olmadığı yani kadının aile reisi olduğu ailelerde de kız çocuklar ataerkil ailelere oranla daha sık suça yönelmektedir (İçli ve Ögün, 1988). Kız çocukları, ataerkil aile yapısında, erkeklere göre daha sıkı bir denetime tabi tutulmaktadır. Günümüzde kadınların da çalışma hayatına katılıp, ekonomik bağımsızlıklarını kazanmasıyla birlikte suçluluk oranlarında kadın ve erkek arasındaki fark azalmaktadır. Buna göre, kadınların özgürlüklerinin artması, onların suç işleme özgürlüklerini arttırmaktadır (Kavaz, 2009).

Adler, kadının iş hayatına katılımı, özgürleşmesi ve ekonomik imkânlarının artması neticesinde, suç oranının da arttığını iddia etmiştir. Buna göre, kadının sosyal statüsünün erkeklerinkine eşit hale geldikçe, karıştıkları suç çeşidi ve sıklığının da erkeklerle eşit hale gelmeye başladığını ortaya koymuştur. Kadınlar da erkeklerle aynı isteklere sahiptirler ancak kadınlar, baskı altında tutulduğu için bu isteklerini meşru yollardan sağlayacak güçten yoksundurlar. Küçük yaşlardan itibaren çocuklar, cinsiyet rolleriyle ilgili olarak, toplumun beklentisine uygun olarak yetiştirilmekte, erkek çocuklar mekanik oyuncaklarla, güçlü ve sert olmaları konusunda yetiştirilirken, kız çocuklara ise şefkat dolu ve yumuşak davranılmaktadır. Neticede, kadınlar, erkeklerle eşitlik kazanmaya başladıkça, risk alma, rekabetçilik ve saldırganlık gibi erkeksi özelliklere adapte olmaktadır (Adler akt. Canay, 2004:75).

Özetle, Freda Adler ve Simon, kadınların erkeklerden daha az oranda suça karışmasını kadınların daha düşük olan sosyal statüsüyle açıklar. Adler, kadın suçluluğunu, kadının özgürleşme hareketi üzerinden temellendirir. Kadın sosyal ve ekonomik statü açısından erkekten geridedir. Kadınların sosyal statüleri ve yaşam

tarzları erkeklerle eşit hale geldikçe, kadın özgürlüğünü kazandıkça da kadınların suç oranlarında artış olacaktır. Simon (1975)'da kadın suçluluğuna elde edilebilir fırsatlar üzerinden yaklaşır. Sonuç olarak kadınların geleneksel rolleri değiştikçe suça katılım oranı da değişecektir. ABD'de 1960 ve 1970'lerde kadın suçluluğundaki artış da onların bu görüşünü destekler nitelikte olmuştur (Williams ve McShane, 1999:253).

Kadın suçluluğu ile ilgili bir diğer görüş de, kadınların toplumda çok da önemsenmeyen, ihbar/şikâyet edilme olasılıkları düşük olan kendilerine özgü suçlara karıştığıdır. Kadın sekreterler veya fahişeler tarafından erkeklere yapılan şantaj gibi. Bunların yargıya yansımaları ihtimalleri düşüktür (Mannheim, 1965:692-693 akt. İçli, 2013:21).

Kadın suçluluğunda, çoğunlukla aile içi suç ve şiddet çocukluk yıllarında gözlemlenmiştir ve bunu, sosyal bir tepki veya sorunların çözümü olarak içselleştirmişlerdir. Eğitim ve gelir seviyesi düşüktür. Genellikle evlilik bir kaçış yolu olmuş ve kadının kocasını seçme şansı da çoğu zaman olmamıştır. Çocukları vardır ve uzun yıllar sarhoş, sinirli veya hasta kocasından şiddet görmüştür. Başvurduğu toplum kuruluşları ona önerilerden başka somut bir yardımcı olmaz. İçinde bulunduğu kötü şartlar akla uygun bir çözüm bulmaktan onu alıkoyarak, mantıklı olmayan çözüm yollarına götürür. Şiddet gören kadın için, kocadan kurtulmanın tek yolu ise onu öldürmektir(Flowers, 1987:108-9 akt. Canay, 2004:117).

Kadın suçluluğu konusunda yeni kavramlardan biri de Lenore Walker'in tanımladığı BWS yani Battered Woman Syndrome(*Dayak Yiyen Kadın Sendromu*)'dur. Walker'a (2009) göre, bu sendrom, *The Battered Woman Syndrome* kitabının önsözünde

tanımladığı üzere uzun süre şiddete maruz kalmasına rağmen, eşini terk edemeyen ve sonunda onu öldüren kadını anlatmaktadır. Walker, kadının neden erkeği terk edemeyip, onu öldürerek kurtulma yolunu seçtiğini açıklamaya çalışmıştır. Travma sonrası baskı rahatsızlığı (*Post Trumatic Stress Disorder*) kavramıyla bunu açıklar (Walker, 2009).

İçli ve Öğün (1988), “*Sosyal Değişme Süreci İçinde Kadın Suçluluğu*” çalışmasında kadınların ekonomik faaliyetlere bağlı olarak sosyal hayata katılımlarının artması yanında anne ve eş rollerini sürdürme zorunlulukları onları belli derecelerde rol çatışmalarına sürüklediğini ifade ederler. Böylece, sosyal değişimin en yoğun biçimde gözleendiği kentlerde kadın suçluluğu daha yüksektir. Ayrıca, değişen yapıyla birlikte kadınların üzerindeki sosyal baskının azalması da kadınların suç işlemlerini kolaylaştırabilmektedir. Yine eğitim seviyesindeki düşüklük, geçmişten gelen sorunlu aile ilişkileri ve evlilik içi geçimsizlik de suçu artırıcı faktörler olarak görülmektedir (İçli ve Öğün, 1988:28).

Cansuvar vd.(1997), 200 kadın mahkûmla gerçekleştirdikleri “Kadının Suça Yönelimi: Karşılaştırmalı Bir Çalışma” adlı çalışmalarında, kadını suça iten sebeplerin başında, aile ve toplum içinde ezilmesinin geldiğini belirtmişlerdir. Kadın, toplumda namussuzlukla suçlanacağı, hor görüleceği, ailesi tarafından reddedileceği veya şiddet görme korkusu ile gayrı meşru çocuğunu öldürmekte, fiziksel olarak daha güçsüz olduğu için kendisine tecavüz eden veya buna yeltenen kişiden sadece onu öldürerek kurtulmaktadır. Ayrıca, kocası tarafından sürekli hakarete uğraması ve şiddet görmesi, sosyoekonomik özgürlüğünün olmaması ve toplum baskısı ile dayak ve hakaretlere katlanmak zorunda bırakılması sonucunda kocasına karşı gizli bir nefret de duymaktadır (Cansuvar vd. 1997:349-350).

Bu çalışmada da kadın suçluluğu, suç eylemlerinde kadın faillliğini, ataerkil düzen içinde ‘suça karışmış kadını’ ve ‘kadının suç veya sapma sayılan davranışlarını’ ifade etmektedir.

5. Meşrulaştırma: Etimolojik olarak; “yasal, geçerli, hukuki, tasdik edilen, kabul gören, onaylanan, dine ve ilahi emre uygun olan, dinin toplumun ve kamu vicdanının doğru, geçerli ve haklı bulduğu eylem, davranış ve kuralı ifade eden meşru kelimesinden yapılmış olan meşruiyet, yani meşruluk, kelime yönünden yasallık, dine ve ilahi olana uygunluk, hukuka uygunluk gibi anlamlara gelmektedir”(Okumuş, 2010:13).

Okumuş’a göre, bireylerin grup içerisinde karşılıklı ilişkilerini devam ettirebilmeleri için üyelerinin kendilerinin, statülerinin ve eylemlerinin meşruluğu gerekmektedir. Bu sadece ilişkilerin devam etmesi için değil, otoriteye itaat için de gereklidir. Bu anlamda meşruluk kollektif bir eylem ürünüdür denilebilir. Meşruluk verili bir bilgi aracılığıyla, toplum üyeleri arasında geçerliliğin, izah olunmuşluğun ve haklılığın ifadesidir. Bu anlamda meşruluk toplumsal düzen, uyum ve uzlaşma ile geçerliliği ifade eden bir olgudur (Okumuş, 2010:14).

Meşruiyet, hem toplumsal düzenin birey katındaki haklılığını ve geçerliliğini hem de bireylerin kimlik ve yaşam tarzlarının toplumdaki geçerliliğini ve haklılığını temsil eder. Birey toplumdaki meşruiyeti sayesinde aidiyet, güven ve kimlik duygusunu kazanır. Toplumsal düzenin meşruluğu ise, toplum içerisinde yer bulmuş prensiplerin, rollerin, kontrol kalıplarının haklılığının, izahını içerir. Kısaca meşru davranış, grup üyelerinin birbirlerinden yapmalarını beklediği davranış tipidir. Davranış tipleri içinde meşru davranış tipi, kurumsallaşmış davranışları ifade

ederken, meşru olmayan davranış, kurumsallaşmamış davranışları temsil etmektedir. Açıklama, haklı kılma ve tasdik etme olarak geçerliliği sağlayan meşrulaştırma, yapıları pratik nedenlerden ötürü olması gerektiği gibi olduğunu izah ederek haklılaştırır(Okumuş, 2010:15-20).Meşrulaştırma aynı zamanda mevcut veya yeni durumların, paylaşılan değerlere referansla onaylanmasını ifade eder.

Eylemleri rasyonelleştirme olarak meşrulaştırma, işlevini bilgi ve değer vasıtasıyla yerine getirir. Hem iyiyi ve kötüyü, doğruyu ve yanlış gösteren değerler olmalı hem de bunların bilgisi olmalıdır. Meşrulaştırım sadece bireye onun belli bir davranışı gerçekleştirmesi gerektiğini söylemez aynı zamanda neden böyle olduğunu, böyle olması gerektiğini de gösterir(Okumuş, 2010:22).Meşrulaştırma gündelik hayatımızın bazı alanlarında kendimize ve diğerlerine karşı davranışlarımızı açıklamada kullandığımız bir yöntemdir.

6. Günah: Günah, dinin emir ve yasaklarına aykırı davranarak, karşılığında cezalandırmayı haklı kılan iş ve davranışlardır. Bu çerçevede İslam'da, farzların terk edilmesi ve haram kılınan eylemleri gerçekleştirmek günah sayılır(Türcan,2013:267).

Günah davranışında esas olan ise, kişilerin bunu iradi olarak gerçekleştirmesidir. Bilinçli olmayan davranışlar günah görülmez. Bilinçli bir davranış, o niyet dışında farklı bir sonuç doğurursa da bu günah sebebi görülmez. Bu çerçevede, hata, unutmama, baskı ve zorlama ile haram kabul edilen eylemde bulunması da mazur kabul edilir. Kaçınılması veya yapılması tavsiye edilen davranışların ihlal edilmesinin de uhrevi bir sorumluluğu yoktur. Bununla birlikte İslam'da günah olarak kabul edilen tüm davranışlar hukuki anlamda suç değildir (Türcan, 2013: 267).

İslam'da günah kavramıyla ilgili bir diğer unsur da günahın, küçük günah ve büyük günah olarak ikiye ayrıldığıdır. Kuran'da küçük günah ve büyük günaha giren

davranışlar açıklanmazken hadislerde yer verilir. Buna göre de, şirk, adam öldürme, büyü, iftira büyük günahdır. Burada affi olmayan tek büyük günah ise şirktir. Diğer günahlarda tövbe edilmemiş bile olsa Allah'ın affi söz konusudur (Türcan, 2013: 268).

Hristiyanlıkta ise günah tanımı, “Tanrı'nın yaratma süreci, kurtuluş hikayesi ve yazılı vahiylerde temellendirip bildirdiği iyiliğin ilkeleri aleyhinde bilinçli karar ve davranıştır”. Yine Hristiyanlıkta da bir eylemin günah olabilmesi için, insanın aklını özgürce kullanarak kendi irade ve davranışını yönlendirebilen bir varlık olması durumunda mümkündür ve ancak bu durumda günden söz edilebilir (Turner, 2013: 268).

7. Din: Türk Dil Kurumu'nun tanımına göre din, üç benzer anlamda kullanılmaktadır. Bunlar; (1) Tanrı'ya, doğüstü güçlere, çeşitli kutsal varlıklara inanmayı ve tapınmayı sistemleştiren toplumsal bir kurum, diyanet (2) Bu nitelikteki inançları kurallar, kurumlar, töreler ve semboller biçiminde toplayan, sağlayan düzen (3)İnanılıp çok bağlanılan düşünce, inanç veya ölkü, kült (TDK, 2005).

Religion kelimesi Latince'den Almancaya yerleşmiş ve insanın tanrıya dönüşünü ve bağlılığını kapsar(Antes, 2013:150). Din bu anlamda insanın hayatını şekillendirerek insana kılavuzluk eder ve bireyin bütün hayatına ve hayatının tüm önemli dönüm noktalarında (doğum, ölüm, evlilik vs. gibi) yer alır.

Din Arapça'da kelime olarak, adalet, yol, gidişat anlamına gelir. Kuran'da ise hükümlerlik, hesap günü, fitrat ve ibadet gibi anlamları içermektedir. Bu farklı kullanımlar aynı zamanda Tanrı ve birey arasındaki kulluk ilişkisinin farklı boyutlarını yansıtmaktadır. Din kavramı Tanrı merkezli ve insan merkezli olmak

üzere birbiriyle iç içe geçmiş iki anlama sahiptir. Bu iki ayrım din ve şeriat terimleriyle de ifade edilir. Tanrı merkezli din, tevhid, nübüvvet ve ahiret gibi temel inanç esaslarını kapsamaktadır. Şeriat anlamında kullanılan ikincisi ise, dinin uygulanmasını ifade eder. Din değişmezken, uygulamasını ifade eden şeriatlar peygamberlere ve toplumdan topluma değişebilmektedir. Kuran'da din kavramının kullanımında ise bu iki farklı içeriği kapsadığı ve bunların birbirini tamamladığı görülmektedir (Kalaycı, 2013: 150).

8. Dindarlık: İnanç ve eylemleri kapsayan bir kavramdır. Dindarlık kavramı, kişinin ideallerinin ve davranışlarının birbirine bağlı olduğu hipotezine dayandırılır. Dindarlık kavramı, kişiden kişiye, kültürden kültüre ve mensup olunan dinin esaslarına göre farklı anlamlar kazanır. Örneğin, bir Budist ile Hristiyan'ın dindarlıkları farklı olduğu gibi, aynı dine mensup kişilerin dindarlık anlayışlarında ve yaşam tarzlarında da bir takım farklılıklar mevcuttur. İnsanların dindarlıklarında gösterdikleri farklılıklardan ötürü çeşitli dindarlık tipolojileri ortaya konmuştur.

Dindarlık, ilahi bir hakikate karşı inanç, hürmet, itaat ve teslim olunmuşluğun duygu ve pratik karşılığını yansıtır. Düzenli yapılan dini pratikleri kapsar ve gündelik hayatı şekillendirir. Ruhbach'ın tanımıyla dindarlık, inancın/imanın gündelik hayatı şekillendirmesi olarak da tanımlanabilir. Örneğin Hristiyanlıkta dindarlık kutsal kitabın gözüyle, Tanrı'nın kelamına verilen cevaptır (Mödl, 2013:169-170).

9. Dindarlık Tipolojileri

Allport (2005) dindarlığı, dışgüdümlü (dışsal yönelimli) ve içgüdümlü (içsel yönelimli) olmak üzere iki tipe ayırmıştır. Buna göre, dış güdümlü dindarlar, dini kendi amaçları doğrultusunda, güvenliklerini sağlamak, teselli olmak, statü

kazanmak, ilgi çekmek ve kendini masum göstermek gibi çeşitli amaçlar için kullanırlar. Bu kimseler, kendi içlerinden gelmeksizin dine yönelirler. İçedönük dindarlar ise, dindarlığı yaşarlar, esas güdülerini dinde bulurlar. Din, onlar için önceliklidir ve hayatları inandıkları dinle uygun olmalıdır. Bu kişiler için diğer ihtiyaçları daha az önemlidir ve mümkün olduğunca, dinsel inanç ve emirlerle uyum içerisindedirler (Allport 2005). Batson bu sınıflandırmanın dindarlığı oluşturan etmenlerden uzak olduğunu söyleyerek, öncelikli olarak dinin tanımını yapmak gerektiğini belirtir. Buna göre din, bireylerin kendi hayatlarını sorguladıkları, varoluşsal sorularının cevabıdır ve dini inancın ölçümünde de içerikten çok sürece odaklanmak gerekir. Yani, bireyin neye inandığından çok nasıl inandığı önemlidir (Batson, 1982 akt. Akşit vd. 2012: 89).

10. Dindarlık Dereceleri

Bireylerin dine olan ilgilerini ve bağlılıklarını anlamak için yapılmış çeşitli sınıflamalar mevcuttur. Dindarlık sınıflamasına dair ilk çalışmalardan biri de Günay'ın (1979) Erzurum'da 612 anket üzerinden yaptığı dindarlık dereceleri çalışmasıdır. Günay'ın dindarlık tipolojisi, dini yaşayış tiplerine göre ve dindarlık biçimi bakımından olmak üzere ikili bir tasniftir. Dindarlığın şiddetinin azlık çokluğuna göre yaptığı dindarlık sınıflamasında ilkin, dinin emir ve yasaklarına katı şekilde bağlı olan ve halk arasında “sofu” olarak da tabir edilen grup vardır bu grubu **“Ateşli dindarlar”** olarak adlandırır. İkincisi, ibadetlerini aksatabilmekle birlikte, dini inançlara saygılı ve içten bağlı olan, dini faaliyetleri dönem dönem artan veya azalan grup vardır, bu grubu da alaca dindarlar olarak adlandırır. **“Alaca dindarlar”** özellikle dini atmosferin canlandığı zamanlarda dini pratiklere katılımı artmaktadır. Üçüncü grup ise dini pratikleri bir önceki gruba göre çok daha az yerine getiren

“**Mevsimine göre dindarlar**” dır. Bu gruptakiler namaz kılmayan, ancak çevrelerindekiyle bakarak dinsel davranışlarını artıran ya da azaltan kişilerden oluşur. Günay, dördüncü grubu ise, toplumsal baskı arttığında dini ibadete katılmayı tercih eden “**Oportünistler**” olarak isimlendirir. Bu gruptakiler kendilerini daha çok dünya işlerine vermiştir. Dini pratiklere ilgi duymaları çevrelerinin etkisiyle olmaktadır. Beşinci ve son grup ise dine saygılı olmakla birlikte, dini faaliyetlerden uzak duran, “**dinle alakasız**” kişilerden oluşmaktadır (Günay, 1999:260-262).

Günay’ın biçim bakımından dini yaşayışa göre, dört kategoriden oluşan bir diğer sınıflandırması daha mevcuttur. Biçim bakımından ilk kategori de, “**geleneksel halk dindarlığı**” yer alır. Bu tipte şekilcilik, geleneksellik, taklitçilik ile kitap ve sünnetle belirlenen unsurlar yan yana bulunurken burada, halkın eski dini kültüründen ya da başka kültürlerden alınmış farklı uygulamalar da mevcuttur. **İkinci tipte ise** belirli bir dini kültür ve öğrenime sahip olan, temelde İslami seçkinler tarafından batıl inanç ve hurafe olarak nitelenen unsurlardan arındırılmış İslam vardır ve “**seçkinlerin İslam**”ı olarak ifade edilir. Üçüncü tipte, din işleri ile dünya işlerini birbirinden ayıran, dinin tanrı ile kul arasında kutsal bir ilişki olduğunu savunan ve özellikle modern çevrelerde yaşanan “**laik dindarlık**” tır. Dördüncü ve son dindarlık tipi olan “**tranzisyonel dindarlık**”ta ise; din işleri ile dünya işlerinin ayrılmasını vurgulamakla birlikte, kimi konularda da dinden kaynaklanan tutum ve davranışlar sergileyen kişilerin yaşadığı dindarlık tipidir (Günay, 1999:263-264).

Akşit vd. belirttiği üzere, Günay’ın sınıflandırması, dinsel pratiklerin yoğunluğuna göre yapılmış olup, nitel farklılıklara yoğunlaşmamıştır. Bireyler, dindarlıklarını; içinde buldukları cemaatin, mezhebin, mahallenin, toplumsal grubun ya da sınıfın değer ve önceliklerine bağlı olarak kendi din yaklaşımlarını

geliştirmiş ve kendi ideolojik konumlanışlarına göre farklı boyutlarda yaşayabilmektedir. Buna göre, kendilerini seküler olarak tanımlayan bireyler, dini bireysel bir tecrübe olarak özel alanda yoğun şekilde yaşamalarına rağmen bunu özel alanla sınırlı tutarken, dinin toplumsal pratiklerine katılmamaya dikkat edebilmektedirler. Akşit'e göre elbette bireylerin dindarlıklarının yoğunluğu farklıdır ve ölçülebilir olmakla birlikte bu ölçümler dindarlıklar arasındaki niteliksel farklılığı göz ardı etmemelidir. Çünkü kişiler arasındaki dindarlık niteliksel farklılıklara sahiptir (Akşit vd. 2012: 96).

Ocak (2013), Türk tarihinde İslam'ın görüntüleniş biçimleri olarak, sıradan halk tabakasından sufi çevrelere, ulema kesimine kadar bu kesimlerin yapısal özelliklerine göre yaşandığı görüntülerin kategorik şeklini ele alır. Buna göre bugün de etkinliğini büyük ölçüde sürdürmekte olan yaşanan İslam'ın, dört farklı görünümü vardır. İlk tip, halk İslam'ı yani popüler İslam'dır. İslam'ın kitabi esaslarına belli ölçüler içinde bağlı kalmakla birlikte daha çok geleneksel yaşantının belirlediği, kısmen hurafelerle karışık bir Müslümanlık tarzıdır. Bu Müslümanlık tarzı Ortodoks ve heterodoks İslam yorumları temelinde şekillenir. Türk halk İslam'ının temel karakteristik özelliği ise, geniş ölçüde mistik bir mahiyet taşıyan ve tasavvufi etkilerin şekillendirdiği bir Müslümanlık yorumunu içeren “evliya kültü” merkezli olmasıdır. Bununla birlikte, belli bir sistematığı, teşkilatı ve hiyerarşik yapısı olmadığı için tarikatların tekkelerde uyguladıkları Müslümanlık yorumu ile aynı değildir (Ocak, 2013:58-60).

İkinci tip, “kitabi İslam” yani medrese İslam'ıdır. İslam âlemindeki büyük Selçuklularla gelişen medrese geleneğinin etkisi ile gelişen ehl-i sünnet de denilen Sünni İslam'ı savunmak amacıyla El-ezher medresesiyle başlayan bir İslam

anlayışıdır. Kuran ve sünnetin açıklanması amacına yönelik medrese kökenli bilimsel faaliyetler, Türk dünyasında Sünni yorum temelinde gelişen kitabi İslami yani medrese İslam'ını oluşturmuştur. Medreseler, devlet İslam'ının yani resmi İslam'ın üretilmesine katkı sağlarken diğer tarafta Sünni halk ile temasları sayesinde onlar üzerinde etkide bulunmuştur. Türk halk Müslümanlığı da zaman zaman medrese İslam'ı ile tekke İslam'ı arasında rekabete tanık olmuştur. Kitabi İslam, Sünni yorum temelinde gelişen fıkıh ağırlıklı bir yaşama şeklidir (Ocak, 2013:60-62).

Türkler arasında benimsenmiş üçüncü tip, tekke İslam'ı yani mistik İslam'dır. Ocak'a (2013) göre, Türkler arasında İslamiyet'in tasavvuf aracılığıyla girmiş olması nedeniyle Türkler arasında en eski İslamiyet'i yorumlama biçimi olarak kabul edilebilir. Medreseler, kitabi İslam anlayışının/yorumunun üretildiği kurumlarken, tekke ve zaviyeler de mistik İslam yorumuna dayalı kurumlar olmuştur. Tekke ve zaviyeler 11.yy.dan başlayarak hem bütün İslam ülkelerinde hem de Türk dünyasında mistik İslam yorumunun temel kurumları olarak etkinlik ve güç kazanmıştır (Ocak, 2013:63-65).

Dördüncü ve son tip ise, devlet İslam'ı yani siyasallaşmış İslam'dır. Devlet İslam'ı daha çok Sünni İslam'la şekillenmiş bir İslam anlayışıdır. Çünkü Sünni İslam, hem sistematik bir teoloji ve hukuk meydana getirmesi hem de çevre kültürlerle ilişkilerde yaptığı katkıdan ötürü tercih edilmiş ve devlet politikası haline getirilmiştir. Siyasallaşmış bir İslam yorumudur. İslam'ın Türk devletlerinin yönetiminde bir siyaset aracı olarak yer alması İslam tarihindeki peygamber döneminden gelen sürecin de devamıdır. İslam ilk dönemlerde dahi, hem kendi hâkimiyet alanlarındaki halkın yönetimi hem de dış siyasetin oluşturulmasında bir

dayanak ve devlet politikasının bir aracı ve meşruiyet kaynağı olmuştur (Ocak, 2013:66-75).

Dindarlığı ölçmek: Mevcut dindarlık çalışmaları, dindarlığa her insanda az veya çok miktarda var olan sabit bir olgu olarak yaklaşmaktadır. Bu yüzden bireyler arasında var olan farklılıklar gözden kaçırılmakta, dindarlık nicel verilere indirgenebilen bir kavram olarak görülmektedir(Akşit vd. 2012: 86).

Akşit vd.(2012) “Türkiye’de Dindarlık” adlı çalışmalarında dinin belli başlıklar altında toplanabilecek gerilimler etrafında şekillendiğini belirtirler. Bireylerin bu gerilimleri çözmek üzere geliştirdikleri tutum ve davranışlar da onların dinsel yaşantılarına şekillendirmektedir. Bu gerilimler çalışmalarında beş başlık altında incelenmiştir: gündelik olan-uhrevi olan, geleneksel değerler-modern değerler, kamusal alan-özel alan, kitabi İslam-yaşanan İslam, dinsel bilgi-bilimsel bilgi. Üç ilde yapılan gözlem ve incelemeler çerçevesinde odaklanılan temel konulardan biri şudur: Bireyler, dini tamamen öznel dünyalarına ait bir olgu olarak mı algılamaktadırlar, yoksa dinin toplumsal boyutu halen bireylerin davranışlarına şekil vermekte midir? (Akşit vd. 2012: 96-8).

11. Dindarlığın Boyutları

Glock ve Stork’un çalışması, dindarlığa daha bütüncül bir bakış açısı getirerek dindarlığı farklı boyutlarıyla birlikte ele almıştır. Buna göre, dindarlık ideolojik boyut, ibadet boyutu, tecrübe boyutu, bilgi/entelektüel boyutu ve ilişkisel/sonuçsal boyut olmak üzere beş boyuttan oluşmaktadır (Glock, 2007: 251).

Glock ve Stork'a göre, dindarlıkla ilgili mevcut araştırmaların çoğu, dindarlığın bir görünümü üzerinde yoğunlaşırken, diğer görünümlerini göz ardı etmektedir. Bir araştırmada dini inanç problemi ve muhtevası ön planda tutulurken başka bir araştırmada inancın çeşitli pratikleri ön plana çıkmaktadır. Ayrıca, belli bir tarzda kendini gösteren dindarlığın, başka Şekillerde ifadesini bulan dindarlıkla ilişkisinin olup olmadığı üzerinde de durulmamıştır (Glock, 2007: 251).

Çeşitli dünya dinleri incelendiğinde, bu dinlerin tezahür tarzlarının farklı olduğu açıktır. Farklı dinler, mensuplarından farklı beklentiler içindedir. Örneğin Katolik ve Protestanlardan, komünyon ayinine veya kuddas ayinine katılmaları beklenirken, Müslümanlardan Ramazan ayında oruç tutmaları emri vardır. Dünya dinleri arasında Şekil açısından bu farklılıklar olmasına rağmen, dindarlığın kendini gösterdiği genel boyutlar bakımından bir uzlaşı vardır (Glock, 2007: 251). Çoğu araştırmada dindarlık görünümleri olarak ibadet ve inanç boyutu alınmıştır. İçerik olarak dindarlığın etkileme boyutu, diğer boyutlardan ayrı olarak incelenemez. Özetle dindarlığın çeşitli görünümlerinin birbirinden tamamen bağımsız olabileceği gibi bir durum söz konusu değildir. Ayrıca bazı yeni araştırmalar, bir boyutta dindar olan bireyin zorunlu olarak diğer boyutta da dindar olması gerekmediğini tespit etmiştir(Glock, 2007: 253-4).

Geçmişten günümüze Amerika'da dini hayatla ilgili birbirine karşıt tezlerin bulunmasının nedeni, en azından kısmen, araştırmacıların din veya dindarlığı farklı olarak tanımlamalarıdır. Bazıları dindarlığı inanç boyutuyla ele alırken bazıları kiliseye düzenli katılım yönüyle, bazıları da dini tutumların seküler etkileriyle ölçmüştür. Glock'a göre, dindarlığın kendini gösterdiği farklı boyutlarını tespitle işe başlanırsa, daha kapsayıcı ve faydalı olacaktır. Ayrıca dindarlığın her temel

boyutunun içindeki farklılıklarla hem şekil bakımından hem de derece bakımından eşit derecede ilgilenilmelidir (Glock, 2007: 255-6).

a.Dini İnanç/İdeolojik Boyutu

Dindarlığın ideolojik boyutu olarak da adlandırılır. Dindarlığın inanç boyutu, dindar her insanın belli inanç esaslarını kabul edeceğini ifade eder. Bu inanç ilkelerinin içeriği ve kapsamı ise sadece farklı dinlerde değil, aynı dini gelenek içerisinde dahi farklılaşabilmektedir. Her din, inanç ilkelerine dayalı belli bir sistem kurar ve mensuplarından bu ilkelere inanmalarını bekler. Dinin inanç boyutu farklı şekillerde araştırılabilir. Kurumsallaşmış bir dinin doktrinlerinden veya insanların olgusal olarak neye inandıklarından hareket edilebilir(Glock, 2007: 256-7;Akşit vd. 2012:92).

Glock'a (2007) göre, her dini inancın yapısı, üç kısımdan oluşur. İlk olarak, her dinin belirli inanç esasları bulunmaktadır. İkincisi, ilahi bir varlığın oluşu ve onun tabiatıdır. Üçüncüsü, ilahi iradenin amacı, ahiret günü ve cezayla ilgili konular dinin inanç boyutuyla ilgilidir (Glock, 2007: 257).

Dinin inanç boyutuyla ilgili göz ardı edilmemesi gereken önemli bir nokta da dini ilkeleri kabul etmekle birlikte bu ilkeleri kendisi için önemli bulmayan insanların sayısının çokluğudur. Bunun için çalışmalarda dini inançları kabul eden bireylere böyle bir inancın kendileri için ne anlama geldiği doğrudan sorulabilir. Bu konuda sadece insanın neye inandığını veya inanç ilkelerinin onun için ne kadar önemli olduğunu göstermek yeterli değildir, ayrıca insanın ruhsal ve sosyal hayatının düzenliliği içinde dinin rolünü anlamak önemlidir. Eğer dinin fonksiyonları araştırılacaksa, o zaman, “insanlar niçin dindardır?” sorusuna dini bağlılığın ruhsal

ve sosyal faydası çerçevesinde cevap aranmalıdır. Bu soruları doğrudan bireye sormakla cevaplandırılmaz. Ona göre, bireyler nadiren inançlarının gizli işlevinin bilincindedirler ve sadece yetenekli bir görüşmeci tarafından derinlemesine görüşmelerle bu konuda bilgi elde edilebilir (Glock, 2007: 257-8).

Dinin fonksiyonlarını açıklamak üzere pek çok hipotez geliştirilmiştir. Bunlardan ilki, bütün dinlerin insanın varoluşuna anlam vermesidir. Buna göre, din, dünya anlayışındaki boşlukları doldurmak için bir açıklama sunmakta, “nihai anlam” problemini sorun edinenlere çözüm önermektedir. Dini inancın diğer önemli bir fonksiyonu da, bireyin yaşadığı birçok mahrumiyet ve hayal kırıklığı, yalnızlık vs. durumlarında insana yardım etmesidir ve çoğu birey tarafından dini inancın bu tarz anlamlandırmalar sağladığı kendince bilinmemektedir. Özetle din denince, insanın, hayatın anlamı ve gayesi meselelerine cevap olarak benimsediği kanaatler anlaşılabilir. Glock’a göre, bu nihai anlam meselesiyle ilgilenen ve çözen herkes “mümin” iken, meseleyle ilgilenen, fakat onu çözememiş olanlar “arayanlar”, bu meseleyle ilgilenme gereği duymayan ve inanmayanlar da “inançsız” olarak nitelenebilirler (Glock, 2007: 259-60).

b. Dini İbadet/Pratik Boyutu

İbadet boyutu kategorisi ile, bir dinin mensuplarının inançları doğrultusunda yerine getirdikleri bütün spesifik dini davranışlar kast edilmektedir. İbadet, inançların bir nevi eylemler yoluyla ortaya konulmasıdır. Kiliseye gitmek, oruç tutmak, dua etmek dindarlığın ibadet boyutuyla ilgilidir. Dindarlığın ibadet boyutu, fiillerinin onlar için ne anlama geldiğinden çok, bireylerin ne yaptıklarına yönelmektedir.

Hristiyanlık temelli çoğu dindarlık araştırması kiliseye aidiyet ve kilise hayatına katılma sıklığını dindarlığın göstergesi olarak sunmuştur (Glock, 2007: 261; Akşit vd. 2012:92).

İbadet boyutunda öncelikli olarak, bireylerin ibadete katılma sıklığının farklılaşması ve dini pratiğin farklı biçimleri arasındaki değişik ilişkiler araştırılabilir. Sonrasında ise belli bir pratiğin içindeki farklı değişkenler, dua pratiği gibi izlenebilir. En son ise, bireylerin yerine getirdiği ritüellerin onlar için ne anlam ifade ettiği açıklanabilir. Dini pratiğin kalıbı ve sıklığının araştırılması en kolay yöntemdir. Dini ayin, dua, kutsal metinleri okuma, günah çıkarma, oruç, tövbe, vs. dinin ibadet boyutunun araştırılabilir/ölçülebilir örnekleridir. Dindarlığın ibadet boyutunda aktiflik ve dâhil olma ayrımı önemlidir. Nitekim bir ibadeti ölçmede, iki birey, o ibadeti eşit miktarda gerçekleştiriyor olabilir. Bununla birlikte, içlerinden biri bunun dışında da birçok dini ibadeti de gerçekleştiriyor olabilir. Bu anlamda ikisi de o ibadete dâhil olmakla birlikte diğeri aynı zamanda aktiftir. Bireysel dindarlığın farklılıklarını tespit etmek bakımından bu önemlidir (Glock, 2007: 261-2).

Dinin ibadet boyutunda, dua pratiğinin sıklığındaki değişimleri meydana çıkarmak başka bir şey iken, bizzat duanın içeriğindeki değişimleri ortaya çıkarmak başka bir şeydir. Birincisi nicel bir ölçüm, ikincisi nitel bir ölçümle anlaşılabilir. Glock'a göre, dua pratiğindeki bu nitel farklılıklar o kadar çoğaltılabilir ki bu, dua fiilini dindarlık için bir ölçüm olarak kullanmaktan vazgeçmeye neden olabilir. Örneğin kutsalı öven dualar farklı bir anlam taşıırken kişinin kendisi için bulunduğu dilek duaları farklı bir anlam taşır (Glock, 2007: 262-3).

c. Dini Tecrübe Boyutu

Dini tecrübe boyutu kategorisi ile bireyin herhangi bir zamanda nihai gerçeklikle doğrudan temas ettiğini veya dini bir duyguyu tecrübe ettiği kast edilmektedir. Dini tecrübe, bireyin kutsal bir güç ile kurduğu ruhani bağ ve iletişimidir. Birey bu iletişimden doğan, his, algı ve duyguları kapsar. Bu duygu, korku veya vecd halinde ortaya çıkabileceği gibi, huşu ve mutluluk duygusunda, ruhsal bir huzur bulmada da ortaya çıkabilir ya da evren veya tanrısal olanla heyecanlı bir ilişkide de ortaya çıkabilir. Her din, bireysel dindarlığın işareti olarak sübjektif dini tecrübeye belli bir değer verirken, hangi dini duygunun dindarlığın esas unsuru olarak görüleceğini belirlemek zordur. Dindarlığın tecrübe boyutuyla ilgili, ihtiyaç, idrak, tevekkül(veya güven) ve korku olmak üzere dördü bir ayrıma tabi tutulabilir. Güven veya tevekkülle, kast edilen bireyin hayatının güvenilen ilahi gücün elinde bulunduğu bilincinde olmasıdır. Burada inananlara, ilahi bir gücün kendilerine itina gösterdiği ve onlarla ilgilendiği duygusuna sahip olup olmadıkları sorulabilir. Nerede bir ihtiyaç varsa, hayatı ve gayesini arama isteği, dünya hakkında hayal kırıklığına uğrandığı durumlarda da inanma arzusu kendini gösterir. Bu anlamda dini ihtiyaç, dini tecrübe boyutu içinde dindarlığın bir bileşenidir (Glock, 2007: 263-4; Akşit vd. 2012:92).

d. Dini Bilgi Boyutu

Dindarlığın bilgi boyutu, bireyin inandığı dinin öğretilerine dair ne kadar bilgiye sahip olduğu ile ilgilidir. Bir inancı bilmek, o inancı kabul etmek için gerekli şart olduğundan, bilgi boyutu ile inanç boyutu arasında ilişki vardır. Ancak, inanç, bilginin zorunlu sonucu değildir ve her dini bilgi de doğrudan dini inançla sonuçlanmaz (Akşit vd. 2012:92)

Bütün dinler mensuplarından inançları hakkında bilgi sahibi olmalarını bekler. Ancak, bu değerlerin oranı veya değer verilen bilginin tarzı her dinde farklılaşabilmektedir. Ayrıca dinlerin kendi içlerinde ve birbirleri arasında, dindar insanın neyi bilmesi gerektiği ve dini bilginin kalitesinin nasıl sağlanabileceği konusunda da önemli farklılıklar vardır. Bu yüzden dini bağlılığın görünümü olarak ne tür bir bilginin kullanılacağını belirlemek zordur. Dindarlığın bilgi boyutunda öncelikle bireylerin hangi konuda ne kadar bilgi sahibi oldukları öğrenilebilir. Birey dini bakımdan tamamen bilgisiz de olabilir. Kapsamlı bir dini bilginin, belli bir dini yaşantıya, düzgün dini pratiklere ve dini inanç ilkelerine güçlü bir bağlılık göstermesi de zayıf bir ihtimaldir. Sadece sınırlı dini bilgiye sahip olanların, dini bilgisi kapsamlı olan veya hiç olmayanlara oranla daha güçlü dindar olmaları muhtemeldir. Ayrıca tanım gereği inançsız kabul edilen bir ateistin de dini meseleler hakkında inanandan daha iyi bilgi sahibi olması mümkündür. Birçok inanan, kendi dininin aslı ve tarihi hakkında yanlış bilgilere sahip olduğu ve bu bozuk bilginin belli bir dini inanç, pratik ve yaşantı kalıbıyla birlikte sürdürdüğü bilinmektedir. Glock'a göre, dini bilginin araştırılması bakımından diğer önemli bir faktör de, kutsal metinler ve diğer dini literatürü okumada eleştirel zihniyeti kullanma derecesi olabilir (Glock, 2007: 265-7).

e. Dinin Etki/Sonuç Boyutu

Son olarak ilişkisel boyut, bireyin inandığı dinin inanç, bilgi ve pratiklerinin yarattığı sonuçlara odaklanır (Akşit vd. 2012: 91). Etkileme boyutu, diğer boyutlardan farklıdır. Bireyin dindarlığının, inanç, pratik, tecrübe ve bilgisinin bütün sonuçlarıdır. Bireylerin inançları gereği ne yapmaları gerektiği ve inançları sonucu hangi zihniyete sahip olmaları gerektiğini belirleyen dini kuralların tümü etkileme

boyutu içinde kendini gösterir. Dini yönelimleri belirlemede ise dinin teolojik boyutunun yeri önemlidir (Glock, 2007: 253). Dindarlığın etki boyutu, insan ile Tanrı arasında olabileceği gibi, insanlar arasında da olabilmektedir. Bunu belirleyen de dinin inanlarından beklentileridir.

Bazı dinlerde dinin pratik davranışları için çıkarımlar açık ve somut olarak verilirken, bazılarında ise oldukça soyut olarak verilir. Güçlü şekilde kurumlaşmış dinlerde, gündelik hayat, dini emirlerle daha az düzenlenir. Burada din, sadece genel kuralları sunar ve birey günlük hayatın talepleriyle karşılaştığında bunları yorumlar. Bu genel emirleri gündelik hayatın somut ilişkilerinde kullanma ve yorumlama kararı bireyindir (Glock, 2007: 267).

Dindarlığın etki boyutu sunduğu ödül ile de yakından alakalıdır ve ödül doğrudan olabileceği gibi gelecek için de ümit edilebilir. Doğrudan vaat edilen ödüller; manevi huzur, korku ve endişeden kurtulma, güven duygusu olabilir. Gelecekle ilgili beklenen ödüller ise, kurtuluş, ebedi hayat, cennet, daha iyi bir konumda yeniden doğuş vs. olabilir. Bu doğrultuda bireyin dini bağlılığının sonucu veya etkisi olarak ne yapması gerektiği ve ne yapmaması gerektiğine dair beklentileri vardır. Bütün dinlerde, Yahudilikte 10 emirde olduğu gibi, yapmalısın ve yapmamalısın şeklinde emirler vardır (Glock, 2007: 268). İslam'da ise büyük günahlar ve küçük günahlar şeklindedir.

Dinlerin geleceğe dair ümit edilen ödüllерinin, bireylerin şu an ki davranışlarında ne anlam ifade ettiği araştırılması gereken önemli bir konudur. Yapılan az sayıda araştırmada bireyin, inancının etkisinin bir sonucu olarak ne yaptığı veya neyi terk

ettiği meselesi araştırılmıştır. Yine pek çok araştırmada dini bağlılığın bireysel tutum ve değerlere etkisi konu edilmiştir (Glock, 2007: 268-9).

Dindarlığın ölçülmesiyle ilgili göz önünde tutulması gereken önemli bir husus da, bireylerin farklı yaşlarda verdikleri kararlarda din faktörünün yeri değişebilmektedir. Son olarak, bir boyutta tezahür eden dindarlığın otomatik olarak diğer boyutta da tezahür ettiğini savunamayız. Son araştırmalar, dini görünümlerin birbirinden tamamen bağımsız olduklarını göstermektedir (Glock, 2007: 270-1).

12. Kadın Dindarlığı

Dindarlık üzerine yapılan çalışmalarda, cinsiyet önemle üzerinde durulan bir değişken olmuştur. Yapıcı (2012)'da kadın dindarlığı üzerine yaptığı meta-analiz çalışmasında örneklem sayısı 43864'e ulaşan 78 alan araştırmasında cinsiyet-dindarlık farklılaşmasını sorgulamıştır. Bu çalışmaya göre, kadınlar erkeklere göre, farz ve nafile ibadetleri daha fazla yapmaktadırlar. Kadınlar "Bilgi" boyutu dışında "inanç", "ibadet", "duygu" ve "etki" boyutlarında daha dindar görünmektedirler. Ancak "genel dindarlık" açısından cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Erkekler, "İç güdümlü" ve "dogmatik" dindarlıkta, kadınlar ise "dış güdümlü" ve "popüler" dindarlıkta yüksektir. Dindarlığı ölçeklerle tespit etmeye çalışan toplam 136 araştırma bulgularından % 27.94'ünde kadınlar, % 20.59'unda erkekler daha dindar iken, % 51.47'sinde cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Sonuçlar kısmen de olsa Türk toplumunda kadınların erkeklerden daha dindar olduğu yönündedir. Yapıcı'ya göre, bu durumun cinsiyet farklılıklarından mı, yoksa başka faktörlerden mi kaynaklandığı belirsizdir (Yapıcı, 2012).

Dindarlık üzerine yapılan çalışmalarda kadınların erkeklere göre daha dindar olduğunu ifade eden Miller ve Hoffman (1995) gibi düşünürler, Kadınların dinsizliğe daha az eğilimli olup, dinî organizasyonlara daha sık katılmakta, dine karşı daha samimi ve sadık bir duruş göstermekte olduğunu belirtirler. Buna karşılık Sullins, Batılı toplumlarda yapılan araştırmalarda, her ne kadar kadınların erkeklere göre daha dindar olduğu yönünde verilere ulaşılmış olsa da, bu durumun evrensel bir olgu olarak kabul edilemeyeceğini belirtmektedir (Sullins, 2006 akt. Yapıcı, 2012:8).

Dindarlığın çok boyutlu ele alındığı çalışmalarda, kadınların bazı boyutlarda daha dindar olduğu sonucuna ulaşılmıştır ve her iki cinsiyet arasında dindarlık farkı nadiren % 20'yi geçmektedir. Özetle cinsiyetler arası dindarlıktaki farklılık, kısmi bir farklılıktır ve kadınların erkeklerden daha dindar olduğu yönündedir (Yapıcı, 2012:8).

Yapıcı (2012), kadınların neden daha dindar olduğu meselesini yedi maddede toplamış ve sunmuştur.

- 1- Kadınlar, erkeklere kıyasla daha fazla suçluluk ve pişmanlık duygusuna kapıldıkları için dindar olma eğilimleri yüksektir.
- 2- Psikanalitik kuram çerçevesinde erkek çocuklar anneyi, kız çocuklar ise babayı tercih etmesi nedeniyle özellikle fallik dönemde babayı tercih eden kız çocukları, gerçek babadan sembolik babaya, yani Tanrı'ya geçiş yapmaktadırlar. Bu da kadın dindarlığının asıl kaynağıdır.
- 3- Ataerkil toplumsal cinsiyet yapısı içinde kadınlara eğitim ve sosyalleşme sürecinde itaat etme öğretilmektedir. İtaat ve sorumluluğu daha fazla içselleştiren kadınlar ise dindar olmaya daha meyillidirler.

4- Kadınlar kişilik yapıları itibariyle erkeklere göre daha az saldırgan olmakla birlikte daha fazla çekingen, itaatkâr, bağımlı, pasif ve daha çok kaygılı, endişeli ve sıkıntılıdır. Dolayısıyla kadınlar yaşadıkları yoğun stresle baş edebilmek için dini-manevi desteğe ihtiyaç duymaktadırlar.

5- Kadınlar psikolojik yapıları itibariyle ikna edilebilirliğe ve etkilenmeye daha açıktırlar. Bu da onları daha dinî telkine açık, dinin öğretilerini kabule daha hazır kılmaktadır.

6- Kadınlar erkeklere kıyasla, kendilerini gerçekleştirme, meslek edinme, ekonomik bağımsızlık ve cinsel hayat gibi çeşitli konularda daha fazla engellenmişlik ve daha fazla yoksunluk hissi çekmektedir. Bu yoksunluğu telafi olarak da dine yönelmektedir.

7- İş hayatı ve modern hayatın dışında kalan kadınlar dinî aktivitelere daha fazla zaman ayırabilmektedir. Bu anlamda kadının çalışıp çalışmaması onun dindarlık düzeyini etkilemektedir (Yapıcı, 2012:10-11).

Tarhan'a (2006) göre de, kadınların dine yatkınlığının belli sebepleri vardır.

1- Kadınların erkeklere göre fiziksel olarak kendilerini daha zayıf hissetmeleri ve çaresiz kaldıklarında "aşkın" bir güce/otoriteye sığınma ihtiyacından dolayı dini yönelimleri artmakta olabilir.

2- Kadınların psikolojik doğaları nedeniyle, şefkat ve merhamet duyguları neticesinde dine daha yatkın olabilirler

3- Etraftaki belirsizlikler karşısında, kontrol bende değil ama evrende kontrolsüz ve başboş değil düşüncesinin kadına teselli vermesi ve bir dış gücün varlığına inanma kişiyi güçlendirir (Tarhan, 2006: 333).

Günümüzde kadınların gündelik hayatlarında daha fazla risk altında olmaları nedeniyle tehlikelerden korunma isteğinden ötürü dine daha çok yöneldikleri de ileri sürülebilir.

Yapıcı'ya (2012) göre kadın dindarlığını açıklamada kullanılan dindarlığının kaynakların çoğu Hıristiyan topluluklar üzerinde yapılan çalışmalardır ve Müslüman kadınları ne kadar açıkladığı tartışmalıdır. Özetle, cinsiyetler arası dindarlık tartışmasında üç farklı yargı vardır. Bunlardan ilki, kadınların erkeklerden daha dindar olduğu, ikincisi, erkeklerin kadınlardan daha dindar olduğu, üçüncüsü, dindarlık açısından her iki cinsiyet arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığı şeklindedir. Her üç yargıyı destekleyecek araştırma sonuçları da mevcuttur. Bununla birlikte, sonuçların çoğunluğu kadınların “kısmen” erkeklerden daha dindar olduğu şeklindedir (Yapıcı, 2012:22).

Cirhinlioğlu ve Ok (2011) “*Kadınlar mı Yoksa Erkekler mi Daha Dindar?*” adlı meta-analitik çalışmalarında, farklı örneklerle (daha çok üniversite öğrencilerinden oluşan) yapılmış 11 ayrı araştırmanın sonuçlarını analiz etmişlerdir. Onlar, dindarlık kavramını üç ana boyutta (Kesin Dindarlık, Gerilimli Dindarlık ve Dini Açıklık) ele almışlardır. Elde ettikleri bulgulara göre, çalışmaların yarısına yakınında ‘kesin dindarlık’ açısından anlamlı bir sonuç elde edilememiş olmasına karşılık, kadınların erkeklerden daha dindar olduklarına yönelik anlamlı bulgular mevcuttur. Bu çalışmaya göre kadınlar, erkeklere kıyasla daha fazla dinsel kaygı ve belirsizlik yaşamakta ve aynı zamanda diğer dinlere karşı da daha hoşgörülü ve açıktırlar. Cirhinlioğlu ve Ok'a (2011) göre, bu çelişkili bir sonuç değildir. Bu, kadınların geleneksel kalarak diğer dinlere ve diğer din mensuplarına karşı

hoşgörüyle bakabilmelerini ifade eder. Özetle kadınlar erkeklere göre daha dindar olmakla birlikte, bu farklılık çok yüksek değildir (Cirhinlioğlu ve Ok, 2011).

Yapıcı (2012)'nin yaptığı meta analiz sonuçları da ortaya koymuştur ki, kadınlar yaklaşık % 2 ile % 15 arasında değişen oranda dini ibadetleri erkeklere kıyasla daha fazla yapmaktadırlar. Dindarlığın boyutları bağlamında ele alınan çalışmada Türk toplumunda kadınlar erkelerden kısmen daha dindardır ancak genel dindarlık analizinde cinsiyetler arasında farklılık yoktur (Yapıcı, 2012:24). Buradan da anlaşılacağı üzere Türk toplumunda kadınlar ve erkekler dindar bir görünüme sahip olmakla birlikte kadınların dindarlığı erkeklerden biraz daha yüksektir.

B. SUÇ TEORİLERİ

1. RASYONEL TERCİH TEORİSİ

Rasyonel seçim teorisi, bireylerin davranışlarında rasyonel olduklarını yani hedeflerine ulaşmak için belirli bir kar-zarar hesabı yaptıktan sonra eyleme geçtiklerini kabul eder(Wallace ve Wolf, 2004: 345). Ekonomiyle yakından ilişkili olan bu kuramın suçu açıklamada kullanılması ise 1980'lerde faydacı sosyal felsefeciler olan Cesare Beccaria ile Jeremy Bentham'a kadar dayanır. Bununla birlikte rasyonel seçim teorisinin formüleştirilmesi, çağdaş kriminoloji ile olmuştur (Akers, 2000; 15).

Rasyonel seçim teorisi, ekonomi teorilerinde yer verilen “expected utility” (beklenen fayda) ilkesine dayanır. Beklenen fayda teorisinin temel açıklaması ise; insanların seçimlerini kar ya da faydalarını en yüksekte, kayıp veya zararlarını da en düşük seviyede tutacak şekilde gerçekleştirecekleridir (Akers, 2000: 23).

Rasyonel seçim teorisine göre, birey suç işleme kararından önce, suç işleme planını dikkatlice düşünmekte, bunun sonucunda kendisine gelecek yararı ve zararı hesaplamaktadır. Bu tarz bir hesaplama, suçu, birey için rasyonel bir tercih haline getirmektedir. Aslında bireyin suç işleme nedeni, onun öfkesi, kıskançlığı, intikamı, hırsı, arzusu, belirli bir ihtiyacı, korkusu veya macera arayışı da olabilir. Ancak her şeyden önce birey kararını, yapmayı planladığı eylemin ona gelecek yararı ile gelebilecek potansiyel zararı arasındaki hesaplamasıyla almaktadır (Siegel, 2010:96).

Akers, suça karışmış bireylerde, suçun bedelinin ve çabasının beklenen ödülde daha az olup olmadığını, yani “Suç eyleminden önce, rasyonel şekilde hesaplamakta mıdır?” sorusunun cevabının, suçta sınırlı rasyonelliğin mi yoksa salt rasyonelliğin mi varsayıldığına göre değişeceğini söyler (Akers, 2000:24).

Suçun rasyonel hesaplanmasında salt rasyonellikten söz edebilmek için tam bilgi ve özgür irade gerekmektedir. Bu şekilde dikkatli bir kar-zarar hesabıyla salt rasyonellik mümkündür. Akers (2000), bunun ampirik bir gerçekliğinin olmadığını belirtir. Bireyin eyleminin muhtemel sonuçlarının salt bir rasyonel hesabının yapılabilmesi nadirdir. Buna ek olarak, bunu iş olarak meslek haline getirmiş, düzenli olarak suç işleyenlerde bile bunun tam bir rasyonel hesaplamayla, rasyonel kararlar gerçekleştirildiği söylenemez (Akers:2000:24).

Rasyonel tercih teorisinde Marsh ve Furlong'a (2002) ait yaklaşımın ise üç temel varsayımı vardır. Bunlar:

1. İnsanlar rasyoneldir.
2. İnsanlar kendi çıkarlarını takip eder ve elde edecekleri kazancı veya faydayı en yüksek seviyede gerçekleştirmeye çalışırlar.
3. Rasyonel hesaplamada sahip oldukları bilgi eksiktir bu yüzden de rasyonelliklerini etkileyen bir problem mevcuttur (Marsh ve Furlong, 2002 akt. Dolu, 2010: S.94)

Herbert Simon, sınırlı rasyonellik düşüncesi ile insanların rasyonelliklerinin sınırlı olduğunu öne sürmüştür. İnsanların karar alma sürecinde yaşadıkları şeylerin, sınırlı bilişsel kapasitelerinin ve sınırlı bilgilerinin ve de sınırlı zamanının onların rasyonel tercihlerini problemlile hale getirdiğini belirtmiştir. Kişiler bu problemlerden ve uzun ayrıntılı analizlerden kaçınmak için, benzer bir durumda işe yaradığını gördüğü önceki tecrübelerinden, pratik bilgilerden vs. yararlanmaktadır(Dolu, 2010:94).

Cornish ve Clarke, suçun bireyin rasyonel tercihiyle meydana gelmekle birlikte, kişinin rasyonelliğinin konuya ilişkin bilgi, yetenek ve zaman açısından sınırlı olduğunu dolayısıyla tam bir rasyonellik değil de sınırlı bir rasyonellelikle suç işleme kararı aldığını belirtir (Dolu, 2010:94).

Bilgi açısından problem, sadece bilgi eksikliği değildir aynı zamanda o bilgiyi analiz edebilecek kapasitenin/yeteneğin olması ve bilgiyi zamanında işletebilme yeteneğinin oluşudur. Bazen bilginin azlığı gibi çokluğu da problem olabilmektedir. Çünkü çok bilginin analiz edilebileceği gerekli nöro-fizyolojik yeteneğin de kişide güçlü olması anlamına gelmektedir (Dolu, 2010: 94).

Bütün suçlular rasyonel davranmaz ve insanlar her zaman mantıklı kararlar almaz. Örneğin ihtiras veya gençlik saikiyle, zeka geriliği, genetik problemler, biyolojik ve psikolojik nedenlerle de işlenen suçlar vardır. Bu bakımdan klasik okulun rasyonellik varsayımı diğer ekoller tarafından eleştirilmiştir (Cullen ve Agnew akt. Dolu, 2010:95).

İnsan rasyonelliğini etkileyen biyolojik, psikolojik ve çevresel unsurların varlığı klasik ve pozitivist okul arasında bir oto yol uzlaşısı arayışını getirmiştir. Bu çerçevede “şartlı özgür irade” (conditional free will) veya “sınırlı determinizm” (degree determinizm) kavramları ortaya konulmuştur. Bu şekilde sınırlı rasyonellik kavramına benzer bir yaklaşım ortaya konulmuştur. İnsanların özgür iradelerinin olduğu ve rasyonel davranma çabası içinde oldukları ne kadar doğruysa, aynı iradeyi ve rasyonelliği etkileyebilecek unsurların da olduğu bir gerçektir. Dolayısıyla insanların özgür iradeleri ve rasyonellikleri de bir ölçüde sınırlıdır (Dolu, 2010:95).

Akers, konuyla ilgili Tunnel’in mükerrer mülk suçları üzerine yaptığı çalışmayı örnek göstererek cezaevinin insanlar için artık caydırıcı olmadığını belirtir. Suçlular eylemlerinde, yakalanmamayı değil, suçlarından elde edecekleri kazancı hesaplamakta ve yakalansa dahi, cezaevinde fazla kalmayacağını düşünmektedir. Dahası cezaevinde kalmaktan da korkmamaktadır. Çünkü artık cezaevi korkutucu gelmemektedir. Bu, göstermektedir ki, beklenen fayda, suçun bedelinin ağırlığından daha fazladır. Bununla birlikte bu süreç her suç türüne uygun değildir. Planlanan eylemin tam bir rasyonel kar-zarar hesaplamasını, özellikle bazı suç türlerinde gerçekleştirmek zordur. Onlar yakalanmaktan kaçınmaya çalışırlar ve onların risk eylemleri ve tahminleri irrasyonellik derecesinde gerçek dışıdır (Akers, 2000;24-5).

Genellikle kişiler, suç işlemeden önce eylemlerinin muhtemel yasal sonuçları hakkında da düşünmekten kaçınır. Eylemin muhtemel negatif yönlerini düşünmektense, öncelikle beklenen pozitif yönlerini düşünür. Yakalanmayacaklarını düşünürler ve ötesinden kaçınırlar. Dolayısıyla bu karar alma süreci, yarar ve zarar üzerine rasyonel bir değerlendirme/hesaplama gibi gözükmemektedir. Riskler nadiren düşünülmekte veya minimize edilmekte ya da hiç düşünülmemektedir (Akers, 2000;25).

Özetle kontrol teorisyenleri tam bir rasyonel hesaplama zıyade, sınırlı bir rasyonel hesaplamayı dikkate almışlardır. Çünkü salt bir rasyonel hesaplama çok nadirdir. Onlar kriminal davranışta sınırlılıkları kısmi rasyonellikte birleştirir ve bilgi yoksunluğu vasıtasıyla seçimleri değerlendirir. Bunun rasyonelliği nasıl sınırlandırdığına ve çevrelediğine dikkat çekerler. Literatürdeki ampirik davranış modelleri de rasyonelliğin düz bir minimal seviyesinin varsayıldığı üzerinedir. Akers'e göre psikodinamik ve biyolojik teorinin bazı versiyonları dışında diğer tüm teoriler az veya çok suçta rasyonelliğin olduğunu savunmaktadır (Akers, 2000;26).

2. ANOMİ VE GERİLİM TEORİSİ

Bu teorinin en önemli temsilcisi E. Durkheim'dır. Sosyolojiyi, kurumların ve kurumların oluşum ve işleyiş bilimi olarak tanımlayan Durkheim, toplumsal dengeyi sürdürebilmek için bütünleşme ve dayanışma üzerinde durur. İnsanın ihtiyaç ve heveslerinin bir sınırı olmadığını ve sonunun da gelmeyeceğini dolayısıyla istek ve arzularının kontrol altına alınamayacağını söyler. Bireyin kendi istek ve arzularına sınır koymasının çok zor olması nedeniyle bunu kendisinin yapamayacağını ancak

bireyin dışındaki bir güç tarafından bunun gerçekleştirilebileceğini belirtir ve bunun da toplum olduğunu söyler. Birey ancak toplumun koyacağı yasak ve sınırlarla kontrol altına alınabilir (Durkheim,1994:35-49; Wallace ve Wolf, 2004:26-31; Durkheim, 2002).

Suç ile ilgili olarak Durkheim, cezalandırmanın suça karşı bir tepki olduğunu belirtir. Ona göre, cezanın yalnızca suç işleyeni cezalandırmak ve suçu önlemek değil, aynı zamanda suça karşı ortak değerleri korumak gibi bir işlevi de vardır. Diğer türlü bu davranışlar cezalandırılmazsa suça karşı mevcut duygu yoğunluğu zayıflayacaktır (Durkheim,1994:110-123; Wallace ve Wolf, 2004:27).

Durkheim'e göre, toplum sabit değildir, tek bir çizgide gitmez. Toplumda yaşanan değişimler vardır. Bunlar bazen savaşlar, doğal afetler, ekonomik krizler veya ekonomik gelişmeler gibi hızlı ve keskin olabileceği gibi bazen yavaş da olabilmektedir. Bunlar neticesinde değerler, normlar, kurallar, yasalarla ilgili olarak uyumsuzluk gösterebilir. Yani bireyin gerçek deneyimleri ile normatif beklentileri arasında kopukluk ortaya çıkabilir. Durkheim, bu düzensizlik, kuralsızlık ve kriz haline anomi adını verir. Çünkü sosyal hayattaki değişim ile sosyal hayatı düzenleyen kurallardaki değişim aynı hızda sahip değildir (Durkheim, 2002:54; Wallace ve Wolf, 2004:30; Dolu, 2010:299)

İntihar kitabında '*anomi*' kavramını ele alan Durkheim, anomiyi kuralsızlık olarak tanımlar. İki türlü anomi durumu vardır. Birincisi, ekonomik kriz ve boşanma gibi ani kriz sonrası ortaya çıkan anomi, ikincisi de modern sanayi döneminin ortaya çıkardığı sürekli bir değişim sonucu olan anomi'dir (Durkheim, 2002; Wallace ve Wolf, 2004:27).

Durkheim, “Dinsel Hayatın İkel Şekilleri” adlı kitabında, ilkel kabilelerde dinin ortak değerler ve kimlik konularında kuvvetli bir bütünleştirici kaynak olduğunu belirtir. Durkheim dinin, ortak değerlerin gelişmesinde ve korunmasında önemli bir bütünleştirici kaynak olmasıyla birlikte modern toplumlarda bunun karşılığının okul sistemi olduğunu belirtir (Wallace ve Wolf, 2004:31). Sorbonne’da verdiği ders notlarından oluşan “Ahlak Eğitimi” adlı kitabında da modern ahlak anlayışına yer vererek, modern toplumda ahlakın kazandırılacağı yer olarak eğitim sisteminin olması gereken özelliklerini anlatmıştır (Durkheim, 2010:19-20).

Durkheim’den sonra bu kuramın en önemli temsilcisi Robert K. Merton’dur. “Sosyal Yapı ve Anomi” (Social Structure And Anomie) adlı makalesinde suç anomi kavramıyla açıklamıştır. Merton, Durkheim’in anomi tanımına, hedefler ve hedeflere giden meşru yolların kapalı olmasının anomiye neden olduğunu ekler. Buna göre anomi, kültürel amaçlar ile bunlara varmanın meşru yolları arasındaki bağlantının kopukluğudur. Bu kopukluk bireyde suç ve sapma davranışlarının ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır. Buna örnek olarak Amerika’da maddi başarının çok önemsenmesine rağmen bu amaca ulaşmada kullanılacak meşru yolların kısıtlı olmasını örnek verir (Merton, 1938:676-8; Wallace ve Wolf, 2004:66; Cloward ve Ohlin 1966: akt Dolu, 2010:300-5).

Anomi kuramına bir diğer katkı da Messner ve Rosenfeld’in kurumsal anomi teorisiyle olmuştur. Onlar ABD’nin diğer gelişmiş ülkelere nazaran daha yüksek suç oranına sahip olmasını Amerikan toplumunun kültürel ve sosyal düzenine bağlamışlardır. Buna göre en yüksek başarı kriteri maddi kazanç görülürken bu hedefe ulaştıracak meşru araçların üzerinde durulmamıştır. Buhran döneminde bu krizden kurtulmanın tek yolu olarak “başarı” görülmüş ve başarı motivasyonu,

yenilik ve üretimi artırıp, yaşanan kötü durumdan kurtarmış olmakla birlikte beraberinde başarı baskısını da getirmiştir. Başarının önüne getirilen “her ne pahasına olursa olsun” kısmı toplumsal birliktelik ruhuna zarar vermiştir. Bu durumda mevcut Amerikan rüyasının değerleri ise, başarı, bireysellik, evrensellik ve para fetişizmi olmuştur (Messner ve Rosenfeld 1994:8 akt Dolu 302-7).

Amerikan rüyası parayı ve maddi kazancı tek başarı unsuru saymakla birlikte kurumlar arası güç dengesizliğine de yol açarak, ekonominin toplumun diğer kurumları arasında üstünlük kurmasına hizmet etmiştir. Kurumların güç dengesizliğiyle, bireyi suç ve sapmadan alıkoyacak sosyal kontrol mekanizmaları zayıflamış ve suç için uygun ortam hazırlanmıştır. Ekonomik kaygıların insani değerlere öncelikli gelmesi, toplumsal değerleri, normları ve kuralları tahrip ederek, her şeyi ekonomi merkezli hale getirmiştir. ABD'nin suç oranlarının yüksek oluşunda, onun suç için organize olmuş bir toplum olarak görülmesinde, bireyleri suç ve sapmadan alıkoyacak sosyal kontrol organlarının zayıflamış olması ve anomi ortamı etkilidir (Dolu, 2010:306-7).

Gerilim teorisi ise, kişinin ulaşmak istediği hedeflere giden meşru yolların kendisine kapalı ve dar olması nedeniyle yaşadığı stres ve gerilim nedeniyle gayrimeşru yolları tercih etmesi durumu için kullanılır (Dolu, 2010:307).

Merton'un “klasik gerilim” teorisinde, birey, maddi kazanç ve başarı hedefli bir hayat tarzı için motive edilirken, bu hedefe nasıl ulaşacağına dair gerekli düzenleme ve yol göstermelerin olmadığı belirtilir. Dolayısıyla da toplumda anomi olarak tanımlanan belirsizlik, normsuzluk ve kuralsızlığın ortaya çıktığını, bunun da suça sürüklediği savunulur (Agnew ve Cullen, 2003:171 akt. Dolu, 2010:308).

Merton, kültürel amaçlar ile bunlara ulaşmadaki meşru yolların tıkanıklığının veya kopukluğunun sapkın davranışı ortaya çıkaracağını belirtir. Ona göre, kültürel hedeflere giden yolların kapalı olması bireyde baskı ve stres yapar. Sosyal tabakalar arasında fırsat eşitsizliği, tabakalar arası dikey geçişin zor ve neredeyse imkânsız olması kişide engellenmişlik ve hayal kırıklığı hissi yaratmaktadır. Bu engellenmiş duygusu ile baş edemeyen birey, hedefe ulaşmak için alternatif yollar arayarak suç ve sapkın davranışlara sürüklenir (Merton, 1938:673-682). Merton bu şekilde sapkın davranışı, bireyin önüne konulan hedefler ve imkânların eşit olmaması ile açıklar.

Merton'un uyum modelleri, uyumluluk, yenilikçilik, şekilcilik, geri çekilme ve isyankârlık olmak üzere beş şekildedir. Merton, bu kategorilerin kişiler için değil belirli durumlar için olduğunu da altını çizerek (Merton, 1938:676).

Richard Cloward'un "**Suç Fırsatları Teorisi**"ne göre, hedefe ulaşmada meşru yollar nasıl herkese eşit ölçüde açık değilse, aynı şekilde gayri meşru fırsatlar da herkese eşit ölçüde açık değildir. Suç fırsatları, toplumun her katmanına ve her coğrafi bölgeye eşit dağıtılmamıştır, bazı bölgelerde bazı insanlar için bu fırsatlar daha yüksektir. Bazıları istese de suç fırsatlarından mahrumdur. Cloward her bireyin, sosyal konumu itibariyle suç fırsatlarına erişimlerinin farklı olduğunu savunur. Dolayısıyla farklı sosyal statülerde ve konumlarda olan insanların farklı suç işleme fırsat ve motivasyonları vardır. Yani alt, orta ve üst sınıfların suç fırsatları ve türleri farklıdır üst sınıftan birinin alt sınıf suçu işleyebilmeleri ne kadar zorsa, alt sınıftan birinin de üst sınıf suç türünü işleyebilmesi o kadar zordur. Örneğin alt sınıftan birinin beyaz yaka suçu olan banka dolandırıcısı olabilmesi zordur. Çünkü suçun gerçekleşebilmesi için önce o suça ait tekniklerin ve onu haklı çıkaracak gerekçelerin öğrenilmesi şarttır (Cloward,1959:164-167 akt. Dolu, 2010:313-5).

Agnew'in "Genel Gerilim Teorisi"ne göre, suçta sadece pozitif/olumlu bir amaca/hedefe ulaşılammadan kaynaklı bir engellenmişlik hissi değil, aynı zamanda bireyin içinden çıkamadığı/kaçamadığı olumsuz ortamın da neden olduğu bir engellenmişlik hissinin yarattığı gerilimde etkili olmaktadır (Dolu, 2010: 316). Agnew, bireyleri suça iten gerilimin kaynağının, pozitif başarı/statü hedefine ulaşmak dışında, bireye, diğer insanların kendisine davranılmasını istediği gibi davranılmamasından kaynaklanan bir negatif ilişki ile de açıklar. Dolayısıyla bu negatif ilişkiler kişide hayal kırıklığı, depresyon, stres ve öfke oluşturarak kişiyi mevcut kötü durumdan kurtulmak için farklı yollar aramasına bazen de intikam almaya sevk eder. Suç da bu yollardan biridir. Ancak bu gerilimi yaşayan her insan suç işlemez (Cullen ve Agnew, 2003:174; Dolu, 2010:318).

3. SOSYAL ÖĞRENME TEORİSİ

Öğrenme teorisinin kökenleri, Skinner ve Albert Bandura'nın davranışçı psikolojisi ve Sutherland'ın ayırıcı birliktelikler kuramına dayanır. en önemli temsilcisi Ronald L. Akers'dir. Sosyal öğrenme teorisi suçu biyolojik ve psikolojik faktörlerle açıklayan görüşleri reddeder. Suçun biyolojik veya psikolojik sorunları olmayan normal insanlar tarafından da işlenebileceğini iddia eder. Buna göre suç, diğer sosyal davranışlar gibi öğrenilen bir davranıştır (Akers ve Jennings, 2009:323; İçli, 2013:127; Dolu, 2010:229).

Sosyal öğrenme teorisinin kökenleri Tarde'nin taklit teorisine dayanır. Suçun kaynağına ilişkin dönemin popüler biyolojik açıklamalarına karşı çıkan Gabriel Tarde, suçun da diğer yasal davranışlar gibi öğrenildiğini iddia etmiştir. Tarde'nin

“taklit kanunları” üç önermeden oluşur. Bunlardan ilki, taklidin ölçüsünü belirleyen unsur, insanların birbirleriyle olan yakınlık derecesidir. Yani insanlar ne kadar yakınsa, taklit o kadar fazladır. İkincisi, alt seviyede olanlar, üst seviyede olanları taklit eder. Yani taklit eğilimi, alt sınıftakilerden üst sınıftakilere vs. şeklindedir. Üçüncüsü, iki davranış tipinin çatışması halinde, biri diğerinin yerine geçebilir. Genellikle de bu durum eski olandan yeni olana geçiş şeklindedir. Eskinin eğlence araçlarının yerine, yeni eğlence araçlarının geçmesi gibi. Ayrıca her zaman taklit davranışı da gerçekleşmeyebilir, birey kendisi için daha iyi ve faydalı gördüğünü diğerinin(yeninin) yerine tercih edebilir (Reid, 1997:194 akt. Dolu 231; Adler vd., 2008: 71).

Tarde, taklit davranışını moda ve gelenek şeklinde iki kategori halinde ele alır. İlişkilerin daha mesafeli olduğu büyük şehirlerde moda taklit davranışını belirlerken, ilişkilerin yakın olduğu kırsal bölgelerde ise taklit davranışını gelenekler belirlemektedir (Reid, 1997:194 akt Dolu:231).

Tarde'nin taklit teorisinden etkilenen Sutherland ise “Ayrımcı birliktelikler teorisini” geliştirmiştir. Buna göre bireyde taklidin gerçekleşebilmesi için öncelikle taklit edilebilecek kişi ile yakın ilişki içinde olması gerekmektedir. İkinci olarak, suç davranışına ilişkin olumlu tanımlamaların yapılarak, suç işleme teknikleri ile suçlu haklı çıkarma gerekçelerinin öğrenilmesi gerekmektedir. Buna göre birey, hem suç işleme tekniklerini hem de suç işlemesini haklılaştıracak gerekçeleri öğrenmektedir (Cullen ve Agnew, 2003:82). Bu teoriye göre, davranışın kalıcılık göstermesi ilkin ödül veya ceza görüp görmemesine bağlıdır. İkincisi, ödül veya cezanın bireyin hayatındaki anlamlı bir yeri olan gruplar tarafından verilmesine bağlıdır. Birey için

onların tepkisi önemlidir. Eğer davranış cezadan çok ödöl getiriyorsa ve olumlu tepki alıyorsa birey davranışını sürekli kılar (Adler vd., 2008: 96).

Sutherland'a göre (1972) suçun öğrenilen bir davranış olduğunu açıklayan, ayırıcı birliktelikler teorisinin dokuz unsuru şunlardır.

1. Suç davranışı, öğrenilen bir davranıştır.
2. Suç davranışı, sosyal etkileşim sürecinde, bireyler arası iletişimle öğrenilir.
3. Birey suç davranışıyla ilgili en temel kısmı, ona yakın birincil gruptaki kişilerden öğrenir.
4. Suçlu davranışın öğrenilmesi, hem suç işleme tekniklerinin öğrenilmesini, hem de suç işleme nedenlerini haklı çıkaracak motive ve gerekçelerin öğrenilmesini kapsar.
5. Bireydeki süreç ve motivenin yönü, kanunlarda yer alan olumlu veya olumsuz tanımlardan öğrenilir.
6. Kişi, hukuk ihlali tanımlarının olumsuz anlamına sahip olmayıp, olumlu anlamlarından ötürü de suçlu olabilir. Yani, birey yasa ihlali olan eyleme dair olumsuz değer yükleyen tanımlamalardan ziyade, onu olumlu değerlendiren tanımlamalara maruz kalabilir.
7. Suç davranışının öğrenilmesi, suçla ilgili birliktelikler ve suça karşı olanlardan uzak olmayı içerir.
8. Suç davranışı, genel ihtiyaç ve değerlerin bir ifadesidir, açıklaması değildir. Çünkü suç olmayan davranış da aynı ihtiyaç ve değerlerin bir ifadesidir.

9. Farklı birliktelikler, yoğunluk, süre, öncelik ve sıklık açısına göre değişir. En sık, en uzun soluklu, en önce ve en yakının etkisi davranışın öğrenilmesinde daha belirleyici ve etkili olacaktır (Akers ve Jennings, 2009:323).

Sutherland'a göre yakın birlikteliklerin kalitesinde etkili olan dört unsur vardır. Önem derecesine göre: yoğunluk, tanışıklık süresi, görüşmenin/tanışıklığın önceliği, görüşme sıklığı. Yoğunluk/derinlik ilişkide bulunan karşı tarafın, birey için önemi ve saygınlığını ifade eder. Tanışıklık süresi, tanışıklığın ne kadar uzun olduğu ve ne kadar vakit geçirildiğiyle alakalıdır. Tanışıklığın önceliği ise, tanışıklığın ne kadar eskiye gittiğiyle alakalıdır ve buna göre ilişki kuvvetlenir. Nitekim erken çocuklukta kurulan ilişkiler davranışların ve suçun öğrenilmesinde daha etkilidir. Sonuncusu olan görüşme sıklığı da etkileşimin, birlikteliğin ve iletişimin etkisini daha artırmış olacaktır (Sutherland ve Cressey, 1978:81-2 akt. Dolu, 2010:234).

Teorinin zayıf yanlarından biri, gerçek kişilerle iletişime geçilerek suçun öğrenileceğini savunmuş olmasıdır. Günümüzde televizyon ve internet suçun öğrenilmesinde en az gerçek kişiler kadar etkili olmaya başlamıştır ve bununla ilgili birçok araştırma vardır. Ayrıca her öğrenme sonucunda da suç gerçekleşmeyebilir (Cloward, 1959:168-9 akt Dolu:234).

4.KONTROL TEORİSİ

Kontrol teorisi, “İnsanlar neden suç işler?” sorusunun yerine, “insanlar neden suç işlemez?” sorusuna cevap arayarak diğer teorilerden farklılaşır. Bu teori, bazı insanlar neden fırsat bulduklarında suç işlemeye eğilimliyken neden bazıları suç eyleminden kaçmaktadır, sorusunun cevabını arar. Kontrol teorisi, insanların suç

eğilimini ve suç işlemesini normal bir durum olarak değerlendirir. İnsanların evrensel olarak, tabiatlarının suç işlemeye eğilimli ve hazır olduklarını savunan kontrol teorisyenleri, suç işlemeyeni, suç işleyenden ayıran kayıp faktörü ararlar. Bu kayıp unsuru kontrol faktörü olarak da tanımlar ve ikiye ayırırlar. Bunlar kişisel kontrol ve sosyal kontroldür. Kişisel kontrol, daha çok bireysel ve psikolojik faktörleri(benlik, saygı vs.) içerirken, sosyal kontrol değer verilen aile üyeleri, toplum bağları, inançları, toplumsal norm ve kurallara olan bağlılıkları kapsar. Kişisel ve sosyal kontrolün zayıflaması ve ortadan kalkması kişinin suça eğilimini artırır (Shoemaker, 2010:211-212).

Toplumda uyulması gereken belli norm ve kurallar, belli inanç ve değerler vardır ve bu değerlere dair bir uzlaşma vardır. Suçun gerçekleşmesi ise, suçu engelleyen toplumsal kontrol mekanizmalarının zayıflamasıyla olur. Sonuç olarak suçlu davranışın önlenmesi isteniyorsa, bireyin kontrol mekanizmaları aracılığıyla kontrol altında tutulması gerekmektedir (Shoemaker, 2010:210-212).

W. Reckless (2003), bir dizi şartlara maruz kalan bireyin hukuk kurallarını ihlal edebileceğini savunmuştur. Hem bireyin dışındaki baskı unsurlarının stresi hem de psikolojik sorunlar kişiye suça itebilmektedir. Reckless, bireyi suça yönlendiren iki unsur olduğunu söyler. Bunlar kişiyi suç işlemeye götüren çekiciler ile kişiyi suça sürükleyen iticiler'dir. Ancak bunlar bir kişinin suça yönelmesini tamamen açıklayamaz. Diğer sosyal kontrol teorisyenleri gibi suçun sosyal düzensizlik sonucu ortaya çıktığını reddederek, bu durumda düzeni bozuk yerleşim yerlerindeki tüm gençlerin suç işlemiş olması gerektiğini savunur. Buna göre, suç teorisi, suçu açıkladığı kadar uyumu da açıklamalıdır (Reckless, 2003:227).

Reckless (2003), bireyin suç oranı yüksek bir yerde yaşasa da suça katılımının engellenebileceğini iddia etmiş ve buna “sınırlama teorisi” adını vermiştir. Ancak, Reckless, değerler bakımından alt kültür suçlar ve organize suçlar gibi bireyin dâhil olduğu grupta, normal görülen suçları kapsamadığını belirtir (Reckless, 2003:227).

Reckless, sınırlayıcıları, iç sınırlayıcılar ve dış sınırlayıcı olmak üzere iki kategoride toplar. Dış sınırlayıcılar suç bilimciler tarafından “resmi olmayan sosyal kontrol” olarak da adlandırılır. İç sınırlayıcıların, geleneksel değerlere/inançlara sahip olma, hedef eksenli bir yaşam yani hayatta bir amacın olması, iyi bir kişi/benlik kavramı, kişinin kendini kontrolü, iyi gelişmiş superego, yüksek sorumluluk hissi, hedef yönelimi, normlara sadık kalma ve stresle başa çıkabilme gibi belli temel unsurları vardır (Reckless, 2003:227).

Dış sınırlama ise bireyin içinde bulunduğu sosyal ortam ve çevrenin bireyi ahlaki bir bağla sarması ve sapma davranışlarını kontrol etmesiyle gerçekleşir. Ailede başlayan ve arkadaş çevresiyle devam eden bu sosyal ortamda kişi kendini o grubun parçası olduğunu hissederek aidiyet duygusunu geliştirir. Aidiyet duyduğu bu çevre ise ona bir disiplin sağlayarak belli davranışlarını kontrol altında tutar (Reckless, 2003:228).

Dış sınırlayıcıların da belli ahlaki ilkeler edinilmesi, kuralların benimsenmesi, belli rollerin varlığı ve anlamı, belli hedef ve beklentilerin olması, dahil olduğu grubun bireyin olumlu davranışlarını pekiştirmesi gibi belli temel unsurları vardır. Suça karışmanın önüne geçilmesinde ilk olarak dış sınırlayıcılar devrededir. Dış sınırlayıcılar başarısız kaldığında ise iç sınırlayıcılar devrededir. Kişiye göre, iç ve dış sınırlayıcılar arasındaki öncelik değişse de, Reckless’e göre suçu önlemede iç sınırlayıcılar daha önemlidir. Bireyin dış çevresi ne kadar kötü olursa olsun, bu kötü

şartlar altındaki her birey suç işlememektedir. Bu da iç sınırlayıcıların bireyi suçtan koruyabildiğinin en önemli gösteresidir (Reckless, 2003:228-9).

Kontrol teorisi içinde yer alan bir diğer yaklaşım da Colvin'in zorlama ve sosyal destek yaklaşımıdır. Kontrol teorisi, bireyi suçtan alıkoyan kontrol mekanizmalarının zayıflaması ve ortadan kalkmasıyla suçun ortaya çıkacağını savunurken Colvin ise, bireye uygulanan kontrolün de bireyi zorlaması durumunda baskı oluşturarak kişiyi sapkın eyleme yönlendireceğini iddia etmiştir. Buna göre katı kontrol ve zorlama, birey üzerinde uyum davranışı yerine isyana yönlendirerek, suç ve sapmaya neden olabilmektedir. Bireyi suçtan uzaklaştıracak şey, baskı, katı kontrol ve zorlama değil, onun sıcak bir yaklaşımla yönlendirilmesidir (Colvin, 2000 ve 2007; Colvin, 2003:384 akt Dolu:282).

5. SOSYAL BAĞ TEORİSİ

Travis Hirschi (1969) 'nin sosyal bağ teorisinin temelinde, suç davranışının bireyin toplum ile arasındaki bağın zayıflaması ve kopmasıyla ortaya çıktığı iddiası vardır. Ona göre, kişiyi topluma bağlayan dört unsur vardır. Bunlar: diğerlerine bağlılık (attachment), adanmışlık/taahhüt (commitment), meşguliyet/sosyal faaliyetlerin olması (involvement) ve de inanç (belief)'dir (Hirschi, 2004,16; Akers,2000:106).

Diğerlerine Bağlılık: Uyum davranışını açıklamada, diğerlerinin düşüncesine değer verme unsuru üzerinde durulur. Birey, çevresindeki insanlara ne kadar sevgi ve takdirle bağlıysa o insanların beklentilerini de o ölçüde önemser. Yani, kişi ne kadar çok diğerlerinin fikirlerini önemsiyorsa, o kadar az yasa ihlali yapması söz konusudur. Dolayısıyla bireyle diğerleri arasındaki bağın, birçok sosyal problemi önleme gücü vardır. Hirschi'ye göre, zaten psikopati/sosyopat olarak tanımlanan kişi

de diğer insanlarla arasında bir bağ hissetmemektedir. Bireyin, toplumun ahlaki kural ve bağlarıyla arasındaki bağının kopması psikopatlardaki suçluluk hissetmeme gibi benzer bir durumdur. Hirschi, bireyin çevresiyle bağın kopması ile vicdani gelişimini paralel görür ve ahlaki kısıtlamalardan özgür kalmanın sonucunun saldırganlık ve dürtüsellik olduğunu belirtir. Sosyal bağın kopması ve ilişkilerin azalması ile birey etrafındakilere yakınlık hissetmeyerek saldırganlaşabilir ve düşmanca tavırlar içine girebilir. Diğerlerine bağlı olan toplumla yakın bağ içinde diğerlerinin düşüncelerine önem veren kişi ise, toplumsal normları ve hassasiyetleri kolay kolay ihlal etmez. Ancak, diğer insanlara kendini yakın hissetmeyen ve bağlı olmayan kişide norm ve ahlaki ilkeler daha kolay ihlal edilebilir (Hirschi, 2004: 17-18).

Taahhüt: Hirschi, bireylerin topluma ve kurallarına neden bağlı olduğu sorusunun cevabını taahhüt ile de açıklar. Ona göre, insanları kanun ve kurallara, normlara aykırı davranıştan vazgeçiren şey, kişilerin elindekini kaybetme korkusudur. İnsanların, toplumda uzun yıllar ve emek neticesinde belli bir kariyer ve saygın bir kişilik kazanır. Dolayısıyla kazandıkları bu sosyal konumu tehlikeye atmamaya önem gösterir. Kimi zamanlar insanların önüne suç ve sapma güzel bir seçenek olarak çıksa da, kazandıkları sosyal konumu ve maddi birikimi kaybetmemek ve uzun yıllar cezaevinde kalmamak için sapkın eylemlerden kaçınırlar (Hirschi, 2004: 20).

Meşguliyet/sosyal faaliyetler: Hirschi, zaman ve enerji bakımından bireylerin kısıtlı olduğunu belirtir. Kontrol teorisine göre de, kişi yasal şeylerle meşgul olduğu sürece sapkın eylemlere vakti ve enerjisi kalmayacaktır. Kişinin düzenli bir işinin olması ve bu işin belirli saat ve planlarına bağlı kalması onu suçtan alıkoyacaktır. Aynı şekilde çocuk suçluluğunda da, bireyin okul dışında kalan boş vakitlerini ders çalışmak,

aileyle zaman geçirmek ve ders dışı spor, sanat vs. gibi faaliyetlere ayırmasının onu sapkın eylemlerden ve suçtan alıkoyacağı varsayılır. Böylece bireyin hem sapkın davranışlara fırsatı, enerjisi ve imkânı azalacak hem de boş zaman sıkıntısı giderilmiş olacaktır (Hirschi, 2004: 22).

İnanç: Hirschi'ye göre, kontrol teorisi varsayımında olduğu üzere her toplumun genel bir değerler sistemi vardır. İnanç, geleneksel değerlerin kabulünü içerir ve herkesin inandığı, kabul ettiği bir takım norm ve değerler vardır. Burada asıl soru ise, kişilerin iyi/doğru olan veya istenen davranışlar hakkında farklı değerlere sahip olması değil, inandıkları halde neden inandıkları inanç ilkelerini ihlal ettikleridir. Sosyal bağ teorisinde ki asıl soru, kişinin hırsızlığın yanlış olduğunu bildiği halde neden hırsızlık yaptığıdır. Hirschi'ye göre, bunun nedeni herkesin aynı ölçüde inanca sahip olmamasıdır yani inançlarının şiddeti veya derecesinin farklılaşmasıdır. Bu doğrultuda, insanları bir arada tutan ortak değerlere olan inanç kişide azaldıkça kişinin suç işleme ihtimali artacaktır (Hirschi, 2004: 23).

Önce, Cressey (1953) ardından Matza ve Sykes (1957) bireylerin inançlarına ters olan suçları nasıl işlediğini nötrleştirme tekniği ile açıklamışlardır. Buna göre, suça karışmış kişiler, nasıl işledikleri sorusunu eylemlerini nötrleştirdiklerini (vicdanlarının sesini susturarak) ve eyleme geçtikleri şeklinde açıklamışlardır. Matza ve Sykes, suç eylemine girişmeden önce kişinin suçu kendileri için haklı çıkaracak sebeplerle nötrleştirdiklerini savunurken, Hirschi, kişinin inancının azalmasının suçu artıracak olduğunu iddia eder. Hirschi'ye göre, nötrleştirme teorisinin kontrol teorisi içinde ele alınması zordur ve gerilim(strain) teorisi içinde değerlendirilmelidir (Hirschi, 2004: 24-5).

Sonuç olarak, Hirschi'nin (1969) ortaya koyduğu bu dört unsur, bireyi topluma bağlayan temel unsurlardır ve bireyi suç eyleminden alıkoyar. Bu dört unsura olan bağlılık azaldıkça, suç artacaktır (Hirschi, 2004).

6. SOSYAL DÜZENSİZLİK TEORİSİ

Suçluluk çalışmalarında suç ve çevre ilişkisini ortaya koyan ilk düşünürler arasında matematikçi Adolphe Quetelet ve hukukçu Andre-Michel Guerry dikkat çeker. “Kartografik okul” olarak anılan bu yaklaşımda çevresel faktörlerin suç oranlarında etkili olduğu ortaya konulmuştur. Quetelet yaptığı araştırma sonucunda, suç ile nüfus, iklim, mevsimler ve ekonomik durum arasında ilişki olduğunu saptamıştır. Eğitim seviyesi düşük, fakir ve nüfus dağılımı heterojen olan bölgelerde suç oranı daha yüksek çıkmıştır (Cordella ve Siegel, 1996:8, Shoemaker, 2010:99).

Sosyal düzensizlik kuramının kökenleri Avrupa’da 19.yya dek uzansa da çağdaş araştırmalar 1920’lerde Şikago Okulu tarafından başlatılmıştır. En önemli temsilcileri, Clifford Shaw ve Richard McKay’dır. Şikoga şehrini merkeze alıp, laboratuvar olarak kullandıkları çalışmalarında suç oranlarının yüksek olduğu bölgelere dikkat çekmişlerdir. Bu bölgelerin fiziksel olarak bozuk şartlarının olduğunu, kötü evler, dağılmış aileler ve heterojen nüfus ile karakterize edilirken, bölgede yaşayanların da sosyo-ekonomik olarak düşük gelir ve düşük eğitime sahip olduğunu belirtmişlerdir. Bu bölgelerde yüksek suç oranlarının yanı sıra uyuşturucu bağımlılığı, alkolizm, fuhuş ve akıl hastalıkları da yüksek orana sahiptir. Dolayısıyla bu bölgede yaşayanların biyolojik ve psikolojik olarak anormal olmadığını, suç

oranlarının yüksekliğinin nedeninin normal insanların anormal sosyal koşullara karşı verdikleri basit tepkiden/cevaptan kaynaklandığını belirtmişlerdir (Akers, 2000:140).

Suç ekolojisiyle birlikte, suça dair açıklamalarda dikkat; belli tür özellikteki insanlardan, belli tür özellikteki bölgelere kaymıştır (Stark,1987:893 akt. Dolu, 2010:204).

Clifford Shaw ve Richard McKay, Şikago şehri üzerine Park ve Burgess'in, yaptıkları yoğunlaşma bölgeleri modelinden faydalanarak, suç ve şehir yapısı ilişkisine dair sosyal düzensizlik teorisini geliştirmişlerdir. Park ve Burges'in yoğunlaşma bölgeleri modeline göre, Şikago şehri beş bölgeden oluşmaktadır. Bunlar içten dışa doğru: 1. Şehir merkezi, 2. Geçiş bölgesi(fabrikalar, kötü evler vs.), 3. İşçi evleri bölgesi, 4. Kaliteli evlerin bulunduğu yerler(bahçeli müstakil evler), 5. Uzun mesafeli yolculuk yapanların bölgesi(uydu kentler ve banliyöler)dir. Shaw ve McKay da üç dalga halinde ele aldıkları analizler sonucunda, suç oranlarının şehrin merkezinden çevresine doğru azaldığını ortaya koymuşlardır(Shaw ve McKay, 1979:10-16 akt. Dolu, 2010:207-208).

Shaw ve Mckay'a göre, suçun yüksek oranda olduğu bölgeler, ekonomik ve sosyo-kültürel özellikler açısından kötü durumda iken, suç oranının düşük olduğu bölgeler, zengin ve güvenlik problemi yaşamayan yerlerdir. Suçun yüksek olduğu bu bölgeler, aynı zamanda toplumu bir arada tutacak değerlerin, norm ve inançların bulunmadığı, göç alan bölgelerdir. Göç ettikleri yerden getirdikleri ahlaki ve sosyal değerler ile geldikleri yerdeki değerler çatışma halinde ya da uyumlu değildir. Değerlerin heterojen olmasından ötürü toplumu bir arda tutan geleneksel kontrol mekanizmaları yoktur. Bu bölgelerdeki sosyal norm ve kuralların çeşitliliği, davranışları kontrol

edecek bir kontrol mekanizmasını zayıflatmaktadır. Suç oranının düşük olduğu bölgelerde ise homojen değerler ve kontrol sistemi mevcuttur. Farklı kültürler, farklı değerler, farklı inançların olması zengin ile fakirin yan yana olması, kanunlara uyanların fakir hayatı yaşarken, isyan edenlerin zengin olması gençleri etkilemektedir (Shaw ve McKay, 2003:105-6 akt Dolu, 2010:209).

Thorsten Sellin(1938), *Culture, Conflict and Crime* adlı kitabında suçun farklı kültürler arasındaki çatışmadan kaynaklandığını savunur. Sellin'in kültür çatışması teorisine göre, iki tür çatışma vardır. Birincil çatışmada, adını verdiği çatışma türünde göç alan yerlerde olduğu gibi, iki farklı kültür davranışı yönetmektedir. İkincil çatışma adını verdiği türde ise, yaygın olan hâkim kültür içindeki alt kültürlerle yaşanan çatışmayı kasteder. Bu alt kültürler, hâkim kültürden tamamen farklı olmamakla birlikte çatışma çıkmasına yetecek kadar farklılığa sahiptir (Williams ve McShane, 1999:61).

Ayrıncı sosyal organizasyon: Kobrin, suçun ortaya çıkması için geleneksel değerler ve suçlu değerlerin yan yana yer aldığı bir yapı anlayışına karşı çıkmıştır. Ona göre, suç bu iki değerlerin yan yana olmasıyla değil, birbirine karışmasıyla ortaya çıkmaktadır. Suçun gelişimi de bu değerlerin birbirine ne kadar entegre olduğuna bağlıdır (Kobrin, 1951:657-659 akt Dolu, 2010:210).

Her iki düzende de, en çok etkilenen toplumsal kurum, aile kurumudur. Aile kurumu, toplumu suça karşı koruyan en önemli koruyucu kurumdur. Her iki değer sisteminin yan yana olması veya karışmasıyla ortaya çıkan bu düzende aileler hangi değerler sistemini benimseyeceği konusunda çatışma yaşar. Böyle bir durumda aileler çevrelerindeki yasadışı eylemlere tepkisiz kalıp, duyarsızlaşabilir. Böylece birey,

içinde bulunduğu ortam ve grubun etkisiyle suça karışabilmektedir. Özellikle ailede iki ebeveynin çalışmasıyla birlikte, çocuğun evde geçirdiği vakit dışarda arkadaşlarıyla geçirdiği vakitten daha az olmakta ve arkadaş grubu ailenin yerini almaktadır. Dolayısıyla birey üzerinde ailenin etki ve kontrolü azalarak, yerini arkadaş grubuna bırakmaktadır (Shaw ve McKay, 2003:108 akt. Dolu, 2010:211).

7. ALT-KÜLTÜR TEORİSİ

Toplum içinde kültür öğeleri eşit şekilde yaygınlaşmamıştır. Toplum içinde yer alan çeşitli gruplarda farklı değer ve davranış biçimleri bulunabilmektedir. Toplum içinde yer alan daha küçük grupların sahip olduğu farklı değerler için alt kültür kavramı kullanılmaktadır. Alt kültür suç teorisi de, toplumda belli gruplara ait mevcut alt kültürlerin suçu onayladığı veya suça neden olan değerlere sahip olduğunu iddia eder. Alt kültür teorisi özellikle alt sınıftan gelen ergen ve çocuk suçluluğunu açıklamak üzere geliştirilmiştir. Ayrıca, suçun neden ortaya çıktığı, neden özel bir şekil aldığı ve kuşakta kuşağa nasıl aktarıldığı ile ilgilenir (İçli, 2013:106-7).

Cohen, suça engellenmişliğin neden olduğunu savunur ancak bunu yeterli görmeyerek suça yönelen kişinin orta sınıfın statüsünden de yoksun olduğunu iddia eder. Bireyin suça karışmasında, maddi başarı hedefine ulaşamama kadar, statü hoşnutsuzluğu da etkilidir. Cohen'in alt kültürel teorisine göre de, kişi sadece maddi zenginlik ve başarı peşinde değil aynı zamanda orta sınıf statüsünü farklı yollardan elde etme peşindedir (Cullen ve Agnew, 2003:186).

Cohen, sosyal statüyü belirleyen iki temel unsurdan bahseder. Bunlar ekonomik, sosyal güç ve okuldur. İşsizliğin, fakirliğin olduğu alt sınıftaki ailelerin çocukları ile orta sınıfın çocukları eşit imkânlara sahip değildir. Bu çocuklar, kısıtlı maddi

imkânlar dâhilinde düşük sosyal statüye mensuptur ve bu da onları bir nevi aşağılık kompleksine sokmaktadır. Tek çıkış noktası iyi bir eğitimidir ancak burada da orta sınıf değerleri hâkimdir. Geline alt kültür değerlerin farklı olması ile okulda düşük bir sosyal statüye sahip olurlar ve başarı gösteremezler. Dolayısıyla başarılı olamadığı bu sistem karşısında erişemeyeceği sosyal statü yerine farklı yollar arayışına girerek üst sınıfa ulaşma çabasına girerler. Cohen, çocuklar için bu durumda üç seçeneğin olduğunu söyler. Sokak çocuğu, kolej çocuğu ve suçlu çocuk. Sokak çocuğunda mevcut durumda başarılı olunamamasına rağmen durumu kabullenme vardır. Kolej çocuğu ise, orta sınıf statüsüne kavuşabilmek için çalışır. Suçlu çocuk ise, bu sistem içinde başarılı olamayıp, orta sınıfa düşman kesilerek elde edemedikleri statüyü suç işleyerek elde etmeye çalışır. Bu şekilde hem toplumdan intikamlarını almış olurlar hem de istedikleri sosyal statüye ulaşmış olurlar. Cohen'e göre, alt sınıf çocukları için statü sorunu maddi zenginlikten daha önemlidir (Cohen 1955:122-131 akt. Dolu).

8. FEMİNİST SUÇ TEORİSİ

Feminist kriminoloji, suç literatürüne erkeklerin hâkim olması ve kriminolojik teorilerin ortaya çıkışında da maskülen bir bakış açısı olması nedeniyle elde edilen bu bulguların kadınlara genellenemeyeceğini savunur (Dolu, 2010:443; Akers, 2000:219).

Ataerkillik evrensel değildir ve yoğunluğu da kapitalist sistemler ile sosyalist sistemlerde, gelişmiş toplumlar ile gelişmemiş toplumlarda birbirinden farklıdır. Çatışma ve etiketleme teorileri, kadın erkek suç farklılığını güç ile açıklar. Ancak

feminist teori, kadın ve erkek arasında güç farklılaşmasının, yaş, sınıf ve ırk tarafından oluşan suç farklılıklarından daha önemli olduğunu ileri sürer. Feminist teori, hakim ve ikincillik açısından ataerkilliğin, sınıf kadar önemli olduğunu hatta sınıftan daha önemli olduğunu savunur (Akers, 2000: 220).

Feminist teori, kriminal adli kararların erkek hakimiyetinin bir yansıması olduğunu ve kadının geleneksel aile ve cinsiyet rollerinin güçlenmesini sağlamak amacıyla kadına karşı ayrımcılıkla bunu desteklediğini savunur (Akers, 2000:220).

Konuyla ilgili ortaya atılan bir diğer hipotez de naziklik(chivalry) hipotezidir. Chivalry hipotezi, erkek polis, hakim ve şikayetçilerin geleneksel olarak bir kadına karşı nazik davrandıklarını, kadın suçlulara erkeklerden daha yumuşak davranıldığını iddia eder. Tartışmalı olmasına rağmen, sistemdeki bu cinsiyet kalıp uçurumu iddiası chivalry hipotezini destekler. Bu hipotez feminist teoriden öncedir ve feministlerin hoşuna gitmez çünkü paternalism ile aynı şey değildir. Çünkü kadın suçlularla ilgili davranışlarda daha hoşgörülü olmakla ilgili bir gereklilik de yoktur. Paternalism kadınlarla ilgili daha ciddi olaylarda sonuç verir. Ama onların itaatkar rollerini sürdürmeye hizmet etmek içinse çoğu zaman sert cezalar uygulanabilir (Akers, 2000:221).

Feminist kriminoloji teorisinde, kadınların sosyal statülerinin erkeklerden daha düşük olması nedeniyle aynı suçtan yargılanan erkeklere nazaran daha katı şekilde cezalandırıldığını iddia etmiştir. Ancak bu hipotezleri doğrulayacak araştırma sonuçları yoktur. Araştırmalar, yaş, cinsiyet, ırk ve sınıflar arasında çok az dengesizliğin olduğunu göstermiştir. Aslında sistemin cinsiyet farklılıkları açısından

erkeklere daha katı olduğu kadınlara ise daha hoşgörülu olduğunu iddia edenler de mevcuttur (Daly, 1946 akt Akers, 2000:220).

Chesney-Lind, hukuki sürece kadınlara erkeklerden daha katı davranıldığını iddia etmiştir. Çünkü kadın, suçta karışmakla birlikte geleneksel toplumsal cinsiyet beklentilerini tehdit etmektedir. Bu da erkek egemen toplumda kadının kontrol etme çabasını devam ettirmenin bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır (Daly, 1946 akt. Akers, 2000:221).

Daly ve Chesney-Lind'in suçta ilişkin feminist teorisinin iki ana unsuru vardır. Bunlardan ilki, "genelleştirme problemi" dir. Burada kadınlarda erkek suçlarıyla ilgili teorilere başvurulabilir mi? sorusuna cevap aranır. Bazı suç teorileri, hem kadın hem erkek suçluluğunu açıklasa da, bu suç teorileri, kadın suçluluğu için yeterli kriminolojik açıklamayı getirememiştir(Akers, 2000:225). İkinci mesele ise, "cinsiyet oranı problemi" dir. Mevcut teoriler, suçta ilgili toplumsal cinsiyet farklılıklarını açıklayabiliyor mu? Bu soruya farklı cevaplar verilebilmekle birlikte genellikle verilen cevaplar feminist teoriler tarafından eleştirilmeye meyilli cevaplardır. Onlara göre bu açıklamalar, belli toplumsal cinsiyet değişkenlerini açıklamada ve cinsiyetler arası farklılıklarda önyargılı açıklamalardır (Akers,2000:225).

Feminist teori öncelikli olarak toplumdaki hakim ve ikincil gruplar arasındaki bölünmenin kökeni olarak ataerkil sistemi görür ve ayrıcalıklı erkek kurallarını erkeklerin oluşturması ve uygulamasına odaklanır. Bu sistemde kadın dezavantajlıdır, sınırlandırılmış ve kontrol altına alınmıştır. Erkek hakimiyeti ise sürdürülmeye çalışılmakta, kadınların onlardan beklenen cinsiyet rollerini

karşılayabilecekleri yerde/kısımda tutulmakta ve bunun için de hem resmi hem de resmi olmayan güç uygulanmaktadır. Kriminal adli sistemdeki erkek hâkimiyeti, cinsiyet farklılıkları ve sınırlanmış kadın rollerine de yansır. Kadına ataerkil adli sistemde daha hoşgörülü davranılabildiği gibi geleneksel kadın rollerine karşı olan belirli suçlarda daha katı da davranılabilir. Bununla birlikte araştırmalar, adli sistemde kadın suçlular için alınan kararlarda toplumsal cinsiyetin hiç ya da çok az etkisinin olduğunu gösterir (Akers, 2000:234).

Feminist teoriye göre, kadın özgürlüğü ve kadın-erkek eşitliği arttıkça, kadın erkek suçluluğu oranlarında da eşitliğe doğru bir artış olacaktır (Akers, 2000: 234).

Güç kontrol teorisi ise bu konuda, ataerkil aile sisteminin daha çok suçlu erkek çocuk yetiştirirken, daha az suçlu kız çocuk yetiştirdiğini belirtmektedir. Ancak feminist teorisyenler, ataerkil sistem açıklamasını, erkekler tarafından cinsel ve fiziksel şiddete, tecavüze maruz kalan kadınları ve kadınlar tarafından işlenen suçların açıklanmasında kullanmakta/faydalanmaktadırlar (Akers, 2000: 234).

1950’li yıllarda kadın suçluluğuna ilişkin ilk açıklamalar yapılmış ve suç oranlarındaki cinsiyet farklılığı sosyalizasyon süreci ile açıklanmıştır(İçli, 2013: 20). Adler ve Simon, kadınların erkeklerden daha az oranda suça karışmasını kadınların daha düşük olan sosyal statüsüyle açıklar. Kadın sosyal ve ekonomik statüsü açısından erkekten geridedir. Nitekim kadınların sosyal statüleri ve yaşam tarzları erkeklerle eşit hale geldikçe kadınların suç oranlarında da artış olacaktır. ABD’de 1960 ve 1970’lerde kadın suçluluğundaki artış da onların bu görüşünü destekler nitelikte olmuştur (Siegel 1989:75 akt. İçli, 2013: 21).

Kadın suçluluğu ile ilgili bir diğer görüş de, kadınların toplumda çok da önemsenmeyen, kendilerine özgü ve ihbar/şikâyet edilme olasılıkları düşük olan kendilerine özgü suçlara karıştığıdır. Kadın sekreterler veya fahişeler tarafından erkeklere yapılan şantaj gibi. Bunların yargıya yansımaya ihtimalleri de düşüktür (Mannheim, 1965:692-693 akt. İçli, 2013:21).

Pollak, kadın suçluluğunda dikkat çeken bir diğer noktanın ise, istatistiklere daha az yansıdığıdır. Rapor ve istatistiklere daha az geçmesinin nedeni ise, kadının maskelenmiş karakteri olduğunu söyler. Buna göre toplumda kadınlara karşı koruyucu bir tutum vardır. Bu koruyucu tutum da onların ihbarını tutuklanma ve cezalandırılmaları konusunda gerek suç mağdurlarını gerekse polis ve savcılarını etkilemektedir(İçli, 2013:21).

Pollack, kadın anatomisindeki psikolojik ve fizyolojik özelliklerin kadın suçluluğunun sınırlarını belirlediğini iddia eder. Çalışmasında kadının sosyal hayata katılımıyla birlikte, mülkiyete yönelik kadın suçluluğunun arttığı sonucuna ulaşmıştır (Manheim 1965:697 akt. İçli:22).

Adler, kadının sosyal ve ekonomik rollerinin değişmesiyle birlikte onun suça katılım oranının da değişeceğini savunmuştur. Kadın ve erkekler sosyal ve ekonomik açıdan eşit oldukça, yasal olmayan davranış ve suça katılımında da eşitliğe doğru bir artış yaşanacaktır (Adler akt. İçli, 2013:22).

9.NÖTRLEŞTİRME TEKNİKLERİ

Nötrleştirme teknikleri teorisi, Matza ve Sykes'in 1957'de yayınlanmış olan "Techniques of Neutralization: A Theory of Delinquency" adlı makalesine dayanır. Bu makalede yazarlar, suç işlemiş bireyin de aslında suç eylemini doğru bulmadığını belirterek, suçluluk hissinden doğan acı çekmeyi engellemek ve vicdanlarını rahatlatmak için bir çeşit eylemlerini savunmaya geçtiklerini belirtir. Buna göre, nötrleştirme teknikleri bir çeşit savunma mekanizmasıdır. Bu şekilde suçlu eyleminden dolayı kendini kötü hissetmemektedir. Suçlular tarafından kullanılan bu teknikler ile hem vicdanlar rahatlatılmakta hem de suçluların "kendisini kötü hissetmemesi" sağlanmaktadır (Sykes ve Matza, 1957; Dolu, 2010: 135)

Sykes ve Matza (1957), suçluların eylemlerini açıklamak ve kendilerini rahatlatmak için kullandığı beş (sorumluluğun reddedilmesi, zararın reddedilmesi, mağdurun varlığının reddedilmesi, suçlayanları suçlama ya da kınayanları kınama, kendi değerlerini diğerlerinden yüksek görme) nötrleştirme tekniğı olduğunu belirtir. Cromwell ve Thurman (2003) da bu tekniklere "karşılaştırmalı mazeret" ve "erteleme" olmak üzere iki nötrleştirme tekniğini daha ekler. Bunlar;

9.1.Sorumluluğun Reddi: Suçu nötrleştirme tekniklerinden suçun sorumluluğunun reddinde, kişi sapkın eylemlerinde sorumluluğunun olmadığını iddia eder/savunur. Kişi suçun sorumluluğunun kendisinde olmadığını, bulunduğu ortamın, içinde bulunduğu şartların kendini suça yönelttiğini belirterek suçta sorumluluğunun olmadığını savunur. Ortam ve şartlar olarak ise, kültürel yapı, ekonomik şartlar, yaşanan çevrenin sosyal normları ve ortamı kast edilmektedir (Sykes ve Matza, 1957: 667).

Sorumluluğun reddinde önemli bir eğilim de, sapkın eylemin istenerek değil, kazayla olduğudur. Suçlu, eyleminde gecekondular, kötü şartlar/durumlar, sevgisiz aile gibi onun kontrolü dışında olan güçler tarafından suça sürüklendiğini savunur. Sykes ve Matza burada bilardo topu benzetmesini kullanarak bireyin kendini çaresizce suça itilmiş/yuvarlanmış zavallı olarak gördüğünü belirtir. Bu bakış açısının dinamiği açısından, kişinin kendi eylemlerine yüklediği bu yönlendirme, kişinin kendisine karşı derin bir yabancılaşmanın da sonucudur. Sorumluluğu yorumlamada sadece özel durumlarla ilgili değil, kültürel inşalarla ilgili gerçeğin baskısı da önemli yer tutar. Sorumluluğun reddinde, ayıbı savuşturma/saptırma fonksiyonu daha çok sosyal normların ihlali ve belli bir kişilik yapısının göreceli bağımsızlığı ile ilişkilidir. Suçlu, eylemden çok eylemin altında yatan sebeplerle, kendine hâkim normatif sistemden sapma yolunu hazırlar (Sykes ve Matza, 1957: 667).

9.2.Zararın Reddi: Kişi yaptığı eylemin yasal olmadığını farkındadır ancak yaptığı eylemden kimseye zarar gelmediğini ve kimseye zarar vermediğini düşünmektedir. Kabahat ve suç arasındaki tartışma, uzun süreden beri vardır. Burada, kişinin eylemlerine dair -kendilerinin yanlış bulduğu eylemler ile yasadışı ama ahlaksız olmayan eylemler arasında- zarar görenin olup olmamasına dair yaptığı ayırım/değerlendirme söz konusudur. Suçlu için, haksızlık/yanlışlık; onun sapkınlığının birisine açıkça zararı olmasıyla probleme dönüşmektedir ve bu konu yoruma açıktır. Örneğin Vandalizm, suçlu tarafından basit bir kötü davranış olarak tanımlanabilir ve sonrasında da zarar gören mülk kimin mülküdür şeklinde savunabilir. Benzer şekilde oto hırsızlığı, ödünç alma/izinsiz alma olarak görülebilir veya çete savaşları özel çekişme olarak görülebilir ve dolayısıyla da toplumun

genelini ilgilendirmez. Özetle, Sykes ve Matza(1957) suçlunun, gerçekte hukuka ters düşmesine rağmen davranışıyla büyük bir zarara yol açmadığını hissettiğini varsaymışlardır (Sykes ve Matza, 1957:667-8).

Birey ve onun eylemleri arasındaki bağ, tıpkı bireyin sorumluluğun inkârıyla kırıldığı gibi, eylemler ve bu eylemlerin sonuçları arasındaki bağ da zararın inkârıyla kırılmaktadır. Toplum bazen eşek şakası, okulu asma, biletsiz yolculuk yapma vb. gibi konularda suçluyu kabul eder. Çünkü burada tam bir muhalefetten ziyade, yaygın uygulamanın bir uzantısı olan normlara ehliyet vermek suretiyle, suçlunun nötrleştirme düşüncesi yeniden sağlanır (Sykes ve Matza, 1957:668).

9.3.Mağdurun reddi: Suçlu sapkın eyleminin sorumluluğunu, onun sapkın eylemlerinin zarar verdiğini kabul etse bile, kendi ahlaki öfkesi ve benzeri şeyler zararın yanlış durumlar içinde verilmediği ısrarıyla nötrleştirebilir. Buna göre, zarar gerçek şekilde zarar değildir aksine bir haklı misilleme ve ceza formudur. Suçlu kendini intikam alan bir pozisyona taşır ve kurbanı bir yanlış-yapan kişiye dönüştürmüştür. Eşcinseller ve azınlık grup üyelerine karşı saldırılar, onların gözünde bir günahkara zarar vermek olarak tanımlanabilir. Suç eyleminde bulunmuş birey, mağdurun kimliğinin tanınmamasını ve mağdurun suç işlenen yerde bulunmasını, eylemine gerekçe göstererek de mağdurun varlığını reddebilmektedir (Sykes ve Matza, 1957: 668). Bunun yanı sıra, zarar verildiği kabul edilse bile, yapılan davranışın yani mağdurun yaptıkları karşısında suçlunun mağdura ödettiği ders veya ceza olarak da görülebilmektedir. Buna göre mağdur, mağdur olmayı hak etmiştir (Dolu, 2010: 237).

Toplumun geneli tarafından hayran olunan suçlu tipindeki, hukuk dışı adalet arayan sert dedektif veya Robin Hood gibi popüler imgeyi yakalayan suçlu da, eylemini benzer bir rolün parçası olarak görebilir. Mağduru zararı hak eden bir kişiye dönüştürmekle mağdur varlığını inkar etmek uç bir fenomendir. Ancak, bunun dışında bir mağdurun varlığı halinde, suçlu eyleminin koşullarıyla alakalı olarak da suçlu için mağdur inkar edilebilir. Şu ana kadar fiziksel olarak varlığı bilinmeyen, belirsiz bir soyutlama (genellikle mala karşı işlenen suçlarda olduğu gibi) kurbanın varlığı bilincini zayıflatır. İçselleştirilmiş normlar ve diğerlerinin tepkilerini öngörme, davranışlar için rehber olarak hizmet etmek şartıyla bir şekilde aktive edilmelidir. Mağdurla ilgili farkındalığın azalması, bu sürecin eylemi durdurup durdurmayacağını belirlemede önemli rol oynamaktadır (Sykes ve Matza, 1957:668).

9.4.Kınayanları Kınama: McCorkle ve Korn kınayanları kınama için reddedenleri reddetme deyimini de kullanır. Suçlu, burada dikkatinin merkezini kendi sapkın eylemlerinin motivesinden ve onun normları ihlal eden davranışlardan karşı tarafın tepkisine veya yaptıklarına doğru değiştirir. Onun eylemini kınayanların, kılık değiştirmiş ikiyüzlüler, sapkınlar olduğunu iddia edebilir. Burada kendini kınayanlara ve egemen toplumun normların uygulanış şekline karşı acı bir alaycılık vardır (Sykes ve Matza, 1957:668).

Polisin bozuk, budala ve acımasız olduğunu söyleyebilir. Öğretmenlerin her zaman kayırma gösterdiği ve bazı ailelerin çocuklarını ayrı tuttuğu iddia edilebilir. Hafif bir uzantısı olarak, örneğin maddi başarı örneği olarak şans veya çekiliş oyunları meselesi örnek gösterilebilir. Dolayısıyla yasalara uyanların yanında/tafında kalma isteği onlar için daha da azalmaktadır. Bu önyargılı bakış açısının geçerliliği, normların ihlaliyle ilişkili olumsuz yaptırımların savuşturulması kadar önemli

değildir. Suçlu, aslında, kendi sapkın dürtüleri ve diğerlerinin tepkileri arasındaki sohbet konusunu değiştirir ve diğerlerine saldırmakla, kendi davranışlarının yanlışlığını daha kolay bastırabilir (Sykes ve Matza, 1957:668).

9.5. Kendi Değerlerine Bağlılık: İç ve dış sosyal kontrol aracılığıyla, toplumun geniş bir kısmının taleplerini, dışarıya kapalı arkadaşlık kulübü, çete, kardeşlik bağı gibi suçluluğu içeren küçük sosyal grupların taleplerine feda edilmesiyle suç nötrleştirilebilir. Suçlu, hâkim norm sisteminin zorunluluklarını inkâr etmeksizin, bu küçük grupları takip etmekten gelen, yasayı ihlal etme bedelinde olan bir ikilem içinde kalmış olabilir. Stouffer ve Toby, bu duruma, evrensel ve özel değerler arasındaki bir çatışma olarak araştırmalarında yer vermişlerdir. Sykes ve Matza değerlere bağlılık ile öncelik tanınan değerlere yüksek sadakat ve bağlılıkla birlikte, yaygın normları reddetmeden oluşan bir normdan sapmayı kastetmektedir (Sykes ve Matza, 1957:669).

Kişi, hukuka saygılı kalmak seçimiyle de, bu ikilemi çözülebilirken, o hâkim sosyal düzene aykırı da davranabilir. Kişi bunu, “arkadaşa yardım” veya “bir arkadaşı asla ispiyonlamama” şeklinde değerlendirebilir. Suçlu, toplum normlarının ihlalini haklılaştırma olarak, dâhil olduğu küçük sosyal grubun değerlerini öne çıkarmayı diğer türlere göre daha nadir kullanır (Sykes ve Matza, 1957:669).

Nötrleştirme teknikleri, bireyi, kendi içselleştirilmiş değerleriyle ilgili baskıdan tam manada korumada yeterince güçlü olmayabilir. Sykes ve Matza (1957), nötrleştirme tekniğinin ayırıcı farklılıklarıyla ilgili aktif düşünce kalıpları, cinsiyet, yaş, sosyal sınıf, etnik grup vs. gibi daha fazla bilgiye ihtiyaç olduğunu belirtirler. Ayrıca, nötrleştirme tekniklerinden bazılarının, belirli tür sapkın eylemler için daha

uygun olduğunu örneğin, mala karşı suçlarda, kurbanı inkâr etme veya adam öldürmede, mağduru suçlama tekniğine başvurulduğunu savunurlar. “Ben gerçekten kimseyi incitmedim”, “onlar kendileri geldi”, “alkollüydüm”, “herkes hırsız” vs. gibi nötrleştirmede kullanılan temel söylemlerden bazılarıdır (Sykes ve Matza, 1957:669).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KADIN MAHKÛMLARDA SUÇ VE DİN ANLAYIŞI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA: ANKARA(SİNCAN), İZMİR(ALİAĞA), İSTANBUL(BAKIRKÖY) KADIN KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU

A. ARAŞTIRMANIN BULGU VE YORUMLARI

Bu bölümde, araştırmaya katılan 493 hükümlü kadından, anket yoluyla toplanmış olan verilerin betimsel analizi ve ki-kare test sonuçlarına yer verilmiştir. Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine yer verildikten sonra, dindarlık boyutlarına ilişkin veriler sunulmuş ve suç türü ve dindarlıkları arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Ayrıca yarı yapılandırılmış görüşmelerle elde edilmiş verilerden hareketle suç ve dindarlık-meşrulaştırma türleri arasındaki ilişki betimlenmiştir.

1. Kadın Hükümlülerin Sosyo-Demografik Özellikleri

Bu çalışmada, Ankara (Sincan) Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'ndan, 143 (%29), İzmir (Aliğa) Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'ndan 151 (%30,6), İstanbul (Bakırköy) Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'ndan 199 (%40,4) olmak üzere toplam 493 hükümlü ve hüküm-özlü kadınla anket görüşmesi yapılmıştır. Bunlar içinden yarı yapılandırılmış görüşmeyi kabul eden 157 hükümlü mahkûmla da yarı yapılandırılmış görüşme gerçekleştirilmiştir.

Araştırmaya katılan mahkûmların yaş aralıklarına göre dağılımı **Tablo1**'de sunulmuştur.

Tablo 1: Araştırma grubunun yaş aralıklarına göre dağılımı:

Yaş Aralığı	Frekans	Yüzde
18-25	66	13,4
26-35	208	42,2
36-45	131	26,6
46-55	63	12,8
55 ve üzeri	25	5,1
Toplam	493	100,0

Hükümlülerin yaşları, belirli yaş aralıklarına göre sınıflandırıldığında, kadın mahkûmların yaşlarının ağırlıklı olarak 26-35 (%42,2) yaş arasında olduğu görülmektedir. İkinci sırada 36-45 (%26,6) yaş grubu yer alırken, üçüncü sırada 18-25 (%13,4) yaş arası genç grup vardır. Bunu 46-55 (%12,8) yaş arası takip ederken, 55 ve üzeri yaş grubundan olan mahkûmların oranı %5,1'dir. Buna göre, kadın mahkûmların çoğunlukla 26-45 yaş arasında olduğu tespit edilmiştir.

İçli, tutuklu ve hükümlü kadınların daha çok 26-35 yaş aralığında (%39) olduğunu, bunu 36-45 yaş aralığının (%24) takip ettiğini belirtmektedir(İçli, 2013:49). Erkeklerde bu yaş aralığı daha genç olmakla birlikte, araştırma sonuçları, kadın suçluluğu üzerine Türkiye'de yapılmış çalışma sonuçları ile uyum içerisindedir.

Tablo 2: Araştırma grubunun doğduğu Őehirler'e göre dağılımda ne çıkan

Őehirler:

Doğum yeri	Frekans	Yüzde
İstanbul	80	16,2
İzmir	72	14,6
Ankara	42	8,5
Bursa	22	4,5
Konya	17	3,4
Kayseri	15	3,0
Adana	15	3,0
Gaziantep	14	2,8
Kırıkkale	13	2,6
Manisa	13	2,6
Samsun	11	2,2
Toplam	493	100,0

Kadın mahkûmların doğdukları Őehirler'e göre dağılımda, araştırmaya dâhil edilen Ceza infaz kurumlarının bulunduğu  büyük Şehir n plana çıkmaktadır. Birinci sırada %16,2 oranla İstanbul, ikinci sırada %14,6 oran ile İzmir, nc sırada %8,5 oran ile Ankara yer almaktadır.

Bu  Şehir dışında ne çıkan Őehirler ise, Marmara Bölgesi'nde Bursa, İç Anadolu Bölgesi'nde Konya ve Kayseri'dir.

Tablo 3: Araştırma grubunun, doğdukları bölgelere göre dağılımı:

Doğum yeri	Frekans	Yüzde
Marmara	120	24,3
İç Anadolu bölgesi	116	23,5
Ege	101	20,5
Karadeniz	50	10,1
Güney D. Anadolu	37	7,5
Akdeniz	31	6,3
Doğu Anadolu	28	5,7
Yurt Dışı	10	2,0
Toplam	493	100,0

Kadın mahkûmların doğdukları bölgeye göre dağılımlarına bakıldığında birinci sırada %24,3 oranla Marmara Bölgesi, ikinci sırada %23,5 oranla İç Anadolu Bölgesi, üçüncü sırada %20,5 oranla Ege Bölgesi yer almaktadır. Ardından, sırayla %10,1 oranla Karadeniz, %7,5 oranla Güney Doğu Anadolu Bölgesi, %6,3 oranla Akdeniz Bölgesi, %5,7 oranla da Doğu Anadolu Bölgesi yer alırken, Yurt Dışında doğduğunu belirtenlerin oranı %2,0'dır.

Doğdukları coğrafi bölgeye göre dağılımı da, yine araştırma grubuna dâhil edilen üç ceza infaz kurumunun bulunduğu şehir itibariyle farklılaşmıştır. Bununla birlikte, kadın suçluluğunda doğdukları bölge açısından değerlendirildiğinde büyükşehirler ön plana çıkmaktadır. Burada önemli olan nokta ise, kadın mahkûmlar büyükşehirlerde doğmuş olmakla birlikte, aileleri onlar doğmadan önce büyük şehirlere göç etmiştir.

Tablo 4: Medeni durumlarına göre dağılımı:

Medeni durum	Frekans	Yüzde
Hiç evlenmemiş	73	14,8
Evli	200	40,6
Eşi ölmüş	50	10,1
Boşanmış	170	34,5
Toplam	493	100,0

Medeni durumlarına göre kadın mahkûmların dağılımına bakıldığında, kadın mahkûmların büyük oranda %40,6 evli olduğu, bunu %34,5 ile boşanmış olanların takip ettiği görülmektedir. Hiç evlenmemiş olanların oranı %14,8, eşi ölmüş olanların oranı %10,2'dir.

Bu verilere göre, kadın mahkûmların çoğu (%40,6) evlidir. Burada kadınların suç işleme yaşınının 26-35 yaş arasında toplanması ve erken yaşta evlilik gibi unsurlar devreye girmektedir. Bununla birlikte, kadın suçluluğu açısından bir başka önemli faktör de kadınların cezaevine girdikten sonra medeni durumlarında değişim yaşanmasıdır(Suruç, 2013:84). Medeni durum değişikliğinin birçok farklı nedeni olmakla birlikte, bu değişim, eşini öldürme ya da boşanma yönünde olabileceği gibi evlilik şeklinde de olabilmektedir.

Tablo 5: Araştırma grubunun evlenme biçimine göre dağılımı:

	Frekans	Yüzde
Hiç evlenmemiş	73	14,8
Resmi nikâh	113	22,9
Dini nikâh	81	16,4
Her ikisi de	226	45,8
Toplam	493	100,0

Araştırma grubunda evli olanlara evlenme biçimleri sorulduğunda, katılımcıların %45,8'i hem resmi nikâh hem dini nikâhlı olduğunu belirtirken, %22,9'u sadece resmi nikâhlı olduğunu, %16,4'ü ise sadece dini nikâhlı olduğunu belirtmiştir. Hiç evlenmemiş olduğunu belirtenlerin oranı da %14,8'dir.

Sadece dini nikâhlı evli olanların oranı, evlenme biçimleri arasında en düşük orana sahip olsa (%16,4) da yine de yüksek bir orandır. Dini nikâh, daha çok kırsal kesimde toplumsal onay gören bir olgu olmakla birlikte daha çok büyükşehirde yaşayan kadın mahkûmlarda sık karşılaşılması onların içinde buldukları olumsuz sosyal çevre koşulları ile alakalıdır. Dini nikâhın kadın mağduriyetini beslediği göz önüne alındığında ise, bu oran daha da dikkat çekici hale gelmektedir.

Tablo 6: Araştırma grubunun eğitim seviyesine göre dağılımı:

Eğitim durumu	Frekans	Yüzde
Okur-yazar değil	98	19,9
Okur-yazar ama mezun değil	34	6,9
İlkokul mezunu	150	30,4
Ortaokul mezunu	91	18,5
Lise mezunu	79	16,0
Üniversite mezunu	41	8,3
Toplam	493	100,0

Araştırma grubunun eğitim seviyeleri dağılımına bakıldığında, katılımcıların %30,4'ü ilkokul mezunu, %19,9'u okuryazar olmayan, %18,5'i ortaokul mezunu, %16,0'sı lise mezunu, %8,3'ü üniversite mezunudur. Katılımcıların %6,9'u ise okur-yazar ama 'mezun değil' olduğunu beyan etmiştir.

Mahkûm kadınların çoğunluğunun (%30,4) ilkokul mezunu olması ve bunu (%19,9) okuryazar olmayanların takip ettiği görülmektedir. Okuryazar ama mezun olmayanların oranı (%6,9), dikkate alındığında, kadınların düşük öğrenim düzeyi dikkat çekicidir. Lise mezunu ve ortaokul mezunu olanların oranında az da olsa bir artış olmakla birlikte bu oranlar, Türkiye'deki kadın hükümlü profili ile uyum içerisindedir (İçli, 2013:49; Suruç, 2013:81).

Gelişmiş ülkelerdeki kadın mahkûmların öğrenim düzeyleri ile bu oranlar kıyaslandığında ise kadın mahkûmların eğitim düzeyleri düşüktür (Haywood vd. 2000:319). Bu açıdan suça karışmış kadınlarda eğitim düzeyi özellikle okur-yazar

olmayanların oranı kadın suçluluğunu açıklamada önemli bir faktör olarak değerlendirilebilir.

Tablo 7: Araştırma grubunun, eğitim hayatını yarım bırakmak zorunda kalıp kalmadığına göre dağılımı:

	Frekans	Yüzde
Yarım bıraktım	332	67,3
Yarım bırakmadım	161	32,7
Toplam	493	100,0

Araştırma grubunun, eğitimlerini yarım bırakıp bırakmadıklarına göre dağılımına bakıldığında, katılımcıların % 67,3'ünün eğitimini yarım bıraktığı, % 32,7'sinin ise yarım bırakmadığını belirttikleri görülmüştür. Eğitim hayatını yarım bırakmadığını söyleyenlerden bir kısmı ise eğitim hayatlarının hiç olmadığını belirterek “yarım bırakmadım” cevabını vermiştir.

Kusursuz bir toplumsallık duygusunun veya işbirliğinin olamayacağını savunan Adler, suça yönelen kişilerde bu konudaki başarısızlığın daha ileri boyutlarda olduğunu belirterek suça yaşam sorunlarının neden olduğunu iddia eder. Bütün yaşam sorunlarını ise üç grupta toplar. Bunlar, arkadaşlık ilişkileri, iş/egitim hayatı ve de sevgi ilişkileridir. Adler'e göre, bunlardan biri olan iş/meslek hayatı, yeterlilik duygusuyla alakalıdır. Suça karışan kimselerde ise meslek hayatını etkileyecek olan okul ve eğitim hayatı bir takım engellere çarparak aksamıştır (Adler,2012:203-205).

Tablo 8: Araştırma grubunun ailesi tarafından eğitim hayatının desteklenip desteklenmediğine göre dağılımı:

	Frekans	Yüzde
Ailem yok	11	2,2
Evet, destekledi	316	64,1
Hayır, desteklemedi	166	33,7
Toplam	493	100,0

Eğitim hayatlarının aileleri tarafından desteklenip desteklenmediği sorusuna katılımcıların %64,1'i "destekledi" cevabını verirken %33,7'i desteklemezdi cevabını vermiştir. Kadın mahkûmların %2,2'si ise ailelerinin olmadığını belirterek eğitim hayatlarına başlayamadıklarını belirtmiştir.

Eğitim hayatlarının aileleri tarafından desteklendiğini belirten mahkûmların, bununla daha çok ilkokulu kast ettikleri görülmüştür. Nitekim onlar için normal olan süreç de kız çocuğunun ilkokulu bitirmesi ve bırakmasıdır. Bunu maddi durumlarının yetersizliği ve zaten çevrelerinde de kız çocuğuna ancak ilkokulun okutulduğu şeklinde açıklamalarda bulunmuşlardır. Katılımcılardan ailelerinin eğitim hayatlarını desteklemediğini belirtenlerin büyük çoğunluğu da bunu toplumdaki kız çocuğuyla ilgili mevcut geleneksel yargılar ile açıklamıştır.

Tablo 9: Araştırma grubunun cezaevine girmeden önce çalışıp çalışmadığına göre dağılımı:

	Frekans	Yüzde
Evet	299	60,6
Hayır	194	39,4
Toplam	493	100,0

Kadın mahkûmların cezaevine girmeden önce çalışıp çalışmadıklarına göre dağılımına bakıldığında, katılımcıların yarısından fazlasının %60,6 gibi bir oranla cezaevine girmeden önce çalıştıklarını ifade ettikleri görülmektedir. Herhangi bir işte çalışmadığını söyleyenlerinin oranı ise 39,4'tür.

Bu oran, TÜİK'in Hane Halkı İşgücü Araştırması sonuçlarına göre hayli yüksektir. Buna göre, Türkiye'de, 2013 yılında, 15 ve daha yukarı yaştaki nüfus içerisinde kadın istihdam oranı %27,1'dir(TÜİK, İstatistiklerle Kadın, 2014). Bu oranın Türkiye ortalamasından yüksek olmasının nedeni; kadınların gündelik ve temizlik gibi sigortasız işlerde çalışıyor olması olabileceği gibi, büyükşehirlerde ikamet etmenin getirdiği maddi zorluklar da olabilir. Ayrıca, bu durum, kadınların işgücüne katılımı ile kadın suçluluğunun artacağını varsayan feminist kuramları destekler niteliktedir. Ancak göz ardı edilmemesi gereken husus, suça karışan kadınların sosyo-ekonomik olarak kötü durumda olup ve daha çok sigortasız işlerde çalıştıklarıdır.

Tablo 10: Araştırma grubunun cezaevine girmeden önce yaşadığı yere göre dağılımı:

	Frekans	Yüzde
Köy-Kasaba	10	2,0
İlçe	42	8,5
İl	124	25,2
Büyükşehir	315	63,9
Yurtdışı	2	0,4
Toplam		100,0

Katılımcıların büyük çoğunluğu %63,9 ile cezaevine girmeden önce büyükşehirde yaşadığını belirtirken, bunu %25,2 şeklinde ilde yaşayanların takip ettiği görülmektedir. İlçede yaşayanların oranı %8,5; köy ve kasabada yaşayanların oranı %2,0 ve yurtdışında yaşadığını söyleyenlerin oranı ise %0,4'dür.

Cezaevine girmeden önce büyükşehirde yaşayanlarının oranının bu kadar yüksek çıkması, araştırmanın üç büyük şehirde ki kadın kapalı ceza infaz kurumunda yapılmasından kaynaklı olabileceği gibi, büyükşehirde yaşıyor olmaktan ötürü yaşanan problemlerden kaynaklı olabileceği için net bir şeyler söylemek zordur. Ancak suça karışanlar genellikle büyükşehirlerin eski gecekondu semtlerinde inşa edilmiş apartmanlarda yaşamaktadırlar.

Tablo 11: Araştırma grubunun yaşadığı konut tipine göre dağılımı:

	Frekans	Yüzde
Müstakil ev	144	29,2
Gecekondu	66	13,4
Apartman dairesi	283	57,4
Toplam	493	100,0

Kadın mahkûmlara yaşadığı konut tipi sorulduğunda, katılımcıların %57'si apartman dairesi cevabını verirken, %29,2'si müstakil ev cevabını vermiş, %13,4'ü de gecekondu şeklinde cevaplamıştır. Apartman dairesinde yaşayanları çokluğu, katılımcıların ifadelerinden hareketle, gecekondu semtlerinde yeni inşa edilen apartmanlarla açıklanabilir.

Tablo 12: Araştırma grubunun yaşadığı yere başka bir şehirden göç edip etmemesine göre dağılımı:

	Frekans	Yüzde
Evet	219	44,4
Hayır	274	55,6
Toplam	493	100,0

Araştırmaya katılan mahkûmların %44,4'ü cezaevine girmeden önce yaşadıkları yere, başka bir şehirden göç ettiklerini belirtirken, %55,6'sı göç etmediğini belirtmiştir.

Göç edenlerin oranının yüksekliği ise, göç sonrası yaşanan çeşitli sıkıntılar ve uyumsuzluğun suça karışma ile ilişkili olup olmadığını sorgulatmaktadır. Göçle birlikte, bireylerin sosyal kontrolün baskın olduğu yerlerden sosyal baskının olmadığı yerlere geçişler, suça götüren fırsat ve imkânı da ortaya çıkarmaktadır.

2. Katılımcıların Suç Geçmişleriyle İlgili Özellikleri

Tablo 13: Araştırma grubunun ailesinde daha öne cezaevine girmiş olan var mı sorusuna verdikleri cevaba göre dağılımı:

	Frekans	Yüzde
Evet	216	43,8
Hayır	273	55,4
Cevapsız	4	,8
Toplam	493	100,0

Ailenizde cezaevine girmiş olan var mı sorusuna katılımcıların %43,8'i "evet" cevabını verirken, %55,4'ü ise "hayır" cevabını vermiştir. Katılımcılardan 4 kişi(%0,8) ise ailesinin olmadığı söyleyerek bu soruya cevap vermemiştir. Ailesi cezaevine girmiş olan mahkûmların oranı %43,8 olarak dikkat çekicidir.

Bu veri, aile içinde suçun bulaşıcı etkisinin olduğunu göstermektedir. Ioannou ve Vettor, aile ile suçluluk arasındaki ilişkiye dikkat çekerek, aile düzensizliği ve maddi

yoksunluklar dışında bulaşma etkisi adını verdikleri suçlu kardeşlerle etkileşim ile de suçluluğu açıklar (Ioannou ve Vettor,2011:87).

Tablo 14: Araştırma grubunda ki, ailesi cezaevine girmiş olanların yakınlık derecesi:

	Frekans	Yüzde
Cevapsız	277	56,2
Kardeşim	94	19,1
Babam	51	10,3
Annem	35	7,1
Eşim	26	5,3
Çocuğum	12	2,4
Eşimin ailesi	9	1,8
Akrabalar	10	2,0
Toplam		100,0

Kadın mahkûmlardan ailesinden cezaevine girmiş olanların yakınlık derecesi sorulduğunda katılımcıların %19,1 kardeşlerinin, %10,3 babalarının, %7,1 annelerinin, %5,3 eşlerinin, %2,4’de çocuklarının, cezaevine girmiş ya da hala cezaevinde bulunduğunu belirtmiştir. Bunun yanı sıra katılımcılardan %1,8’i eşimin ailesi, %2,0 ise akrabalarım cevabını vermiştir.

Aile üyelerinden biri cezaevine girmiş olan kadın mahkûmlara, yakınlık dereceleri bakımından en yüksek oran (%19,1) kardeşleridir. Bu da suça karışan bireylerin

sahip olduğu geniş ailede model ve uygun davranış olarak kardeşlerine güvenmesiyle ilgili olabilir (Ioannou ve Vettor, 2011:87).

Tablo 15: Araştırma grubunun suç türüne göre dağılımı:

	Frekans	Yüzde
Cinayet	124	25,2
Hırsızlık	121	24,5
Uyuşturucu	89	18,1
Fuhuş	40	8,1
Yaralama, Darp, Öldürmeye t.	25	5,1
Yağma	35	7,1
Dolandırıcılık, sahte senet/çek	29	5,9
Diğer	30	6,1
Toplam	493	100,0

Araştırma grubundaki kadın mahkûmların suç türlerine göre dağılımına bakıldığında %25,2 cinayet, %24,5 hırsızlık, %18,1 uyuşturucu, %8,1 fuhuş, %5,11 yaralama, darp, öldürmeye teşebbüs, %7,1 yağma, %5,9 dolandırıcılık, sahte senet/çek ve %6,1 diğer suçlardan oluştuğu görülmektedir. Diğer suçları içerisinde ise, hakaret ve bilişim suçları yer almaktadır.

Tablo 16: Örneklem grubunun suça nasıl karıştığına göre dağılımı:

	Frekans	Yüzde
Aniden oldu	148	30,0
Önceden planladım	77	15,6
Bilmeyerek	59	12,0
Kazayla	56	11,4
Eşimin zorlaması	33	6,7
İftira	29	5,9
Arkadaş kurbanı	26	5,3
Arkadaş ortamı	21	4,3
Ortağım yaptı	19	3,9
Uyuşturucu bağımlıydım	16	3,2
Meslek, alışkanlık	9	1,8
Toplam	493	100,0

Araştırma grubunun, suça nasıl karıştınız sorusuna verdiği cevaba bakıldığında, büyük çoğunluğu %30,0 oranında ‘aniden olduğunu’, %15,6’sı ‘önceden planladığını’, %12,0’i ‘bilmeyerek karıştığını’, %11,4’ü ‘kazayla olduğunu’, %6,7’si de ‘eşinin zorlamasıyla’ karıştığını belirtmiştir. Bunun dışında katılımcıların %4,3’ü ‘arkadaş ortamı yüzünden’, %5,3’ü ‘arkadaş kurbanı² olduğu için, %5,9 ‘iftira’ nedeniyle, %3,9’u ‘ortağının yaptığını’, %3,2’si ise ‘uyuşturucu bağımlısı olduğu için’ karıştığını, son olarak %1,8’i de ‘mesleğinin bu olduğunu’ veya alışkanlık olduğunu belirtmiştir. Elde edilen veriler, kadın mahkûmların suça çoğunlukla (%30)

planlamadan, aniden karıştığını göstermektedir. Kadın mahkûmları suça nasıl karıştığı, daha çok suç türüyle alakalıdır. Adam öldürme suçunda suç, aniden veya kaza ile gerçekleşirken, hırsızlıkta genellikle planlı olabilmektedir.

Tablo 17: Araştırma grubunun cezaevinde geçirdiği süreye göre dağılımı:

	Frekans	Yüzde
1-6 ay	117	23,7
7-12 ay	98	19,9
13-24 ay	82	16,6
25-48 ay	75	15,2
48-240 ay	121	24,5
Toplam	493	100,0

Araştırma grubunun cezaevinde geçirdiği süreye göre dağılımına bakıldığında, 1-6 ay arasında cezaevinde kalanların oranı %23,7; cezaevinde 7-12 ay arası kalanların oranı %19,9; cezaevinde 13-24 ay arası kalanların oranı %16,6; cezaevinde 25-48 ay arası kalanların oranı %15,2; cezaevinde 48-240 ay arası kalanların oranı ise %24,5'dir. Buna göre araştırmaya katılanların cezaevinde bulunış süresilerine bakıldığında ilk sırada (%24,5) oranı ile 4 (dört) yıldan fazla cezaevinde bulunanlar gelmektedir.

Tablo 18: Araştırma grubunun karıştığı suç karşılığında aldığı toplam süreye göre dağılımı:

	Frekans	Yüzde
1-24 ay	47	9,5
25-48 ay	56	11,4
49-144 ay	219	44,4
145-288 ay	89	18,1
289-676 ay	82	16,6
Toplam	493	100,0

Araştırma grubunun, karıştığı suç karşılığında aldığı toplam süreye göre dağılımına bakıldığında, 1-2 yıl arası ceza alanların oranı %9,5; 2-4 yıl arası ceza alanların oranı %11,4'dir. 4-12 yıl arasında ceza alanların oranı %44,4; 12 ile 24 sene arasında ceza alanların oranı %18,1 ve son olarak 25 ile 55 yıl arasında ceza alanların oranı da %16,6'dır.

Tablo 19: Araştırma grubunun daha önce tutuklanıp tutuklanmadığına göre dağılımı:

	Frekans	Yüzde
Tutuklandım	104	21,1
Hem tutuklandım hem hüküm giydim	99	20,0
Ne tutuklandım ne hüküm giydim	302	61,3
Toplam	493	100,0

Araştırma grubunun %61,3'ü daha önce 'ne tutuklandığı, ne de hüküm giydiğini' belirtirken, 'hem tutuklanıp hem hüküm giydiğini' belirtenlerin oranı %20, sadece tutuklandığını belirtenlerin oranı ise %21,1'dir.

Tablo 20: Araştırma grubunun pişman olup olmadığına göre dağılımı:

	Frekans	Yüzde
Evet pişmanım	387	78,5
Hem pişmanım, hem değil (kararsızım)	49	9,9
Suçtu ben işlemedim	35	7,1
Pişman değilim	22	4,5
Toplam	493	100,0

Araştırma grubunun, pişman olma durumuna göre dağılımına bakıldığında büyük çoğunluğu %78,5'i karıştığı suçtan dolayı pişman olduğunu belirtirken, %4,5'i pişman olmadığını belirtmiştir. Katılımcıların %9,9 ise hem pişman olduğunu hem de olmadığını belirtirken, %7,1 ise herhangi bir suç işlemediği için bu soruya cevap veremeyeceklerini belirtmiştir. 'Hem pişman olduğunu hem de olmadığını' yani kararsız olduğunu belirtenler ise daha çok bu kararsızlığı karşı tarafın hak etmesiyle açıklamaktadır.

Tablo 21: Araştırma grubunun pişmanlık nedenine göre dağılımı:

	Frekans	Yüzde
Yakınlarımı zor durumda bıraktığım için	165	33,5
Cezaevine düştüğüm için	102	20,7

İnsanlara zarar verdiğim için	75	15,2
Ben işlemedim/kararsızım	63	12,8
Günah işlediğim için	55	11,2
Yanlış insanlarla beraberliğim ve bilgisizliğim yüzünden	19	3,8
Bir anlık öfkeye kapıldığım için	9	1,8
Toplam	493	100

Araştırma grubunun karıştığı suçtan dolayı pişman olanların, pişmanlık nedenlerine göre dağılımına bakıldığında ilk sırada %33,5 oranla, “Yakınlarımı zor durumda bıraktığım için pişmanım” yer alırken, ikinci sırada %20,7 oranla “Cezaevine düştüğüm için pişmanım”, üçüncü sırada ise %15,2 oranla “İnsanlara zarar verdiğim için pişmanım” yer almaktadır. “Günah işlediğimi düşündüğüm için pişmanım” cevabını verenlerin oranı ise, %11,2’dir. Son olarak “yanlış insanlarla beraberliğim için pişmanım” cevabını verenlerin oranı da %2,2’dir.

Adler (2012), suça karışan bireylerin daha çok yakayı ele verdikleri için pişman olduklarını belirtir (Adler, 2012: 207). Bu çalışmada ise, kadın mahkûmlar, karıştıkları suçla ilgili pişmanlıklarını, yakınlarını zor durumda bıraktıkları ve özellikle de çocuklarından ayrı kaldıkları için olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 22: Araştırma grubunun “Cezanın ağırlığı, insanları suç işlemekten alıkoyar mı?” sorusuna verdikleri cevaba göre dağılımı:

	Frekans	Yüzde
Evet, alıkoyar	214	43,4
Hayır, alıkoymaz	200	40,6
Kısmen, alıkoyar	79	16,0
Toplam	493	100,0

Cezanın ağırlığı insanları suç işlemekten alıkoyar mı sorusuna araştırma grubunun %43,4’ü “Evet, alıkoyar” cevabını verirken, %40,6’sı “Hayır, alıkoymaz” cevabını vermiştir. “Kısmen alıkoyar” cevabını verenlerin oranı ise, %16,0’dır. Bu sonuçlar, mahkûmlar niçin cezanın ağırlığının suç caydırıcılığında etkisinin tartışmalı olduğunu göstermektedir.

Bir suç eylemi karşılığında ne kadar ağır ceza alınırsa, o suç eylemi o kadar az işlenir varsayımına karşılık, suç üzerindeki cezalandırmanın caydırıcı etkisinin varsayılandan çok az olduğu Andrew von Hirsch(1999) yaptığı araştırmayla ortaya konulmuştur. Buna göre, ceza artırımının suç üzerinde caydırıcı etkisi ve suçu azaltması için 5 önkoşul gereklidir. Buna göre kişi, öncelikle kanun ve kuralların değiştiğinin, daha ağır olan cezaların yürürlükte olduğunu bilmelidir. İkincisi kişinin, suç karşılığında alacağı cezanın ağırlığını hesaplaması yani, tutuklanma korkusunun kişi için bir anlam ifade etmesi gerekmektedir. Örneğin, herhangi bir güdünün etkisi ile suça karışan kimseler için, hırsızlığın yaşam biçimi haline geldiği birey için, hırsızlık bir yaşam biçimi haline gelmiş olup, cezanın hafifliği veya ağırlığı herhangi bir anlam ifade etmemektedir. Üçüncüsü kişi, ağırlaştırılan cezanın kendisine uygulanacağından şüphe duymamalı, herhangi bir kaçış yolunun olmadığına emin olmalıdır. Örneğin, kanundaki boşluklardan

yararlanabileceğini veya daha az cezaya alacağını düşünüorsa bir etkisi olmayacaktır. Dördüncüsü, suça eğilimli kişi, artan cezaların kendisine de uygulanacağını düşünerek suç işleme yönündeki davranışını değiştirme niyetinde olmalıdır. Örneğin, doğru olanı yaptığını düşünerek, kan davası vb. gibi sebeplerle suça karışanlar cezaevinden dışarı çıktıklarında benzer durumlarla karşılaştıklarında yeniden suç işleyebilmektedir. Beşincisi, suça eğilimli kişinin, suç eylemine karışması durumunda yakalanacağına ve ağır bir cezaya çarptırılacağına inanmalıdır (Doğan, 2011).

Tablo 23: Araştırma grubunun “Cezanın ağırlığı, insanları suç işlemekten alıkoyar mı?” sorusuna hayır cevabını verenlerin nedeni:

	Frekans	Yüzde
Suçtan alıkoyar	296	60,0
Kinlenme	56	11,4
İnsan doğası	30	6,1
Kader	20	4,1
Bağımlılık/alışkanlık	19	3,9
Öfkeyle olduğu için	14	2,8
Anlık olduğu için	24	4,9
Vicdan meselesi	24	4,9
Meslek	10	2,0
Toplam		100,0

Araştırma grubunun %60’ı cezanın ağırlığının kişiyi suç işlemekten alıkoyacağını belirtirken; ağır cezanın suçtan alıkoymayacağını belirtenlerin %11,4’ü kinlenme

yüzünden; %6,1'i insan doğası gereği; %5,9'u bazılarının mesleği olduğu için; %4,9'u suçun anlık olduğu için; %4,9'u vicdan meselesi olduğu için; %4,1'i kişinin kaderinde olduğu için suçtan alıkoyamayacağını belirtmiştir.

Tablo 24: Araştırma grubunun mağdur ile akraba olup olmamasına göre dağılımı:

	Frekans	Yüzde
Evet	87	17,6
Hayır	406	82,4
Toplam	493	100,0

Araştırma grubunun %82,4'ü mağdur ile herhangi bir akrabalık bağının olmadığını belirlerken, %17,6 mağdur ile akraba olduğunu belirtmiştir. Kadın suçluluğunda mağdur ile akrabalık özellikle cana karşı suçlarda kendini göstermektedir. Özdoğan (2005), çalışmasında kadınların kendilerine en yakın olan kişilere, özelliklere eşlerine zarar verdiklerini belirtmiştir (Özdoğan,2005:286).

Tablo 25: Araştırma grubunun mağdur ile akrabalığının derecesine göre dağılımı:

	Frekans	Yüzde
Akraba değilim	406	82,4
Kocam	42	8,5
Annem, babam, kardeşim	13	2,6

Çocuğum	10	2,0
Erkek arkadaşım	5	1,0
Amca, hala, dayı, enişte, yenge	17	3,4
Toplam	493	100,0

Araştırma grubunun mağdur ile akrabalık derecesinde ilk sırada %8,5 ile kocaları yer alırken ikinci sırada %2,0 ile çocuklar yer almaktadır. Kişiyeye karşı suç işlemiş olan kadın mahkûmlarda daha çok aile üyelerine karşı bu suçun işlendiği görülmektedir. Aile üyeleri içinde ilk sırada ise eşler yer almaktadır. Bu durum, Türkiye’de kadın suçluluğuna dair yapılmış çalışmalar ile uyum içerisinde (Suruç, 2013:114-115; Ögün, 1996:183).

3. Katılımcıların Dini Özelliklerine Göre Dağılımı

Tablo 26: Araştırma grubunun inancına göre dağılımı:

	Frekans	Yüzde
Müslüman	492	99,8
Emin değil	1	0,2
Toplam	493	100,0

Araştırma grubunun, “Herhangi bir dini inanca sahip misiniz?” sorusuna bir kişi hariç tamamı evet cevabını vermiştir. Araştırmaya katılan mahkûmların %99,8’i,

kendilerini İslam dinine mensup olarak tanımlamışlardır. Bu durum, DİB'in Türkiye'de Dini Hayat Araştırması'nda çıkan sonuçlara uygun görünmektedir. Nitekim bu araştırmaya göre halkın %99,2'si Müslüman olduğunu ifade etmektedir (DİB, 2014).

Tablo 27: Araştırma grubunun kendilerini ne kadar dindar tanımladığına göre

dağılımı:

	Frekans	Yüzde
Hiç dindar değilim	9	1,8
Az dindar	24	4,9
Orta	113	22,9
Dindar	162	32,9
Çok dindar	185	37,5
Toplam	493	100,0

Mahkûmlara kendilerini ne kadar dindar gördükleri/tanımladıkları sorulduğunda, katılımcıların büyük çoğunluğu olan %37,5'i kendilerini "çok dindar", %32,9'u "dindar", %22,9'u "orta dindar" olarak gördüğünü belirtmiştir. Dindarlıklarını "çok az dindar" olarak tanımlayanlar %4,9; "hiç dindar değil" olarak tanımlayanlar ise %1,8'dir. Buna göre kadın mahkûmların %70,4'ü kendilerini dindar veya çok dindar görürken, çok az veya hiç dindar görmeyenlerin oranı %6,7'dir. Bu sonuçlar, katılımcıların büyük çoğunluğunun dini duyarlılığa sahip olduğunu göstermektedir. Bu bulgular, Akşit vd.(2012) "Türkiye'de Dindarlık" adlı çalışmasında, kullanılan kendini dindar ve çok dindar görenlerin oranı olan %63 ile karşılaştırıldığında, sonuçlarına %70,4 ile yakın olduğu ve %7,4 oranında yüksek olduğu tespit

edilmiştir. Bu çalışmada, cinsiyet dikkate alındığında kadınların dindarlığına bakıldığında erkeklerdem %10 oranında fazla olduğu ve kadınların dindarlığının %67 olduğu dikkate alındığında cezaevinde olanlar ile cezaevinde olmayanlar arasında kendilerini tanımladıkları dindarlık oranı arasında fark olmadığı dikkat çekmektedir (Akşit vd., 2012:492-494).

Tablo 28: Araştırma grubunun annelerini ne kadar dindar tanımladıklarına göre dağılımı:

	Frekans	Yüzde
Annemi tanımıyorum	14	2,8
Hiç dindar değil	10	2,0
Az dindar	26	5,3
Orta	62	12,6
Dindar	108	21,9
Çok dindar	273	55,4
Toplam	493	100,0

Araştırma grubunun, büyük çoğunluğu %55,4 annelerinin “çok dindar” olduğunu belirtirken, %21,9 “dindar” olduğunu, %12,6 ise “orta dindar” olduğunu belirtmiştir. Annelerinin “az dindar” olduğunu ifade edenler %5,3 iken, annelerinin “hiç dindar değil” olmadığını belirtenler %2,0’dır. Annelerini tanımadığı için bu soruyu boş bırakanların oranı ise, %2,8’dir.

Elde edilen sonuçlar, katılımcıların annelerinin de büyük oranda %77,3 ile dindar veya çok dindar olarak tanımladıklarını göstermektedir. Anneleri %77,3 ile

kendilerini 70,4 ne kadar dindar tanımladıkları kıyaslandığında, annelerini kendilerinden daha dindar tanımladıkları ortaya çıkmaktadır. Sosyal öğrenme bağlamında annenin dindarlığı önemli bir role sahiptir.

Tablo 29: Araştırma grubunun babalarını ne kadar dindar tanımladığına göre dağılımı:

	Frekans	Yüzde
Babamı tanımıyorum	31	6,3
Hiç dindar değil	38	7,7
Az dindar	44	8,9
Orta	60	12,2
Dindar	97	19,7
Çok dindar	223	45,2
Toplam	493	100,0

Araştırma grubunun büyük çoğunluğu %45,2'si babalarının “çok dindar” olduğunu belirtirken %19,7'si “dindar” olduğunu, %12,2'si ise “orta dindar” olduğunu ifade etmiştir. Babalarının “az dindar” olduğunu belirtenler %8,9, “hiç dindar değil” cevabını verenler ise %7,7'dir. Babalarını tanımadıkları için bu soruyu boş bırakanların oranı da %6,3'dür.

Katılımcılar babalarını da büyük oranda (%64,9) dindar ve çok dindar şeklinde tanımlarken, annelerini dindar ve çok dindar görenlerin oranı (%77,3) daha yüksektir. Bu sonuç, kadın dindarlığı açısından anlamlı bir farklılıktır. Ayrıca mahkûmlar, annelerini (%77,3); hem kendilerinden (%70,4) hem de babalarından (%64,9) daha dindar olarak tanımlamaktadırlar.

Tablo 30: Araştırma grubunun eşlerini ne kadar dindar tanımladığına göre

dağılımı:

	Frekans	Yüzde
Hiç evlenmedim	93	18,9
Hiç dindar değil	65	13,2
Az dindar	71	14,4
Orta	64	13,0
Dindar	83	16,8
Çok dindar	117	23,7
Toplam	493	100,0

Araştırma grubunun %23,7'si eşlerinin “çok dindar” olduğunu belirtirken %16,8 “dindar” olduğunu, %13 ise “orta dindar” olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların %14,4'ü kocalarının “az dindar” olduğunu belirtirken, %13,2'si ise “hiç dindar değil” cevabını vermiştir. Evli olmayanlar ise %18,9'dur.

Katılımcıların, çevresinde dindarlığını en düşük olarak tanımladığı kişi kocasıdır. İkinci sırada ise babası gelmektedir. Burada erkek dindarlığının kadın dindarlığından düşük olmasının yansıması, babaları ile kıyaslandığında eşlerine daha düşük dindarlıkla tanımlamalarının nedeni daha çok eşlerine duydukları öfke de olabilmektedir.

Tablo 31: Araştırma grubunun arkadaşlarını ne kadar dindar tanımladığına göre dağılımı:

	Frekans	Yüzde
Arkadaşım yok	106	21,5
Hiç dindar değil	28	5,7
Az dindar	42	8,5
Orta	65	13,2
Dindar	110	22,3
Çok dindar	142	28,8
Toplam	493	100,0

Araştırma grubunun, %28,8'i en yakın arkadaşının “çok dindar” olduğunu belirtirken %22,3'ü “dindar” olduğunu, %13,2 “orta dindar” olduğunu belirtmiştir. Arkadaşının “az dindar” olduğunu belirtenler %8,5, “hiç dindar değil” cevabını verenler ise %5,7'dir. Arkadaşı olmadığını belirterek cevapsız bırakanların oranı ise %21,5'dir.

Arkadaşı olmadığını belirtenlerin oranı dikkat çekecek şekilde yüksektir. Bu veri Adler'in suça karışan bireylerin ortak özelliklerinin arkadaşlık problemi olduğunu ve kendilerinden başka kimseye güvenmedikleri iddiasını destekler niteliktedir (Adler, 2012). Arkadaşının olmadığını belirtenler arasında, karıştığı suçun arkadaş ortamı yüzünden başına geldiğini ve bu yüzden insanlara mesafe koyduğunu belirtenler olmuştur. Bunun dışında cezaevi ortamında kendine uygun, güvenilir bir arkadaş bulamadığı için de kimseyi arkadaş görmediğini ifade edenler olmuştur.

Tablo 32: Araştırma grubunun dini bilgilerini ne şekilde kazandığına göre dağılımı:

	Frekans	Yüzde
Annem	247	50,1
Kendi kendime	200	40,6
Babam	138	28,0
Din büyüğü	121	24,5
Okul	98	19,9
Arkadaşlar	36	7,3
Cezaevi ve televizyon	29	5,9
Kuran kursu	18	3,7
Büyük annem/babam	17	3,4
Toplam	493	100

Dini bilgilerini ne şekilde veya kimden kazandıklarına göre dağılımına bakıldığında, katılımcıların büyük çoğunluğunun %50,1 “annem” cevabını verdiği, bunu %40,1 oranla “kendim öğrendim” cevabı takip etmektedir. Üçüncü sırada “babam” cevabını verenler %28; dördüncü sırada “din büyüğü” cevabını verenler %24,5; beşinci sırada da “okul” cevabını verenler %19,9 vardır. Bunun dışında katılımcılardan sırasıyla “arkadaşlar” %7,3; “Kuran kursu” %3,7; “cezaevi” %4,5; “televizyon” %1,4; “büyükannem/büyük babam” %3,4 cevapları alınmıştır.

Katılımcıların büyük çoğunluğu, dini bilgilerini annelerinden edindiklerini belirtmiştir. Annelerini kendilerinden daha dindar tanımlamaları ile de bu veri uyumludur. Bunun dışında dikkat çeken bir unsur, dini bilgi kaynağı olarak

“arkadaşlar”, “cezaevi ve televizyon”un (%13,2) gösterilmesidir. Ceza infaz kurumuna girdikten sonra dini ilgilerinin ve dindarlıklarının artmasıyla ilişkili olan bu durumda, mahkûmların cezaevinde dini bir sosyalleşme yaşadıkları da gözlemlenmiştir. Dini bilgilerini arkadaşlarından öğrendiklerini belirtenlerin çoğunluğu, bunu koğuş içindeki arkadaşları sayesinde gerçekleştirdiklerini ifade etmiştir. Bununla birlikte ceza infaz kurumunda görevli olan din vaizinin vermiş olduğu Kuran kursu sayesinde Kuran okumayı öğrendiklerini ve dini bilgilerini bu şekilde artırdıklarını ifade edenler olmuştur. Televizyondan dini bilgi edindiklerini ifade edenler ise bunun daha çok Nihat Hatipoğlu’nun TV programları ile olduğunu belirtmiştir.

Tablo 33: Araştırma grubunun inancını etkileyecek bir şey yaşamayı yaşamadığına göre dağılımı:

	Frekans	Yüzde
Evet, yaşadım	189	38,3
Hayır, yaşamadım	304	61,7
Toplam	493	100,0

Araştırma grubunun hayatlarında inançlarını etkileyecek herhangi bir olay ya da durumla karşılaşmış veya karşılaşmadıkları sorulduğunda katılımcıların %61,7’si yaşamadığını belirtirken, %38,3’ü yaşadığını belirtmiştir. Dini inancını etkileyecek bir olay yaşayanların açıklamalarında, ilk sırada cezaevine girmeleri gelmektedir. Cezaevine girmekle zor zaman geçiren mahkûmlar için din, güvenilir bir liman olma özelliğine sahiptir. Katılımcıların, dini inançlarını etkileyen olay olarak, ikinci sırada

ise gördükleri rüyalar gelmektedir. İnançlarını etkileme sırasında, rüyaların yaşamış oldukları özel dini tecrübeler takip etmektedir. Özbek'in (2010) çalışmasında belirttiği gibi kadın dindarlığında rüyaların önemli bir yeri olup, dini tecrübelerinin merkezini oluşturmaktadır.

Tablo 34: Araştırma grubunun cezaevinde “Dini inanç ve tutumlarınızda cezaevine girdikten sonra değişiklik oldu mu?” sorusuna verdikleri cevaba göre dağılımı:

	Frekans	Yüzde
Evet	239	48,5
Hayır	254	51,5
Toplam	493	100,0

Araştırma grubunun, %51,5'i cezaevine girdikten sonra dini inanç ve tutumlarında herhangi bir değişiklik olmadığını belirtirken, katılımcıların %48,5'i dini inanç ve tutumlarında değişiklik olduğunu belirtmiştir.

Mahkûmların dini bağlılıklarını tespit etmede, cezaevi öncesi ve sonrası dini bağlılıklarının farklı olma ihtimali göz önünde bulundurulması gereken bir noktadır. Cezaevinin bireyleri kısıtlaması ve boş zamanlarının fazlalığı dini bağlılık üzerinde etkili olabilmektedir. Görüşmelere esnasında cezaevi sonrası dindarlıklarının arttığını söyleyen mahkûmlar bunun inanç boyutunda olmadığını, namaz kılma, Kuran öğrenme vs. gibi ibadet ve bilgi boyutunda daha çok uygulamaya dönük kısımlarda olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 35: Araştırma grubunun cezaevinde “Dini inanç ve tutumlarınızda cezaevine girdikten sonra değişiklik oldu mu?” sorusuna evet diyenlerin ne yönde bir değişim olduğuna göre dağılımı:

	Frekans	Yüzde
Yaşamadım	254	51,5
Daha arttı	218	44,2
Daha azaldı	21	4,3
Toplam	493	100,0

Araştırma grubunun %51,5’i dini inanç ve tutumlarında cezaevine girdikten sonra herhangi bir değişiklik olmadığını belirtirken, katılımcıların %44,2’si dini bağlılıklarında artış olduğunu belirtmiş, küçük bir kısmı, %4,3’ü dini bağlılıklarında azalma olduğunu belirtmiştir. Kızmaz (2010) da, dindarlık-suç ilişkisini ele aldığı çalışmasında, suça karışan bireylerin cezaevine girdikten sonra dindarlık durumlarında ki değişimin olup olmadığını sorarak, mahkumların %27.5’inin cezaevinde daha dindarlaştığını tespit etmiştir.

Tablo 36: Araştırma grubunun “Size verilen ceza, karıştığınız suça uygun mudur? sorusuna verdikleri cevaba göre dağılımı:

	Frekans	Yüzde
Evet	50	10,1
Hayır	404	81,9

Kısmen	39	7,9
Toplam	493	100,0

Araştırma grubunun büyük çoğunluğu %81,9'u, aldıkları cezanın karıştıkları suçta göre fazla olduğunu belirtirken, %10,1 aldıkları cezanın karıştıkları suçta uygun olduğunu, %7,9'u da kısmen uygun olduğunu belirtmiştir.

Burada mahkûmların karıştığı suçun sorumluluğunu kabul etmemesi ve kabul etse dahi, hak ettiğinden daha fazla ceza aldığını düşündüğü görülmektedir. Katılımcıya göre olması gerekenden fazla ceza alması ise da daha çok başka suçlardan hüküm giymiş olanların aldıkları ceza ile kıyaslayarak yapılmaktadır. Yine birey, suçta karışma koşullarının göz önüne alınmadığı, avukatının iyi olmadığı ve son olarak da hâkimin erkek gözüyle tarafsız bir şekilde bu hükmü vermediği gibi nedenler sunmaktadır.

Tablo 37: Araştırma grubunun “Cezaevine girmeden önce bulduğunuz çevrenin suçta karışmanızda etkisi oldu mu?” sorusuna cevabı:

	Frekans	Yüzde
Evet	241	48,9
Hayır	200	40,6
Kısmen	52	10,5
Toplam	493	100,0

Araştırma grubunun %48,9'u cezaevine girmeden önce buldukları çevrenin suçta karışmalarında etkili olduğunu belirtirken, %40,6'sı etkili olmadığını belirtmiştir.

%10,5'i ise kısmen etkili olduğunu belirtmiştir. Buradan hareketle karışıkları suçun sorumluluğunu kabul eden kadın mahkûmların oranı %40,6'dır denilebilir.

Suçun sorumluluğunu kabul etmede, çevrenin etkisini değerlendirme önemli bir role sahiptir. Nitekim kadınlar, toplumun ataerkil değerlerinden gelen pasif itaatkâr kız çocuğu algısıyla kendilerini koşullarının belirleyicisi değil, etkileneni olarak görmektedir.

Tablo 38: Araştırma grubunun “İnsanların suç işlememesi için, dini bilgi alması gereklidir” maddesine cevabı:

	Frekans	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	33	6,7
Katılmıyorum	113	22,9
Kararsızım	68	13,8
Katılıyorum	114	23,1
Kesinlikle katılıyorum	165	33,5
Toplam	493	100,0

Araştırma grubunun %33,5'i kişilerin suç işlememesi için dini bilgi alması gerektiğine “kesinlikle katılıyorum” cevabını verirken, %23,1'i “katılıyorum”, %13,8'i “kararsızım”, %22,9 “katılmıyorum”, %6,7 “kesinlikle katılmıyorum” cevabını vermiştir. Sonuç olarak, katılımcıların %56,6'sı dini bilginin suç işlemeyi önlemede etkili olacağını düşünmektedir.

Tablo 39: Araştırma grubunun “Allah’tan korkmayan insan her şeyi yapar” maddesine cevabı:

	Frekans	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	11	2,2
Katılmıyorum	13	2,6
Kararsızım	12	2,4
Katılıyorum	75	15,2
Kesinlikle katılıyorum	382	77,5
Toplam	493	100,0

Araştırma grubunun büyük çoğunluğu olan %77,5’i, “Allah’tan korkmayan insanın her şeyi yapar” maddesine kesinlikle katıldığını ifade ederken, %15,2’si “katılıyorum”, %2,4’ü “kararsızım”, %2,6’sı “katılmıyorum”, %2,2’si ise “kesinlikle katılmıyorum” cevabını vermiştir.

Tablo 40: Araştırma grubunun “Suça engel olmadaki kanunlar, dini kurallardan daha etkilidir” maddesine katılımlarına göre dağılımı:

	Frekans	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	44	8,9
Katılmıyorum	148	30,0
Kararsızım	98	19,9
Katılıyorum	80	16,2
Kesinlikle katılıyorum	123	24,9
Toplam	493	100,0

Araştırma grubunda suçu önlemede ceza yasalarının, dini kurallardan daha etkili olacağına “kesinlikle katılıyorum” cevabını verenlerin oranı %24,9; “katılıyorum”, %16,2; “kararsızım” %19,9; “katılmıyorum” %30; “kesinlikle katılmıyorum” cevabını verenlerin oranı da %8,9’dur. Bu bulgular, suça karışan mahkûmların suçu önlemede dini kuralların(yasakların) mı (%38,9) yoksa hukuki kuralların mı (%41,1) daha etkili olduğu konusunda neredeyse eşit dağılıma sahip olduğunu göstermektedir.

Tablo 41: Araştırma grubunun “Dini inanç, kişiyi suç işlemekten alıkoyar.” önermesine cevabına göre dağılımı:

	Frekans	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	30	6,1
Katılmıyorum	117	23,7
Kararsızım	65	13,2
Katılıyorum	114	23,1
Kesinlikle katılıyorum	167	33,9
Toplam	493	100,0

Araştırma grubunda “Dini inanç, kişiyi suç işlemekten alıkoyar” maddesine “kesinlikle katılıyorum” cevabını verenlerin oranı %33,9; “katılıyorum” %23,1; “kararsızım” %13,2; “katılmıyorum” %23,7; “kesinlikle katılmıyorum” ise %6,1’dir.

Bu sonuçlar, mahkûmlarda inancın kişiyi suça karşı koruduğuna dair bir algı olduğunu göstermektedir. Kendilerinin dindar olmasına rağmen suça karışmış

olmalarını ise, karıştıkları suçta sorumluluklarının olmaması, eylemin değerlerine ters olmaması veya mağdurun rolü gibi sebeplerle açıklamaktadırlar.

Tablo 42: Araştırma grubunun “Karıştığınız suç değerlerinize aykırı mıdır” sorusuna verdiği cevaba göre dağılımı:

	Frekans	Yüzde
Aykırı değil	66	13,4
Aykırı	409	83,0
İftira	14	2,8
Hem aykırı hem aykırı değil	4	0,8
Toplam	493	100,0

Araştırma grubunun büyük çoğunluğu olan %83’ü karıştıkları suçun değerlerine/inançlarına aykırı olduğunu belirtirken, %13,4’ü aykırı olmadığını belirtmiştir. Hem aykırı hem aykırı değil cevabını verenlerin oranı ise %0,8’dir. Karıştığı suçun iftira olduğunu, hiçbir şekilde bu suçta bulaşmadıklarını iddia edenlerin oranı %2,8’dir. Katılımcıların çoğunluğu, karıştıkları suçun, değerlerine aykırı ve yanlış olduğunu kabul etmektedirler. Buna rağmen suçta karışmalarını ise, nötrleştirme teknikleri ile özellikle de suçta ilişkin sorumluluklarının olmadığı şeklinde açıklamaktadırlar. Aynı şekilde suçun asıl mağdurunun da kendileri olduğunu ifade etmektedirler.

Tablo 43: Araştırma grubunun “Karıştığım suç dolayısıyla inancım beni rahatsız ediyor” maddesine katılımlarına göre dağılımı:

	Frekans	Yüzde
Cevapsız	3	0,6
Hiç rahatsız etmiyor	96	19,5
Rahatsız etmiyor	53	10,8
Kararsızım	66	13,4
Rahatsızım	74	15,0
Çok rahatsızım	201	40,8
Toplam	493	100,0

Araştırma grubundan, karıştıkları suç dolayısıyla ‘inancının rahatsız ettiğini’ ifade edenlerin oranı %40,8; ‘rahatsız olduğunu’ belirtenler %15; ‘kararsızım’ %13,4; ‘rahatsız değilim’ %10,8; ‘hiç rahatsız değilim’ cevabını verenlerin oranı da %19,5 olmuştur. 3 kişi (%0,6) ise sorudan rahatsız olup cevaplamak istememişlerdir. Bu bulgular, karıştığı suç nedeniyle inancı gereği rahatsız olanların oranının (%55,8), rahatsızlık duymayanların oranından (%30,3) yüksek olduğunu göstermektedir.

Tablo 44: İnanç Boyutu İle İlgili Soruların Ortalaması

		Ort.	S.s
İnanç1	Kuran’da anlatılanların doğruluğuna inanırım.	4,74	,592
İnanç2	Allah’ın varlığına inanırım.	4,86	,431
İnanç3	Kader inancına sahibim.	4,52	,880
İnanç4	Peygamberlerin Allah’ın elçisi olduğuna inanırım.	4,83	,505
İnanç5	Cennet ve cehenneme inanırım.	4,76	,604

$X=(İnanç2 > İnanç4 > İnanç5 > İnanç1 > İnanç3)$.

Tablo44.1: “Kuran’da anlatılanların doğruluğuna inanırım” maddesine göre dağılım:

İnanç1: Kuran’da anlatılanların doğruluğuna inanırım.	N	Yüzde
Kesinlikle katılıyorum	393	79,7
Katılıyorum	82	16,6
Kararsızım	12	2,4
Katılmıyorum	3	0,6
Hiç katılmıyorum	3	0,6
Toplam	493	100,0

“Kuran’da anlatılanların doğruluğuna inanırım” maddesine katılımcıların %79,7’si (393 kişi) “kesinlikle katılıyorum”, %16,6’sı (82 kişi) “katılıyorum”,

%2,4'ü (12 kişi) “kararsızım”, %0,6'sı (3 kişi) “katılmıyorum”, %0,6'sı (3 kişi) “hiç katılmıyorum” cevabını vermiştir.

Tablo44.2: “Allah’ın varlığına inanırım” maddesine katılımlarına göre dağılımı:

İnanç3: Allah’ın varlığına inanırım	N	Yüzde
Kesinlikle katılıyorum	436	88,4
Katılıyorum	48	9,7
Kararsızım	7	1,4
Katılmıyorum	1	0,2
Hiç katılmıyorum	1	0,2
Toplam	493	100,0

“Allah’ın varlığına inanırım” maddesine; katılımcıların %88,4'ü (436 kişi) kesinlikle katılıyorum, %9,7'si (48 kişi) katılıyorum, %1,4'ü (7 kişi) kararsızım, %0,2'si (1 kişi) katılmıyorum, %0,2'si (1 kişi) hiç katılmıyorum cevabını vermiştir.

Tablo44.3: “Kader inancına sahibim” maddesine göre dağılımı:

İnanç4: Kader inancına sahibim	N	Yüzde
Hiç katılmıyorum	7	1,4
Katılmıyorum	17	3,4
Kararsızım	36	7,3

Katılıyorum	87	17,6
Kesinlikle katılıyorum	346	70,2
Toplam	493	100,0

“Kader inancına sahibim” maddesine katılımcıların %70,2’si (346 kişi) ‘kesinlikle katılıyorum’, %17,6’sı (87 kişi) ‘katılıyorum’, %7,3’ü (36 kişi) ‘kararsızım’, %3,4’ü (17 kişi) ‘katılmıyorum’, %1,4’ü (7 kişi) ‘hiç katılmıyorum’ cevabını vermiştir.

Tablo44.4: Peygamberlerin Allah’ın elçisi olduğuna inanırım” maddesine göre dağılım:

İnanç5: Peygamberlerin Allah’ın elçisi olduğuna inanırım.	N	Yüzde
Kesinlikle katılıyorum	425	86,2
Katılıyorum	60	12,2
Kararsızım	4	0,8
Katılmıyorum	0	-
Hiç katılmıyorum	4	0,8
Toplam	493	100,0

“Peygamberlerin Allah’ın elçisi olduğuna inanırım” maddesine %86,2 (425 kişi)’si kesinlikle katılıyorum, %12,2 (60 kişi)’si katılıyorum, %0,8 (4 kişi)’i kararsızım cevabını verirken %0,8 (4 kişi)’i hiç katılmıyorum cevabını vermiştir. Dindarlığın inançla ilgili boyutunda yer alan maddelerde en yüksek katılım “Allah’ın varlığına inanırım” maddesine iken, ikinci sırada “Peygamberin Allah’ın elçisi olduğuna inanırım” maddesi yer almaktadır.

Tablo44.5: “Cennet ve cehenneme inanırım” maddesine göre dağılım:

İnanç7: Cennet ve cehenneme inanırım	N	Yüzde
Kesinlikle katılıyorum	408	82,8
Katılıyorum	62	12,6
Kararsızım	15	3,0
Katılmıyorum	6	1,2
Hiç katılmıyorum	2	0,4
Toplam	493	100,0

“Cennet ve cehenneme inanırım” maddesine katılımcıların %82,8’i (408 kişi) kesinlikle katılıyorum, %12,6’sı (62 kişi) katılıyorum, %3,0’ü (15 kişi) kararsızım, %1,2’si (6 kişi) katılmıyorum, %0,4’ü (2 kişi) hiç katılmıyorum cevabını vermiştir.

Tablo45: İbadet boyutu ile ilgili maddelerin ortalaması:

		Ort.	S.s.
İbadet1	Zekât sadaka veririm.	2,22	1,439
İbadet2	Namaz kılarım.	3,19	1,540
İbadet3	Ramazan ayında oruç tutarım.	3,39	1,775
İbadet4	Kur’an’ı yüzünden veya mealinden okurum/takip ederim.	3,34	1,692
İbadet5	Dini kitaplar okurum.	3,20	1,683
İbadet6	Kandil gecelerinde ibadet ederim.	4,71	1,585

$X=(İbadet6> İbadet3> İbadet4> İbadet5>İbadet2>İbadet1).$

Tablo45.1: “Zekât-sadaka veririm” maddesine göre dağılım:

İbadetCezaevi1: Zekât-sadaka veririm	N	Yüzde
(1) Hiç vermem	231	46,9
(2) Nadiren veririm	91	18,5
(3) Ara sıra veririm	69	14,0
(4) Veririm	35	7,1
(5) Düzenli veririm	67	13,6
Toplam	493	100,0

Kadın mahkûmlar, dindarlığın ibadet boyutuyla ilgili maddelerden “Zekât-sadaka veririm” maddesine %13,6’sı (67 kişi) düzenli veririm, %7,1’i (35 kişi) veririm, %14,0’ü (69 kişi) ara sıra veririm, %18,5’i (91 kişi) az veririm, %46,9’u (231 kişi) ise hiç vermem cevabını vermiştir. Zekât-sadaka verme, diğer ibadetlerden farklı olarak, maddi imkânlarla yerine getirilen bir ibadettir. Kişilerin cezaevinde olması nedeniyle bu ibadeti gerçekleştirenlerin azlığı veya çokluğu, dindarlığı ölçme bakımından anlamlı değildir.

Tablo45.2: “Namaz kılarım” maddesine göre dağılım:

İbadetCezaevi2: Namaz kılarım	N	Yüzde
(1) Hiç kılmam	107	21,7
(2) Nadiren kılarım	66	13,4
(3) Ara sıra kılarım	102	20,7
(4) Kılarım	60	12,2
(5) Düzenli kılarım	158	32,0
Toplam	493	100,0

“Namaz kılarım” maddesine, %32’si (158 kişi) düzenli kılarım, %12,2’si (60 kişi) kılarım, %20,7’si (102 kişi) ara sıra kılarım, %13,4’ü (66 kişi) az kılarım, %21,7’si (107 kişi) hiç kılmam cevabını vermiştir.

Tablo45.3: “Ramazan ayında oruç tutarım” maddesine göre dağılım:

İbadetCezaevi3: Ramazan ayında oruç tutarım	N	Yüzde
(1) Hiç tutmam	148	30,0
(2) Nadiren tutarım	29	5,9
(3) Ara sıra tutarım	40	8,1
(4) Tutarım	33	6,7
(5) Düzenli tutarım	243	49,3
Toplam	493	100,0

“Ramazan ayında oruç tutarım” maddesine, katılımcıların %49,3’ü (243 kişi) ‘düzenli tutarım’, %6,7’si (33 kişi) ‘tutarım’, %8,1’i (40 kişi) ‘ara sıra tutarım’, %5,9’u (29 kişi) ‘tutarım’, %30’u (148 kişi) ‘hiç tutmam’ cevabını vermiştir.

Tablo45.4: “Ramazan ayında oruç tutarım” maddesine göre dağılım:

İbadetCezaevi4:Kur’an’ı yüzünden veya mealinden okurum/takip ederim.	N	Yüzde
(1) Hiç okumam/dinlemem	138	28,0
(2) Nadiren okur/dinlerim	31	6,3
(3) Ara sıra	52	10,5
(4) Okur(dinlerim)	68	13,8

(5) Düzenli okur/dinlerim	204	41,4
Toplam	493	100,0

“Kur’an’ı yüzünden veya mealinden okurum/dinlerim” maddesine, katılımcıların %41,4’ü (204 kişi) çok okurum/dinlerim, %13,8’i (68 kişi) okurum/dinlerim, %10,5’i (52 kişi) orta, %6,3’ü (31 kişi) çok az, %28’i (138 kişi) hiç okumam/dinlemem cevabını vermiştir.

Tablo45.5: “Kandil gecelerinde ibadet ederim” maddesine göre dağılım:

İbadetCezaevi6: Kandil gecelerinde ibadet ederim	N	Yüzde
(1) Hiç ibadet etmem	19	3,9
(2) Nadiren ibadet ederim	10	2,0
(3) Ara sıra	18	3,4
(4) İbadet ederim	32	6,5
(5) Düzenli ibadet ederim	414	84,0
Toplam	493	100,0

“Kandil gecelerinde ibadet ederim” maddesine katılımcıların %84’ü (414 kişi), çok ibadet ederim, %6,5’i (32 kişi) ibadet ederim, %3,7’si (18 kişi) orta derecede, %2’si (10 kişi) çok az, %3,9’u (19 kişi) hiç ibadet etmem cevabını vermiştir. Mahkûmların ibadet boyutu ile ilgili katılımlarının en yüksek olduğu alan, kandil gecesine yapılan ibadetlerdir. Dua ve dileklerin, affedilmenin ön plana çıktığı bu gecenin hayatlarında daha büyük anlamı vardır.

Tablo46: Bilgi boyutu ile ilgili maddelerin ortalaması:

		Ort.	S.s.
Bilgi 1	Kuran okumayı bilirim.	2,17	1,582
Bilgi 2	Abdestin nasıl alındığını bilirim.	4,85	,545
Bilgi 3	Namaz kılmayı bilirim.	4,51	,983
Bilgi 4	Kısa surelerin ezberini bilirim.	4,34	1,089

$$X=(\text{Bilgi2}>\text{Bilgi3}>\text{Bilgi4}>\text{Bilgi1}).$$

Tablo46.1: “Kuran okumayı bilirim” maddesine göre dağılım:

Bilgi1: Kuran okumayı bilirim	N	Yüzde
(1) Hiç bilmem	288	58,4
(2) Az bilirim	36	7,3
(3) Orta derecede bilirim	51	10,3
(4) Bilirim	31	6,3
(5) İyi bilirim	87	17,6
Toplam	493	100,0

Dindarlığın bilgi boyutuyla ilgili sorulardan, “Kuran okumayı bilirim” maddesine katılımcıların %17,6’sı (87 kişi) çok iyi bilirim, %6,3’ü (31 kişi) bilirim, %10,3’ü (51 kişi) orta derecede bilirim, %7,3’ü (36 kişi) az bilirim, %58,4’ü (288 kişi) hiç bilmem cevabını vermiştir.

Tablo46.2: “Abdestin nasıl alındığını bilirim” maddesine göre dağılım:

Bilgi2: Abdestin nasıl alındığını bilirim	N	Yüzde
(1) Hiç bilmem	3	,6
(2) Az bilirim	4	,8
(3) Orta derecede bilirim	11	2,2
(4) Bilirim	30	6,1
(5) İyi bilirim	445	90,3
Toplam	493	100,0

“Abdestin nasıl alındığını bilirim” maddesine, katılımcıların % 90,3’ü (445 kişi) çok iyi bilirim, % 6,1’i (330 kişi) bilirim, % 2,2’si (11 kişi) orta derecede bilirim, %0,8’i (4 kişi) az bilirim, %0,6’sı (3 kişi) hiç bilmem cevabını vermiştir.

Tablo46.3: “Namaz kılmayı bilirim” maddesine göre dağılım:

Bilgi3: Namaz kılmayı bilirim	N	Yüzde
(1) Hiç bilmem	12	2,4
(2) Az bilirim	22	4,5
(3) Orta derecede bilirim	38	7,7
(4) Bilirim	52	10,5
(5) İyi bilirim	369	74,8
Toplam	493	100,0

“Namaz kılmayı bilirim” maddesine katılımcıların, %74,8’i (369 kişi) çok iyi bilirim %10,5’i (52 kişi) bilirim, %7,7’si (38 kişi) orta derecede bilirim, %4,5’i (22 kişi) az bilirim, %2,4’ü (12 kişi) hiç bilmem cevabını vermiştir.

Tablo46.4: “Kısa surelerin ezberini bilirim.” maddesine göre dağılım:

Bilgi4: Kısa surelerin ezberini bilirim.	N	Yüzde
(1) Hiç bilmem	14	2,8
(2) Az bilirim	29	5,9
(3) Orta derecede bilirim	65	13,2
(4) Bilirim	51	10,3
(5) İyi bilirim	334	67,7
Toplam	493	100,0

“Kısa sureleri ezbere bilirim” maddesine ise katılımcıların %67,7’si (334 kişi) çok iyi bilirim, %10,3’ü (51 kişi) iyi bilirim, %13,2’si (65 kişi) orta derecede bilirim, %5,9’u (29 kişi) az bilirim, %2,8’i (14 kişi) hiç bilmem cevabını vermiştir.

Tablo47: İlgi boyutu ile ilgili maddelerin ortalaması:

		Ort.	S.s.
İlgi1	Dini bilgileri en iyi şekilde öğrenmek isterim.	4,82	,504
İlgi2	Kendi çocuğuma dini eğitim verilmesini isterim.	4,83	,574
İlgi3	Dini konularla ilgili sorularıma cevap bulmaya çalışırım.	4,70	,705

$X=(İlgi2 > İlgi1 > İlgi3).$

Tablo47.1: “Dini bilgileri en iyi şekilde öğrenmek isterim” maddesine göre dağılım:

Diniİlgi1 Dini bilgileri en iyi şekilde öğrenmek isterim.	N	Yüzde
(1) Hiç istemem	-	,0
(2) Az isterim	4	,8
(3) Orta derecede	14	2,8
(4) İsterim	49	9,9
(5) Çok isterim	426	86,4
Toplam	493	100,0

İlgi boyutundaki maddelerden “Dini bilgileri en iyi şekilde öğrenmek isterim” maddesine katılımcıların %86,4’ü (426 kişi) çok isterim, %9,9’u (49 kişi) isterim, %2,8’i (14 kişi) orta derecede isterim, %0,8 (4 kişi) “az isterim” cevabını vermiştir. “Hiç istemem” cevabını veren olmamıştır. Burada katılımcıların büyük çoğunluğunun dini bilgiler açısından kendilerini geliştirmek istediği dikkat çekmektedir.

Tablo47.2:“Kendi çocuğuma dini eğitim verilmesini isterim” maddesine göre dağılımı:

Diniİlgi2: Kendi çocuğuma dini eğitim verilmesini isterim.	N	Yüzde
(1) Hiç istemem	4	,8
(2) Az isterim	3	,6
(3) Orta derecede	14	2,8
(4) İsterim	29	5,9
(5) Çok isterim	443	89,9
Toplam	493	100,0

“Kendi çocuğuma dini eğitim verilmesini isterim” maddesine katılımcıların, %89,9’u (443 kişi) çok isterim, %5,9’u (29 kişi) isterim, %2,8’i (14 kişi) orta derecede isterim, %0,6’sı (3 kişi) az isterim, %0,8’i (4 kişi) hiç istemem cevabını vermiştir. Buradan hareketle katılımcıların çoğunluğunun kendileri gibi, çocuklarının da dini eğitim almasını istedikleri sonucuna ulaşılabılır.

Tablo47.3:“Dini konularla ilgili sorularıma cevap bulmaya çalışırım.” maddesine göre dağılım:

Dini ilgi3: Dini konularla ilgili sorularıma cevap bulmaya çalışırım.	N	Yüzde
(1) Hiç çalışmam	3	0,6
(2) Çalışmam	11	2,2
(3) Orta(biraz)	20	4,1
(4) Çalışırım	61	12,4
(5) Çok çalışırım	398	80,7
Toplam	493	100,0

“Dini konularla ilgili sorularıma cevap bulmaya çalışırım” maddesine katılımcıların, %80,7’si (398 kişi) çok isterim, %12,4’ü (61 kişi) isterim, %4,1’i (20 kişi) orta derecede isterim, %2,2’si (11 kişi) az isterim, %0,6’sı (3 kişi) hiç istemem cevabını vermiştir.

Tablo48: Tecrübe boyutu ile ilgili maddelerin ortalaması:

	Ort.	S.s.

Tecrübe1	Allah'ı düşünmek beni rahatlatıyor.	4,85	,511
Tecrübe2	Allah'ın varlığını hissedebiliyorum.	4,87	,472
Tecrübe4	Sadece Allah'a güveniyorum.	4,86	,529
Tecrübe5	Dua etmek beni rahatlatıyor.	4,89	,433
Tecrübe7	İbadetlerimi yeterince yerine getiremem beni rahatsız ediyor.	4,25	1,71
Tecrübe8	Bu dünyada yapılanların karşılığının bu dünyada verildiğine inanıyorum.	4,05	1,251

$X=(\text{Tecrübe5} > \text{Tecrübe2} > \text{Tecrübe4} > \text{Tecrübe1} > \text{Tecrübe7} > \text{Tecrübe8})$.

Tablo48.1:“Allah’ı düşünmek beni rahatlatıyor” maddesine göre dağılım:

Tecrube1: Allah’ı düşünmek beni rahatlatıyor.	N	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	-	0
Katılmıyorum	5	1,0
Kararsızım	17	3,4
Katılıyorum	27	5,5
Kesinlikle katılıyorum	444	90,1
Toplam	493	100,0

Tecrübe boyutunda ise, “Allah’ı düşünmek beni rahatlatıyor” maddesine katılımcıların %90,1’i (444 kişi) “tamamen yansıtıyor”, %5,5’i (27 kişi) “yansıtıyor”, %3,4’ü (17 kişi) “kısmen yansıtıyor”, %1’i (5 kişi) ”yansıtıyor” cevabını vermiştir. Allah’ı düşünmenin büyük oranda katılımcılar tarafından onlara rahatlama hissi verdiği ifade edilmiştir.

Tablo48.2:“Allah’ın varlığını hissedebiliyorum” maddesine göre dağılım:

Tecrube2: Allah’ın varlığını hissedebiliyorum.	N	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	3	0,6
Katılmıyorum	0	-
Kararsızım	9	1,8
Katılıyorum	34	6,9
Kesinlikle katılıyorum	447	90,7
Toplam	493	100,0

“Allah’ın varlığını hissedebiliyorum” maddesine katılımcıların %90,7’si (447 kişi) “tamamen yansıtıyor”, %6,9’u (34 kişi) “yansıtıyor”, %1,8’i (9 kişi) “kısmen yansıtıyor”, %0,6’sı (3 kişi) “hiç yansıtıyor” cevabını vermiştir. Buna göre, dinin tecrübe boyutunun kadın dindarlığında önemli bir yeri vardır.

Tablo48.3: “Sadece Allah’a güveniyorum” maddesine göre dağılım:

Tecrube4: Sadece Allah’a güveniyorum	N	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	5	1,0
Katılmıyorum	1	,2
Kararsızım	7	1,4
Katılıyorum	30	6,1
Kesinlikle katılıyorum	450	91,3
Toplam	493	100,0

“Sadece Allah’a güveniyorum” maddesine katılımcıların %91,3’ü (450 kişi) “tamamen yansıtıyor”, %6,1’i (30 kişi) “yansıtıyor”, %1,4’ü (7 kişi) “kısmen

yansıtıyor”, %0,2’si (1 kişi) “yansıtıyor”, %1’i (5 kişi) “hiç yansıtıyor” cevabını vermiştir.

Tablo48.4:“Dua etmek beni rahatlatıyor” maddesine göre dağılım:

Tecrube5: Dua etmek beni rahatlatıyor	N	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	1	,2
Katılmıyorum	2	,4
Kararsızım	10	2,0
Katılıyorum	24	4,9
Kesinlikle katılıyorum	456	92,5
Toplam	493	100,0

“Dua etmek beni rahatlatıyor” maddesine katılımcıların %92,5’i (456 kişi) “tamamen yansıtıyor”, %4,9’u (24 kişi) “yansıtıyor”, %2’si (10 kişi) “kısmen yansıtıyor”, %0,4’ü (2 kişi) “az yansıtıyor”, %0,2’si (1 kişi) “hiç yansıtıyor” cevabını vermiştir.

Tablo48.5:“İbadetlerimi yeterince yerine getiremem beni rahatsız ediyor” maddesine göre dağılım:

Tecrube7: İbadetlerimi yeterince yerine getiremem beni rahatsız ediyor.	N	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	25	5,1
Katılmıyorum	29	5,9
Kararsızım	54	11,0

Katılıyorum	75	15,2
Kesinlikle katılıyorum	310	62,9
Toplam	493	100,0

“İbadetlerimi yeterince yerine getirememem beni rahatsız ediyor” maddesine katılımcıların %62,9’u (310 kişi) “tamamen yansıtıyor”, %15,2’si (75 kişi) “yansıtıyor”, %11’i (54 kişi) “kısmen yansıtıyor”, %5,9’u (29 kişi) “yansıtıyor”, %5,1’i (25 kişi) “hiç yansıtıyor” cevabını vermiştir.

Tablo48.6:“Bu dünyada yapılanların karşılığının bu dünyada verildiğine inanıyorum” maddesine göre dağılım:

Tecrube8: Bu dünyada yapılanların karşılığının bu dünyada verildiğine inanıyorum	N	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	28	5,7
Katılmıyorum	43	8,7
Kararsızım	75	15,2
Katılıyorum	75	15,2
Kesinlikle katılıyorum	272	55,2
Toplam	493	100,0

“Bu dünyada yapılanların karşılığının bu dünyada verildiğine inanıyorum” maddesine katılımcıların %55,2’si (271 kişi) “tamamen yansıtıyor”, %15,2’si (75 kişi) “yansıtıyor”, %15,2’si (75 kişi) “kısmen yansıtıyor”, %8,7’si (43 kişi)

“yansıtıyor”, %5,7’si (28 kişi) “hiç yansıtıyor” cevabını vermiştir. Kadınlarda Tanrının adalet sıfatı daha belirgin iken cezaevine giren kadınlarda bu oranın düşük olduğu dikkat çekmektedir.

Tablo49: Etki boyutu ile ilgili maddelerin ortalaması:

		Ort.	S.s.
Etki1	Faizin haram olduğuna inanırım.	4,31	1,116
Etki2	Alkol ve uyuşturucu madde kullanımının günah olduğunu düşünürüm.	4,55	,846
Etki3	Evlilik dışı ilişkinin günah olduğunu düşünürüm.	4,52	,930
Etki4	Dini inançları olan insanlarla arkadaş olurum.	3,37	1,409
Etki5	Evlendiğim/evleneceğim kişinin dini inançları olmasını isterim.	4,40	,897
Etki6	Dinin yasakladığı şeylerden kaçınırım.	4,19	,972
Etki7	Bir işi yaparken, o işin dine uygun olup olmadığına dikkat ederim.	4,03	1,04

X=(Etki2> Etki3> Etki5> Etki4> Etki1> Etki6> Etki7).

Tablo49.1: “Faizin haram olduğuna inanırım” maddesine göre dağılım:

Etki1: Faizin haram olduğuna inanırım.	N	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	24	4,9
Katılmıyorum	23	4,7
Kararsızım	41	8,3
Katılıyorum	94	19,1
Kesinlikle katılıyorum	311	63,1

Toplam	493	100,0
--------	-----	-------

Dindarlığın etki boyutunda, “Faizin haram olduğuna inanırım” maddesine katılımcıların %63,1’i (311 kişi) kesinlikle katılıyorum, %19,1’i (94 kişi) katılıyorum, %8,3’ü (41 kişi) kararsızım, %4,7’si (23 kişi) katılmıyorum, %4,9’u (24 kişi) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir.

Tablo49.2: “Alkol ve uyuşturucu madde kullanımının günah olduğunu düşünürüm” maddesine göre dağılım:

Etki2: Alkol ve uyuşturucu madde kullanımının günah olduğunu düşünürüm.	N	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	8	1,6
Katılmıyorum	15	3,0
Kararsızım	22	4,5
Katılıyorum	100	20,3
Kesinlikle katılıyorum	348	70,6
Toplam	493	100,0

“Alkol ve uyuşturucu madde kullanımı günahtır” maddesine katılımcıların %70,6’sı (348 kişi) kesinlikle katılıyorum, %20,3’ü (100 kişi) katılıyorum, %4,5’i (22 kişi) kararsızım, %3,0’ü (15 kişi) katılmıyorum, %1,6’sı (8 kişi) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir.

Tablo49.3: “Evlilik dışı ilişkinin günah olduğunu düşünürüm” maddesine göre dağılım:

Etki3: Evlilik dışı ilişkinin günah olduğunu düşünürüm.	N	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	11	2,2
Katılmıyorum	21	4,3
Kararsızım	22	4,5
Katılıyorum	88	17,8
Kesinlikle katılıyorum	351	71,2
Toplam	493	100,0

“Evlilik dışı ilişkinin günah olduğunu düşünürüm” maddesine katılımcıların %71,2’si (351 kişi) kesinlikle katılıyorum, %17,8’i (88 kişi) katılıyorum, %4,5’i (22 kişi) kararsızım, %4,3’ü (21 kişi) katılmıyorum, %2,2’si (11 kişi) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir.

Tablo49.4: “Dini inançları olan insanlarla arkadaş olurum” maddesine göre dağılım:

Etki4: Dini inançları olan insanlarla arkadaş olurum.	N	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	42	8,5
Katılmıyorum	146	29,6
Kararsızım	52	10,5
Katılıyorum	94	19,1
Kesinlikle katılıyorum	159	32,3
Toplam	493	100,0

“Dini inançları olan insanlarla arkadaş olurum” maddesini, katılımcıların %32,3’ü (159 kişi) kesinlikle katılıyorum, %19,1’i (94 kişi) katılıyorum, %10,5’i (52 kişi) kararsızım, %29,6’sı (146 kişi) katılmıyorum, %8,5’i (42 kişi) kesinlikle katılmıyorum olarak yanıtlamıştır.

Tablo49.5: “Evlendiğim/evleneceğim kişinin dini inançları olmasını isterim” maddesine göre dağılım:

Etki5: Evlendiğim/evleneceğim kişinin dini inançları olmasını isterim.	N	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	9	1,8
Katılmıyorum	21	4,3
Kararsızım	22	4,5
Katılıyorum	155	31,4
Kesinlikle katılıyorum	286	58,0
Toplam	493	100,0

“Evlendiğim/evleneceğim kişinin dini inançları olmasını isterim” maddesine katılımcıların %58’i (286 kişi) ‘kesinlikle katılıyorum’, %31,4’ü (155 kişi) ‘katılıyorum’, %4,5’i (22 kişi) ‘kararsızım’, %4,3’ü (21 kişi) ‘katılmıyorum’, %1,8’i (9 kişi) ‘kesinlikle katılmıyorum’ cevabını vermiştir. Bu sonuçlar katılımcıların arkadaşlıklarından ziyade evlendikleri kişinin inançlarına daha çok önem verdiğini göstermektedir.

Tablo49.6: “Dinin yasakladığı şeylerden kaçınırım” maddesine göre dağılım:

Etki6: Dinin yasakladığı şeylerden kaçınırım.	N	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	9	1,8
Katılmıyorum	27	5,5
Kararsızım	59	12,0
Katılıyorum	163	33,1
Kesinlikle katılıyorum	235	47,7
Toplam	493	100,0

“Dinin yasakladığı şeylerden kaçınırım” maddesine katılımcıların %47,7’si (235 kişi) kesinlikle katılıyorum, %33,1’i (163 kişi) katılıyorum, %12’i (59 kişi) kararsızım, %5,5’i (27 kişi) katılmıyorum, %1,8’i (9 kişi) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir.

Tablo49.7: “Bir işi yaparken, o işin dine uygun olup olmadığına dikkat ederim” maddesine göre dağılım:

Etki7: Bir işi yaparken, o işin dine uygun olup olmadığına dikkat ederim.	N	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	9	1,8
Katılmıyorum	45	9,1
Kararsızım	70	14,2
Katılıyorum	167	33,9
Kesinlikle katılıyorum	202	41,0
Toplam	493	100,

“Bir işi yaparken, o işin dine uygun olup olmadığına dikkat ederim” maddesine katılımcıların %41’i (202 kişi) ‘kesinlikle katılıyorum’, %33,9’u (167 kişi) ‘katılıyorum’, %14,2’si (70 kişi) ‘kararsızım’, %9,1’i (45 kişi) ‘katılmıyorum’, %1,8’i (9 kişi) ‘kesinlikle katılmıyorum’ cevabını vermiştir. Bu sonuçlar dinin sosyal etki boyutunun da kadınlar üzerinde güçlü olduğunu göstermektedir.

4. Suç Türleri ile Dindarlık ve Meşrulaştırma Türleri Arasındaki İlişki

Tablo50: Suç türleri ile kendi dindarlıklarını tanımlamaları arasındaki ilişkiye göre dağılım:

	Ne kadar dindarsınız					Toplam	
	Hiç	Çok az	Orta	Dindar	Çok		
Adam öldürme	0 0,0%	6 4,8%	31 24,6%	33 26,2%	56 44,4%	126 100,0%	X=26,241 , SD=32, p=,753
Yaralama, darp, Öldürmeye teşebbüs	0 0,0%	1 4,0%	5 20,0%	10 40,0%	9 36,0%	25 100,0%	
Yağma	1 2,9%	1 2,9%	8 22,9%	11 31,4%	14 40,0%	35 100,0%	
Uyuşturucu satıcısı	3 3,4%	8 9,0%	16 18,0%	30 33,7%	32 36,0%	89 100,0%	
Hırsızlık	3 2,5%	4 3,4%	27 22,7%	41 34,5%	44 37,0%	119 100,0%	
Dolandırıcılık vs.	0 0,0%	2 7,1%	7 25,0%	7 25,0%	12 42,9%	28 100,0%	
Fuhuş	1 2,5%	2 5,0%	12 30,0%	18 45,0%	7 17,5%	40 100,0%	
Bilişim	0 0,0%	0 0,0%	3 23,1%	6 46,2%	4 30,8%	13 100,0%	
Diğer	1 5,6%	0 0,0%	4 22,2%	6 33,3%	7 38,9%	18 100,0%	
Total	9 1,8%	24 4,9%	113 22,9%	162 32,9%	185 37,5%	493 100,0%	

Tablo 50 de görülebileceği gibi, katılımcıların kendilerini dindar tanımlamalarının karışıkları Suç türüyle ilişkili olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan ki-kare (chi-square) testi sonucunda değişkenler arasındaki bağımlılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. ($X=26,241$, $SD=32$, $p=,753$).

Tablo51: Karşılan suç türü ile Suçun sorumluluğu arasındaki ilişki:

	Suçun sorumluluğu									Toplam	Chi-Square
	Bilinçli	Buna- lım	Alkol ve uyuştu- rucu	Çevre	Eş zoru	Çevre ve alkol	Tahrik	İftira	Bilme- yerek		
Adam öldürme	9 7,1%	50 39,7%	13 10,3%	27 21,4%	3 2,4%	3 2,4%	6 4,8%	5 4,0%	10 7,9%	126 100,0%	X=183,4 74, sd:64, p=,000, p<05
Yaralama, darp, vd.	2 8,0%	10 40,0%	3 12,0%	4 16,0%	0 0,0%	0 0,0%	2 8,0%	2 8,0%	2 8,0%	25 100,0%	
Yağma	0 0,0%	5 14,3%	5 14,3%	15 42,9%	4 11,4%	2 5,7%	1 2,9%	0 0,0%	3 8,6%	35 100,0%	
Uyuşturucu	2 2,2%	8 9,0%	29 32,6%	24 27,0%	7 7,9%	0 0,0%	2 2,2%	5 5,6%	12 13,5%	89 100,0%	
Hırsızlık	8 6,7%	25 21,0%	14 11,8%	52 43,7%	3 2,5%	1 0,8%	3 2,5%	3 2,5%	10 8,4%	119 100,0%	
Dolandırıcılık vb.	5 17,9%	4 14,3%	0 0,0%	5 17,9%	2 7,1%	0 0,0%	0 0,0%	10 35,7%	2 7,1%	28 100,0%	
Fuhuş	5 12,5%	6 15,0%	1 2,5%	12 30,0%	0 0,0%	1 2,5%	2 5,0%	5 12,5%	8 20,0%	40 100,0%	
Bilişim	1 7,7%	1 7,7%	1 7,7%	5 38,5%	1 7,7%	0 0,0%	2 15,4%	2 15,4%	0 0,0%	13 100,0%	
Diğer	2 11,1%	2 11,1%	0 0,0%	4 22,2%	2 11,1%	1 5,6%	1 5,6%	4 22,2%	2 11,1%	18 100,0%	
Total	34 6,9%	111 22,5%	66 13,4%	148 30,0%	22 4,5%	8 1,6%	19 3,9%	36 7,3%	49 9,9%	493 100,0%	

Tablo 51'deki Ki-kare analizinin sonuçlarına bakıldığında, suç türleri ile suçun sorumluluğu arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p < .05$). Tablo incelendiğinde, adam öldürme ve yaralama suç türlerinde, suçun sorumluluğu daha çok (yaklaşık %40) bunalım ile açıklanmakta bunu çevre (%21,4) etkisi takip etmektedir. Yağma suçuna karışmış olanlar ise, suça (%42,9) çevre nedeniyle karıştıklarını belirtmişlerdir. Uyuşturucu suçunda ise, alkol ve uyuşturucu kullanımı ile çevre ile suça karıştıklarını belirtmişlerdir. Hırsızlık suçunda ise ilk sırada (%43,7) çevre, (%21) bunalım gelmektedir. Dolandırıcılık suç türünde ise, ilk sırada suçu kendilerinin gerçekleştirmediği iftira(%35,7) olduğu, ardından da çevre nedeniyle gerçekleştirdiklerini ifade edenler gelmektedir. Fuhuşta ise ilk sırada çevre ardından bilmeyerek bu suça karıştıklarını ifade edenler gelmektedir.

Özetle suçun sorumluluğuna ilişkin açıklamalar, suç türlerine göre değişmektedir. Adam öldürme ve yaralamada bunalım ön plana çıkarken yağma ve hırsızlıkta çevre ile suçun sorumluluğu reddetmişlerdir. Uyuşturucu da sorumluluk alkol ve uyuşturucu kullanımı ile dolandırıcılıkta ise bu suçun kendilerine iftira olması nedeniyle suçun sorumluluğunu reddetmektedirler.

Tablo52: Karışılan suç türü ile suçun değerlere aykırılığı arasındaki ilişki:

	Aykırı değildir	Aykırıdır	Ortada Suç yok	Hem aykırı hem değil	Toplam	
adam öldürme	20 15,9%	99 78,6%	3 2,4%	4 3,2%	126 100,0%	X=43,18 8, sd=24, p=,009, p>,05
yaralama, darp, vd.	4 16,0%	21 84,0%	0 0,0%	0 0,0%	25 100,0%	
yağma	2 5,7%	31 88,6%	2 5,7%	0 0,0%	35 100,0%	
uyuşturucu	12 13,5%	76 85,4%	1 1,1%	0 0,0%	89 100,0%	
hırsızlık	10 8,4%	108 90,8%	1 0,8%	0 0,0%	119 100,0%	
dolandırıcılık, vd.	6 21,4%	20 71,4%	2 7,1%	0 0,0%	28 100,0%	
fuhuş	7 17,5%	32 80,0%	1 2,5%	0 0,0%	40 100,0%	
bilişim	0 0,0%	11 84,6%	2 15,4%	0 0,0%	13 100,0%	
diğer	5 27,8%	11 61,1%	2 11,1%	0 0,0%	18 100,0%	
Total	66 13,4%	409 83,0%	14 2,8%	4 0,8%	4 0,8%	

Tablo 52'deki Ki-kare analizinin sonuçlarına bakıldığında, suç türleri ile suçun değerlerine aykırı olup olmaması arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p<.05$). Tablo incelendiğinde, değerlere aykırı olmadığını (%27,8) söyleyenlerin önemli bir kısmı diğer suç türlerinden hüküm giymiş olanlar iken, bunu dolandırıcılık ve fuhuş takip etmektedir.

Tablo53: Karışılan suç türü ile çevrenin etkisi arasındaki ilişki:

	Yasadığınız çevrenin etkisi			Toplam	
	Evet	Hayır	Kısmen		
adam öldürme	41 32,5%	71 56,3%	14 11,1%	126 100,0%	X=76,509, sd=16, p=,000, p<,05
Yaralama, darp, vd.	14 56,0%	9 36,0%	2 8,0%	25 100,0%	
yağma	18 51,4%	10 28,6%	7 20,0%	35 100,0%	
uyuşturucu satıcısı	59 66,3%	20 22,5%	10 11,2%	89 100,0%	
hırsızlık	80 67,2%	27 22,7%	12 10,1%	119 100,0%	
Dolandırıcılık vd.	7 25,0%	20 71,4%	1 3,6%	28 100,0%	
fuhuş	14 35,0%	21 52,5%	5 12,5%	40 100,0%	
bilişim	3 23,1%	10 76,9%	0 0,0%	13 100,0%	
diğer	5 27,8%	12 66,7%	1 5,6%	18 100,0%	
Total	241 48,9%	200 40,6%	52 10,5%	493 100,0%	

Tablo 53'deki Ki-kare analizinin sonuçlarına bakıldığında, suç türleri ile suçta karışmada çevrenin rolü arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (p<.05). Suç türleri arasında çevrenin etkisinin ile suçta karıştığını belirtenler arasında birinci sırada (%67,2) ile hırsızlık gelmektedir. Hırsızlığı ise uyuşturucu suçları (%66,3) ve yaralama vd. (%56) takip etmektedir. Suçta karışmada çevrenin etkisinin olmadığını belirtenler arasında ise ilk sırada bilişim suçu(%76,9) gelmektedir. Ardından 'diğer' altında toplanan suç türleri (%66,7) ve adam öldürme (%56,3) gelmektedir.

Tablo54: Karşılan suç türü ile çevrenin etkisi arasındaki ilişki:

Suçunuz * ortaya çıkan zarar							
	Ortada zarar yok	Zarar bana oldu	İki taraf da zarar gördü	Karşı taraf zarar gördü	Karşı tarafın ailesi	Ben ve ailem	Toplam
Adam öldürme	1 0,8%	28 22,2%	82 65,1%	2 1,6%	1 0,8%	3 2,4%	126 100,0%
Yaralama, darp vd.	1 4,0%	12 48,0%	10 40,0%	0 0,0%	0 0,0%	1 4,0%	25 100,0%
Yağma	1 2,9%	17 48,6%	14 40,0%	1 2,9%	0 0,0%	0 0,0%	35 100,0%
Uyuşturucu	1 1,1%	67 75,3%	15 16,9%	0 0,0%	0 0,0%	0 0,0%	89 100,0%
Hırsızlık	5 4,2%	66 55,5%	45 37,8%	3 2,5%	0 0,0%	0 0,0%	119 100,0%
Dolandırıcılık vd.	2 7,1%	17 60,7%	9 32,1%	0 0,0%	0 0,0%	0 0,0%	28 100,0%
Fuhuş	2 5,0%	32 80,0%	3 7,5%	1 2,5%	0 0,0%	0 0,0%	40 100,0%
Bilişim	0 0,0%	8 61,5%	4 30,8%	0 0,0%	0 0,0%	0 0,0%	13 100,0%
Diğer	1 5,6%	14 77,8%	1 5,6%	1 5,6%	0 0,0%	0 0,0%	18 100,0%
Toplam	14 2,8%	261 52,9%	183 37,1%	8 1,6%	1 0,2%	4 0,8%	493 100,0%

X=125,6
31,sd=4
8,
p=,000,
p<,05

Tablo 54'deki Ki-kare analizinin sonuçlarına bakıldığında, suç türleri ile ortaya çıkan zararı değerlendirme arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p<.05$). Zarar sadece bana oldu cevabını verenler çoğunlukta olmakla beraber, suç türlerine göre sırasıyla fuhuş (%80), diğer suç türleri(%77,8) uyuşturucu(%75,3), bilişim (%61,5), dolandırıcılık(%60,7) gelmektedir. İki tarafta zarar gördü cevabını verenler içinde ise

ilk sırayı(%65,1) adam öldürme ardından ise %40 ile yaralama ve yağma suç türlerine karışanlar gelmektedir. Bunu (%37,8) ile hırsızlık takip etmektedir.

Tablo55: Karışılan suç türü ile mağdurun rolü arasındaki ilişki:

	Mağdurun rolü					Toplam	
	Hak etti	hak etmedi	mağdur yok	hem etti hem etmedi	mağdur benim		
Adam öldürme	46 36,5%	44 34,9%	8 6,3%	18 14,3%	10 7,9%	126 100,%	X=261,88 2, SD=32, P=,000, p<,05
Yaralama, darp, vd.	11 44,0%	4 16,0%	7 28,0%	3 12,0%	0 0,0%	25 100,%	
Yağma	12 34,3%	11 31,4%	7 20,0%	4 11,4%	1 2,9%	35 100,%	
Uyuşturucu satıcısı	4 4,5%	3 3,4%	74 83,1%	0 0,0%	8 9,0%	89 100,%	
Hırsızlık	10 8,4%	72 60,5%	30 25,2%	1 0,8%	6 5,0%	119 100,%	
Dolandırcılık,	3 10,7%	7 25,0%	14 50,0%	1 3,6%	3 10,7%	28 100,%	
Fuhuş	6 15,0%	4 10,0%	25 62,5%	0 0,0%	5 12,5%	40 100,%	
Bilişim	1 7,7%	5 38,5%	5 38,5%	0 0,0%	2 15,4%	13 100,%	
Diğer	3 16,7%	4 22,2%	11 61,1%	0 0,0%	0 0,0%	18 100,%	
Total	96 19,5%	154 31,2%	181 36,7%	27 5,5%	35 7,1%	493 100,%	

Tablo 55'daki Ki-kare analizinin sonuçlarına bakıldığında, suç türleri ile mağdurun rolünü değerlendirme arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (p<.05).

Karışılan suç ile mağdurun rolü arasındaki ilişkiye bakıldığında mağdurun bunu hak

ettiğini belirtenlerde suç türü %44 ile yaralama ardından ise %36,5 ile de adam öldürme gelmektedir. Bu suç türlerini ise, %34,3 ile yağma suçu takip etmektedir. Hak etmediğini söyleyenler ise genellikle mağdur ile tanışıklığı olmayan hırsızlık (%60,5) suç türünden hüküm giymiş olanlar gelmektedir. Ardından ise, %38,5 ile bilişim suç türü gelmektedir.

Tablo56: Karşılan suç türü ile mağdurun rolü arasındaki ilişki:

Suçunuz * inancı rahatsız eden								
	0	hiç	değil	kısmen	oluyor	kesinlikle		
Adam öldürme	2 1,6%	28 22,2%	10 7,9%	22 17,5%	20 15,9%	44 34,9%	126 100,0%	X= 80,811, sd=40, p=000, p>0,05
Yaralama, darp vd.	0 0,0%	6 24,0%	4 16,0%	4 16,0%	5 20,0%	6 24,0%	25 100,0%	
Yağma	1 2,9%	9 25,7%	2 5,7%	4 11,4%	3 8,6%	16 45,7%	35 100,0%	
Uyuşturucu satıcısı	0 0,0%	13 14,6%	9 10,1%	11 12,4%	18 20,2%	38 42,7%	89 100,0%	
Hırsızlık	0 0,0%	8 6,7%	11 9,2%	16 13,4%	19 16,0%	65 54,6%	119 100,0%	
Dolandırıcılık, vd.	0 0,0%	8 28,6%	4 14,3%	6 21,4%	3 10,7%	7 25,0%	28 100,0%	
Fuhuş	0 0,0%	9 22,5%	7 17,5%	1 2,5%	5 12,5%	18 45,0%	40 100,0%	
Bilişim	0 0,0%	3 23,1%	4 30,8%	0 0,0%	1 7,7%	5 38,5%	13 100,0%	
Diğer	0 0,0%	12 66,7%	2 11,1%	2 11,1%	0 0,0%	2 11,1%	18 100,0%	
Total	3 0,6%	96 19,5%	53 10,8%	66 13,4%	74 15,0%	74 15,0%	201 40,8%	

Tablo 56'daki Ki-kare analizinin sonuçlarına bakıldığında, suç türleri ile karışılan suç yüzünden inancın rahatsız olması arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p<.05$). İnancı gereği rahatsız olduğunu söyleyenler arasında ilk sırayı %70,6 ile hırsızlık suçundan hüküm giyenler almaktadır. Ardından ise %62,9 ile uyuşturucu %50,8 ile de adam öldürme suç türü gelmektedir. Vicdanen en az rahatsız olan suç türünde ise %77,8 ile diğer suç türleri altında sınıflandırılan suçlar ardından %53,9 ile bilişim ve de %42,9 ile de dolandırıcılık suç türü gelmektedir.

5. Katılımcıların Nötrleştirme Tekniklerine Göre Özellikleri

Nötrleştirme teknikleri, suça bir şekilde karışmış olan birey tarafından suç eylemini gerek kendi içinde gerekse çevresindeki diğerlerine karşı haklılaştırmak için kullandığı birtakım açıklama ve ifade biçimleridir. Burada temel nokta, bireyin, yanlış olduğunu kabul ettiği bir eylemi gerçekleştirmiş olmasıdır. Karıştığı eylemin suç olduğunu kabul edip, bu davranışı doğru bulmayan birey, hem vicdanını susturmada hem de toplum tarafından gelebilecek tepkilere karşı koyabilmek için suç eylemini açıklamada bir takım savunma mekanizmaları kullanır.

Kendini dindar olarak tanımlayan mahkûmların dindar olmalarına rağmen inançlarına ters olduğunu belirttikleri eylemlerini nasıl açıkladıkları ele alınır. Bunun için Matza ve Sykes'in (1957) beş temel nötrleştirme teknikleri olan, 'suçun sorumluluğunun reddi', 'zararın reddi', 'mağdurun reddi', 'suçlayanları suçlama', 'değerlere bağlılık' ile Cromwell ve Thurman (2003) tarafından eklenen 'karşılaştırmalı mazeret' ile 'erteleme' tekniklerinden de faydalanılarak sınıflandırmaya gidilmiş ve benzer kalıplar ilgili başlık altında toplanmıştır.

a. Mağdurun Rolüne Dair

Suçta karışan birey, sapkın eyleminin sorumluluğunu ve zararın varlığını kabul etse dahi, bunun yanlış bir durum içinde gerçekleşmediğini savunur. Burada mağdurun rolüyle kişinin kendi ahlaki öfkesi devreye girmekte ve gerçekleştirdiği eylemin gerçek bir zarar değil tam tersine haklı bir misilleme olduğu iddia edilmektedir. Buna göre, aslında mağdur yanlış yapan kişidir ve suçlu da bu davranışa karşılık veren, intikam alan durumundadır. Suç mağdurunun, fiziksel ve psikolojik şiddet uygulaması, karşı tarafın değerlerine aykırı davranışta bulunması, onu tehdit etmesi, dolandırması vs. onun bu suçu hak etmesine neden olmaktadır. Bu bir nevi günahkârın cezalandırılmasıdır. Dolu (2010)'ya göre, bu tip nötrleştirme, suçlunun mağdura verdiği derstir. Buna göre, mağdur, mağdur olmayı hak etmiştir. Orwell'e göre, toplumun çoğunluğu tarafından hayran olunan suçlu tipi de muhtemelen bu rolün bir parçasıdır. Bu, Robin Hood gibi hukuk dışı adalet arayan popüler imgenin yansımasıdır ve aynı şekilde suçlu da eylemini benzer bir rolün parçası olarak görebilmektedir. Bazı suç tiplerinde mağdurun reddi, mağdurun kimliğinin tanınmaması şeklinde suçta karışanın gerçekleştirdiği eyleminde mağdurun varlığını reddetmesine imkân tanır (Sykes ve Matza, 1957: 668). Dolu'nun (2010) belirttiği üzere, fiziksel olarak varlığı bilinmeyen, belirsiz bir soyutlama da (genellikle mala karşı işlenen suç eylemlerinde) kurbanın varlığı bilincini zayıflatır. Mağdurla ilgili farkındalığın azalması da, eylemin gerçekleştirilmesinde önemli rol oynamaktadır (Dolu,2010: 237).

Tablo 52: Araştırma grubunun “Karıştığınız suçta ortaya çıkan mağdura(mağdurun rolüne dair) ne düşünüyorsunuz? sorusuna cevabı:

	Frekans	Yüzde
Hak etti	96	19,5
Hak etmedi	154	31,2
Mağdur yok	181	36,7
Hem hak etti, hem etmedi	27	5,5
Mağdur benim	35	7,1
Toplam	493	100,0

Araştırma grubunun % 36,7’si, karıştıkları suçun bir mağduru olmadığını belirtirken, % 31,2’si karşı taraf bunu “hak etmedi” cevabını, % 19,5’i “hak etti” cevabını, % 5,5’i “Hem hak etti hem hak etmedi” cevabını vermiştir. Mağdur benim cevabını verenler ise % 7,1’dir. Katılımcılarda, mağdurun rolüne ilişkin değerlendirmelerin karıştıkları suç türüyle yakından ilişkili olduğu görülmüştür. Cana karşı suçlarda daha çok mağdurun bunu hak ettiği belirtilirken, mala karşı suçlarda mağdurun bunu hak etmediği veya ortada mağdur olmadığı ifade edilmiştir.

Mağdurun rolü, cana karşı suçlarda en sık başvurulan nötrleştirme tekniğidir. Genel eğilim, zarar verdikleri kişinin bu zararı hak ettiği yönündedir. Cana karşı suçlar içerisinde adam öldürme ve yaralama suçundan hüküm giyenlerin dindarlıkları, diğer suç türlerine göre daha yüksektir. Dindarlıkları ve din anlayışları içerisinde karıştıkları suçu ise, mağdurun rolü ile açıklamaktadırlar. Sahip olduğu değerleri

içerisinde karışılan suç mağdurun rolü ile açıklayanlarda ise aşağıdaki sınıflandırmalar yapılabilir.

1. Mağdurun rolüyle ilgili açıklamalarda, mağdurun uyguladığı fiziksel ve psikolojik şiddet onun bu suçu hak etmesi olarak değerlendirilmektedir. Uygulanan şiddet türü ise bazen suç işleyen kişiye bazen de onun yakınına karşı yapılmıştır.

Karışılan suçta mağdurun bunu hak ettiğini belirtenlere bakıldığında suçun daha çok aile içinde işlenmiş olup, mağdur ile akraba olduğu görülmektedir. Özellikle kocalarını öldürmekten hüküm giyen kadınlarda mağdurun bunu hak etme nedeni, evlilik içinde koca tarafından uygulanan fiziksel ve psikolojik şiddettir. Kocasını öldürmekten cezaevinde bulunan hükümlü karıştığı suçta asıl sorumlunun eşi olduğunu belirterek, tüm bu olaylara neden olduğu için mağduru suçlamaktadır.

“İlk gözümü onda açtım. Dövüyodu ama seviyodum. Daha önce sığınma evinde de kaldım iki defa. 19 darp raporum vardı... Sonra sığınma evinden arayıp, beni ve çocuğumu görmek istediğini, barışmak istediğini söyleyip kandırdı, eve çağırdı. Sonrasında beni evde dövüp sokağa attı, çocuğumu da elimden aldı, sokakta kaldım... 4 ay çocuğumu göremedim... Bana hep sen ne kadar gurursuz bir insansın diyodu... Açıkça söyledi bana, ben seni istemiyodum, ailemin zoruyla evlendim, babamın zoruyla evlendim diye. En son, sen git babam sana nikâh kıysın bile dedi.

Yaşa yaşa da nereye kadar. Hep sabrediyodum, dayak yiyodum ama sabrediyodum o da biliyodu tabi sahip çıkanım olmadığını, sahipsizdim. Okumam yazmam yoktu, ailem yoktu. Muhtaçtım... Oğluma sarılıp ağladım hep. Bu kadar sorun yaşayan ben neyin bedelini yaşıyorum. 3 ay nişanlıydım, kimle nişanlandığımı dahi bilmiyodum. Yalan söylemedim kimseye, kocamı aldatmadım, ailem kime verdiyse onla

evlendim. Gece evden attığında, sokakta başıma bişey gelecek diye çöp konteynirinin arkasında saklanırdım. Evime yakın olan çöp konteynirinin yanına saklanırdım ki evimi görebileyim...” (M1, Ağustos 2014)

Cinayet ve yaralama suçuna karışmış olan kadınlarda bu suç genellikle aile içinde meydana gelmiş olmakla birlikte akraba olmadıkları şahıslara karşı da gerçekleştirilebilmektedir.

“*... Bu yüzden daha da kinlendiler. 20-25 tane dosyamız vardı bu yüzden. Hep perişan ettiler, huzur vermediler bize. En son anne kız, benim 16 yaşındaki kızımı döverken görünce evdeki silahı alıp çıktım. Sonum bura oldu...” (M2, Eylül 2014)*

M2, karıştığı suça mağdurun neden olduğunu ifade ederken, bu süreçte, asıl mağdurun da kendisi olduğunu belirtmiştir.

“*Kocam cezamı alana kadar geldi, gitti. Cezam kesinleşince yuvam da yıkıldı... Boşanınca önce çocuklar var diye kız vermemişler buna. Sonra çocukları yuvaya verdi. Evi sattı. O ev parasıyla da gitti doğudan kız aldı, köye yerleşti.” (M2, Eylül 2014)*

Kayınvalidesi öldürmekten cezaevinde bulunan **M3**, karıştığı suçta karşı tarafın ona yaşattıklarına özellikle kaynanasının uyguladığı psikolojik şiddete ve baskıya vurgu yapmıştır. Bu doğrultuda birikmiş öfkesiyle anlık olarak bu suçu gerçekleştirdiğini belirtmiştir.

“*Kayınvalideme 15 yıl boyunca baktım, gözetledim. Çocuğum olmuyo diye beni sürekli aşağılaması, hakaret etmesi. Eşim de annesi ile benim aramda kalıyordu. Olay günü de tamamen benim peşimdeydi. Diğer günler hep sözlüydü ama o gün saçımдан tutup sürüklemeler falan. Hani planladığım bişey değildi... Diğer oğulları bakmıyordu, biraz da o yüzden bunalımdaydı. Biz bakıyoduk. Çalıştığım halde yine de ben yemek yapıyodum, işten yorgun argın geldiğim halde yemeği yapıp dolaba koyuyodum. Beni oğluna da şikâyet ediyodu. Kızları bile bakmıyordu. Benim çocuğum olmuyo diye, diğer çocuklarının istememesi, hastalıklarının olması...” (M3, Eylül 2014)*

M4, karıştığı suçu (yaralama) inancı içinde nasıl değerlendirdiğini açıklarken, mağdurun bu suçtaki rolüne dikkat çekmiştir. Mağdurun annesi olması nedeniyle her ne kadar bunu hak edip etmediğinden emin olmadığını ifade etse de, ona göre suça neden olan annesidir.

“Babam taciz ediyodu. Anneme söyledim, inanmadı. Sen yapıyosun, kıskırtıyosun dedi. Beni öz kızını kıskanıyodu. Sürekli kavga ediyodu.” (M4, Eylül 2014)

Karışılan suçu mağdurun hak etmesi olarak açıklayanlarda bu daha çok aile içinde kocaya karşı olmakla birlikte, bazen anne ve babaya karşı da olabilmektedir.

Akrabasını öldürmekten hüküm giymiş olan **M6** da mağdurun bunu hak ettiğini ve yaptıklarıyla onu bu suçu işlemeye mecbur bıraktığını ifade etmiştir.

“27 yaşındaydım. Tecavüze uğradım, ailemden çekindiğim için hiç kimseye bişey söyleyemedim. Acayip şekilde rahatsız ediyodu beni... Akrabamız olduğu için de evimize rahat gelip gidiyordu. Tekrar tecavüz. Bu sefer de hamile kaldım. Öldürdüm... O adam değil ama ailesi zarar gördü. Tabi en büyük zararı da ben gördüm. O beni parasal yönden de kullandı. Kredi çektirdi zorla bana. Birikimlerimi takılarımı falan istedi. Vermezsen şöyle yaparım, böyle yaparım. Ben de her tehdidinde veriyodum... En son krediye yardım etmediğim için, bundan dolayı da tecavüz etti. Çocuğu istemedim, aldırđım. Bundan sonra da işte öldürdükten sonra da teslim oldum...”(M6, Aralık 2014)

Kocasını öldürmekten hüküm giyen **M7** de karıştığı suçu değerlerine aykırı olarak tanımlamaktadır. Mağdurun rolünü ise “yaptıklarından dolayı hem hak ettiği hem de insan olarak hak etmediği” şeklinde yaçıklamamaktadır. Ona göre bu suç, mağdurun rolüyle bir anda gerçekleşmiştir.

“Eşim beni aldattı. Bir anlık öfkeyle, sinirle mantıklı düşünemeyebilirsin. Normalde olmuyosa olmaz boşanıp gidersin. Ona kadın, bana erkek mi yok dersin. Aldatma, aşığılanma, onların zevki için para bulma. Hamileydim çocuğumu da aldırınca, birikmişliklerle böyle oldu... Her seferinde para bulmaya çalışıyodum. Dayak yiyip geliyodu,

ben tefeciden sanıyodum. Meğer o kadına askıntılık edenlerle dövüştüyümü. Hayat seni öyle bişeye getiriyo ki asla yapmam dediğin şeyi yapabiliyosun işte.” (M7, Kasım 2014)

M8 de mağdurun bu suçu hak ettiğini ifade ederken, sadece kendine karşı değil, toplumun değerlerine aykırı davranışlarda bulunduğu için de, bu suçu hak ettiğini savunmaktadır.

“Bu adam insan değildi. Kapıya konacak insan değildi. Ne ailesi, ne de kendisi. Ölen adam kardeşinin karısıyla birlikteydi. Koca köyün de haberi vardı. Hem baba hem oğlunun bu ölen baba kardeşinin karısıyla ilişkisi vardı. Benim kızı satınca da. Hem kendisi çalışmadı, hem de kızımı satarak parayı yedi... Karşı taraf iyiliği bilmemiş... Kızımın eski kocası, benim bacımın oğlu. Kızım, kendi kızlarını bırakarak bu adama kaçtı. Bu adam da kızımın babasıyla bir oldu, kaçırıldılar kızımı sonra da sattı, bu adam.” (M8, Ekim 2014)

Kocasını öldürmekten hüküm giyen **M10** karıştığı suçu aile sorunları içinde kavga, küfür, kıskançlık şeklinde mağdurun rolü ile açıklamaktadır. İnancı içerisinde karıştığı suçu haklı görmezken, bunun yaşanılanlar sonucu anlık ve bunalım anında olduğunu belirtmektedir.

“Mağdur sadece ben ve çocuğum(o toprağın altına girdi ben diri diri gömüldüm)

Gece geç gelişi, içkili gelişi, ne yaptığı belli halde gelişi sonra bunu sorduğumda da direk girişmesi... Ayrılmak istiyodum ben, ama o istemiyodu, boşanıyordu. Dayak atıyordu. Hastaneye de götürmüyodu. Biliyo ki şikâyet edicem. Başka sorunumuz yoktu, arkadaş kurbani. Gece bi yarısı arkadaşlarıyla dışarda... Dini kurallar düşünmeden bir anlık cinnetle yapabiliyosun. Din üzerine evet ters. Yapmamam gerekiyordu. Bi cana kıymak benim hakkım değil ki. Rabimin verdiği canı benim almam doğru değil. Rabbim verdi rabbim alır, kullarına düşmez. O bi anlık olan bişey işte. O an onu düşünemiyosun. Gerçekten düşünemiyosun, aklına gelmiyor. O olanları düşününce cinnet anıdır bu.” (M10, Eylül 2014)

Suç türleri içerisinde mağdurun rolüne yapılan vurgu, sadece cana karşı suçlarda değil dolandırıcılık, hırsızlık gibi suçlarda da olabilmektedir. Bu durumlarda ise mağdur ile tanışıklık devrededir. Özellikle akrabalara karşı işlenen bu tarz suçlarda dolandırılan akraba olduğu için, kişi bunu suç olarak kabul etmeyip, mağdurun bunu hak etmesi sonucu kendi hakkı olarak görebilmektedir.

Annesini dolandırmaktan hüküm giymiş olan **F1** de karıştığı suçtan dolayı annesini suçlamaktadır. Özellikle annesiyle arasında geçen geçmişteki kötü ilişkilerine vurgu yapan **F1** annesinin annelik görevini yapmadığını düşünmesi ve geçmişte annesiyle yaşadığı sorunlardan gelen öfkesiyle annesinin bunu hak ettiğini ve annesi için pişman olmadığını ancak, olayda annesi dışında da mağduriyet yaşayanlar olduğu için pişman olduğunu belirtmiştir.

“Annanemler beni üzerlerine kaydetmişler. Annem büyüttü beni. Tüm bunlar, anne-baba sevgisinin olmayışı vs. sevgiyi farklı yerlerde aramama, yanlış evliliğime neden oldu... Sonra annemin nüfus cüzdanının sahtesi çıkartıp merkez bankasından parasını çektiğim için buradayım işte. Anneme değil ama bankada ve nüfus müdürlüğünde memurlara soruşturma açıldığı, onları mağdur ettiğim için pişmanım. Annem şikâyetçi oldu.” (F1, Haziran 2014)

Dolandırıcılık suçundan hüküm giyen **F2** amcasına karşı işlediği bu suçun değerlerine aykırı olmadığını, mağdurun bunu hak ettiğini ifade etmiştir. Bu suçun mağdurunun ve zarar görenin ise kendisi ve çocukları olduğunu belirtmiştir.

“Emmimin her sene salçasını, bulgurunu hazırlıyodum, yapıyodum. Para göndericem diyodu göndermiyodu. Param yok diyodu. Ben de gömü buldum dedim, hemen parayı gönderdi. Hani parası yoktu. Şikâyetçi oldu. Kızımı işin içine sokunca gözüm hiç bi şey görmedi. Elin adamına yapmazdım. Amcam olduğu için yaptım. Elin adamına ne diye yapayım... İki taraf da zarar gördü. Çocuklarım zarar gördü. Komşuların yüzüne bakamıyorum. (F2, Temmuz 2014)

Gasp-soygun suçunun değerlerine aykırı olmakla birlikte, mağdurun bunu kısmen hak ettiğini belirten **E1** karıştığı suçta çevresinin ve arkadaş ortamının da etkili olduğunu belirterek suçun sorumluluğunu reddetmiştir. Karıştığı suçta zarar gören ve mağdur olan tarafın da kendisi olduğunu belirtmiştir.

“Kendi kadınlara düşkünlüğünden dolayı bu suça yardımcı oldu, yardım etti. O kadınlara düşkün olmak yerine farklı olsaydı bu suça düşmüş olmayacaktı. Biz de buralara düşmüş olmayacaktık. Şirek’e benziyordu. Onun yanında küçüktüm, 25 yaşındaydım. 40 yaşında falandı. Bi de otele gidip onla yatacağımı falan sanıyordu. Üstelik de evliydi...” (**E1, Ağustos 2014**)

2. Adam öldürmeye azmettirme suçundan hüküm giyen bazı mahkûmlar, mağdurun eylemleriyle bunu hak ettiğini ve bu suça neden olduğunu belirtirken, eylemi kendileri gerçekleştirmedikleri için de suçun sorumluluğunu reddetmektedirler.

Eşini öldürmeye azmettirmekten hüküm giymiş olan **T22** karıştığı suçta mağduru suçlamakta ve onun rolüne dikkat çekmekteyken, suçu gerçekleştirenin bizzat kendisi olmaması nedeniyle de vicdanen rahat olduğunu belirterek suçun sorumluluğunu reddetmektedir.

“İnsan öyle bir duruma geliyor ki, çevremden, eşimden dolayı, anlayışsızlıktan, mutsuzluktan, duyarsızlıktan... O bana duyarlı olsaydı... Bir de doğup büyüdüğüm çevreden de kaynaklanıyordu. Görücü usulüyle evlendim. Eşim biraz duyarlı olsaydı, sahip çıksaydı. 16 yaşında evlendim. 17 yaşında anne oldum. Şiddet görmem, baskı görmem. İnsan mutsuzluğunu sıkıntısını paylaşacağıın insan ister. Denize düşen yılana sarılır... Eşimin kendisi rahattı, beni o kadar rahat bırakmasaydı, ne o orda olurdu ne de ben burda olurum. Kendisi istedi, bunu.” (**T22, Kasım 2014**)

M54 da suçu bizzat kendisi işlemediği için asıl suçlunun kendisi olmadığını düşünmektedir.

“Cinayeti ben işlemediğim için vicdanen rahatım. Evet, bi şeylere vesile oldu, insanın hayatını kaybetmesine vesile olduğum için pişmanım ama burda da bedelini rahat ödüyorum ve sıkıntı çekmeden ödüyorum.” (**M54, Ekim 2014**)

3. Cana karşı suçlarda mağdurun bu suçu hak ettiğini belirten bazı mahkûmlar, eylem esnasında alkol ve uyuşturucu etkisinde oldukları nedeniyle suçun sorumluluğunu reddetmektedirler.

Anne ve üvey babasını öldürmekten hüküm giyen **M12** de karıştığı suçta mağdurların rolüne dikkat çekmektedir. Suçu açıklamada esas nötrleştirilmesi, mağdurun rolü olmakla birlikte, suç esnasında uyuşturucu kullandığını ve imam nikâhlı eşinin kışkırtmasının da etkili olduğunu belirterek, suçun sorumluluğunu reddetmektedir.

“Benim üvey babam, bana tecavüz etmişti. 14 yaşında tecavüz etti bana. Üvey babamdan olan kızımı 16 yaşında doğurdum. İlk tecavüz ettiğinde, annemin de haberi vardı. Aynı evdeydik... Benim sadece anneme dediğim kelime ben istemiyorum ben öyle şeyi kabul edemem. Annem de bana dedi ki, bi kere versen ne çıkar... Benim dengem çok bozuk, psikolojim bozuk bu yüzden... Çocuğumu alıp gittim esirgeme yurdunda kaldım. Bana inanmıyolardı, dna testi yapılırca çıktı ortaya. Abim de dokundu o yüzden yaraladım. Cezaevinden çıkınca da gazinoda çalışmaya başladım. Konsamatristtim. Cezaevine düştüğümde kızım esirgeme yurdunda... Kafam allak bullaktı o zaman. Uyuşturucu değil de kaşa edici kullanıyodum. Ex kullanıyodum... Erkek arkadaşım vardı, suç ortağım. İmam nikâhlı eşim olur... Sonra sana şey yapan, anan baban dedi. Kendisinde de silah vardı, bana verdi...” (M12, Eylül 2014)

Adam öldürme suçundan hüküm giyen **M22**, namus şeref uğruna bu suçu gerçekleştirdiğini ve mağdurun bunu hak ettiğini ifade ederken, olay esnasında alkollü olması nedeniyle de suçun sorumluluğunu reddetmektedir.

“Bilinçli olarak değil, hatırlamayarak. Karşılıklı. Karşı taraf bana vurduğu için. Kavga esnasında. Ben hatırlamıyorum ama gelen şahitler de söylediğine göre kavga esnasında. Bana laf attı, arkamdan. Alkollüydüm. Nasıl oldu nasıl bitti hatırlamıyorum” (M22, Haziran 2014)

4. Cinayetten hüküm giyen bazı mahkûmlar, mağdurun yaptıklarıyla bu suçu hak etmesinin yanı sıra olayın kavga esnasında kazayla gerçekleşmesi nedeniyle de suçun sorumluluğunu reddetmektedir.

Eşini öldürmeye azmettirmekten hüküm giyen **M17** mağdurun bunu hak ettiğini belirtirken, suçu gerçekleştiren oğlunun da eylemi kavga esnasında, kazayla gerçekleştirdiğini ifade etmiştir.

“Üzıldüm ama hak etmedi de diyemiyorum. Böyle olmasını istemezdim. Çocuklarımı öksüz koymak istemezdim ama eve de kadın getirilmez... Sabah 10’da evden çıkıp, gece 1’de eve geliyodum. Çocuklarımı sevmeye zamanım yoktu. Bir çocuğum burda iki çocuğum yuvada, korumada. Ölen de benim, kalan da benim. Olan çocuklarıma oldu... Saf insanım ben burda gözüm biraz açıldı. Ben çalışıyodum kartımı ona veriyodum o parayı çekiyodu, harcıyodu. Eve para getiriyodu. Eve çocukların yanına kadın getirince de çocuklar kızmış. Bunun meyhanesi var, yerleri var eve mi getirilir..

” (M17, Ağustos 2014)

M18 değerlerine aykırı olduğunu belirttiği bu suçta mağdurun rolünün etkili olduğunu belirtirken karşı tarafın bunu hak etmediğini ifade etmiş olup, yaralamak, ona zarar vermek gibi kasıtlı bir niyetinin olmadığını, suç eyleminin tartışma esnasında kazayla gerçekleştiğini belirtmiştir.

“Kaynanamla tartışma esnasında oldu. 8 yıllık evliyim. Kayınvalidem ayırmak istiyodu bizi. Allah korkusu yoktu. Sünni olduğum için dışlandım, istemedi beni... Bu olay bilinçli olmuş olsaydı, Allah’tan uzaklaştım şeytana uydum derdim. Tüm bu suçlar şeytana uymaktan oluyo. İnsanın iradesini kullanamamasından, dini bilgilerinin eksikliğinden, şeytana uymasından kaynaklanıyo. Ne kadar dini bilgisi de olsa iradesini kullanamadıktan sonra yine suç işler.” (M18, Eylül 2014)

5. Adam öldürme ve yaralama suçundan hüküm giyen bazı mahkûmlar, karıştıkları suçta mağdurun rolüne dikkat çekmelerinin yanı sıra bazı psikolojik sorunları olduğunu ve bunalımda olduklarını belirterek de suçun sorumluluğunu reddetmektedirler.

Değerlerine aykırı olduğunu belirttiği yaralama suçundan hüküm giyen **M20** kavga esnasında kazayla olması neticesinde suça bulaştığını belirterek, suçun sorumluluğu reddederken, mağdurun kendisini korkutmaya çalışmasıyla da bu suçu hak ettiğini ifade etmiştir.

“Kendisi yaptı, kendisi istedi. Beni dövme, korkutmak için erkeklerle evime geldi. Ben bunalım anındaydım. İlaç kullanıyodum. O an ne yaptığımı bilmiyorum. O an korku geldi. Korkuyla yaptığım bişey bu. Normal kafada yapmayı ister miyim? Zorbalık yaptılar, erkek olduğu için de korktum. Bana birşeyler yapacaklar, çocuklarıma bir şey yapacaklar diye...”
(M20, Temmuz 2014)

Kocasını öldürmekten hüküm giyen **M14** karıştığı suçun değerlerine aykırı olmakla birlikte, mağdurun rolünün etkili olduğunu dikkat çekmiştir. Mağdurun yaptıklarıyla bunu hem hak ettiğini hem de insan olarak hak etmediğini ifade ederken, psikolojisinin etkisiyle anlık olarak da bu suça karıştığını belirtmiştir.

“Evlenince iki aylıkken hamile kaldım. Ben istiyodum ama aldırmaya zorladı beni. Zorla imza attırdı bana. Günahı da. Psikolojimi bozdu benim. Bir karıncayı incitmezken, bu olayın içinde kendimi buldum. O an psikolojim kötüydü. Belki Kuran okusaydım, rahatlasaydım olmayacaktı... Namaz kıldığımda falan hep buramı tutuyorum. Biliyorum ki, bi daha anne olamaycam. O ses bi daha elime geçmeyecek, hissediyorum.” **(M14, Eylül 2014)**

Eşini öldürmekten hüküm giyen **M15**, karıştığı suçta karşı taraf bunu hak ettiği için vicdan azabı çekmediğini belirtirken, o dönemde ruh halinin de etkili olduğunu belirterek, suçun bunalım içinde anlık olarak gerçekleştiğini ifade etmektedir.

“Bir anlık, psikolojine, ruh haline bağlı... Bakıyorsun çok iyi insan ama bir anda yapmış işte. Ruh halin. O an, günah olduğunu düşünmüyorsun ki, o ölünce her şey düzelecek gibi geliyordu. Evi, onu terk edecek özgüvenim de yoktu. Keşke çocuklarımı alıp, gitseydim... Burda vicdan azabı çekmiyorum. Çocuklarımı göremediğim için, bensiz büyüdükleri için üzüliyorum ama eski eşim için üzülmiyorum. Yaptığım tek kötü şey cinayet onun dışında kötü bi şey yapmadım... Bir erkek bütün sorumluluğunu bilmeli. Sorumsuzsa bir erkek o evlilik olmaz. Beni ve çocuklarımı korumalıydı. Bir sürü iş yapıyorsun, iyi de yapıyorsun ama hiç iyi bi laf yok, takdir yok. Kocan, kaynanan, kayınbabanın lafına bakıyo. Annesi, babası ne derse onu yapıyodu.” (M15, Kasım 2014)

b. Suçun Sorumluluğuna Dair

Sapkın davranışlarda bulunan kişi, kendine gelebilecek suçlamaları en aza indirmek için, suç davranışında kendi sorumluluğunun olmadığını belirterek, davranışının sorumluluğunu reddedebilmektedir. Kişi eyleminin sorumluluğunu ise, çevreye, bulunduğu ortama, içinde bulunduğu şartlara vs. yöneltebileceği gibi başka alanlara da -örneğin kazayla olduğu gibi- kaydırabilmektedir (Sykes ve Matza, 1957: 667). Burada ortam ve şartlardan kasıt, aile, yaşanan çevre, ekonomik şartlar vs. ile kültürel yapının yani yaşanan çevrenin sosyal normlarıdır.

Suçta karışan birey, kötü çevresinin, gecekondulu komşularının, kötü arkadaş ortamının hatta ailesinden sevgi görmemesinin onun kontrolü dışında olarak sapkın eyleme sürüklediğini savunabilir. Kişi burada kendisini eyleminin öznesi olmaktan ziyade, nesnesi olarak görmekte ve kendisinin suça çaresizce itilmiş bir zavallı olduğunu belirtmektedir. Matza ve Sykes’a (1957) göre, kişinin kendi eylemlerine yüklediği bu yönlendirme, kişinin kendisine karşı derin bir yabancılaşma yaşadığının da göstergesidir. Bireyin eyleminin sorumluluğunu kabul edip etmemesi sadece onun

özel durumlarıyla ilgili değil, aynı zamanda kültürel inşalarla da ilgilidir (Sykes ve Matza, 1957: 667).

Tablo50: Araştırma grubunun “Karıştığınız suçun sorumluluğu ile ilgili ne düşünüyorsunuz? sorusuna verdikleri cevaba göre dağılımı:

	Frekans	Yüzde
Çevre	148	30,0
Bunalım	111	22,5
Alkol ve uyuşturucu	74	15,0
Bilmeyerek	49	9,9
Ben yapmadım (İftira)	36	7,3
Bilinçli	34	6,9
Eş zoruyla	22	4,5
Tahrik	19	3,9
Toplam	493	100,0

Araştırma grubunun %30'u, karıştıkları suçun sorumluluğu ile ilgili soruya buldukları çevre nedeniyle, %22,5'i bunalım nedeniyle, %15'i, alkol ve uyuşturucu nedeni ile %9,9'u bilmeyerek(cahillikleri); %6,9'u bilinçli olarak ve %7,3'ü suça karışmadığını bunun iftira olduğunu belirtmiştir. Bunun dışında %4,5'i eş zoruyla, %3,9'u ise tahrik nedeniyle suça karıştığını ifade etmiştir.

Kadın hükümlülerin en çok başvurduğu nötrleştirme tekniği, sorumluluğun reddidir. Burada daha çok Türk toplumunun kültürel inşaları devreye girmektedir. Kadınların

kendilerini hayatlarının öznesi değil, nesnesi olarak algılaması da onları eylemlerinin sorumluluğunun reddine götürmektedir.

Sorumluluğun reddi daha çok hırsızlık, dolandırıcılık, uyuşturucu gibi suç türlerinden hüküm giymiş mahkûmlarda karşılaşılan bir nötrleştirme tekniğidir. Bununla birlikte adam öldürme veya yaralama suçuna karışmış olanlarda da özellikle koca veya erkek arkadaş yüzünden bu suça zorlandığı, bunalım sonucu karışıldığı gibi sorumluluğun reddiyle karşılaşabilmektedir.

1. Hırsızlık suçuna karışan kadın mahkûmlarda en sık karşılaşılan nötrleştirme türü sorumluluğun reddidir. Sorumluluğun reddinde ise ilk sıralarda bunun küçük yaşta yapılmaya başlandığı ve aileden öğrenildiği yer almaktadır.

Değerlerine aykırı olduğunu belirttiği hırsızlık suçundan hüküm giyen **T28** ailesinin zoruyla küçük yaşta bu suça başladığını ve çevresinin etkili olduğunu zaten tüm ailesinin de cezaevinde olduğunu belirterek suçun sorumluluğunu reddetmiştir.

“Annem beni hırsızlığa gönderiyodu. O zaman daha 8-9 yaşındaydım. Ben de mecbur gidiyodum. Annem de mecbur kaldığından kendisi gitmiyodu, beni gönderiyodu. Çünkü kendisi cezaevine girse, bütün kardeşlerim dışarda, ortada kalırdı. Ama çocuklar o zaman yakalansalar da cezaevine girmiyodu.” (T28, Temmuz 2014)

Hırsızlık suçundan hüküm giyen **T30** karıştığı suçun değerlerine aykırı olduğunu, ancak maddi sıkıntı yüzünden ve çocuk yaşta çevresinin, mahallesinin etkisiyle bu suça karıştığını ifade etmiştir.

“Bilinçsiz olarak... Çocuktum bir de durduğun, oturduğun mahallenin kötü olması. Gecekondu muhitindeyiz, her şey var. Kurunun yanında yaş da yanıyo. Yapsan da yapmasan da gidiyosun... O zaman çocuk psikolojisiydi. Ters değildi ama şimdi ters. Daha doğrusu o zaman düşünemiyodum, aklım yetmiyodu. Beynim yetmiyodu, bilinçsizdim. Başkasının kazandığını alıyosun sen de çalış, sen de kazan... Kulun verdiği bitiyö da, Allah'ın verdiği

ceza bitmiyor. Kulun verdiği ceza ne ki, 2 sene sonra burdan çıkıcam ama öte tarafı ne yapıcam.” (T30, Temmuz 2014)

Değerlerime aykırı olduğunu ifade ettiği hırsızlık suçundan hüküm giyen **T32** suçta karışmasında çevresinin etkili olduğunu ve küçük yaşta, arkadaş çevresiyle bilmeden suçta karıştığı ifade ederek suçun sorumluluğunu reddetmektedir. Suçta zarar gören ve mağdur olan tarafında kendisi olduğunu ifade etmiştir.

“O zaman bu kadar bilmiyodum, çok cahildim, küçüktüm. Öğreten yoktu. Benim bu evlenmeden önceki olay. Eşim zaten dindar çalışıyo o... Annem çok üzerimize düşmüyodu. 6-7 taneydik. Yaşadığımız çevre, mahalle. Onlara bakarak. Oyun oynarken, hep beraber oynuyoruz. Sonra oyunun içinde hadi şunu yapalım derken, biz de katılıyor. Arada biz de kaynıyoruz, yapıyoruz. Mahallenin yüzde sekseni bu işin içindeydi.” (T32, Temmuz 2014)

Hırsızlık suçundan hüküm giyen **T35** de, değerlerine aykırı olduğunu belirttiği bu suçta, küçük yaşta çevresinin etkisiyle başladığı ve maddi sıkıntı yüzünden karıştığını ifade ederken, suçta mağdurun da zarar görenin de sadece kendisi olduğunu belirtmiştir.

“Ufaktım, ailem yapmış. Ölen dedelerimiz, ebelerimiz yapmış. Küçük yaşta alıştık. Mahallemizde böyle bişey var. Günah olduğunu biliyolar ama yapıyolar da. Kötü bişey gibi durmuyo mahallede...” (T35, Eylül 2014)

Değerlerine aykırı olduğunu belirttiği hırsızlık suçundan hüküm giyen **T36** da çevresinin de etkisiyle küçük yaşta bu suçta karıştığını belirterek suçun sorumluluğunu reddetmektedir. Ortaya çıkan suçta her iki tarafın da mağdur olduğunu ancak zararın sadece kendisine olduğunu ifade etmiştir.

“Şeytana uydum, işledim. Küçükken günah olduğunu bilmiyodum, sonradan öğrendim. Hatırlamıyorum çok küçüktüm. Annemin yanındaydım. Pek fazla hatırlamıyorum. Arkadaşlarımla oynamaya gidiyoduk. Oynadığım arkadaşlar iyi arkadaş değildi, hırsızlık yapıyolardı. Ben de onlara baka baka öğrendim. Annem de yapıyodu zaten. Ablam da

yapıyordu. Ama annem benim yapmamı istemiyodu. Ben evden kaçıp, arkadaşlarımla yapıyodum.” (T36, Eylül 2014)

Hırsızlık suçundan hüküm giymiş olan T45 ise, değerlerine aykırı olmakla birlikte küçük yaşta annesinden öğrendiğini bunun aile mesleği olduğunu hatta bağımlılık olduğunu söyleyerek suçun sorumluluğunu reddetmektedir.

“Mesela ben hırsızlıktan yatıyorum. Ailem de bu işin içinde... Annem 63 yaşında. Ne kadar durumu iyi olsa da, hastalığı olmasa, ihtiyacı olmasa da, yerinde duramıyor. O adrenalini yaşayacak illa. Onun annesi de öyleymiş... Annem 10 sene yatmış, 10 sene yattım ben durmam diyor. Babam da öyleydi. Suç işlemek bağımlılık. O adrenalini, heyecanı yaşamayı seviyor bence.” (T45, Haziran 2014)

Değerlerine aykırı olduğunu belirttiği hırsızlık suçuna karışmasını T46 küçük yaşta ailesinin ve çevresinin etkisiyle bu suça başladığını ifade etmiştir. Karıştığı suçta ise her iki tarafın da zarar gördüğünü belirtmiştir.

“Onlar da biliyo günah olduğunu. Günah olduğunu bile bile yapıyoruz. Kolay ve çok paraya alışınca artık tatmin etmiyor diğeri. Benim ayda çalışıp 2 milyar aldığım parayı bi anda kazanmak varken zor geliyor onlara bu... Maddi sıkıntılar yüzünden yaptık. Çocukken aileden gördüğümüz buydu. Çocuk aileden ne görürse onu yapar. Annem yapıyodu, ablam, abim yapıyodu. Ben de ilkokul 1 den çıktım, annemle beraber bu işe başladım. Yaşım küçük olduğu için ben yapıyodum daha çok. Yaşım olunca da buraya geldik işte.” (T46, Haziran 2014)

Hırsızlık suçundan hüküm giyen T49, karıştığı suçun değerlerine aykırı olduğunu ancak aile içinde öğrendiğini ve mecburiyetten, işsizlikten yapmaya devam ettiğini ifade etmiştir. Karıştığı suçta ise, her iki tarafın da zarar gördüğünü belirtmiştir.

“Gerçekten insan çok zorda darda kaldığı zaman ekmek parası kazanmaktan gözü görmüyor. İş bulmak için bütün kapılar kapanınca, neden iş yok bulamıyoruz diye hep sorguluyosun. Mesela işe giriyosun, deniyorlar seni. 1 hafta denemek için alıyolar. İnsan suçu geçimsizlikten işler...

Dini inancı ile karıştığı suçu zıt gören **T49** ibadetlerini yerien getirömesine ailesinin sıcak bakmadığını belirtmektedir.

Ailede var bu. Ben namaz kılariken babam bana kızardı. Namaz kılınca işimiz rast gitmiyor diye... O zaman benim çok psikolojim bozuldu. Babamın işi de hırsızlık. Beni namazımdan kaldırdığı için affetmiyorum onu... Ne kadar hırsızlık yapmış olsam da, yine dışarda da namazımı kılıyo, orucumu tutuyodum. Ben açık da giyinsem, kapalı da giyinsem sonuçta namazımı kılıyodum.” (T49, Haziran 2014)

Hırsızlık suçundan hüküm giyen **T24** değerlerine aykırı olmadığını belirttiği bu suçu, çevresinin etkisiyle maddi sıkıntı yüzünden karıştığını, ortada mağdur olmadığını ve zararın da sadece kendisine olduğunu ifade etmiştir.

“Bu bizde büyüklerden gelme bişey. Yani işte nasıl diyeyim abla illa bu işi yapacaksın. Yıllardır bizde kadınlar bu işi yapıyo. Olması gerekiyor... Tabi Allah’dan çok korkuyoz ama yapacak bir şey yok. Günah olduğunu ailemden öğrenmedim, Türklere öğrendim. Ama çıkınca bi daha elimi bile sürmem. Türk’e giderim belki. Bu izde büyüklerden gelme bişey. Bunu sürdürüyoruz. Siz nasıl büyüklerinizi sürdürüyorsunuz öyle.” (T24, Ekim 2014)

Hırsızlık suçundan hüküm giymiş olan **T48** de, bunun alinyazıları olduğunu, meslekleri olarak öğretildiğini belirterek sorumluluklarının olmadığını, aynı zamanda ihtiyaç sahiplerinden çalmayarak da kendi değerlerini oluşturduklarını ve buna ters düşmediklerini ifade etmektedir. Bununla birlikte karşı tarafında mağdur olduğunu ve zarar gördüğünü belirtmiştir.

“Kader bi yerde. Tamam, biz otururken gelip bizi tutuklamıyorlar. Ama biz doğarken alinyazımıza bu yazılmış. Küçük yaştan beri de biz bunu yapıyoruz. Bizim etrafımızda çalışan kimse yok ki, sağımıza bakıyoruz aynı, solumuza bakıyoruz aynı. Hep hırsızlık.. Bizim başka mesleğimiz yok. Tarlamız tapanımız yok. Bize iş de vermiyorlar, sabıkalıyız diye... Napalım. Diyorum ya durumumuz yok. Bazı insanlar gibi zengin değiliz. Hani küçücük bir tarlamız olsa orayı ekip mahsulünden kazanıcaz.” T48, Ekim 2014)

Karıştıkları suçu, dini inancaları içerisinde açıklar iken;

“Kendimizi bildik bileli bu dine inanıyoruz. Hem Allah’tan korkuyoruz hem de mecburuz. Biz zaten fakirlere yapmıyoruz. Mesela hastalara da acıyoz. Hasta oldukları zaman anlaşılıyor. Mesela girdiğim evde şeker hastası vardı ilaçlardan biliyom annem de şeker hastası. Anladım o evde bıraktım... Biz gene bir kere öyle hırsızlığa gidiyoz. Bize bir ev düştü, kapısı açıktı... Biz eve girdik. Evin halinden belliydi fakir olduğu, yaşlı olduğu. Biz evi aramaya başladık. Eski köy garırları hani döşşegi üst üste katlıolar ya. Döşşegin arasına para koymuş kadın. Bulduk saydık da parayı. Ama parayı almadık biz. Yazık dedik yaşlı fakir. Onun parasını öylece yerine koyduk, ordan çıktık, gittik başka bir eve. Eve girdik ev hem güzeldi hem zenginidi. Sonra somyanın altında mama kutularının içinde altınları bulduk. Bayağ da vardı. Sonra onları alıp, çıktık. Dedik kurban olduğum rabbim hırsız da olsak bizi de görüyo. Orda fakir diye almadık ya, rabbim daha çoğunu verdi bize. Demek ki bizi de bu şekilde sınıyo...”(T48, Ekim 2014)

T48 ile kardeş olan **T47** de karıştığı hırsızlık suçunun değerlerine aykırı olduğunu ancak hırsızlığın büyük dedelerinden kendilerine miras kaldığını söyleyerek, karıştıkları suçun sorumluluğunu dedelerine yüklemektedir. Suça karışmasında ailesinin ve çevresinin etkili olduğunu belirten **T47** karıştığı suçta mağdurun varlığını kabul ederken zararın sadece kendisine olduğunu ifade etmiştir.

“Günah olduğunu bile bile yapıyoz. 13 yaşından beri yapıyoz. Benim sülalemde çalışan eden hiçkimse yok. Gözümü açtım öyle. Onlardan ne öğrendiysek onu yaptık. Şimdi çıksam, iş arasam yine iş vermezler. Sabıkam var diye... Eşimin kimliği bile yok. Bulgaristan göçmeni. Nikâhımızı yapamıyoz bu yüzden. Şimdi o kalksa iş arasa iş mi verecekler. Kimliği olmayan adama. Bütün sorumlusu devlet aslında... Bu hırsızlık da olmasa çok da merhametliyiz de. Bizim o büyükler atalar var ya, mezarında rahat yatmasın. Bu hırsızlığı bize onlar çıkarttı biz de yapıyoz işte. Yapacak başka işimiz yok. Kocamın nüfus cüzdanı bile yok, nasıl çalışsın.

Bir keresinde öyle bazı köylerde geziyoz ya. Bi gün köyde çobanın çocuğu erik için ağlıyo. Nası da başkasının ağacı diye vermiyor. Çıktım dala bir kucak topladım o erikten. Dedim al bütün günahı benim olsun... Biz öyleyiz işte. Hırsızlığı yapıyoz ama çok da yardım ederiz aslında. Yolda gördüğümüz yaşlı hasta kadınlara yardım ederiz hep. Hiç olmazsa günahımız biraz azalsın.” (T47, Ekim 2014)

Değerlerine aykırı olduğunu belirttiği hırsızlık suçuna karışmasını **T44**, aile mesleği olması ve çevresinin etkisi şeklinde suçun sorumluluğunun reddi ile açıklamaktadır. reddetmektedir. İki tarafında zarar gördüğünü ancak tek mağdurun kendisi olduğunu ifade etmiştir.

“Tamam, ben suç işledim evet kendim için pişmanım ama kalben pişman değilim. Çok küçüktüm... Ailemde biz de hırsızlığın kötü olduğunu biliyoduk ama başka çalışmak için işimiz yoktu. Annem temizliğe gidiyordu. Annem babamla evlendiğinde hırsızlığa başlamış. Baba sülalem bu işi yapıyomuş. Annem de babama direnememiş. Annem yapma etme yollama çocukları diyodu ama bişey de yapamıyodu. Aslında babam da zorlamıyodu ama babamızdan öğrendik” (T44, Haziran 2014)

2. Karışılan suçta, sorumluluğun reddinde karşılaşılan diğer bir açıklama biçimi de yaşanan çevrenin (mahalle/semt) etkisidir.

Değerlerime aykırı olduğunu belirttiği uyuşturucu madde suçundan hüküm giyen **D30** maddi sıkıntı yüzünden ve bunalım anında bu suçta karıştığını belirterek suçun sorumluluğunu reddetmektedir. Çevrenin de çok etkili olduğunu belirttiği bu suçta ise mağdurun olmadığını, tek mağdurun ve zarar göreninin kendisi olduğunu ifade etmişti.

“Ben Giresunluyum. Laz kızıyım. Bunlarla hiç alakam yok. Geldim, bunların içine düştüm. Ev sahibim beni evden attı. İpsiz sapsız sokakta ortada kaldım. Sonra bu işe girdim. Ev aldım... Benim kardeşlerim benim yanıma gelmiyor. İkisi de burda(aynı şehir) ama bu suçu yaptım diye yanıma gelmiyolar. Benim etrafımda bu işi yapanlar vardı. Ben çocuklarıma bakamazken, etrafımdaki kadınlara baktım. Bu işi yapanlara onlara aldandım. Onlara bakarak ben de yaptım... Günah yaptığımı biliyorum ama çok merhametli bir insanım ben. Allah'ım inşallah affedecek...”(D30, Eylül 2014)

Uyuşturucu suçunun değerlerine aykırı olduğunu belirten **D32**, çevresinin etkisiyle ve maddi sıkıntı yüzünden, mecburiyetten bu suçta karıştığını belirtmiştir. Çevrenin

etkisiyle karıştığı bu suçun mağdurunun olmadığını tek mağdurun ve zarar göreninin kendisi olduğunu ifade etmiştir.

“Mahallede olmasa bizler de yapmazdık. Onlar da görüyorsunuz. Ne bileyim kim icat ettiyse biranda tüm mahalleye bulaştı... Günah ama mecbur kaldı mı her şeyi yapıyorsunuz. 3 tane evlat vardı. Eşim askerdeydi. Bakanım da yoktu. Bi kereye mahsus yaptım.” (D32, Ağustos 2014)

Daha önce bohçacılık yaptığını belirten **D33**, karıştığı uyuşturucu suçunun değerlerine aykırı olduğunu, ancak çevresinin de etkisiyle mağduriyetten yaptığını belirterek suçun sorumluluğunu reddetmektedir. Karıştığı suçun ise, mağdurunun olmadığını tek mağdurun ve zarar göreninin kendisi olduğunu ifade etmiştir.

“Mecburluktan, muhtaçlıktan. İstemeyerek de olsa girdim bu suça. Üzüm üzüme baka baka kararır biliyon mu? İşte o, bu yapıyordu. Baktım, gördüm. Ben parasızdım, pulsuzdum millet ne güzel yapıyo, yiyo, içiyo, geziyo. Ben neden yapmayım dedim. Sonuç bura oldu... Suçu dinli insan da yapıyo, dinsiz de yapıyo. Hatasız kul olmaz... Dindarın namuslusu da var namussuzu da. O senin içinden gelen bişey.” (D33, Eylül 2014)

Uyuşturucu madde suçlarından hüküm giyen **D35** de bu suçun değerlerine aykırı olduğunu, ancak çevrenin de etkisiyle bu suça karıştığını ifade etmiştir. Uyuşturucu suçundan hüküm giyen diğer hükümlülerin aksine **D35**, her iki tarafında mağdur olduğunu ve zarar gördüğünü belirterek uyuşturucu sattığı bireyleri zarar gören olarak tanımlamıştır.

“Aykırıydı ama biraz maddiyattan biraz da oturduğum yerden. Kolay para olarak düşündüğümde karıştım. O zaman da yaptığım için kötü olduğunu biliyodum ama laylaylom geliyordu. Çevremde herkes öyleydi. Sağımda öyleydi solumda öyleydi. Rahat bir hayat istedim. İnsanların hayatıyla oynadığımı çok da farkında değildim. Sonrasında kendimi topladım, elimi ayağımı çektim ama cezayı da aldım.” (D35, Ağustos 2014)

Hırsızlık suçundan hüküm giyen **T20** değerlerine aykırı olan bu suça çevresinin etkisiyle ve maddi sıkıntı yüzünden karıştığını, her iki tarafında mağdur olduğunu ve zarar gördüğünü ifade etmiştir.

“Burda ne insanlar var. Namaz kılıyo, oruç tutuyo. Dört dörtlük yapıyo ibadetini ama eşini, çocuğunu öldürmüş. Dini inanç engel olmuyo... Çevre çok etkili oldu zaten. Değişik bir ortamda büyüdüm, yetiştim. Kendi ailemde hırsızlık yoktu. Eşimin ailesinde vardı. Kaynanam yapardı. Maddi sıkıntı olunca, ortam da müsait olunca, oturduğum semtte buna müsaitti. Birilerin peşine takılarak başladım. Yoksa a kızken yapmazdım. Evlenince başladım, yoktu mecburduk... Maddi sıkıntılarımız olduğu için, çocuklarımız var, evimizi geçindirmek zorundayız. Yaptığımız iş ne Allah katında ne insanlar için doğru şey. Ama bunu bile bile de yapıyorum. Kendi evlatlarımın rahatı için, kendim iyi arabalara binebilmek için başkasına ait olan şeyi çalıyosun. Belki onun hastane parası. Ve o para, eninde sonunda da yar olmuyo o para. Hazıra dağ dayanmıyor. Başkasının alın teri sana nasıl bereketli olabilir. O parayı o nasıl kazanıyor bilmiyorum ki. Lağım mı temizliyo, hasta mı bakıyo?” (T20, Ağustos 2014)

Hırsızlık suçundan hüküm giyen **T21** değerlerine aykırı olan bu suçu çevresinin etkisiyle ve maddi sıkıntı yüzünden gerçekleştirdiğini belirtirken, her iki tarafında mağdur olduğunu ve zarar gördüğünü ifade etmiştir.

“Cahilliğin verdiği bir dönem. Çevre, toplum, yetiştiğimiz yer Çingen mahallesi. Sonuçta ben bu toplum içinde hırsızlığı öğrenmişim, gasbı öğrenmişim. Bir de maddiyat kısmı var. İnsna yapmaya mecbur. Keşke yapmasaydım. Ama devlet asıl hatayı yapıyor. Devlet hırsızlıkla cinayeti aynı kefeye koyuyor. Bu insan neden hırsızlık yapıyor diye bakmıyor da tekrar tekrar yapıp yapmadığına bakıyor. İşte neden tekrar tekrar hırsızlık yapıyor. İşte o günahın da bir sebebi var.” (T21, Temmuz 2014)

x xxxxxxx xxx xxxxxxx xxxxxx xxxxxxx xxx xxxxxxx xxxxxx xxxxxx xxxxxxx xxx xxxxxxx

xxxxxx xxxxxx x xxxxxxx xxx xxxxxxx xxxxxxx xxx xxxxxxx xxxxxx xxxxxx x xxxxxxx xxx

xxxxxxx xxxxxx xxxxxx x xxxxxxx xxx xxxxxxx xxxxxxx xxx xxxxxxx

Xxxxx x xxxxxxx xxx xxxxxxx xxxxxx xxxxxx xxx xxxxxxx xxx xxxxxx xxxxxx x xxxxxxx xxx

xxxxxxx xxxxxx Xxxxx xxxxxxx xxx xxxxxxx xxxxxx xxxxxx xxx xxxxxxx xxx xxxxxx xxxxxx Xxxxx

x xxxxxxx xxx xxxxxxx xxxxxx xxxxxxx xxx xxxxxxx xxxxxx xxxxxx xxxxxx xxx xxxxxxx xxxxxx

xxxxxx x xxxxxxx xxx xxxxxxx xxxxxxx xxx xxxxxxx xxxxxx xxxxxx x xxxxxxx xxx xxxxxxx xxxxxx

xxxxxx x xxxxxxx xxx xxxxxxx xxxxxxx xxx xxxxxxx xxxxxx xxxxxx x xxxxxxx xxx xxxxxxx xxxxxx

xxxxxx x xxxxxxx xxx xxxxxxx xxx xxxxxxx xxxxxx xxxxxx xxxxxx xxx xxxxxxx xxx xxxxxxx xxxxxx

xxxxxxx xxxxxx xxx xxxxxxx xxx xxxxxxx xxxxxx xxxxxx xxx xxxxxxx xxxxxx xxxxxx

3. Kadın suçluluğunda sık karşılaşılan bir nötrleştirme tekniği olan sorumluluğun reddinde öne çıkan bir açıklama biçimi de eş veya sevgili tarafından suça zorlandığı ve sürüklenildiğidir.

Kadın mahkûmlarda karşılaşılan suçun sorumluluğuna dair öne çıkan açıklamaların başında, kocalarının ya da sevgililerinin zorlamasıyla bu suça karışmak zorunda kaldıkları gelmektedir. Uyuşturucu suçundan hüküm giymiş olan **D14** de, değerlerine aykırı olduğunu belirttiği bu suça kocasının zorlamasıyla karıştığını ve istemeyerek bu işe bulaştığını belirtmektedir. karıştığı bu suçta mağdur olmadığını ve tek zarar görenin de kendisi olduğunu ifade etmektedir.

*“4 sene **XXXX** tarikatındaydım. Eşimin karı kıza gitmesi, benim de başörtülü olmam, her şeye günah demem. İşte, eğer başörtü beni senden ayıracaksa bırakırım dedim, açıldım, ama namazı hiçbir zaman bırakmadım. Babam da zaten bu işin içindeydi. Kendim ne kadar bundan uzak durduysam da, eşimin bu işte olması, benim de eşimin zoruyla evliliğimi kurtarmak için... Şimdi bakıyorum da, en önemlisi Allah bana yeter deyip... Yeri gelirse eşi, kocayı terk edip Allah için yaşayabilirdim. Şimdi burda nasıl çalışıyosam, dışarda da çalışıp, hayatıma devam ederdim. Bizim zamanımızda boşanmak çok ayıptı, evliliğimi kurtarmak için kendimi (bunun) içinde buldum... Eşim cezaevine girdi bana adres verdi. Oraya gittim. Eşim cezaevindeydi, ev kiraydı, borç içindeydim, iş bulamıyordum. O adrese gittim hem uyuşturucuya(içmeye) hem de (uyuşturucu) satmaya başladım... Şimdi ailece cezaevindeyiz. 6 senedir çocuklarımı görmüyorum. Sen bu yola girdin, al sana bu ceza. Allah'ım yüzüme baktı da buraya aldı. Yoksa kimyasallara da başlamıştım. Şükürler olsun...”(D14, Mayıs 2014)*

Hırsızlık suçundan hüküm giymiş olan **T1** değerlerine aykırı olduğunu belirttiği bu suça karışmasında çevresinin etkili olduğunu belirtirken özellikle de eşi yüzünden bu suça karıştığını ifade ederek suçun sorumluluğunu reddetmektedir.

“Bir insanı eşi teşvik ederse, zorla yapacan, getircen derse yapıyodun işte. Git bana para getir diyodu. Ailesi hırsızdı, ailesiyle yolluyodu beni. Korka korka gidiyodum... Benim oğlum cezaevinin önünde vuruldu. Bunu yaşıtan Allah bana. Yaptıklarım yüzünden oldu bu.

Ölmedi ama ölüm acısı tattırdı. Çok zor, dışarda biri vuruluyo, ölüyo kim olduğunu bilmiyorsun.” (T1, Temmuz 2014)

Fuhuş ve örgüt kurma suçundan hüküm giymiş olan **P9** de karıştığı suçta tek mağdurun ve zarar görenin kendisi olduğunu belirtmektedir. Karıştığı suçun sorumluluğunu tamamen reddetmemekle birlikte, yine kocası tarafından zorlanarak bu suça karıştığını, bir kez karıştıktan sonra da devamının geldiğini belirtmiştir.

“Önce kocam tarafından zorlandım ama sonra kendim de yapmaya başladım. Zaten düştüm diyosun. Düşmüşken de dünya malına kanyosun, ev araba alayım diye... 3-5 aylık diye diye kanyosun.” (P9, Haziran 2014)

Darp ve adam öldürmeye teşebbüs suçundan hüküm giymiş **E8**, suçun değerlerine aykırı olduğunu ancak bu suçu kendisinin işlemediğini erkek arkadaşı yüzünden cezaevinde olduğunu, olayın kendi evinde gerçekleşmesi ve susmak zorunda bırakıldığı için ceza aldığını ifade etmektedir. Mağdurun bunu hak etmediğini belirten **E8** hem kendisinin hem de mağdurun zarar gördüğünü belirtmiştir.

“Benim babam polis. Bu adamla çocuğumun babasıyla boşandıktan sonra tanıştım. Babam yaşındaydı hatta babamdan da büyüktü... Dışarda olsaydım değişmezdim. 2 sene ceza verseler de yine değişmezdim. Burada bi beş sene sonra akıllandım. Az bi ceza verseler, yine dışardaki hoppa hayatıma devam ederdim. Gezerdim, tozardım burda akıllandım... Ben Kuran okumasam, hatim indirmesem kafayı yerim burda. İşlemediğim bir suçtan burdayım. Neden burdayım diye sürekli soruyorum kendime. Bazen de iyi ki burdayım, akıllandım ben diyorum. Şimdi de zaten akıllandım, 7 sene olmuş, artık çıkmalıyım diyorum.” (E8, Haziran 2014)

Hırsızlık suçunun değerlerime aykırı olduğunu belirten **T4** de eşinin zorlamasıyla bu suça karıştığını ifade etmektedir.

“Eşim, beni dövüyodu, zorla gönderiyodu, ben de gittim. Eşimin tarafı bunu sürekli yapıyo. Eşim araba araba diye beni dövüyodu. Hırsızlığa zorluyodu. Ona araba alacak para için yaptım... Korkuyodum da hem yakalanacağım için, hem de başkasının canını yakacağım için. Alın teriyle kazanıyo. Onun ki de can. O zaman 25 yaşındaydım, cahildim, yanlış bir

evlilik yaptım, çocuklarım için de gidiyodum işte. Beni nereye itersen, oraya giderim. Kimseyi kıramıyorum da. Kaynanamla gidiyoduk, onun da kocası bakmıyordu eve.” (T4, Temmuz 2014)

Kocasının zorlamasıyla suça karıştığını belirten **T5**, karıştığı suçun değerlerine aykırı olduğunu ve bundan dolayı da vicdan azabı çektiğini ifade etmiştir.

“Buradaki kadınların hepsinin ayrı ayrı suçları oluyo ama hepsinin çoğunun erkekler yüzünden oluyo. Bir de cahillik olunca... Aldığım ceza beni sevindirdi. Eşimi tanıdım. Ben buraya girince eşim evlendi. Ben belki insan bile öldürebilirdim. İyi ki buradayım. Sadece üç çocuğuma kavuşmayı bekliyorum... Hak ettiğim cezayı aldım. Bi şeyler çaldığım zaman da rahat yiyemiyodum zaten. Vicdan azabı çekiyodum. Ben helal paraıyla büyüdüğüm için benden çıkıyordu o para. Hep dua ediyodum, Allah'ım eşimin rüyasına aksakallı bir dede çıksın, karını hırsızlığa gönderme desin... Çaldıklarım benden çıkıyordu. Burada dindarlığım arttı. Hırsızlığa gitmediğim için vücudumu rahat hissediyorum, hafıfledim... Yaptığım işi çocuklarıma yansıtıyordum. Kızımı kuran kursuna yolluyodum. Ben bu işi yaptığmdan beri hiç mutlu olmadım. İki yakam bir araya gelmedi. Sadece huzurlu bi evlilik istemiştım. Eşime ailenden uzakta başka bi yere gidelim dedim ama olmadı... Çok kul hakkı aldım, ben onları nasıl ödüycem... Tanımıyorum da, tanımış olsam. Anca onlar benim karşıma çıkacak... Elim ayağım titreye titreye yapıyodum. Rüyalarım giriyodu. Ter içinde kalkıyodum. Bu işi hiç yapmak istemiyodum. Eşim hep, durucaz sonra yapmıcaz diyerek avutuyodu. Başım bunların geleceğini hissediyodum. Bi yerde bizden çıkacağını anlıyodum öbür taraftan da korkuyodum. Kendi annem biliyodu bu yüzden evimde bi bardak çayımızı bile içmezdi.” (T5, Ağustos 2014)

İmam nikâhlı olan eşi ve eşinin ailesi tarafından bu suça başladığını belirten **T7** hüküm giydiği hırsızlık suçunun değerlerine aykırı olduğunu ancak eşi yüzünden bu suça karıştığını ifade etmektedir.

“Eşim yüzünden. Şimdi aldığı kadın da hırsız. Şimdi de onun parasını yiyo. Çalmıyor o, hazırı yiyo. Esrar mesrar da var... 14 yaşında başlık parasıyla bir evlilik yaptım. 16 yaşında anne oldum. Anne olunca dayaklar, işkenceler başladı. Çocuğumu kucağıma aldığı zaman, geri de dönemedim. Çocuğum konuşmaya başladı, ihtiyaçları da başladı. Çocuğum için çaldım, çırptım. Eşimin de hoşuna gitti. Eşim işsizdi, ailesi de yapıyodu. Sonra 10 yıl namustur, evlattır çektik. Sonra bi gasp suçuna karıştım ve 7 sene 4 ay aldım. Buraya

gelmemin ilk haftası eşim evlendi gitti ve 9 aydır da çocuklarımı görmüyorum. Çıkar için kullanıldım. Benim kazandıklarımın şu an kendilerini idare ediyorlar ve bana da bi faydaları yok maddi manevi. Bana da 100 lira dahi göndermişliği yok. Evim, arabam vardı, onları yedi, yiyo. Çaldıklarımın onun üzerine ev, araba aldım. Şimdi aldığı kadın da hırsız. Şimdi de onun parasını yiyo. Çalmıyor, hazırı yiyo. Esrar mesrar da var.” (T7, Ağustos 2014)

Değerlerine aykırı olduğunu belirttiği uyuşturucu suçuna, **D15** eşinin uyuşturucu işinde olması sonucu uyuşturucu bağımlısı olması ve uyuşturucu temini için karıştığını ifade etmektedir. Karıştığı suçta ise mağdur olmadığını, tek mağdur ve zarar görenin kendisi olduğunu belirterek ve bu suçta karışmasında, çevrenin de etkili olduğunu belirtmiştir.

“4 yıldır uyuşturucu kullanıyorum. Uyuşturucunun etkisiyle daha rahattım. Uzaklaşmışım dinden... İlk önce alkolle başladım, sonra uyuşturucu oldu. Nefsime mi uydum bilmiyorum nasıl açıklaması yapılır. Neden bırakmıyorum diye araştırdım, o gençlik rehberlik kitaplarından da okudum ama olmuyor, çok hoşuma gidiyor keyfi... Bunun temelini çoğunu eşimden almış olabilirim. Annem hoca müftülükte [REDACTED] Kapalıyım, imam hatip okudum. Evlendim kocam uyuşturucuyla uğraşıyordu. Kocama kaçtım ben ailem vermemişti. O bizim aileye sana ters demişlerdi. Kader diyecem ama değil. Kendim ettim kendim buldum... Bazen Allah'ın bana verdiği bedene ihanet etmiş gibi düşünüyorum. Kuran da der ya hani. Ben size bu vücudu verdim ve bu vücut hesap soracak diye.” (D15, Ekim 2014)

Değerlerine aykırı olduğunu belirttiği uyuşturucu suçundan hüküm giyen **D17** bu suçta kocası yüzünden karıştığını belirterek suçun sorumluluğunu reddetmekte ve suçta da mağdur olmadığını belirtmektedir.

“Eşimin yüzünden, eşim yaptı. Benim haberim yoktu sadece baskın sırasında olay yerinde olduğum için. Cezaevine girmeden önce annem ve abimle yaşıyodum. Suça eski eşim yüzünden karıştım. Suçta tek mağdur benim, benim haberim yoktu. Hak etmedim. Çünkü hayatımda uyuşturucu bile görmedim, kullanmadım. Ben 18 yaşında, kaçarak evlendim... Babamı kaybettim, cenazede dışlandım, kovuldum. Sonrasında eşim tatile gidelim falan dedi, yakalandık işte... Ailemden sonra sevdiğim insana güvendim, çünkü gidecek bir yerim yoktu... (D17, Eylül 2014)

Uyuşturucu suçunun değerlerine aykırı olduğunu belirten **D18** çevre ve arkadaş ortamı içinde özellikle erkek arkadaşı yüzünden uyuşturucuya başladığını ve bu suça karıştığını belirterek suçun sorumluluğunu reddetmiştir. Karıştığı suçta kendisi dışında mağdur olmadığını ve tek zarar görenin de kendisi olduğunu belirtmiştir.

“Beni sevdiğim kişi düşürdü. 17,5 yaşındayken eşimden ayrıldıktan sonra sevdiğim kişi yani tanıştığım kişi bana ev tuttu. Eroin olduğunu bilmiyordum başlarda. Sigaranın bi değiştiği sanyodum. Kendisi de kullanıyordu. O şekilde 4,5 senemi aldı. Bi daha da gidemedim yanından, ona bağlı kaldım. Ondan sonra ayrıldığımda da düşmüştüm zaten. Ortama girmiştım, çıkamadım da. Nerde o satılıyorsa ben de ordaydım. Uyuşturucu almak için de birahane de çalıştım, masalara oturuyordum... Ona düşmüştüm bi kez, günah olduğunu biliyordum ama kurtulamıyordum. İçerken kendimi bile tanımiyordum.” (D18, Eylül 2014)

D20 uyuşturucu suçunun değerlerine aykırı olduğunu belirterek çevrenin etkisi ve eşinin zorlamasıyla eşi yüzünden bu suça karıştığını belirterek suçun sorumluluğunu reddetmiştir. Karıştığı suçta ise mağdur olmadığını belirtirken iki tarafında zarar gördüğünü ifade etmiştir.

“Eşim uyuşturucu bağımlıydı. Her uyuşturucu bağımlısı uyuşturucu satıcılığı da yapar. O da uyuşturucu satmaya başladı. O da çalışmıyordu bende. O dönemde çocuklarım da çok küçüktü. O uyuşturucu temin etmek için bir de bizlerin geçimini sağlamak için yaptı. Ev aramasında ben de tutuklandım. Benim üzerime iki tane ifade verildi. Bir de eşimle telefon görüşmeleri cezaevinde olmama neden oldu. O dönem benim düzenli bir işim olsaydım ben buralarda olmazdım. Eşimi bilmiyorum.” (D20, Temmuz 2014)

Değerlerime aykırı olduğunu belirttiği uyuşturucu suçundan hüküm giyen **D21** de, eşinin yüzünden mecburiyet ve bunalım sonucu bu suça karıştığını belirterek suçun sorumluluğunu reddetmektedir. Karıştığı suçta ise mağdur olmadığını tek mağdurun ve zarar göreninin kendisi olduğunu ifade etmiştir

“Hiç istemezdim uyuşturucuya girmeyi. Sigara içen bi insan bile değilim. Eşimin yüzünden burdayım. O cezaevine girince mecbur kaldım çocuklarım için... Ben cehenneme gideceğimi düşünmüyorum. Hani diyolar ya anlaşman mı var. Hayır, anlaşmam yok ama kötü bi insan değilim. Hep iyilik yaparım. İnsanların duasını alırım. İyilik yaparken mutlu oluyorum,

seviniyorum... Bu suç inancıma ters aslında. Eşim cezaevine girdikten sonra 5 çocukla kaldım. Oturduğum semtte de insanların çoğu bu işin içinde. Mecbur kaldım.” (D21, Ağustos 2014)

Uyuşturucu ve adam öldürme suçlarından hüküm giyen **D22**, değerlerine ters olduğunu ancak çevrenin etkisiyle ve eşi yüzünden bu suçlara karıştığını belirterek suçun sorumluluğunu reddetmektedir. İki tarafın da zarar gördüğünü ancak mağdurun kendisi olduğunu ifade etmektedir.

“Eşim yüzünden karıştım, böyle bir olay olacağını bilmiyordum. Normalde eşim uyuşturucu kullanıyordu. Ben onu tanımadan önce kullanmıyodum. Ama onunla kullanmaya başladım işte... Günah olduğunu biliyorum ama insan psikolojisi. İnsanın bir anı bir anını tutmuyor. Bir anlık bunalımla, eşimde kullandığı için ben de başlayıverdim.” (D22, Mayıs 2014)

Vergi kanununda usulsüzlük suçundan hüküm giyen **F3** bu suçun değerlerine aykırı olduğunu ancak bilmeyerek, eşinin zorlamasıyla genel vekâleti aldığını, karıştığı suçta ise mağdur olmadığını zararın ise sadece kendisine olduğunu ifade etmiştir.

“Eşimin zoruyla genel vekâleti aldım. Daha doğrusu genel olduğunu bilmiyordum. Devleti kandırmak ne demek? Tabi ki günah. Devletten alınan bu paraları ben yemedim. Naylon faturanın n'sini bilmezdim. Hatta burda yattığım günlerin hesabını da ahirette sorucam. Hepsinin yakasına yapışıcım. Asıl hesap orda olacak. Toprağın altında verecekler hesabını...”(F3, Ekim 2014)

Dolandırıcılık suçundan hüküm giyen **F4** değerlerine aykırı olduğunu belirttiği bu suça eşinin yüzünden ve maddi sıkıntı nedeniyle karıştığını belirtmiştir. Karşı tarafın mağdur olduğunu, bunu hak etmediğini belirtirken de her iki tarafın da zarar gördüğünü ifade etmiştir.

“Karşı taraf mağdur tabi, ben mağdur değilim yaptım yatıyorum. Karşı taraf mağdur... Hiç alın terim yokken o insanın alın terini yedim. Kul hakkı var azap çekicem... Kaç senede kazandığı, emek verdiği şeyi, arabasını biz bi günde satıp yedik. Ben o zaman bilmiyordum eşim yüzünden yaptım. Ne kadar engellesem de eşim kabul etmeyecekti, ben kabul ettim.

İnkâr edemem ben de yedim o parayı. Ha o yapmış suçu, ha ben fark eden bi şey yok. Kendim olsam yapmazdım ama. Beceremezdim de zaten onun yaptığını.” (F4, Temmuz 2014)

Evlilik dışı çocuğunu öldürmeye ortaklıktan hüküm giymiş **M44** da karıştığı suçta dair sorumluluğunun olmadığını söyleyerek, bu suçun inancına ters olduğunu ve zaten engellemek için de büyük çaba sarf ettiğini ancak engelleyemediğini belirtmektedir. Ancak suç ortağının(sevgilisinin) yani karşı tarafın kendisini öldürmekle tehdit etmesi, sahip çıkmaması ve bunun namus olayı olması nedeniyle susmaya mecbur bırakıldığını ifade etmiştir.

“Ben zaten karşıydım. Kabul etmeseydim beni de öldürecekti. Bunalıma girdi, nerdeyse beni öldürecekti. Karşı taraf evli olduğu için, benim ailemde de namus olayı bu... Olan bana oldu. Bir anda beni harcadı. Köy yerinde nasıl ortaya çıkacan dedi. Ne kendisi sahip çıktı, ne de başkasına yedirdi. Bunlar olmasaydı ailem onu yok ederdi... Ben başıma bu işlerin geleceğini bilmiyordum. Kim ister evladına bunu. Daha çok onun tehdidiyle ve etraf duyacak, edecek diye... Alıp da benim çocuğum, benim karım diyemedi... Benle birlikte çocuğu var. Buraya girdiğimde, senle evlenecem demeye başladı ama bu sefer de ben istemedim. Benden 17 yaş büyüktü... Kızları bizim tarafında çok şey ediyolar, baskılıyolar. Ben kız evladını desteklemelerini isterim, dışa atmalarını değil.” (M44, Haziran 2014)

Bebeğini öldürmekten hüküm giyen **M46** mağdurun yani bebeğinin masum olduğunu bunu hak etmediğini belirtirken, değerlerine aykırı olan bu suçta erkek arkadaşı ve çevresi yüzünden karıştığını ifade etmektedir.

“Çocuğum olduğunu bilmiyordum. 4 ay olduğunda öğrendim. O zaman da özel polikliniğe gittim. Çalışıyordum ama polikliniğin istediği parayı ödeyecek gücüm yoktu. Öylece kaldı. Sonra erkek arkadaşım, kolamın içine düşük için ilaç koydu. Sonra yedi aylıkken işte sancı giriyor, kanamam oluyo. Evde kimse yokken tek başıma doğum yaptım. Ölü doğdu. Sonra çocuğu gömdük. Kameradan ortaya çıktı... Ben doğurmak istedim [] izin vermedi. Evlenmek istemedi, benimle, ben askerim dedi. Evlilik dışı olduğu için de etraf ne der diye yaptık.” (M46, Ağustos 2014)

Adam öldürmeye yataklıktan hüküm giyen **M24**, alacak verecek meselesi nedeniyle suçun işlendiğini ve mağdurun bunu hak ettiğini belirtmiştir. Bununla birlikte eylemi kendisinin gerçekleştirmediğini, eşinin yaptığını ancak susmak durumunda bırakıldığını ifade ederek suçtaki sorumluluğunu reddetmiştir.

“Eşimin suçlu olduğunu, adam öldürdüğünü bilseydim eve almazdım kesinlikle. Öğrenince de iş işten geçmişti. Hamileydim. Hamile olduğumu öğrendikten sonra da onu gidip ihbar edemezdim.” (M24, Kasım 2014)

4. Suça karışanlarda suçun sorumluluğunun reddetmede bir diğer açıklama biçimi, suça psikolojik sorunlar ve bunalım nedeniyle karışmış olmaktır.

Değerlerine aykırı olduğunu belirttiği cinayet suçundan hüküm giyen **M48** bunalım sonucu öz kızına karşı bu suçu işlediğini belirtmiş ve kızının bunu hak etmediğini ifade etmiştir.

“O dönem bunalımdaydım. Önce onu öldürecek sonra hap içip intihar edecektim. 135 tane hap içmişim. Evde baygın bir şekilde buldular, acile yetiştirdiler. Tarif edemiyosun ki, o anı saçma. Hangi düşünceyle, saçma bi davranış... İnsan kendi dünyaya getirdiği bir canı alabiliyor... Ne bileyim onu dünyada bırakmak istemiyodum. Ben öldüğümde onu bırakacak birini bulamadım. Ne eşim, ne annem. Kızımı yanıma alıp, gitmek istedim. Neden oğlum değil de kızım onu da bilmiyorum. Kızlar daha korumasız oluyo birazcık, ondan heralde... O anda gözüm hiç bişey görmedi. Öbür dünyada bunun hesabının olacağını biliyodum. Kararımı vermiştim, kimseye de söylemedim. Oğlumı öldürmeyi düşünmeden bir yol bulamadım onu öldürecek. 8 yaşındaydı, boğarak öldürdüm. Sonrada kendim ilaç içtim.” (M48, Temmuz 2014)

Annesini öldürmekten hüküm giymiş olan **M49** ise akli sağlığının yerinde olmadığını, hezeyanlar gördüğünü belirterek bu suçu bilinçsizce gerçekleştirdiğini, diğer türlü öz annesini asla öldürmeyeceğini belirterek suçun sorumluluğunu reddetmektedir.

Evde yalnız kalınca tiner koklamaya başladım. Azar azar öyle başladım. Annem babam çalıştığı için sürekli evde yalnızdım. Daha sonra hezeyan bozukluğum varmış. Kafamda

sesler duymaya başladım. Amatemde yatacaktım ama ürktüm kalamadım. Ölen zaten kendi öz annem. Tamamen blinçdışı oldu... Çok fazla çevrem yoktu, arkadaşım yoktu. Okula da gitmedim. Maddenin de yardımıyla beyin boş kaldı, beyin bu halisinasyonları geliştirmiş... Annem kanser hastası benim. 3 aylık ömrü kalmıştı. Olay günü sabah kalktığımda oda bi tuhaftı. O sesler yine gelmeye başladı. Banyo yaptım. Annem kahvaltı hazırladı... Kahvaltı yaptık... Sonrasında içim daralıyor benim bir iki rekat namaz kılayım, rahatlayım dedim. Sonra üstüme birilerinin saldırdığını hissettim. Pek bişey hatırlamıyorum. Bıçakla olmuş. Kanı fala hatırlamıyorum... O an annemi korumaya çalışıyorum üstüne kapaklanıyorum ama kendim yapıyomuşum aslında. Sonra arka balkondan atlayıp kapının önüne gelmişim. Sonra polisler geldiğinde annemi öldürüyorlar yetişin dedim. Kendimin de hala anlayamadığı bişey... Cezaevinde ilk iki yıl her gün ağladım. İlaç tedavisi aldım. Dua okuyodum her gün. Kuran bilmesem de kulfu allahu ahad, sübhaneke, elham okuyodum. Cin suresi okuyodum... Cinleri uzaklaştırmak için. Öyle bir evham geldiğinde okuyorum. Ayetuel kürsü de çok işe yarıyor...

(M49, Ağustos 2014)

Öz kızını öldürmekten hüküm giyen M50 de, bu suçun değerlerine aykırı olduğunu, mağdurun bunu hak etmediğini, aniden ve bunalım sonucu bu suça karıştığını ifade etmiştir. Psikolojik sorunlarından dolayı da tedavi gördüğünü belirterek suçun sorumluluğunu reddetmiştir.

“Bi kere hocaya gittim, yaptım daha kötü oldum. Kaçırıldıktan sonra beni hocaya götürdüler. Muska falan yazdırdılar. Sonra da attım. Bir an sinir, öfke geldi. O çocuk benim değil gibi, düşman gözüktü bana. Sinirden yere çarptım çocuğu. Eşimle sorunum vardı. İkinci evliliğimdi. İlk kaçırıldım, tecavüz edildim. Benim psikolojimi bozdu, hayatımı mahvetti benim. İkinci evliliğimde de bu yüzden sorun yaşadım. Çocuğum onunmuş gibi geldi(önceki adam). Biraz da ben kandım. Evliymiş, çocuğu varmış. Beni alacak sandım. Başka kızlara da yapmış... Eşim benim rahatsızlığımı bile bile aldı. Hamileyken ilaçları

biraktım, keşke bırakmasaydım. Bırakmasaydım da mama alsaydım süt verseydim. Hepten zehirlemeyim, bişey olur diye hapı bıraktım. Sonra ilacı yutmaya yutmaya ilerledi benim hastalığım. Sonra birden bire bu oldu. Şimdi diyorum hani eşlerimle sorunlarım var ya keşke onlardan birini öldürseydim de çocuğumla birlikte burda olsaydım. İkinci eşim beni çok doldurdu. Bu çocuk benden değil ondan diye...” (M50, Eylül 2014)

Öz kızını öldürmekten hüküm giymiş **M51** de mağdurun bunu hak etmediğini, bu suçun değerlerine aykırı olduğunu belirterek, bunalım nedeniyle anlık olarak bu saça karıştığını ifade etmiştir.

“İmtihan olduğunu ve imtihanı kaybettiğimi düşünüyorum. Kendime hâkim olmam gerekiyordu ama olamadım. Dini bilgi olsa da, insan kendini tutamıyor. İnsanların psikolojik yardıma ihtiyacı var bence. Ağır yüklerin altında eziliyoruz... O anda dinini, Allah'ını hatırlamıyorsun ki, bi tek noktaya odaklanıyorsun. Allah, din, hiç bi şey aklına gelmiyor. Kendin bile yoksun sadece yapmak istediğin şeye odaklanıyorsun. Bu nefis midir, şeytan mıdır neye uyduğunu bilmeden hareket ediyosun. Beynin duruyo, mantığın çalışmıyor. Hiç bi şey düşünemiyosun, önünü, arkasını. Günahını, sevabını. Sonra uyanıyorsun. Uyandıığında da bitmiş oluyo zaten.” (M51, Eylül 2014)

Babasını yaralamaktan hüküm giyen **M52** mağdurun bunu hak etmediğini anlık bir bunalımla bu suça karıştığını ifade etmiştir. Babası tarafından uygulanan baskı sonucu, bunalım anında kavga ile olayın gerçekleştiğini ifade etmiştir.

“Çocuklarımı istemedi. Hem beni dışladı, hem çocuklarımı. Dışarı çıkmamı da istemiyodu. Bir anda tezgâhtaki bıçağı aldım... Babamın yaptığı, baskılardan dolayı... Bana çok baskı yapmasaydı ben de bunalıma girmez yapmazdım. Ölseydi vicdan azabı çekerdim. Rabbim beni korudu ölmedi. Daha çok Allah'a sığındım, babam bazı konularda bunu hak ediyodu. Ona bunu görmesini sağladım.” (M52, Haziran 2014)

5. Dini referansa dayalı bir sorumluluğu reddetme biçimi de işlenen suç, şeytana uyma olarak değerlendirilmez. Bazen de bunun kader ve alınyazısı olduğunu belirterek suçun sorumluluğu reddedilebilmektedir.

F12 karıştığı suçu, kaderden ziyade Allah'ın inayeti olarak görmektedir. Allah ile yoğun iletişimde olduğunu belirten **F12** bunun bir iletişim/bir işaret olduğunu belirtmektedir.

“Benim burada olmam, bu saçma sapan sebeplerden değil, Allah'ın takdiri. Allah'ın hikmetinden sorgu sual olmaz. Demek ki burda olmam gerekiyordu. Birşeylerden korundum. Eminim benim hayrıma birşeyler var ki, buradayım... Her ne sebeple burdaysam Allah'ım burda bulunma sebeplerimden beni beraat ettirmesini istiyorum şeklinde dua ediyorum...”

(F12, Eylül 2014)

Eşini öldürmeye azmettirmekten hüküm giyen **M13** de mağdur için ne hak etti ne hak etmedi diyebileceğini belirtirken, bu suça karışmasında ise yine eşinin rolüne dikkat çekmektedir. Bu suçun değerlerine aykırı olduğunu belirten **M13**, şeytana uyduğunu belirterek, suçun sorumluluğunu dini referanslarla hem kabul etmekte, hem de kader olduğunu belirterek reddetmektedir.

“İkisinden biri ölecekti. Kader işte onu seçti, benim tek suçum sevmekti. Ölen kocam sevgisizliğinden, beni başka bir erkeği sevmeye yöneltti... İslam'ın gerektirdiklerini de dört dörtlük yapan bi insandım. Hayatımın üç ayında gerçekleşti her şey... Kimse demesin ki benim başıma bu gelemes, şu gelmez bu gelmez demesin... Ben dinimin gerektirdiğini en güzel şekilde yaşamaya çalışırken, kendimi bu işin içinde buldum. İnsanoğlu beşer şaşardır. Şeytan diye bir varlık var. Demek ki bir anlık da olsa şeytana uydum. Bu benim hatam, hayatta herkes hata yapabilir. Dönüşü olmayan bir hata. Öyle anlar var ki, insan bazen hiç bi şey düşünemiyor ya da şeytan denilen varlık o an insanın aklına onu getirmiyor. Bir de kader. Demek ki alnımda varmış gelmiş başıma...” **(M13, Haziran 2014)**

Fuhuş suçundan hüküm giyen **P1** maddi sıkıntı yüzünden bu suça karıştığını belirtirken, ortada zarar ve mağdur olmadığını ifade etmiştir. Karıştığı suçun ise değerlerine aykırı olmakla birlikte kaderi olduğunu belirterek suçun sorumluluğu reddetmekte, dilenmek yerine bunu seçtiğini belirterek de eylemini değerleri içinde kıyaslamıştır.

“Kaderinde varsa bişeyler, engelleyemiyorsun annecim. Alın yazısı diye bişey var. Benim suçum fuhuş. Ben yapmasam da, vesile oluyosun. Dini benim yaptığım işe sokamıyosun. O işlerle uğraşmadığım zamanlarda ibadetlerimi yapardım. Allah’ım affetsin. Burda yeterince çektiriyor. Orda da bunu bişeylerin yanına koyar affeder inşallah. Ben gidip üniversite okuyup da mı bu işi yaptım. Yâda masa başı işim vardı da, onu bırakıp mı bu işi yaptım. Eğitimsizlikten.. Çaresizlikten, eğitimsizlikten... Ben bunu inancıma hiç yakıştırmıyorum ama sahipsizlik, çaresizlik, açlık bunu yaptırdı. Bakanım yoktu. Ya dilenecektim, ya da bunu yapacaktım... Buradakilerinin yanında benimkisi onlarınkinin yanında dişte çerez gibi kalıyo... Burada aldığım nefese yazık. Buradaki insanlarla aynı yerde olduğum için, sicilime işlediği için, kara leke olduğu için pişmanım.” (P1, Temmuz 2014)

Evlilik dışı çocuğunu öldürmekten hüküm giymiş olan M45 da bu suçu işlemediğini ama kabul etmek, sessiz kalmak zorunda olduğunu belirtmiştir. Çocuğunu geleneksel yöntemlerle düşürmek mümkünken, günah olduğu için bunu yapmadığını, durum böyleyken neden doğduktan sonra bebeğini öldürmek isteyeceği sorusuyla suçu ve sorumluluğunu reddetmektedir.

“Annem babam ben doğar doğmaz boşanmış. Sonra annem beni alıp ablamla Zonguldağa geçmiş. Halamla da komşu oluyoruz. Annem evlenmiyor bizi büyütene kadar. Tabi bu, sahipsiz gördü ya, başımızda adam yok.” (M45, Kasım 2014)

M45, Ailesinin maddi ve manevi zor durumda olması ve sahipsizliği dolayısıyla da bunun kullanılmasının altını çizmektedir.

“Halamlar çok namuslu gezerler ama.. Oğlu tecavüz etti. Halamın oğlu tecavüz ettiğinde ben 14 yaşındaydım o da 33 yaşındaydı. Evliydi, iki çocuğu vardı. Hadi bizim ailenin erkekleri sahip çıkmadı bunlar başıma geldi, Türkiye Cumhuriyeti de kadına sahip çıkmıyor. İlk tekmeyle devlet vuruyo kadına, sahip çıkmıyor bi kere... Zaten beni pazarlayan o. İlk tecavüz eden de oydu. Çocuk ondan değil ya.. Hâkim ben saklıyorum sandı... 14 yaşında tecavüze uğradım. 17 yaşına kadar satıldım. Sonra satıldığım adamdan da birinden hamile kaldım. Sonra ben bunu gizledim aldırma günah ya yoksa maydanoz suyuyla da o çocuk düşerdi. Erken doğdu. 18 yaşına gireli 2 ay olmuştu. Ahırda doğurdum. Eş içimde kalmış, Sonra hastaneye kaldırdılar beni.” (M45, Kasım 2014)

M45, mahkûmları, gerçekten suç işlemiş olan mahkûmlar ve kader mahkûmları olmak üzere ikiye ayırmaktadır. Bu açıdan kendisi de kader mahkûmudur.

“Kader mahkûmu diye bir şey var, ben mesela. Başka birinin suçunu üstlendim... Ortaya çıktı. Onu dışarıda çıkınca öldürmemek için beni tutan tek şey inanç. Bu bebeği doğurmama da neden olan inançtı.” (M45, Kasım 2014)

Fuhuş suçundan hüküm giyen **P2** değerlerine aykırı olduğunu belirttiği bu suça, maddi sıkıntı ve bunalım yüzünden karıştığını belirtirken, bunun kaderi/alınyazısı olduğunu belirterek de suçun sorumluluğunu redetmektedir. Ayrıca suçtan dolayı ortada zarar ve mağdur olmadığını ifade etmiştir.

“Bir çilen varsa, alına yazıldıysa çekcen. Kadere karşı gelinmez. Kaderinde ne varsa onu çekeceksin. Alında ne yazıldıysa çekmek zorundasın. Ne gelirse Allah'tan gelir, Allah'ın takdiri. Bu iş de öyle. Maddi durumumuz yoktu, fakirdik. Eşimin ailesi bakmıyordu, ne geldiyse onların yüzünden geldi... Allah'ın gücü, her şeye yeter. O biliyor. Ben her zaman dua ediyorum. Şu an elimi nasıl hareket ettiricem, nasıl yazıcam her şey Allah'ın takdiridir. Kadere inanmak lazım...” (P2, Temmuz 2014)

Hırsızlık ve memura hakaret suçlarından hüküm giyen **T14**, hırsızlık suçunun değerlerine aykırı olduğunu ve anlık olarak şeytana uyduğunu belirterek suçun sorumluluğunu reddetmiştir.

“O bizim suçumuz, yaradanın suçu yok. O bize hırsızlık yap, cezaevine gir demez. O bizden kaynaklanan bişey. Allah hiçbir kulunun günah işlemesini istemez... İncim var, günah olduğunu biliyodum ama fazla da düşünmüyodum, fazla aklımda yoktu. Bir de maddi durumlardan dolayı gözüm hiçbir şey görmedi, şeytana uydum işte. Bi anlık hata oldu. Yapmamamız gereken bişey.” (T14, Temmuz 2014)

6. Suçun sorumluluğunu reddetmede bir diğer açıklama biçimi de kötü arkadaş ortamı ile suça karışıldığını belirterek sorumluluğu reddetmedir.

Hırsızlık suçundan hüküm giyen **T29** da değerlerine aykırı olan bu suça küçük yaşta ve arkadaş ortamı içinde bu suça başladığını belirterek suçta sorumluluğunun olmadığını ifade etmiştir. Suçta her iki tarafın da zarar gördüğünü belirtmiştir.

“Önceden suç olduğumu, günah olduğumu bilmiyordum. Suç olarak görmüyordum. Arkadaş çevresi işte. Yaşım küçüktü. 12-13 yaşındaydım. Suç olduğumu-ceza olduğumu bilseydim yapmazdım. Çevremde arkadaşlarım yaptığı için heyecan olarak görüyordum. Annem kızıyordu bana, arkadaşlarımla görüşmemi istemiyodu, evden çıkarmıyodu beni ama kaçıyodum.” (T29, Temmuz 2014)

Fuhuş suçundan hüküm giyen **P7**, karıştığı suçun değerlerine aykırı olmakla birlikte mesleğinin bu olduğunu belirtirken, maddi sıkıntı yüzünden karıştığını ve ortada zarar olmadığını tek mağdurun kendisi olduğunu ifade etmiştir.

“Ben bunu geçinebilmek için, maddiyat için yaptım. Yoksa neden yapayım ki. Daha doğrusu kim yapar, kimse yapmaz. Girdin mi bu işe bi daha çıkamıyosun çok zor. Çıkmak istedikçe daha çok gömülüyorsunuz. Eşimden ailemden kaçayım derken bu işte buldum kendimi... Eşim alkolikti, evde huzur yoktu. Arkadaşıma kaçtım. O da bu işi yapıyomuş. Bir iki derken kendimi işin içinde buldum. Tüm x’de(şehir) adım duyulmuş.” (P7, Eylül 2014)

Fuhuş için yer temini suçundan hüküm giyen **P8**, karıştığı suçun değerlerine aykırı olmakla birlikte suçta tek mağdurun ve zarar görenin kendisi olduğunu ifade etmiştir. Karıştığı suçtan dolayı pişman olduğunu belirtirken, bu suça ise başta arkadaşının onu sürüklediğini ifade ederek suçun sorumluluğunu reddetmiştir.

Kimsenin ahı kimsede kalmaz. Beni bu işe bulaştıran arkadaşım şimdi hasta. Hastanede yatıyomuş. Haber salmış hakkını helal etsin diye. Uyku ilacı katıp beni sattı... Burda ilaçlarımın yanına uyku ilacı katıp üstümden geçirmediği adam kalmadı. Namazlarda hep dua ettim beni bu durumlara düşürenlerin yanına kalmasın diye... Kimsesiz olunca faydalandılar. Ailem sahip çıkmadı... Psikolojik ilaçlar alıyorum ben. O zaman eve misafirler geliyor ben de odama kaçıyorum, insanlardan kaçıyorum. Ama ilaçlarıma uyku ilacı katıp satıyomuş beni. [REDACTED] Ayırırken de beni kavat arkadaşlarına sattı... Şimdiki kocam beni o insanların elinden aldı. Ne kadar dayak

Yiyodum. Kaçmaya çalışıyodum, kaçamıyodum. Her tarafım kırık çıkık oldu. Alkolik olmuştum. Bana sahip çıktı, gitti konuştu, baskın yaptı. Rahat bırakmadıkları için eşim beni yanına taşıdı, yanından ayırmadı... Her gün hesabını yapıyorum. Korkuyorum. Biz de bu duruma düşürenler insanlar oldu. İsteyerek düşmedim. Ailem sahip çıkmadı. Babam abim destek olmadı... Tövbe ettikten sonra her şeyim yerine geldi. Evlendim, çocuklarım güzel yerlere geldi. Hayr da şer de herşey Allah'tan geliyor. Tam ibadetimi yapınca Allah da kapılarını açtı bana... O kadar kız kardeşimin cezasını yatıyorum. 2 senedir görüşüme gelmez. Daha kötü insanların eline düşmüş. Telefon kartı üzerime olduğundan bu Suç üzerime kaldı. O da(kızkardeşi) ablam çalıştırıyo dedi. Sonra geri aldı ama... Hepsi aile bağlarının olmayışından... Annem ölünce babam evlendi. Gittik sahip çıkmadı bize. (P8, Ekim 2014)

Karıştığı hırsızlık suçunun değerlerine aykırı olduğunu belirten T53 bu suça arkadaş çevresi ve çevrenin etkisiyle karıştığını belirterek, karıştığı suçun da tek mağdurun ve zarar görenin de kendisi olduğunu ifade etmiştir.

“Arkadaşlarım yapıyodu, onlara uyduk... Yaptıktan sonra çok pişman oluyorum. İşte bir anlık öfke... Arkadaşlarıma uydum, onlarla birlikte yaptım... Kendimi de haklı buluyorum. Ama karşı tarafa da üzülüyorum. Mesela yapmadığım halde resimden teşhir ettiğinde kızıyorum, yapıyorum.” (T53, Eylül 2014)

Hırsızlık suçundan hüküm giyen T55 ise çevrenin de etkisiyle anlık bir macera olarak değerlerine aykırı olan bu suça karıştığını belirtmiştir. Karıştığı suçtan dolayı ise her iki tarafın da mağdur olan taraf olduğunu ve zarar gördüğünü ifade etmiştir.

“Önceden bizim çocuk olduğumuz çevrede arkadaşlar hep bunu yapıyodu. Onlar güzel güzel giyinip geliyodu. Ceplerinde birsürü paraları vardı. Her yere rahat harcıyolardı. Sonra sende katil bize dediler. O anda da katıldım. İşte arkadaş çevresine özentü oldu. Onlar yapıyo ben niye yapmayım dedim. Onlar harcıyo ben niye harcamayım dedim. Yaparken güzeldi. Ama yaş ilerledikçe yanlış olduğunu görüyorsun. Şimdi yapmam mesela.” (T55, Ağustos 2014)

Hırsızlık suçundan hüküm giyen T57, değerlerine aykırı olan bu suçu, bunalım ve çevrenin etkisiyle maddi sıkıntı yüzünden gerçekleştirdiğini belirterek sorumluluğu

reddetmektedir. Karıştığı suçta ise iki tarafta zarar görse de tek mağdurun kendisi olduğunu belirtmiştir.

“İnsanın önce doğru dürüst işinin olması, karnının doyması lazım... İnsan o zaman suç işlemez. Derler ya açlık sofuluğu bozar. İnsanın çocuğu evladı için yapmayacağı şey yok... Arkadaş ortamında anlata anlata beynin yıkanyo. Seni de teşvik ediyor. Keşke karışmasaydım. Kızım çok ufaktı benim. Kocamdan boşanmışım. Ev kiraydı, çocuklarımın ihtiyaçlarını karşılayamadım.” (T57, Haziran 2014)

7. Suç esnasında alkol veya uyuşturucu etkisinde olduğunu veya uyuşturucu temini için bu suça karıştıklarını belirtenler de karıştıkları suçun sorumluluğunu reddetmektedir.

Karıştığı hırsızlık suçunun değerlerine aykırı olduğunu belirten T50 de, suça karışmasında çevrenin etkili olduğunu ve uyuşturucu bağımlısı olmasının etkili olduğunu belirterek suçun sorumluluğunu reddetmektedir.

“Arkadaş çevresi, alkol, uyuşturucu yüzünden bulaştım. Günah olduğunu biliyorum. Günah olduğunu bile bile yapınca iki misli günah oluyo. Ama ben mesela günah paradan yemedim. Ordan aldığımı, uyuşturucuya, içkiye verdim. Gözümüz bişey görmüyodu. Cahillik de vardı o zaman. Şimdi yaşla birlikte, çocuğum da olunca hayatımda değişiklikler oldu.” (T50, Ağustos 2014)

Karıştığı suçu değerlerine aykırı olmadığını ifade eden T51 ise uyuşturucu temini için hırsızlık suçundan hüküm giydiğini ve ortada zarar veya mağdur olmadığını, nitekim bunun için de suçu hak edenleri seçtiğini belirtmiştir. Suça karışmasında ailesinin değil ama seçtiği çevresinin etkili olduğunu, uyuşturucu temini için de yine buna devam edeceğini ifade etmiştir.

“Arkadaşım dolaşıyoduk. Kendi aramızda sen daha iyi çalarsın yok ben daha iyi çalarım şeklinde iddiaya girdik. Tabi uyuşturucu da vardı. Daha önceden de yaptığımız şey. Uyuşturucu kullandığımdan temin etmek için, alabilmek için yapıyodum. Uyuşturucu

kullanmasam zaten gerek yok. Ben biranın tadını dahi bilmiyorum ama taş(kokain) içiyorum. Burdan çıkınca yine içicem, kafasını seviyorum. Çok özledim. Sen yemek yiyerek mutlu oluyosun ben onu içerek mutlu oluyorum. Benim için anormal bişey değil.” (T51, Eylül 2014)

Hırsızlık suçundan hüküm giymiş olan **T52** de bu suçun değerlerine aykırı olduğunu, ancak arkadaş ortamı ve şartların da etkisiyle, uyuşturucu temini için bu suça karıştığını ifade etmiştir.

“Çok küçüktüm. Ailem yoktu. Yetiştirme yurdunda kalıyodum. Sonra arkadaşlarımla hırsızlık yapmaya karar verdik. Uyuşturucu içiyorduk. Uyuşturucu almak için de yaptık” (T52, Eylül 2014)

Uyuşturucu kullanmaktan ve satmaktan hüküm giyen **D6**, uyuşturucu temini için bu suça karıştığını, suçun değerlerine aykırı olmakla birlikte, suça karışmasında çevresinin etkili olduğunu ve karıştığı suçta mağdur olmadığını ifade etmiştir.

“Uyuşturucuya başlamadan önce oruç tutuyodum, hep tuttum. Ama uyuşturucudan sonra sigarasızlık koyuyor... Önceden de tersti ama bu kadar değil. O zaman bize bişey olmaz diyoduk ama öle olmuyo işte. Uyuşturucu kullanıyorsun, takmıyorsun ki bişey düşünmüyosun. 24 saat kullanırken nasıl düşüneceksin ki, kafan kıyak. Nasıl düşüneceksin. 8 aydır kullanmıyorum. Burda düşündüm.” (D6, Temmuz 2014)

Uyuşturucu kullanmaktan ve hırsızlıktan cezaevinde olan **D7**, suça karışmasında çevresinin ve uyuşturucu bağımlısı olmasının etkili olduğunu, uyuşturucudan kurtulması için annesinin onu şikâyet ettiğini ifade etmiştir. Değerlerine aykırı olduğunu belirtmekle birlikte, uyuşturucu temini için yaptığından suçun sorumluluğunu reddetmektedir. Uyuşturucu suçunda ise tek mağdur ve zarar görenin kendisi olduğunu belirtmektedir.

“Ben sadece parası olan, durumu iyi kişilerden çaldım. Yoksul, ihtiyacı olan kişilerden uzak kalmaya çalıştım hep. Çünkü isteyerek çalmadım hiç, mecburdum. Daha çok da kıyumculardan çaldım.” (D7, Mayıs 2014)

Değerlerine aykırı olduğunu belirttiği uyuşturucu suçundan hüküm giyen **D8**, çevre ve arkadaş ortamının etkisiyle, uyuşturucu temini için bu suça karıştığını belirtmektedir. Karıştığı suçun ise mağduru olmadığını tek zararın da kendisine olduğunu ifade etmiştir.

Arkadaş çevresi alıştık işte. Arkadaş içiyodu, al sen de bi duman. Önceleri sadece esrar içiyodum ama taş içmiyodum, kokain içmiyodum. Sonra arkadaşlar al bi duman bu esrardan daha güzel dediler. Öyle bi dumanla başladık, hayatım mahvoldu... Buna da şükür, bazen iyi ki buraya gelmişim diyorum. Belki o gün ölecektim. Amatemde yattım. 2,5 ay tedavi gördüm. Kokain içtiğinde ailen de seni istemiyoy. Sen de onları istemiyosun. Annemi babamı evden kovuyodum. Kokain içtiğinde kendi çocuğunu bile gözün görmüyodu. İstemiyodum çocuğumu kovuyodum onu. Git öldürürüm seni diyodum. Şimdi düşünüyorum da nasıl dedim, yaptım çocuğuma. Görüşmeye geldiğinde özür diliyorum yavrundan. O kokaini içtikten sonra hiç bişey din min aklına gelmiyor. Öyle lanet bişey... Babam beni amateme yatıracaktı. Yatmadan kaçtım. Eğer buraya düşmeseydim yine içecektim. Kendime zarar vermeye devam edecektim. Buraya düştüm de tedavi oldum.” (D8, Ağustos 2014)

Uyuşturucu bağımlısı olduğunu ve temini için de uyuşturucu satmaya başladığını belirten **D10**, karıştığı suçun değerlerine aykırı olduğunu ancak suçun mağduru olmadığını tek mağdurun ve zarar görenin kendisi olduğunu ifade etmiştir. Suça karışmasında ise, çevresinin ve uyuşturucu bağımlısı olmasının etkili olduğunu belirtmiştir.

“Ortamda alıştım. Ailemin haberi yoktu. Günah olduğunu da biliyodum. Onun kafasıyla farklı düşünüyosun. Normal kafa gibi düşünemiyosun. Ayrıca her şey günah diyosun, şöyle gezmemiz bile günah diyosun. Sonra da boş veriyosun. Her şey günah, yapacak bişey kalmıyor... İçimde bir şeytan var, sanki onu tutamıyorum, yenemiyorum. Ve Allah da cezalandırıyor sanki.” (D10, Ağustos 2014)

Uyuşturucu madde suçlarından hüküm giymiş olan **D11**, uyuşturucu kullanıcısı olduğu için bu suça karıştığını, çevre ve arkadaş ortamının etkili olduğunu belirtmektedir. Değerlerine aykırı olduğunu belirttiği bu suçta ise, mağdur olmadığını tek mağdur ve zarar görenin kendisi olduğunu ifade etmiştir.

“12 yaşımdan beri içiyorum. Hep arkadaş ortamı... Dışarda büyüdüm. Zaten başımızda bi büyük yoktu. Annem amcamla evlendi. Amcam da döverdi, selpak satmaya gönderirdi. O yüzden de erken yaşta evlendim. Dışarda büyüdüm, ailemle büyümedim. Dışarda yanlış insanlarla tanıştım, arkadaş oldum. Onlar da uyuşturucuya alıştırdılar. Dışarıda kalmaya başladım, kaçtım. Ama çok istiyorum dinimi bilmeyi, öğrenmeyi, Kuran okumayı. İnşallah dışarıda tekrar bulaşmam.” (D11, Eylül 2014)

Değerlerine aykırı olduğunu belirttiği uyuşturucu suçundan hüküm giyen **D12**, karıştığı suçta arkadaş çevresinin etkili olduğunu, suça ise uyuşturucu kullandığı için bulaştığını belirterek suçun sorumluluğu reddetmektedir. Karıştığı suçta mağdur olmadığını, tek mağdurun ve zarar görenin kendisi olduğunu belirtmiştir.

“Ver bi iki kere bakayım derken bulaşıyorsun, devamında da istiyosun. Önce arkadaş çevresinden buluyosun, bulamayınca da paranla almak istiyosun. Para bulamayınca da hem satar hem içerim diyosun. Kurtulmaya çalıştığımda, namaza başladığımda arkadaşlar teklif ediyodu. Sen kurtulmak istiyosun ama arkadaşlar çekiyo işte... Namaz kıldığım zamanlarda da uyuşturucu aşırı bağımlılık yaptığı için kötü ve günah olduğunu bile bile uyuşturucuya yönelebiliyodum. Namazı bırakıp yönelebiliyodum. Yapmış olduğum şeyin günah olduğunu da biliyodum, bu yüzden kahraluyodum ama uyuşturucudan da vazgeçemiyodum.”

Dışarda da namaz kılardım ama uyuşturucu bozuyodu. Rabbim izin vermiyor işte. Doğru yoldayken şeytana sapanlardan oluyosun. Allah bağışlayıcıdır inşallah affeder. Dini inançlarımdan dolayı alkol hiç kullanmadım ama uyuşturucu kullandım. Buraya zaten tedavi amaçlı geldim. Milletin ailesi çocuğunun çıkmasını ister bizinkiler istemiyo mesela. Yok yok, burası iyi diyo annem. Babam hacı mesela. 5 kardeşiz en küçüğü benim.” (D12, Temmuz 2014)

Karıştığı gasp-soygun suçunun değerlerime aykırı olmadığını belirten **E2**, çevrenin etkisiyle, maddi sıkıntı ve uyuşturucu yüzünden bu suça bulaştığını da belirterek suçun sorumluluğunu reddetmiştir. İki tarafında zarar gördüğünü belirtirken, suçun tek mağdurunun kendisi olduğunu belirtmiştir.

“Değmediği için pişmanım. Ben uyuşturucu kullanıyodum. İhtiyacım olmadığı halde o kafayla yapmışım... Üçüncü girişim bu. Semtim Gültepe. Gültepe’de oturuyorum. Çıkanca

yine içicem biliyorum. İçmem dersem de kendimi kandırırım. Sağım içiyo, solum içiyo. Semt fena, yine içicem biliyorum. Bağımlısı değilim. Ama gördüm mü de dayanmam biliyorum... *Babam xxxxxxlı annem xxxxx benim* Annemin akrabaları hep orda. Ben de orda doğdum büyüdüm. Ev orda herşey orda. Esrar bizim orda sigara gibi. Herkes içiyo. 10 yaşındaki çocuk bile içiyo.” (E2, Eylül 2014)

8. Karışılan suçun sorumluluğunu reddetmede bir diğer açıklama biçimi de bunun mecburiyetten ve başka seçeneğinin olmayışı ile gerçekleştiğidir. Burada suça yönelme yaşanan mağduriyet ve hayat şartları ile açıklanmaktadır.

Fuhuş suçundan hüküm giyen P6, maddi sıkıntı yüzünden bunalım sonucu bu suça karıştığını, suçta ise tek zarar gören ve mağdurun kendisi olduğunu belirtmiştir. Değerlerine aykırı olduğunu belirttiği bu suçta hayat şartlarının kendisini bu suça yönelttiğini ve pişman olduğunu ifade etmiştir.

“Hayat şartları. O an öyle gerekiyordu. Eşimden ayrılmıştım. Ne yapacağımı bilmiyordum. Kendimi bir an o ortamın içinde buldum... Ailemle de bu yüzden kopukluklar yaşadım. Evliyken bir düzenin oluyo. Boşanınca o düzen bozuluyor. Ailenin yanına da gitsen yabancı oluyosun. Kendini bir boşlukta buluyosun, ne yapacağını bilmiyorsun. Hiç düşünmediğin bir ortamda kendini buluyosun sonra. O ortamdan çıkayım derken batıyosun ve birden kendini cezaevinde buluyosun.” (P6, Eylül 2014)

Fuhuş suçundan hüküm giyen P16, maddi sıkıntı yüzünden, mecburiyetten bu suça karıştığını belirtmiştir. Değerlerine aykırı olduğunu ifade ettiği bu suçta ise, mağdurun ve zarar görenin olmadığını tek zarar gören ve mağdurun kendisi olduğunu ifade etmiştir.

“Bi günah işledim de mi buralara düştüm. Yoksa eşimden ayrıldım da bu yüzden düştüm... Çocukların dördü de bendeydi. Bakmak zorundaydım okutmak zorundaydım. Boşandığım adam kendine bakamıyordu. Başka işte çalışsam da yetişmiyordu. Günde 3-4 işe çıkıyodum yetiyodu. Çocuklarıma öyle bakabiliyodum... Yaptığım iş tersti ama çocuklarım için yapıyodum ki. Anne olarak onlar için kendimi feda ediyodum... O kadın mağdur değil. O hala bu işe devam ediyö. Ben içerdeyim... Azap çekeceğimi düşünmüyorum ama yaptığım işten dolayı inancım rahatsız. (P16, Ağustos 2014)

Hırsızlık suçundan hüküm giyen **T59** da bu suçun değerlerine aykırı olmakla birlikte mecburiyetten, maddi sıkıntı yüzünden karıştığını ancak ortada mağdur ve zarar görenin olmadığını tek zarar görenin kendisi ve çocukları olduğunu ifade etmiştir.

“Paran yok, çoluğun çocuğun aç. Eşin çalışmıyor. Ne yapıcın, mecbur çalıyoz. Okuman yazman yok, kim işe alacak beni... Sana gelsem desem ki çoluğum çocuğum aç, bana yardım et desem eder misin, etmezsin, git çalış dersin. Okumam yazmam yok nerde çalışıcım. Sabıkam da var mecburum.” (T59, Ağustos 2014)

Uyuşturucu madde suçlarından hüküm giyen **D40** da bu suçun değerlerine aykırı olduğunu ancak temizlik yaparak geçinmenin zor olduğunu ve çevrenin de etkisiyle mecburiyetten doğan bir bunalımla bu suça karıştığını belirtmiştir.

“Mecbur olarak yaptım. Annemin o zaman ameliyatı vardı. 200 milyar para istediler benden. Gönülden istemeyerek yapıyodum. Günah olduğunu da biliyodum. Allah'ım her şeyi görüyorsunuz, biliyorsunuz diyodum. Yine annem söz konusu olsa, yine yapardım. Zaten Annem de ameliyattan kısa süre sonra öldü. Şimdi tövbe ettim. Artık çocuklarım okusun istiyorum o kadar.” (D40, Temmuz 2014)

Uyuşturucu madde suçlarından hüküm giyen **D38** da karıştığı suçun değerlerine aykırı olduğunu ancak hasta olan kızı için, mecburiyetten ve istemeden bunu yaptığını belirtmiştir. Çevrenin de kısmen etkili olduğu bu suçta, mağdurun olmadığını zararın ise sadece kendisine ve ailesine olduğunu belirtmiştir.

“Hatasız kul olmaz, dini olan insan da bazen hata yapabiliyor... Mecbur kaldım, maddi durumum yoktu. Kızımın bi tanesinin kalbi delik. Kızımın tedavisini yaptırabilmek için satış yaptım. Kızım tedavi olmak zorunda bizde yetiştiremiyoruz. Mahallede zaten olan yapılan bişey. Biz de yaptık.” (D38, Ağustos 2014)

Uyuşturucu madde suçunun değerlerine aykırı olduğunu belirten **D26**, daha önce gündelikçi olarak çalıştığını ve bu suça maddi sıkıntı yüzünden, mecburiyetten, çaresizlikten karıştığını belirtmiştir. Karıştığı suçta mağdur olmadığını tek mağdurun ve zarar göreninin kendisi ve çocukları olduğunu ifade etmiştir.

“Kocam cezaevindeydi. Çocuğum da buna bulaşınca mecbur kaldım. 6 çocuğum vardı, bakmak zorundaydım. Temizlikten kazandığım yetmiyordu evi geçindirmeye. Çaresizlikten hep... Bunun kötü olduğunu biliyorum. Kendi evladım da yaşadım. Ben de mecbur kaldım. İnsan anne olunca evlatları için her şeyi yapıyo. Bi de kimsen olmayınca her yola başvuruyosun.” (D26, Aralık 2014)

Değerlerine aykırı olmasına rağmen yokluktan uyuşturucu suçuna karıştığını belirten **D27** de, mecburiyetten doğan bir bunalımda bu suça karıştığını belirterek suçun sorumluluğunu reddetmektedir. Çevrenin de etkili olduğu bu suçta mağdur olmadığını tek mağdurun ve zarar göreninin de kendisi olduğunu ifade etmiştir.

“Mecbur kaldığım için yaptım. Çoluğum çocuğum aç kalmasın, rezil olmasın diye yaptım. Bir anda iş bulmak, para kazanmak da kolay değil. Bi evin içinde 5 kişiyiz. Hurdacıydı eşim. Her gün iş yapacan diye de bişey yok, yetmiyordu. Bi defa yaptım pişman oldum. O çocukları gördüm kullananları. Benim de çocuklarım var bir ana olarak pişmanım. Bi daha da yapmadım...” (D27, Eylül 2014)

Değerlerime aykırı olduğunu belirttiği uyuşturucu ve hırsızlık suçlarından hükümlü olan **D28** çevre ve maddi sıkıntı yüzünden, mecburiyetten bu suçlara karıştığını belirtmiştir. Karıştığı suçta her iki tarafında zarar gördüğünü ancak suçun mağdurunun kendisi olduğunu ifade etmiştir.

“Kocam öldü. 24 yaşında dul kaldım. 4 çocukla kaynanam dışarı attı, bakmadılar bana. xxxxxx xxxr de elalemin yardımıyla ev tuttum. Ama çocuklarım aç. Kendi anam babam da yardım etmedi. Mecbur eroin sattım. Çocuklarıma öyle baktım, büyüttüm. Vicdan azabı da duydum... Hatta almaya gelen çocuklara diyodum, ‘yavrum bırakın, içmeyin şu laneti’. ‘Bırakamayız abla’ diyolardı. Sonra bunalıma girdim ben de içmeye başladım. Çocuklarım dedi sen ne biçim annesin, bırak diyolardı ama bırakamıyodum. Buraya da düştüm. O anaların bedduası tuttu bana. Ama kurtuldum da. Her işte bir hayır varmış.”

Karıştığı suçu dini inancı içinde açıklar iken;

“Ben şimdi eroin sattım. Hem içtim hem sattım. O anaların bedduası tutuyo bana. Ciğerleri yanıyo. Ben de anayım. O çocukları zehirlerdim onun vicdan azabını duyuyorum. O evlatların annelerin gözü önünde. Krize giriyor işte Allah da bunu benden çıkardı,

cezaevindeyim. Televizyonda bazen izliyorum o anaları Allah'ım ben ne yaptım diyorum.”
(D28, Ekim 2014)

Hırsızlık suçunun değerlerine aykırı olup olmadığından emin olamadığını ifade eden **T11** karıştığı suçta çevrenin etkili olduğunu, ancak bu suçta karşı tarafın zarar görmediğini, tek zarar görenin kendisi olduğunu, ayrıca karşı taraftan bazılarının da bunu hak ettiğini belirtmiştir.

“Zaten bu dünyada da azap çekiyorum ki... Tamam, bizim de dini inançlarımız var ama işliyoruz yine de... Mecburiyetten yaptım. Annemin hastalığı yüzünden. Annem felçliydi. Biz zengin değiliz. Annem hastalandığında annemi hastaneden çıkaramıyoduk mecburiyetten hırsızlığa başladık. Önceden hastaneler böyle değildi. Para ödemededen bırakmıyolardı... İnsanlar ceza ala ala daha çok hırslanıyor. Çoğu suçum sicilli olmamdan oldu. Şu anda da hırslıyım... Cezaevine düşmem dini inancımı da etkiledi. Ben neden cezaevine düştüm. Neden dualarım kabul olmuyo diyorum. Bazen inancım kayboluyor bazen geliyor. Anlık oluyo. Kuranda anlatılanların da bazılarına inanıyorum, bazılarına inanmıyorum.” **(T11, Ağustos 2014)**

Değerlerine aykırı olduğunu belirten **T9** da hırsızlık suçunda zarar görenin ve mağdurun varlığını kabul ederken, mecburiyetten ve çocukları için bu suçta karıştığını ifade etmektedir.

“Dünya malına değer vermem ama kendin değer vermesen de çocukların oluyor, onlar için değer veriyosun... Dul kalınca, ona buna muhtaç olacağıma yaptım. Dul bi insandan herkes faydalanmak istiyor. Ben boşandım 6 ay sonra eşim vefat etti... Allah'ın ona verdiği şeyi ben ondan alıyorum. İnancıma ters ama mecburiyetten yaptım. Çocuklarla kalınca, çocuklarım için yaptım. Büyük kızım 3 yaşında, küçük kızım bir buçuk yaşındaydı. Eşimi de kaybedince. O zaman bi kaç yere işe girdim ama dul olunca askıntılık oluyo. Sonra ordan kaç, burdan kaç işleri bıraktım. İş bırakınca çocuklar evde aç bekleyecek değil. Bu işlere yöneldim.” **(T9, Temmuz 2014)**

Hırsızlık suçundan hüküm giyen **T10** da karıştığı suçun değerlerine aykırı olduğunu, ama mecburiyetten, çocukları için bunu yaptığını belirtmektedir.

“Aç köpek fırın yıkar. İnsan aç kaldı mı her şeyi yapar. Aç kaldı da mecbur kaldı mı?.. Çünkü çocuklarım açım diye ağlıyo. Bir ev ne istemez. İnsan mecbur kalmasa yapar mı kızım... Çocuklarım aç susuzdu yaptım. Bir insan denize düşer de yılan sarılır ya... Benim ki de öyle oldu. Kimsem yoktu, kimse bana sahip çıkmadı. İlk eşim üstüme evlendi, dayak atıyordu. İkinciyle evlendim o da bu yola düşürdü. Onun çevresi hep yapardı bunu. Bir hırsızlık yaptın mı kalem de çalsan aynı, milyar da çalsan aynı. Bi kez sabıkan olduktan sonra da yapsan da yapmasan da buydu diyolar... Aslında öncesinde yapmamıştım. Sonra suçlanınca iftirayla kızdım, bunaldım yaptım.” (T10, Kasım 2014)

c. Zararı Kabul Etmemeye Dair

Sapkın eylemde bulunan kişi, davranışını açıklamada yaptığının yasal olmadığını bilincinde olduğunu ancak bu eylemden kimseye zarar gelmediğini iddia etmektedir. Birey, eylemden zarar gören olmadığı gerekçesiyle eyleminin yasadışı olduğu ama ahlaksız olmadığı sonucuna varır. Kişi için haksızlık/yanlışlık, eyleminden birisi açıkça zarar görmüşse var olan bir durumdur. Özellikle belli tarz suçlarda vandalizm gibi bu tarz nötrleştirmeye başvurulduğu görülmektedir. Hırsızlık, dolandırıcılık ve uyuşturucu suçlarında sık başvuru alan bir nötrleştirme tekniğidir. Burada hırsızlık ödünç alma gibi görülebilmekte veya kamuya açık alanlarda bırakılmış malların alınması hırsızlık olarak görülmemektedir. Burada suçlu, eyleminin hukuka ters düşmesine rağmen, büyük bir zarara yol açmadığını düşünerek eylemini savunmaktadır. Sykes ve Matza'ya göre (1957), bireyin kendi eylemleri ile arasındaki bağ, sorumluluğun inkârıyla kırılmasındaki gibi kopuktur. Kişi de eylemleri ve bu eylemlerinin sonuçları arasındaki bağ, zararın inkârıyla kırılmaktadır (Sykes ve Matza, 1957: 667; Dolu, 2010: 236).

Tablo 51: Araştırma grubunun “Karıştığınız suçla ilgili ortaya çıkan zarar hakkında ne düşünüyorsunuz?”

	Frekans	Yüzde
Ortada zarar yok	14	2,8
Zarar sadece bana oldu	261	52,9
İki taraf da zarar gördü	183	37,1
Karşı taraf zarar gördü	9	1,8
Ben ve ailem zarar gördü	26	5,3
Toplam	493	100,0

Araştırma grubunun yarısından fazlası olan %52,9'u ortaya çıkan zararın sadece kendilerine olduğunu belirtirken, “iki taraf da zarar gördü” cevabını verenlerin oranı %37,1; “ben ve ailem zarar gördü” cevabını verenler %5,3; “ortada zarar yok” cevabını verenler %2,8; “karşı taraf zarar gördü” cevabını verenler ise %1,8'dir.

Katılımcıların büyük çoğunluğu, karşı taraf zarar görse dahi, cezaevinde oldukları için asıl zararın kendilerine ve ailelerine olduğunu düşünmektedir. Çoğu kuramcının suça karışanların empati yeteneklerinin zayıf olduğu iddiasını destekleyen bu durum, suç türüyle de yakından ilişkilidir.

Üzerinde durulması gereken bir diğer husus da, kamu malına karşı suçlarda, zararın reddinde benzer bir durum söz konusudur. Türk toplumunda ki devlet baba figürü burada kendini göstermekte ve nasıl baba malını izinsiz almak toplumda suç olarak görülüyorsa aynı şekilde devlet malının alınması da suç olarak görülmemekte hatta vatandaş olarak kişinin hakkı olarak görülebilmektedir. Aynı şekilde akrabalara karşı işlenen dolandırıcılık ve hırsızlık gibi suçlarda mağdurun ve zarar görenin olduğu reddedilmektedir.

Özellikle cana karşı suçlarda, mağdurun rolüne dikkat çekilip, gerçekleşenlerden mağdurun sorumlu tutulduğu ve çoğu zaman da karşı tarafın bunu hak ettiği belirtilirken, az olmakla birlikte diğer suç türlerinden hüküm giymiş katılımcılarda da bu tekniğe başvuranlara rastlanılmıştır. Örneğin bilişim suçlarından uzun yıllar hüküm giymiş olan **B1** bilinçli olarak karıştığı suçun değerlerine aykırı olmadığını daha fazla para kazanmak için bu suçu gerçekleştirdiğini ve bu suçta mağdur veya zarar olmadığını belirtmiştir.

“Mağdur yok hepsi gerizekâli. O efendi efendi adamların normal yoldan para kazandıklarını mı sanıyorsunuz? Saygın bir iş adamı gibi gözüküyorlar ama altından neler çıkıyor.” (B1, Mayıs 2014)

Fuhuş suçundan hüküm giyen **P3** karıştığı suçta mağdur ve zarar olmadığını tek mağdurun kendisi olduğunu belirtirken bunun değerlerine aykırı olmadığını ifade etmiştir.

“Cinsellik bir ihtiyaçsa bunun yapılması gayet normal. Çoğu ülke bununla kalkınıyor. Miden acıkıyorsa bu da bir ihtiyaç ve karşılanmalı. Doğanın kanunu bu. Zenginin ki keyif oluyo, fakirinki günah oluyo, ayıp oluyo... Dini inançla hiç alakası yok bunun. İnsanlar inançlı da olsa, ihtiyaçları doğrultusunda bunu gidermeli ve giderecek de. Hacı hoca da olsa diyelim, karısı öldü ya da hamile bu ihtiyaçlarını giderecek. Bunda kötü bişey yok. O ihtiyaçların giderilmesi için de birileri bunu karşılayıp evine ekmek götürecektir... Kişinin küçük yaşta birine cinsel bi şeyde bulunması tamam, bu hastalık ve tedavi edilmeli. Bunun da dinle dini eğitimle alakası yok. Bu da hastalık ve ilaçlarla tedavi edilmeli. Ama dini eğitimle değil. Dini eğitim gelişimi engelliyo.” (P3, Kasım 2014)

İnancının cezaevine girmesiyle zayıfladığını belirten **P3**:

“Cezaevinde inancım sıfırlandı. Neden ben sorusunu soruyorum kendime. Kimseye kötülük etmem. Allah varsa neden ben burdayım da [] değil...”

Fuhuşa teşvik suçundan hüküm giyen **P4** bilinçli olarak yaptığını ve bu suçta zarar ve mağdur olmadığını ifade etmiştir.

“Ben kimseyi zorla bu işe sokmadım, kendileri geldi. Sevgilileriyle geldiler hatta. Ama onları işe ben gönderiyodum. 500 alıyosak 300’ünü ona veriyo, 200’ünü kendim alıyodum. Ama sonuçta azını ben alsam da onun parasıydı, kul hakkına giriyor.”

Karıştığı suçu dini inanç içerisinde açıklar iken:

“Çok üzülüydüm. Hem namaz kıliyodum hem de yaptığım için ağlıyodum. Zaten sonra tövbe-kâr da oldum. Hayatta yalan nedir bilmem. Ramazan boyunca bir ay kızları da çalıştırmazdım zaten. Ramazana saygım vardı. Çocukluğumdan beri de oruç tutarım, çocuklarım da hep oruç tutar. Esmâ’ül Hüsnâ’yı günlük okurum. Ben dışarda da namaz kıliyodum hep. Bu işi yaparken de kıliyodum. Hatta eşim inanamıyodu. Sen nasıl bu işe bulaştın diyodu. Gören inanamıyodu. Ama zor durumdaydım, istemeye istemeye yapıyodum işte. Derler ya açlık sofuluğu bozuyor. Çok mücadele ettim ama olmadı. Çirkin bişey, yüz kızartıcı bişey ama yaptım işte. Bizim ailede yok böyle. Düzgün bir aile ama işte zor şartlar altında... Dinen hem kızın sırtından geçindiğim için utanıyodum hem de zina oluyodu bu. Ama içim şu açıdan rahat, kimseyi düşürmedim. Bana gelen kızlar zaten pişkin, kaşarlaşmış, yırtık kızlardı. Zaten bu işi yapıyolardı. Ben onların yanında daha edepli, temiz kalıyodum. O kızlar profesyonel ben amatördüm onların yanında.” (P4, Ağustos 2014)

Fuhuşa aracılık suçundan hüküm giyen **P12** maddi sıkıntı yüzünden bu suça karıştığını, bununla birlikte ortada suç olmadığını mağdur ve zararın da sadece kendisine olduğunu belirtmiştir.

“Kimseye karşı bi suç işlemedim. Günah-kâr olduğuma inanıyorum ama suçlu olduğuma inanmıyorum. Tamam, yaptığım iş Allah katında günah ama kimseye bir zarar vermemişim. Yer temin etmek suç mu? Eskiden bunun cezası yoktu, para cezası vardı.” (P12, ekim 2014)

Fuhuşa yer temini suçundan hüküm giyen **P14**, değerlerine aykırı olan bu suça maddi sıkıntı yüzünden, çaresizlikten karıştığını belirirken, suçta tek mağdur ve zarar görenin de kendisi olduğunu ifade etmiştir.

“Kadınlar planlayarak beni teşvik etti. Onlar teklif etti. Senin evi bi kaç saat kullanalım, paspasın altına anahtarla birlikte parayı koyarız diye... Evimin anahtarını vermekle suç işlediğimi biliyodum ben. Dini inancı olan bi insanım, eski yazı bilirim... Kızım kalpten

ameliyat olacaktı, çaresizdim. Yapacak başka bir seçeneğim yoktu. Çaresizlik ve fakirlikten kadınların bu teklifini kabul ettim. Yaparken de ailem duyarsa ne derler, kardeşim duyarsa ne yaparlar hep bunu düşünüyodum. Rezil olmaktan korkuyodum. Öyle de oldu. Cezaevine girdikten sonra terk ettiler beni. Bir kez bile gelmediler.” (P14, Temmuz 2014)

Değerlerime aykırı olmadığını ifade ettiği hırsızlık suçuna karışan T37 çevrenin etkisiyle maddi sıkıntı yüzünden gerçekleştirdiklerini, ortada mağdur ve zarar olmadığını tek zarar görenin kendisi olduğunu ifade ederek bunun suç olmadığını belirtmiştir.

“Hurda topluyoruz biz. Hem çöpe atıyolar hem de şikâyet ediyolar. Fakirlikten. Çocuğumun mamasını bezini alamamaktan... Bu bizim işimiz. Akşama kadar çöpten kâğıt parçaları, şişeler toplayacaksın da bazen 20-30 lira kazanacaksın. O da çocuğun bezine, evin ihtiyaçlarına yetmiyor. Sonra eski sobaları, çekyatları topluyosun. İşte buraya da bir tane soba dışarı atmış diye diye aldım ben. O da temizlemek için koymuş dışarı. Ben de aldım o da şikâyet etmiş. Ne kadar çalmadım desem de hırsız oluyorum... Bir çöp de alsan hırsız oluyosun. Bir kere sabıkan oldu mu? Bu hırsızlık değil ama siz diyolar yanarsınız cehennem ateşinde diyolar. Ben de korkuyorum yanmaktan. (T37, Eylül 2014)

Hırsızlık suçundan hüküm giyen T38 karıştığı suçun değerlerine aykırı olduğunu belirtmekte ve şeytana uyma olarak tanımlamakla birlikte, ortada mağdur ve zarar olmadığı için, suçsuz olduklarını cezaevinde olmamaları gerektiğini belirtmektedir.

“Mağdur yok. Biz hurda topluyoruz. Boş arazideki demir vs. alıyoruz. Sonra gidiyo, o insan bizi şikâyet ediyö. Suçsuz günahsız yere burda yatıyoruz. Meslek için değil de yoksulluk işte. Yapıyosun, şeytana uyuyosun. Biz dört beş arkadaş gidiyoruz. Üç dört demir parçası alıyoruz. Sonra şikâyet edince buralara düşüyo... Gidip adama, halısını malısını çalmıyoruz. Kenardaki demir parçalarını, hurdaları alıyoruz. Sonra burda yatıyoruz. 5-10 liralık mallar için.” (T38, Ağustos 2014)

Karıştığı hırsızlık suçunun değerlerine aykırı olmadığını belirten T39 bunun hırsızlık değil meslek olduğunu belirterek ortada zarar gören veya mağdur olmadığı için suç olamayacağını ifade etmiştir.

“Mesleğimiz hurdacılık. Hurda toplarken sahibi olduğunu bilip bilmediklerimizi de topladığımız için 5-10 liralık demir yüzünden burdayız. Çoluğumuz çocuğumuz aç olduğu için yapıyoduk. Bundan ne zarar görecektir, hurdadan zarar mı olur... Suç olarak ne görücem, hurda ki o. Varıp evlerinin içinden almıyoruz. Biz hurdaları dışardan topluyoruz. Aç kalmamak için, bilmiyoduk sahibi olduğunu...” (T39, Haziran 2014)

Karıştığı hırsızlık suçunun değerlerine aykırı olmadığını belirten **T40** bunun meslekleri olduğunu, ailesinin ve çevresindekilerin de yaptığını, ortada mağdur veya zarar görenin olmadığını ifade etmiştir. Tek mağdur ve zarar görenin de kendisi ve çocukları olduğunu belirtmiştir.

“Zarar sadece bana ve çocuklarıma oldu. Ana yok, baba yok başlarında... Bizim yaptığımız hırsızlık değil. Dışarı atılanları topluyoruz biz ama işte hâkimler buna hırsızlık diyo... Kimsenin evine girip canını yakmıyoz. Dışarı atılanları topluyoruz sonuçta. Bu kimin işine yarayacak. Biz bunu hırsızlık saymıyoz ama insanlar sayıyo işte. Bazısı bişey demiyo ama vicdansıza denk geldiğinde aha bunlar çaldı, hırsızlar diyo. Ne işimiz olur, bizim hırsızlıkla... Bi tane soba sonuçta... Bir soba için 7 ay çok fazla. Herkes küçük yaşta faydalandı, ben aldım. Çocuklarım dışarda kaldı.” (T40, Temmuz 2014)

Kız kardeşi ile birlikte hırsızlık suçundan hüküm giymiş olan **T41** de, ortada suç olmadığını ve bunun değerlerine de aykırı olmadığını belirtirken, ortada zarar gören ve tek mağdurun cezaevinde olduğu için kendisi olduğunu ifade etmektedir.

“Allah kimsenin başına vermesin. Atılmış bir soba için bu kadar ceza olabilir mi? Asıl bir soba için, yedi ay yatmamız suç. Mahkemeye gitmediğim için 7 ay ceza aldık. Bize hiçbir bilgi de gelmedi. Girip çıkacaksınız dendi zaten. Kaçacak olsam ben niye karakola geleyim. Kadere inanırım. Alın yazısı işte.. Gerçekten suçsuz yere yatıyoruz. Bir şey yapsak, zoruma gitmeyecek... Dışarı atmış zaten. Yeni (soba) değildi, eskiydi. Kullanmayacaktı, eskiciye satacaktı. Ne diyeyim, Allah onları da düşürsün... İnsanın suç işlemeyen yatması da kötü oluyor. Hadi suç işleyip, yatsak neyse... Ekmek parası bulmak için çalışmak kötü bir şey mi? çoluğumuzu çocuğumuzu geçindirmek için. Buna hırsızlık da denmiyor, biz sadece topluyoruz. Zaten işe yaramıyor o. Zengin, kullanmayacak onu satacak. Biz hırsız değiliz, dışardakini topluyoruz. Hırsızlık evi soyana denir. Biz de isteriz öyle çalışmayı, ama hayat

şartları işte... Herkes topluyo zaten. Suç değil. Kalkıp adamın yeni malzemelerini, kullanacağı şeyleri çalmıyoruz ki, hadi alsak neyse diyem.” (T41, Haziran 2014)

Karıştığı hırsızlık suçunun değerlerine aykırı olmadığını belirten T42 de, bunun aileden gördükleri meslek olduğunu, aynı şekilde ailesinin ve çevresindekilerin de bunu yaptığını ortada mağdur veya zarar gören olmadığını ifade etmiştir. Cezaevine girmekle tek mağdur ve zarar görenin de kendisi olduğunu belirtmiştir.

“Ev hırsızı, Cepçilik(onlar cepten para çalar), Tırnakçılık(parayı tam veriyo, o parayı saklıyo, üstünü vermedim diyo) falan bunlarla hiç ilgimiz yok bizim. Beceremeyiz biz zaten... At arabacı, hurdacıyız biz. Atık maddeleri hurdaları topluyosun, arabaya atıyosun... Mesleğimiz bu. Anamızdan doğduğumuzdan beri at arabasında koşuşturuyorum. İşlediğim suçu kabul etmiyorum. Çünkü bu suç değil. Eve girmiyorum, kimseden bişey çalmıyorum. Dışarı konan malı alıyorum... Mal değil mi, alır gelir yerine koyarsın ama burda benim hayatım dağıldı. Ev diye birsey kalmadı ortalıkta. Sonuçta varlıktan almadım ben onu, günah olduğunu biliyorum ama yokluktan aldım, sıkıntıdan aldım ben onu...”(T42, Haziran 2014)

Karıştığı hırsızlık suçunun değerlerine aykırı olmadığını belirten T43 mesleklerinin bu olduğunu, çevresindekilerin de geçimlerini bu şekilde sağladıklarını belirterek, bunun suç olmadığını, ortada mağdur ve zarar yoktur olmadığını ifade etmiştir.

“Gidiyoruz mahallede hurdaları topluyoruz. Bazen parayla alıyoruz bazen öyle. Bu suçlamayı kabul etmiyorum. Boştan yere yatıyorum. Eve girmiyoruz, kapı kırmıyoruz biz. Bi demir parçası yüzünden bu kadar ceza fazla. Biz içeri girip, altın çalmadık. Ziyet eşya çalmadık. Geçinmek için hurda topluyoruz. Hiç hak etmediğimiz yere topladığımız hurdadan aldık bu cezayı. Büyük bişey yapsaydık da ondan yatsaydık keşke. Kapı içine girmek, kapı kırmak yok, biz sadece hurda topluyoruz.” (T43, Temmuz 2014)

Karıştığı dolandırıcılık suçunun değerlerine aykırı olmadığını belirten F9 planlı ve bilinçli olarak maddi sıkıntı yüzünden (mecburiyetten/hastalığı yüzünden) karıştığını ve ortada mağdur olmadığını ifade etmiştir.

“Ablam önce bişey demiyodu ama demişler ona ortaya çıkarsa sen cezaevine girersin o da şikâyet etmiş... Evet, biz çalışıyoruz ama özel olduğu için lokanta sigorta yapmıyor. Eşim esnaf onun da sigortası yok. Ameliyat olmam gerekiyodu. Ciddi şekilde rahatsızdım, mecburdum ameliyat olmaya. Ablamın ismini kullanarak, sigortasından faydalanmak istedim. Hastanede de ameliyat olamadan yakalandım... Günah değil bu. Ama özgürlüğüm kısıtlandığı için pişmanım.” (F9, Ağustos 2014)

Uyuşturucu kullanmak/denetimi yakmaktan hüküm giyen **D2** karıştığı suçun değerlerine aykırı olmadığını belirtmiştir. Uyuşturucuyu kendisi kullandığı için tek mağdurun da zarar görenin de kendisi olduğunu ifade etmiştir.

Evde hastaların oluşu, eşinin olmayışı, kadın halinle... O kadar sene hem analık hem babalık yapıyorum. Kolay değil, ayakta durmak. Yeri geliyor, iki hasta var yani başınızda, onlarla işe gitmek. İşte nasıl erkekler eve gelir, dinlenmek ister ya. Ben de eve gelince bu sayede ayakta kalıyodum. Çocuğuma sabırlı oluyodum, sakinleşiyodum, dinleniyodum, aktif oluyodum. Nasıl sigara içiyosam, onu da öyle görüyorum. Onu kötü bir şey olarak görmüyorum. İçki içmektense onu içmeyi tercih ettim. Beni rahatlatıyodu. Bana ilaç verse(antidepresanı kastetmekte) aynı etkiyi yaratacak. İlaçta kullandım zararı daha çok. Hayatı yenmek için, bana enerji vermesi için. Bana üzüntü vermemesi için, sabah aldığım işi öğlen bitiriyodum bu sayede... Ona bakarsan sigara içiyoruz. Günah olduğuna inanmıyorum. Toprakta yetişiyor, neden günah olsun ki. Tabi diğer maddeleri kastetmiyorum. Diğerlerine karşıyım, onlara asla izin vermem. Alkolün zararı var ama bunun yok. Ot ve kubardan kimse ölmemiş, kimse kimseye vurmamıştır, öldürmemiştir. Zarar gelmemiştir kimseye bunlardan. Satmaya karşıyım ama o zaman da alma suç olmaz. Karşısındaki satacak ki sende alacaksın. (D2, Ağustos 2014)

Uyuşturucu kullanmak ve bulundurmaktan cezaevinde bulunan **D3** bulunma nedenini suç olarak görmemekte ve değerlerine aykırı olmadığını ifade etmektedir. Alkol ve uyuşturucu yüzünden daha öncede tutuklanan **D3**, karıştı suçun mağduru olmadığını zararın da kendisine olduğunu belirtmiştir.

“Esrarın günah olduğunu düşünmüyorum. The o bitkinin özünde var, patlıcanda da var ki... Katkısız toprakta yetişiyor. O zaman patlıcan da günah olsun...”(D3, Ekim 2014)

F5 karıştığı (banka) dolandırıcılık suçunun değerlerine aykırı olmadığını belirtmekle birlikte eşinin baskısıyla ve maddi sıkıntı yüzünden bu suça karıştığını belirtmiştir. Karıştığı suçta mağdur ve zarar olmadığını üzerinde duran **F5**, tek mağdurun ve zarar görenin kendisi olduğunu ifade ederken, pişmanlığının ise cezaevine girdiği ve çocuklarından ayrıldığı için olduğunu ifade etmiştir.

“Türkiye’de en büyük tefeci kim bankalar. En fazla kar eden kim bankalar. Bankalar da bunu araştırmadan veriyorsa suçlu kim yine bankalar...5 sene türbanlı, pardösülü gezdim. Gezmediğim tarikat kalmadı. Oralarda da gördüm ki insan nefsinin öldürmedikten sonra hepsi boş. Fitne fesat olduktan sonra her şey boş... Dinin yasakladığı şeylerden kaçma güncel hayatta olmuyor... Kendi iradenin kendi elinde olması lazım. Açlık sofuluğu bozar. İnsan çıkmaza girince ne yapacağını şaşırır. Yapmayacaklarını, yapmam dediklerini de yapar... Dindarlıktan dindarlığa fark vardır.” (F5, Temmuz 2014)

Uyuşturucu suçunun değerlerime aykırı olmadığını belirten **D36** bunu zevk için yaptığını, ortada zarar olmadığını ve kendisi dışında da bir mağdur olmadığını ifade etmiştir. Kendisinin de uyuşturucu kullandığını ve pişmanlığının nedeninin para biriktiremeden yakalanması olduğunu belirtmiştir.

“Benim inancıma ters değil bu. Ben bunu kimseye zorla satmıyorum öncelikle. Yapabildiğim başka iş yok. Yapabildiğim en iyi iş bu... Bizim sattığımız insanlar 18 yaşından küçük çocuklar değil. Kendi akli iradesini kullanabilecek insanlardı... Bu, öldüren bişey değil, bizim sattığımız şeyler. Zamanla belki. Sürekli kullanılabilir. Zaten benden almasa, başkasından alacak. Az kar payı da koyuyorum. Bazı satıcılar var. Deliler. Karşı taraf borç yapmış oluyo. Ödemediği zaman zarar verebiliyor. Ailesine gidip bildiriyo. Hiç değilse biz bunu yapmıyoruz. Satıcılık yapıyoruz.” (D36, Eylül 2014)

Değerlerime aykırı olmadığını belirttiği uyuşturucu madde suçlarından hüküm giyen **D37** çevrenin de etkisiyle, bunalım anında bunu yaptığını belirtmiştir. Karıştığı suçta, mağdurun olmadığını tek mağdurun ve zarar göreninin de kendisi olduğunu ifade etmiştir.

“Milleti zehirleyecek, öldürecek madde satmadım. Eczaneden satılan ilacı sattım. Kendim de kullanıyodum. Ben bunu günah da saymıyorum. İlaç gibi. Eczanede satılan bir ilaç bu... Kimseye zararı yok. Devaroc ilacı. Yeşil reçeteyle eczaneden alabiliyosun. Eczanede satılan bi ilaç günah olmaz. Günahsa eczane neden satıyor? Çevremde bazıları esrar satıyor, bazıları ex. Benim sattığım roc(devanur roc). Memur yaptı ex(extacy).” (D37, Eylül 2014)

Annesini öldürmekten hüküm giymiş olan **M42** ise mağdurun bunu hak etmediğini bununla birlikte annesinin zaten hasta olduğu için ortada mağdur olmadığını ifade etmiştir. Bunalımda olduğunu belirterek de suçun sorumluluğu reddetmektedir.

“Kendisi alzaymır hastası, 87 yaşındaydı. Organ yetmezliği de vardı. 2 ay ömür biçmişti doktor. Sürekli doktor ve hemşire denetimindeydi. Serum, lağman takılıyordu... Maddi bir bunalım yoktu ama manevi bi bunalım vardı. Eşimden yeni boşanmıştım. Küçük çocuklar, evin içinin hastane gibi olması. Yoğun bakımdan sonra eve çıkmıştı. 7/24 bir aradasınız. Bunalmıştım. Evden dışarı çıkamıyodum.” (M42, Ağustos 2014)

ç. Değerlere Bağlılık Üzerine

Matza ve Sykes (1957)’in nötrleştirme tekniklerinden bir diğeri de, kendi değerlerini diğerlerinin değerlerinden yüksek görmedir. Burada, birey gerek vicdani duygular açısından gerekse yasal zorunluluklar açısından toplumsal kurallara uymaya zorlansa da kendisinin ait olduğu toplumsal kültür ve değerler genel toplumsal kural, kültür ve değerlerin üzerindedir. Baskın olan toplumsal kurallar değil, kendi alt kültürünün kurallarıdır (Sykes ve Matza, 1957: 669).

Suçlu, çözülmesi gereken ama yasayı ihlal etme bedelinde olan bir ikilem içinde kalmış olarak kendisini görebilir. Stouffer ve Toby’nin çalışmalarında bu durum, genel sosyal zorunluluklar ve arkadaşlık iddiaları arasında ya da evrensel ve özel değerler arasındaki çatışma olarak ele alınmıştır. Buna göre, rol çatışması ve ikilem içinde kalmış birey, bir tarafı diğer tarafa tercih etmek durumundadır. Örneğin, çete, kardeşlik kulüpleri gibi küçük sosyal gruplarda bazı eylemleri gerçekleştirmek

yüksek sadakat ve bağlılığı içerirken, bazı normlardan da sapmayı gerektirebilmektedir. Bu tarz durumlarda birey, arkadaşlık bağları ile hukuk bağları arasında çatışma yaşayabilir ve hukuka saygılı kalmak ile hâkim sosyal düzen arasında bir seçim yapmak zorundadır. Bu doğrultuda kişinin eylemi “bir arkadaşaya yardım” veya “arkadaşı ispiyonlamama” olarak grup değerlerine bağlılığı içerebilir.

Namusa atfedilen değer toplumun genelinde mevcut olmakla birlikte verilen tepkiler aynı olmamaktadır. Bununla birlikte toplumun genelinin namus suçlarına karşı diğer suçlarla kıyaslandığında daha hoşgörülü olduğu görülebilmektedir. Değerlere bağlılık içinde alınabilecek namus suçları da, mağdurun rolüyle ilişkilendirilmekteyken, bu durumlarda esas vurgu değerlere bağlılık üzerine yapılmaktadır.

Eşini öldürtmeye azmettirmekten cezaevinde olan **M25** karıştığı suçun değerlerine aykırı olmadığını belirterek, bunu dini değerlerine bağlılığı içinde açıklamaktadır. Karşı tarafın kendisine bunu yapmayı zorunlu kıldığını, bu eylemiyle de doğru olanı yaptığını savunmaktadır.

“Beni ters ilişkiye zorluyordu. Karşı çıktım, yıllarca hep sabrettim.. Mesela benim kızım bana soruyordu, anne geceleri neden bağıryorsun. Ben cevap veremiyordum. Hep cevapsız kahtyodum, kızıma bahane buluyodum. Ben, bi daha yapmaması için kendisini uyardım. Bi daha yaparsan öldürürüm seni dedim. Öldüremezsın ancak şeyimi yersin dedi. Bak bana öyle deme, delisin de dedim. Dinlemedi. Aslında o bunları söyleyerek, yapamazsın diyerek, o azmettirdi beni. Sen misin bana yapamazsın diyen dedim, [REDACTED] aradım böyle böyle adam bul bana dedim...”(M25, Mayıs 2014)

Adam öldürme suçundan hüküm giymiş **M26** karıştığı suçun değerlerine aykırı olmadığını, namusu şerefi için bunu yaptığını ve mağdurun da bunu hak ettiğini ifade etmiştir.

“Çerçi arabasını evin önüne gelip koyuyodu, rahatsız ediyodu. Uyardım ama o, vazgeçmedi. Üç uyardım dördüncüye öldürdüm. Asılma vardı. Evimin önüne geldi. Arabasını koysun, müzik açsın, laflar söylesin olacak oluyo işte. Haksız yere olsaydı belki vicdana azabı duyardım. Masum bir insanı öldürmek tüm insanlığı öldürmektir.”(M26, Haziran 2014)

Azmettirici olarak bu suça karıştığını belirten M27 adam öldürme suçunun değerlerine aykırı olmakla birlikte bunun kendisi için onur meselesi olduğunu ifade etmiştir. Karıştığı suçta mağdurun rolüne dikkat çekerken, suç ortaklarının cesaretiyle de bu suça karıştığını ifade ederek suçun sorumluluğunu tam olarak üzerine almamaktadır.

“Dini nikâhlı eşimdi. Benim için onur meselesiydi. Sürekli gururumla, namusumla oynadı. Aşağılama vardı. Bir anda namusumu da rezil edince, benle oynayınca da kaldıramadım. Mecbur karıştım. Ben öldürmedim, suç ortağım öldürdü, ben sineğe kıyamam biraz da suç ortaklarım cesaret verdi.” (M27, Haziran 2014)

Yaralama suçundan hüküm giymiş M28 değerlerine aykırı olduğunu ifade ettiği bu suçu, değerlerine bağlılığı içinde ve mağdurun rolüyle açıklamaktadır.

“O an hak ettiğini düşündüm. Bir insanın başkasının namusuna göz dikerse hak ettiğini düşünürüm. Sürekli tacizde bulunuyo, laf da bulunuyodu.” (M28, Ağustos 2014)

Namus ve değerleri için bu suça karıştığını ifade eden M29 değerlerine olan bağlılığının bu suçu gerektirdiğini ifade etmektedir. Karıştığı suçta mağdurun rolüne atıfta bulunarak bu suçtan dolayı da pişman olmadığını belirtmektedir.

“Ben okuturken, arkadaşlarına uydu, kaçtı. Onun için kızgınım ama cahillik. Cahil insana kızılmaz. Burda olduğum için kızgın değilim. Büyükler olarak biz suçluyuz. 15 yaşında kocasına kaçtı. Sonra ailelerin arasına düzeldi. Barıştık. 1,5 senelik evliydi, kocası uyuşturucu yüzünden cezaevine düştükten sonra (kayınbabasının tecavüzü) başladı. Ben de bu işi 1,5 sene sonra öğrendim. Korkusundan söyleyememiş... Evime gelme ben o adamı öldürmeyecektim. Herkes kendine göre namusuna düşkündür ama biz Karadenizliler hani ben yapmasamda bu namus ortada kalmayacaktı, kalmazdı ama adam durmadı, kapıma geldi. Dürüstçe söylemek gerekirse onu öldürdüğüm için pişman değilim. Ha keşke kızımın başına bunlar hiç gelmeseydi de yapmasaydım. Olaylar buraya geldiği için pişmanım. Çocuklarım bu halde, perişan olduğu için.” (M29, Eylül 2014)

Adam öldürme suçundan hüküm giyen **M30**, bilinçli olarak bu suça karıştığını, namus ve onurunun bu suçu gerektirdiğini ifade etmiştir. Değerlere bağlılığının bu suçu gerektirdiğini, pişman olmadığını da eklemektedir.

“İşlediğin suçun durumuna göre değişiyö. Namussa cezanın çokluğu önemli değil. Biz de öyle. Söz konusu namussa herşey bitiyö. Biz de namus, her şeyden canından bile değerli. Böyle yetiştirildik. Canına zarar gelsin ama namusuna zarar gelmesin. Böyle yetiştirildik. Pişman değilim. Hâkim üç defa sordu yine pişman değilim dedim. Hâkimi kandırsam, Allah'ı kandırmam. Öldürmesem kim bilir daha ne yapacaktı. Ablam var. Eşiyle, çocukları [REDACTED] engelli. İşte yeğenime tecavüz eden bu adamı öldürdüm. Sahipsiz bunlar diye tecavüz etmiş ikinci kez de tecavüz edince yeğenim annesine söylüyor. Gece yarısı bir buçuk iki gibi aradı, durumu anlattı. Öbür gün bu adamla buluştum, uyardım. Dalga geçti, küfür etti, tehdit etti. Sonra da [REDACTED] bahanesiyle kapımızın önüne çukur açıp evin önünden ayrıldı. Tüfeği aldım, orasından bacak arasından başladım 6 el sıktım. Sonra jandarmayı aradım, tüfeğimle beraber teslim oldum. Zarar bana ve yeğenime oldu. O pislik öldü kurtuldu tabi. Diğer tarafta nasıl hesap verir bilemem de...” (M30, Kasım 2014)

Eşini öldürmekten hüküm giyen **M31** de namus ve şerefi için bu suçu işlediğini belirterek, suçun değerlerine aykırı olmadığını ifade etmiştir.

“Eşim tarafından ters ilişkiye zorlandım. Dini inançlarıma haykırı olduğu için bu suçu işledim.” (M31, Mart 2014)

Eşini öldürtmeye azmettirmekten hüküm giyen **M32** normal şartlarda bu suçun değerlerine aykırı olduğunu belirtmiştir. Ancak, karıştığı suçta mağdurun rolüne dikkat çekerek, değerlerine bağlılığı içinde suça karışmasını açıklamıştır. Annesinin de bu yüzden suçu gerçekleştirdiğini ifade etmektedir.

“Ben hiç bişey yapmadığım halde kanaatten içeri girdim. Öldüren ben değil annem. Ben anneme durumu anlattığım için azmettirici oldum. Eşimin bana yaptığı kötülüklerden sonra... Bana yapmadığı pislik kalmadı. İçip içip arkadaşlarını getiriyodu mesela. Bana hiç para vermiyodu. Hem kadınlarla hem erkeklerle birlikte oluyodu. Hatta beni de zorluyodu. Eve erkek getiriyodu. Eroin, uyuşturucu her türlü pislik de vardı. 2 çocuk olduğundan boşanamadım. Aslında hak etti ama böyle olması gerekmiyodu. Günah-sevap açısından

düşünürsem evet benim de suçum var. Ancak azap çekmek kısmına gelince zaten bu dünyada çekiyorum. Cezaevinde çekiyorum. İsteyerek bir evlilik yapmadım. Eğer benim inancım olmasaydı, eşimin isteklerine boyun eğseydim zaten burda olmazdım. Ben dünya istekleri ile dinimin arasına sıkışıp kaldım. (M32, Ağustos 2014)

Karıştığım suçun cezasını burda çektiğimi düşünüyorum. Çocuklarımdan ayırırım 5 senedir. Ve ben 9 sene bu eziyeti çocuklarımdan ayrı kalmayım diye çektim. Bu yüzden ahirette ceza çekeceğimi düşünmüyorum. Çünkü ben isteyerek hiçbir şey yapmadım...” (M32, Ağustos 2014)

Adam öldürmenin değerlerine aykırı olduğunu ancak namus ve şerefi uğruna bu suça karıştığını belirten **M33**, değerlerine bağlılığı içinde bu suçu açıklamakta ve mağdurun bunu hak ettiğini ifade etmektedir.

“ O anki psikolojiyle. Ben dışarda hiç kimseyle kavga etmiş bir insan değilim. Psikolojimi dengemi ayakta tutamadım. Ben çok mücadele verdim. Evli olduğumu çocuklarım olduğunu söyledim. Ama olmadı, başaramadım. Ben aileme anlatsam, kocama anlatsam, derdimi anlatsaydım bu sefer ben değil onlar cezaevinde olurdu. Çok mücadele verdim. Sürekli takip ediyodu. En son eşimin olmadığı, fındık için köye gittiği vakit eve girdi. Bir anda oldu.” (M33, Ağustos 2014)

Namus ve şerefi için bu suçu işlediğini belirten **M34** de cinayetin değerlerine aykırı olduğunu ancak mağdurun bu suçu hak ettiğini ifade etmiştir. Bununla birlikte yaşananların kader-alınyazısı olduğunu belirterek de sorumluluğu reddetmiştir.

“Benim gibi insanları cezaevine hiç koymamaları lazım. Namus için adam öldürenleri sokmamalı. Kızımı kapatma yapmış adam bi de ona para yediriyodum. Kızımı ayrı, beni ayrı yedi. İşlediğim suçla dinimin alakası yok. Affedeceğine inanıyorum, inancım tam... Bir anlık oldu. Karıncayı ezemeyen adamım ben, gittim adam vurdum. Dindarlığım la ne alakası var. Hele işin içine namus girince her şey değişiyö... Bugüne kadar benim sülalemde hiç suç işleyen yok. Beni gittim kadın başıma adam vurdum. 5 vakit namaz kılan insan adam vurur mu? Vurdu işte kader. Ben onu vurdum. Onun azabını ben çekicem. Şimdi burda dua ediyorum. Onun günahları affolsun ki, ben gidene kadar kalmasın ki öbür dünyada rahat edeyim. Ne bileyim onun yaptığı günahları yüzünden benim yaptığım ibadetleri tek tek alacaklar... Bu benim kaderimdi. Alnıma yazılmıştı. Öyle ya da böyle cezaevine girecektim.

Ben daha doğmadan alnıma bu yazılmıştı. Her şer düşündüğünde bir hayır, her hayırda da şer yatar. Ben dışarda ne yaptırısam kurani öğrenemedim, burda öğrendim.” (M34, Eylül 2014)

Namus, şeref uğruna bu suçta karıştığını belirten **M35** mağdurun rolüne dikkat çekmekte ve bu suçun değerlerine aykırı olmadığını ifade etmektedir.

“Küfürle de tahrik edildim. Torunum kaçırıldı, sahip çıkılmayınca da.. Mağdur ben ve torunum. Onlar turp gibi maşallah dışarda. Ben de burama makas yeseydim de yatmasaydım burda bu kadar... Torunumla evlenseydi, bunlar olmazdı. Herkesin bir namusu var. Kaçırıldı torunumu, sonra bıraktı anasının evine. Allah'ın yarattığı can, tamam ama benim torunumu neden mağdur ediyolar sonra da evlenemiyor. İnsan cezaevinde yatar, cezası biter ama diğerini de vicdanında yaşar ama konusunda kendini haklı görüyorsa vicdan azabı çekemez. Huzurlu gider. Ne kadar dini bilgi alırsan al, başına geliyor işte. Bir yerde mecbur kalıyosun. İnsan zorunlu kalırsa imam hatip bile bitirse daha da ilerlese yine başına gelen gelir. Din engel olamaz... Hak edene hak etmiştir, ters değildir ama hak etmemişse terstir... Eğer ki hak etmişse bu tür şeyleri yapmak ters değil. Hak edene verirsin. O konuda hak etmişse o doğrudur. Bir kızın günahına girmek suçtur. Bir kızı gelin olarak almışsan ona sahip çıkacaksın. Sahip çıkamıyosan da hak etmişsindir. Bu benim olayım. Bir sürü olay var hepsinde de farklı.” (M35, Temmuz 2014)

Yaralama suçundan hüküm giymiş **M36** bunu namus şeref uğruna yaptığını, karşı tarafın tacizlerinden dolayı gerçekleştirdiğini ve mağdurun bunu hak ettiğini ifade etmektedir.

“Adamın tacizlerinden bıktım. Keşke öldürseydim, pişman olmazdım. Bu cezayı hak etmişti, pişmanlığım ondandır. Hak etti. Hele bu cezayı alçağımı bilseydim keşke öldürseydim diyorum... Dini inançlarıma göre olmaması gerekiyordu ama emin olun Allah affedecek. Çünkü benim suçum yok. Allah her şeyi görüyo, biliyo. O günkü durumu da gördü. Eminim beni affedecek” (M36, Temmuz 2014)

Yaralama suçundan hüküm giymiş olan **M39** da karıştığı suçun değerlerine aykırı olmadığını, namusu ve şerefi için bu suçta işlediğini belirterek, karıştığı suçtan dolayı mağduru suçlamaktadır. Karşı tarafın bunu hak ettiği için de düşük ceza aldığını

belirtmekteyken karıştığı eylemi açıklarken geçmişte yaşadığı mağduriyetin etkili olduğunu belirtmekte, eylemlerinin kaynağını açıklamaktadır.

“...küçükken, dayımı, gidip polise şikâyet ettim. Bizim evde uyuşturucuyla birlikte yakalattım. Sonra dayım bunun bedelini sana ödeticem dedi duruşmada. Cezaevinde kalıp çıktıktan sonra da beni kaçırdı. Hem uyuşturucu verip tecavüz etti, hem de sattı. Ailem beni bulduğunda tanınmayacak haldeydim. 3,5 aylık da hamileymişim, bilmiyordum. Bir buçuk yıl Bakırköy ruh ve sinir hastalıkları hastanesinde yattım... Sonra iş bulup, çalışmaya başladığımda da bu olay oldu. hak ettiği için yaptım, bana saldırdı...”(M39, Eylül 2014)

Karıştığı suçun değerlerine aykırı olmadığını belirten **M40** karşı tarafın bunu hak ettiğini, namusu ve şerefi için bu suçu gerçekleştirdiğini belirtmiştir.

“Karşı taraf kişiyi satıyorsa, kişi de bunu kabul etmiyorsa... O insanın yatacak yeri yoktur. Ben bunlarla yaşayamam. Onu öldürdüğüm için pişman değilim, ailemden ayrı kaldığım için pişmanım” (M40, ağustos 2014)

Değerlere bağlılık içinde tanımlanacak bir diğer açıklama tipi de suça karışanın bunu kendisi için değil ailesi veya yakınları için gerçekleştirmiş olmasıdır. Gasp, soygun suçunun değerlerine aykırı olduğunu belirten **E4** çevrenin de etkisiyle maddi sıkıntı yüzünden bu suça karıştığını belirtmiştir. Karşı tarafın bunu hak etmediğini ve her iki tarafında mağdur olduğunu ancak asıl zararın sadece kendisine olduğunu ifade etmiştir.

“Çok günah olduğunu, haram olduğunu biliyordum. Sırf anam babam mutlu olsun diye yaptım. Bu yaştan sonra mutlu olsunlar istedim. Onları mutlu etmek isterken kendi hayatımı mahvettim. Öleceğimi bilirdim ama cezaevine düşeceğimi bilmezdim... Köyden gelmiştik, cahildik. Kandırıldık. Yoksa aklımın ucuna gelmezdi. Hani diyolar ya iyi insanlarla gezersin iyi, kötü insanla gezersin kötü olursun. Biz de arkadaşlara uyduk... Zaten çekeceğimi bu dünyada çektim. Başımdan geçmeyen kalmadı. Bi de öbür tarafta mı çektirecek Allah.” (E4, Eylül 2014)

d.Suçlayanları Suçlama

Suç eylemine karışmış kişi, dikkatini karıştığı suça değil, eylemini kınayanlara yönelterek, onun eylemini kınayanların, ikiyüzlü sapkın olduğunu belirterek savunmaya geçer. Matza ve Sykes (1957)'a göre, suçlu burada toplumun egemen normlarının uygulanış tarzına ve kendini kınayanlara karşı eleştiriye girmiştir ve onları küçümsemektedir. Bu tutum, toplumdaki resmi yetkililere ve yöneticilere de yöneltebilir. Suça karışan birey, yaptığı eylemden dolayı dış dünyayı suçlamakta ve asıl kendisini suçlayanların suç işlediğini ama farklı gözükmeye çalıştıklarını bu yüzden ikiyüzlü bir davranış içinde olduklarını iddia eder (Sykes ve Matza, 1957:668). Polisin eşit davranmadığı ve acımasız olduğu, hâkimlerin adaletsiz davrandığı, adaletin güçlülerden yana olduğu gibi. Bu durumda, yasalara uyan tarafta kalmasını gerektiren durum zayıflamıştır ve suçlu diğerlerine saldırmakla, kendi davranışlarının yanlışlığını daha kolay bastırabilir.

Cinayet suçundan hüküm giymiş olan **M37** da karıştığı suçun değerlerine aykırı olduğunu ancak mağdurun, sürekli kendisini rahatsız etmesiyle bunu hak ettiğini belirtmesinin yanısıra, karıştığı suçu mağdurun rolüyle açıklamaktayken, şikâyetine rağmen devletin de kendisine sahip çıkmadığını belirterek, suçlayanları da suçlamaktadır.

“İşyeri ortağım. İşleri ayırmıştım ve sürekli rahatsız ediyordu... Ben aslında devlet mağduruyum. Devletin ihmali yüzünden burdayım. Eğer şikâyetim gereği bu adam kontrol altında tutulsaydı, benim güvenliğim sağlansaydı ne ben burada olurum ne de o adam ölmüş olurdu... Devletimizin adaleti bana karşı çok haksız oldu, Rabbimin adaletine sığıyorum.” (M37, Haziran 2014)

Bilişim suçlarıyla birlikte birden fazla suçtan hüküm giymiş olan **B2** mağdurun olmadığı bu suça karışmasında çevresinin ve arkadaş ortamının etkili olduğunu bununla birlikte hak etmediği bir ceza aldığını belirterek hâkimleri suçlamaktadır.

“Suçlandığım konudaki cihaz mps cihazıydı. Savunmam yetersizdi... Suçumla ilgili içim rahat. Hatta benim hakkıma girildiğini düşünüyorum. Benim bu suçla ilgili gönlüm rahat. Bana bunu yaşatanlar, sonuçta benim günahıma girdiler, onların daha zor günler yaşayacağını düşünüyorum... Çok uzakta olduğum bir davadan 9 yıl ceza aldım. Hayatımda ilk defa emniyete girdim. Gerçekten suçlu insanları görüyorsunuz. Suçlu olmalarına rağmen çok rahatlar. Ve ben işlemediğim bir suçtan dolayı buradayım. Bu suça karışmama neden olan kişiler dışardalar, yakalanmadılar. Onların öbür dünyada cezaları müebbet olacak. Aynı şekilde hâkimlerin de savcılarının da. İnsanları o kadar kolay yargılıyorlar ki gerçek suçlu suçsuz ayrımı yok. Ayrıca suçluyu suçsuzu bilmelerine rağmen, insanları suça nasıl dâhil edeceklerini biliyorlar. Hâkimler de hiçbir araştırma yapmadan kararını veriyor.” (**B2 Mart, 2014**)

Fuhuş suçundan hüküm giyen **P11** maddi sıkıntı yüzünden bu suça karıştığını, ortada mağdur veya zarar görenin olmadığını hatta ortada suç olmadığını ifade etmiştir. Karıştığı suçun, değerlerine aykırı olmadığını, ortada suç olmadığını belirtirken de kendisine imkân tanımadıkları için suçlayanları suçlamaktadır.

“Bunda (karışılan suçta) sorumlu bir kimse olduğunu sanmıyorum... Değerler deniliyor da bazı şeyler yanlış fakat imkânsızlık değer falan koymuyor. Akıl veren çok da imkan sağlayan yok ne yazık ki..” (**P11, Mayıs 2014**)

Uyuşturucu suçundan hüküm giyen **D41** bu suçun değerlerine aykırı olmakla birlikte çevrenin de etkisiyle bu suça karıştığını belirtmekte, devlet maddi sıkıntılarını giderecek bir iş vermediği için de suçlayanları da suçlamaktadır. Karıştığı suçta mağdurun olmadığını zararın ise kendisine olduğunu belirtmiştir.

“Bi kere yaptık, Allah affeder. Keşke bi iş vereydi de devlet buralara düşmeyeydik. Çevremiz, mahalle insanımız da hep yapıyodu. Baktık, herkes yapıyo. Mağdurdum, fakirdim.

Kızım rahatsızdı. Bronşitti kızım. Okumam yazmam yok. Küçük yaşta çocuklarım var çalışmıyorum da yaptım.” (D41, Eylül 2014)

Hırsızlık suçundan hüküm giymiş olan **T31** suçun değerlerine aykırı olmakla birlikte çocuk yaşta ortam içinde suça karıştığını belirterek suçun sorumluluğunu reddetmektedir. Ayrıca uyuşturucu kullanmasının da bu suçta etkili olduğunu ifade ederken, hukuk sistemini de adil olmadığı için suçlamaktadır.

“Çok küçük bir çocuksun. Çocukluk önemli benim için küçük olduğun için arkadaş çevrenin hepsi yapıyor. Uyuşturucu kullandığım için. Sadece annem vardı, babam vefat etti. Kimseyi dinlemiyorsun. Beni cezaevine atmalarını yerine psikolojiyle konuştursalardı düzelirdim.

Ben yaptığım suçlar için yatıyorum ama yapmadığım suçlar için de yatıyorum. Hak hukuktan bahsediyolar ama 14 yaş ile 30 yaşa aynı cezayı veriyolar. 13’sen ceza yok ama 14’sen var. O nasıl oluyo ki...” (T31, Haziran 2014)

T25 karıştığı suçla ilgili suçlayanları da suçlayarak, kendilerine iş verilmesi halinde, zaten burada olmayacaklarını ifade etmektedir.

**Bu xxxxx xxxxxx ne yapıyor, cezaları artıracığına, cezaevi yapacağına devlet bize işyeri açsın. Ancak temizliğe gidiyoruz mahallede. Bizim gibi binlercesi var. Bizim öyle bir devletimiz var, başkalarına yardım ediyor ama bize etmiyor. İş yeri açamıyor bize.” (T25, Ağustos 2014)*

Kocasını öldürmeye azmettirmekten hüküm giyen **M41** suçu kendisinin işlemediğini azmettirmekten hüküm giydiğini belirtirken, bu suçu kabul etmemekte, hakimi suçlamaktadır.

“Eşimle boşanacaktık, vazgeçtim, evime döndüm. Diğer beni seven kişi eşimi öldürdükten sonra mahkemede bu kadın bana erkeksen vur dedi. Bu yüzden ağırlaştırılmış müebbet aldım. O hâkimin vicdanı rahat mı? O öldüren kişi hala tehdit dolu mesajlar gönderiyo, hepsini savcılığa verdim. O hâkime sormak isterim, rahat uyuyabiliyor musun?” (M41, Aralık 2014)

Karıştığı hırsızlık suçunun değerlerine aykırı olduğunu belirten **T58**, bunalım sonucu ve yoksulluktan bu suça karıştığını ifade etmiştir. Karıştığı suçta mağdurun ve zarar görenin olmadığını belirtirken, kendisine iş imkânı sağlamayarak, buna neden olduğu için de devleti suçlamaktadır.

“Devlet bana bir iş verseydi. Bu duruma düşmezdim. Cahilliğimden yaptım. Yâda en azından çocuklarımızı bir maaşa bağlasaydı. Cehennemi O an insan düşünmez, cehennemi düşünse hiç yapmaz. Ne kadar dikkat etsen de bazen her şey üstüne sütüne geliyor. Dışarıda dört dörtlük bir hayatım olsa ben bunu yapar mıydım? Sonuçta bunu bilerek yapıyorsun, sonucunun cezaevi olacağını d a biliyorsun ama fakirsin. Allah affeder diyorsun. Oraya gidip de geri gelen var mı, yok. Allah bilir herşeyi sonuçta.” (T58, Temmuz 2014)

Değerlerime aykırı olan hırsızlık suçunu **T60** açıklarken çevresinin etkili olduğunu ve mecburiyetten, maddi sıkıntıdan işlediğini ifade etmektedir. Karıştığı suçta tek mağdurun kendisi olduğunu ifade ederken, devleti kendisine iş imkânı sağlamadığı için suçlamaktadır.

“Sonuçta kul hakkı yiyon, yediriyon çocuklarına. Bunun cezası olacak elbette... Ters geliyor ama diyelim ki ben cezaevinden çıktım, noolcak. Ben senin canını acıtıyorum, günah olduğunu biliyorum ama bunu yapmak zorundayım. Benim de çocuklarım aç evde bekliyor. Benim de işim olsa, param olsa, kimsenin canını yakmam. Konu yine mecburiyete geliyor. Günah olduğunu bile bile yapıyorum çünkü çocuklarım aç. Ya çalışacaksın ya da kendini satacaksın. Ne yapayım şimdi iş de vermiyorlar. Sicil var. Hani demiyorlar ki, bu çekmiş zaten, pişman olmuş, kendini temizlemiş ama öyle olmuyor. Bizi suç makinesi olarak görüyorlar. Yine devlete düşüyor iş. Biz iş sahası kuracak... Bazı şeylerden soyutlamak lazım kendini. Haram yememek lazım ama mümkün değil. Önemli olan herkese bir iş sahası vermek ki çoluğuna çocuğuna helal lokma yediresin. Ceza cezayı doğurur. Kimseyi cezayla ıslah edemezsin.” (T60, Temmuz 2014)

Adam öldürmeye azmettirme suçundan hüküm giyen **M55** dindar insanları örnek göstererek dindar olmalarına rağmen, doğru olmayan davranışlar sergilemesine vurgu yaparak, bu insanların onu kınamaya hakkı olmadığını ifade etmektedir.

Bakıyosun Müslüman ayakları yaparak x kişisi(ismi saklanmıştır) din adına her türlü hırsızlığı yapıyo. O Müslümansa ben Hristiyan olmaya razıyım... Daha önce peygamberimiz de içmemiş mi? Sonra biz nasıl insanları bundan uzaklaştırabiliriz demişler, haram diyelim de içmesinler demişler. Vazgeçmeleri için yapmışlar... Adam başkasının hakkını yiyo, günah olmuyo da, kendi parasıyla aldığı içki mi günah oluyo... Ben burda görüyorum, beş vakit namaz kılıyo kendisi ama dosyasına girmemiş suç kalmamış. O insanlara bakınca Kuran okuyosam da kapatıyorum. Din buysa biz dinsiz olalım. Her gün Kuran okuyorum alışkanlık yapmış ama niye okuyorum diye de kendime soruyorum... Dindar insan, dini alet ediyor. Hatta din suç makinasıdır. (M55, Ağustos 2014)

Dolandırıcılık suçundan hüküm giymiş olan **F12** de avukat ve hâkim mağduru olduğunu ifade ederek suçlayanları suçlamaktadır.

“Burdaki insanların çoğu, avukat mağduru. Avukatları iyi olanlar zaten cezaevine girmiyor. O bilgisayar bana ait değil, o hat bana ait değil... Arkadaşım adına aldığım o hattan verilen iş ilanlarından iki kişi mağdur oluyor, şikâyet ediyö. Hat benim üzerime olduğu için de ordan toplam 4 yıl ceza aldım... Hâkim ve savcıların zorunlu olarak bir ay cezaevinde kalıp staj görmeleri istiyorum. İnsanları nereye gönderiyorlar haberleri olsun. Onlar için kolay göndermek...”(F12, Eylül 2014)

e.Karşılaştırmalı Mazeret (Kıyaslama)

Cromwell ve Thurman tarafından üretilen bu nötrleştirme tekniğinde ise, suçta karışmış kişi, gerçekleştirdiği suçun diğerleri tarafından işlenmiş daha ciddi suçlarla kıyaslandığında daha hafif olduğu savunmasına dayanır (Cromwell ve Thurman, 2003: 546).

Karşılaştırmalı mazeret, sadece başkaları tarafından işlenmiş suçlarla kıyaslama yapılarak kullanılmamakta aynı zamanda suçta karışan kişinin, iki suç eylemi arasında kendine göre daha hafif olanı tercih etmesiyle de olabilmektedir. Burada daha hafif olan suç tanımı ise görecelidir ve mağdurun sahip olduğu değerler tarafından belirlenmektedir.

Değerlerine aykırı olduğunu ifade ettiği hırsızlık suçunda hüküm giymiş olan **T61**, çevresinin de etkisiyle maddi sıkıntı sonucu bunalım anında bu suça karıştığını ve kendisine kötü gelen durum yerine bunu tercih ettiğini belirterek iki durumu ahlaki olarak kıyaslamaktadır.

“Maddi sıkıntı yüzünden, eşim içerde bütün ailem içerde. Ortalığa düşmekten daha iyi gördüm. İki tane çocuğum vardı. Rabbim görüyo, keyfimden rahat içinde olup da yapmadım. Bunu en iyi de Allah bilir. Mecburdum. Bir iş bulamam. Bir sürü sabıkam var. Hiçbir çarem yoktu. Ya ortalığa düşecektim ya da hırsızlık yapacaktım. Diğerini yapmayacağım için bunu daha uygun gördüm. Allah’ım da biliyo.” (T61, Haziran 2014)

Kocasını öldürmekten hüküm giyen **M38** bunun değerlerine aykırı olduğunu ancak namus ve şerefi için bu suçu gerçekleştirdiğini belirtmiştir. Mağdurun bunu hem hak ettiğini hem hak etmediğini belirtirken, diğer suç türleriyle kendi suçunu kıyaslamaktadır.

“Kızımın babası 17 senemi vermişim. Ayrıca Allah’ın verdiği canı almak kimin haddine ama yine olsa yine aynı olurdu... Başka çarem yoktu. O hayatta olsa ben olmayacaktım. Namusum şerefimle geldim, onunla giderim. Herkesin kaldıracağı şeyler var kaldıramayacağı şeyler var... Yaptığım şeyi tasvip etmiyorum ama burda fuhuştan hırsızlıktan gelip adam öldürmeden geldim diyen çok fazla. Yüz kızartıcı suç olduğu için.” (M38, Ağustos 2014)

Hırsızlık suçunun değerlerine aykırı olarak tanımlayan **T64 de** çevrenin etkisiyle, maddi sıkıntı sonucu, bunalım anında gerçekleştirdiğini ifade etmiştir. Karıştığı suçta her iki tarafında mağdur ve zarar gören taraf olduğunu ifade ederken, suçunu diğer suçlarla kıyaslamaktadır.

Yav ne diyem sana. Annem beni dünyaya getirdi getireli hep çile içindeyim. Hep dışlandım. İstemediler, hor gördüler. Çok dayak yedim ben. Amcamın oğluyla nişanladılar ben de kaçtım başka birine, yüzüm gülsün diye. Orda da hiç yüzüm gülmedi. Çocuğum oldu, ayakta dimdik durmak için yaptık. Tamam, çalışabilirdik ama bizi çalıştırmıyolar. Nasıl deyim, çalışsak namusumuza laf atarlar diye. Nerden geldin, ne yaptın diyecekler diye. Eşim cezaevindeyken çalışmadım... Dinimize inanıyoruz ama hırsızlığı mecburiyetten yapıyoruz.

Azap çekmez miyiz? Öbür tarafta yancaz. Biliyoz ama yoksulluktan, çaresizlikten yapıyoz. Allah görüyo yukarda... Bir evim bile yok. Dışardayız. Büyük hırsızlıklar bile yapmıyoruz. El arabasıyla hurda topluyoruz. Günde 15-20 bin geçiyor, bitiyor hemen. Bizim yaptığımız o gün bulup o gün yemek... Açlıktan, yoksulluktan yapıyoruz. Yeri geliyor çocuğuma bi tane elbise alamadığım oluyor. Ailem sahip çıkmadı bana. Mecburluktan, çocuğuma bakmak için... İçerde var, görüyorum, neler var neler. Hırsızlıktan gelenler var ama bizimkiler ne ki... (T64, Temmuz 2014)

Hırsızlık suçunun değerlerine aykırı olduğunu belirten **T62** maddi sıkıntı sonucu bunalım anında bu suça karıştığını belirtirken, karıştığı suçu, diğer suç türleriyle kıyaslamakta kimseye zarar vermediğini ifade etmektedir.

“Çoluğuma çocuğuma yedirecek bişey bulamıyodum, mecburdum yapmaya... Bakıyorum da biz mağdur olduğumuz için yapıyoruz. İnsanların attıklarını da alıyoruz atmadıklarını da. Hurda topluyoruz. Diğer insanlara bakıyorum, adam öldüren de var, yaralayan da... Ama bizim suçumuz hafif. Biz insanların canına kastetmiyoruz. Günah olduğunu biz de biliyoruz ama mecbur olduğumuzdan yapıyoruz. 4 tane çocuğum var, mecburuz.” (T62, Temmuz 2014)

Hırsızlık suçunun değerlerine aykırı olduğunu belirten **T63**, çevresinin suça karışmasında etkili olduğunu, maddi sıkıntı yüzünden karıştığını belirtmektedir. Karıştığı suçta ise ortaya çıkan bir zarar olmadığını, tek mağdurun ve zarar görenin kendisi olduğunu ifade ederken, iki durumu kıyaslayarak hırsızlığı tercih ettiğini belirtmektedir.

“Dışarda ya satılmak durumundaydım ya da çalmak zorundaydım. Lise 2 de babamın içeri attığı insanlar oç almak için beni kaçırıp, tecavüz ettiler. Sonra evden kaçtım, hiç bir şey yolunda gitmedi. Kadın satıcısının eline düştüm. 4 çocuğum var ve sadece son çocuğumun babasını biliyorum. En büyük kızımı annemler evlat edindi, bana göstermiyorlar şu an. Üniversiteye gidiyor. Kızımı benim yerime koydular. 2 çocuğumu da görmemek üzere evlat verdim. Son çocuğumu da hayata tutunmak için tutuyorum. 4 yaşında yanımda.” (T63, Ekim 2014)

Yağma(gasp-soygun) suçundan hüküm giymiş olan **E5** karıştığı suçun değerlerine aykırı olmakla birlikte, cinayet ve devlete ihanet suçlarıyla kıyaslandığında hak ettiğinden fazla ceza aldığını ifade etmektedir. Suça karışmasında çevresinin etkili olduğunu belirten **E5**, iki tarafın da zarar gördüğünü belirtmiştir.

“Ben burda cinayet işleyenleri görüyorum, sevgilisini öldürmüş, kesmiş, yakmış. Almış 10 yıl. İnsan canı alıyorsun ben buna adalet demem... Askeri casusluktan bir kız yatıyordu, içerdeydi. 2 yıl tutuklu yattı çıktı. Devlete ihanet işte. Bu adalet mi? Erkek arkadaşım suç ortağım oluyo. Kendisi cezaevine girince, beni de dışarda bırakmamak için kendisine suç ortağı yaptı.” (E5, Temmuz 2014)

Uyuşturucu/hırsızlık suçundan hüküm giymiş **D43** karıştığı suçu özellikle adam öldürme ile kıyaslamaktadır. Ancak cinayet suçu üzerinden bu kıyaslamayı yaparken namus suçları ile değil toplum değerlerine aykırı olan cinayet suçlarıyla yapmaktadır.

“Burada görüyoruz, hafız namaz kılyo, oruç tutuyo ama sevgilisine kocasını çatır çatır öldürtmüş. Çocuğunun babasının kim olduğu belli değil. Sonra gelmiş bana usta gelecek belin açık ört diyo... Normalde burda herkes masumuz biz yapmadık der. Ben ise hâkime yaptım dedim. Ama mecburiyetten yaptım.” (D43, Aralık 2014)

Uyuşturucu suçundan hüküm giyen **D13**, bu suçun değerlerine aykırı olduğunu, bunalım anında maddi sıkıntı yüzünden bu suça karıştığını belirtirken, karıştığı suçta ise mağdur olmadığını, tem mağdurun da zarar görenin de kendisi olduğunu ifade etmiştir. **D13** karıştığı suçu, diğer suçlarla da kıyaslamaktadır:

Beni abim 7 tane hatim indirmiş ama yine suça karışmış, uyuşturucu suçuna. Suç bir anlık oluyor... Kendimden intikam almak gibi bir şeydi. Benim hayatımı çok mahvettiler. Paramı uyuşturucuya verdim hep... Burada insanlar hırslandıyo. Teröre karışmış adamlar bebelerimizi, askerlerimizi öldürmüşler ve cezaevini kapısını görmeden çıkacaklar...” (D13, Eylül 2014)

f. Erteleme

Cromwell ve Thurman(2003) tarafından üretilen diğeri bir nötrleştirme tekniğı de “erteleme”dir. Bu açıklama/savunma tipinde, suçlular daha çok suçluluk hislerini bastırarak “böyle olacağını düşünmemiştim, üzerimdeki stres gittiğinde daha detaylı düşünürüm” gibi ifadelerle olayı geçiştirmektedirler (Cromwell ve Thurman, 2003: 546).

Evlilik dışı olan çocuğunu öldürmekten hüküm giymiş olan **M43**, karıştığı suçun değerlerine aykırı olduğunu ve suçta kendisi ve bebeğinin mağdur olduğunu belirtmiştir. Belli bir cemaatin de üyesi olduğunu belirten **M43**, dini bağlılığının yüksek olduğunu belirtmekte ve yaşadıklarına dayanabilmesinin tek dayanağının inançlı olması olduğunu ifade etmektedir.

“İnsanoğlu beşer, şaşar. Ben de çok fena şaştım... Yaşadıklarımın kaza ve kader olduğunu biliyorum ve bu yüzden şükrediyorum... Çok sevdim, gözüm bir şey görmedi. Evli olduğunu, çocuğı olduğunu söylemişti. Kabul ettim ben de. Benim en büyük hatam sevmekti. Her gün dua ediyorum Allah’a. Eğer bir hatam varsa, rüyamda göster de vicdan azabı çekeyim diye. Ama yok...” (M43, Temmuz 2014)

Olay anını hatırlamadığını belirterek başka ertelemeye başvururken, kendi elinde olmadığı, kader olduğunu hatta tüm bunları daha da özelleştirerek Allah tarafından kendisine verilen bir had bildirme ve ders olduğunu da ifade etmektedir.

“O ana dair hiçbir şey hatırlamıyorum. Doğduğumda çocuktan ses çıkmıyordu. Doğmuştu ses yoktu... Ben her zaman, insan kendi kaderini yazar diyodum. İnsan istemediğı hiçbir şey yapmaz. Allah lafzatullahdı. Kaderi çok fazla ağzına alıyosun dedi, bunu bana yaşattı. Hadi kaderinle başbaşa kal da bunu öğren dedi.” (M43, Temmuz 2014)

Değerlerine aykırı olmadığını belirttiğı uyuşturucu suçundan hüküm giyen **D42**, maddi sıkıntı yüzünden ve ailesi bunu yaptığı için bu suç karıştığını belirtmiştir. Karıştığı suçun ise, mağdurunun olmadığını tek mağdurun ve zarar göreninin kendisi olduğunu ifade etmiştir.

“Kardeşim yapıyodu ben de yakalandım. Kardeşim içtiği için bahçede yetiştiriyodu. Günah olduğunu düşünmedim, bir şey de demedim. Uyuşturucunun iyisi kötüsü yok. Şimdi öncekinden biraz daha farklı düşünmeye başladım. Simdi günah görüyorum ama o zaman günah görmüyordum. İnsan hatayı bi kere yapar, düşer. Ondan sonra hataya yine düşerse bu kendi elindedir. Ucumun, zararının bana bu kadar dokunacağını tahmin edemedim.”
(D42, Ağustos 2014)

g.Çoklu Nötrleştirmeler

Bazı suç türleri, diğerlerine göre çevreden çok daha fazla tepki almaktadır. Bu tarz suç türlerinden birine karışmış olanlar da kimi zaman eylemini açıklamada birden fazla nötrleştirme tekniklerine başvurabilmektedir.

Cinsel suistimal suçundan hüküm giymiş olan **P17** de karıştığı suçta mağduru suçlarken öncelikle dini referansları kullanmıştır. Ardından suçlayanları suçlama, sorumluluğun reddi ve erteleme gibi çoklu nötrleştirme tekniklerine başvurmuştur.

“Yaşı küçükmüş bilmiyodum. Zarar gören benim tabi. Zaten kendilerini yedirmişler. Kız değillerdi. Kız olanlarını zaten almam yanıma. Devlet küçük yaştaki kızlarına sahip çıkmamış. Madem öyle kafelere mafelere göndermesin. Bizim de başımızı yaktılar. Yeri gelince devletin kızımız diyolar öyleyse devlet neden sahip çıkmamış. Bi kere onlar geldi yanıma, abla biz yapıyoz yardımcı ol dediler. Yaptım ne yalan söyleyim. Kocamdan ayrılmıştım. Ben kötülük yapmadım ki, iyilik yaptım, para kazandırdım onlara... Kızlar kendileri yapmış etmiş. Kız olsalar pişman olurum. Başkaları yemiş zaten niye pişman olayım. Git ele yaptır yaptır, sonra gel bana bela ol.”
(P17, Kasım 2014)

Hırsızlık suçundan hüküm giymiş **T51**, de, karıştığı suçta sorumluluğunun olmadığını o esnada uyuşturucu kullandığını belirtmekle birlikte, başka bir suç yerine bunu tercih ettiğini ifade ederek de kıyaslama yapmakta ayrıca bazı mağdurların da bu suçu hak ettiğini ileri sürmektedir.

“... Tabii uyuşturucu da vardı. Daha önce de yaptığımız şey. Uyuşturucu kullandığımdan temin edebilmek için yapıyodum bu işi. Uyuşturucu kullanmasam zaten gerek yok... Ben biranın tadını dahi bilmem ama taş(kokain) içiyorum... Cepçiyim ben. Ben bin tane hırsızlık yapıyosam bir tanesinde yakalanıyorum. Genelde yakalandığımda da ben hayat kadınıyım tatmin olamadı, parayı geri istedi ben de geri vermeyince iftira attı diyorum... Kendimi satmaktansa, kendimi satıp uyuşturucu almaktansa hırsızlıkla almak daha iyi...” (T51, Eylül 2014)

h.Suçu Kabullenme

Hırsızlık suçundan hüküm giyen T23 de değerlerine aykırı olan bu suça çevresinin etkisiyle karıştığını belirtmiştir.

“Yaptığım suçtan dolayı ceza alacağımı düşünüyorum ama rahatsız etmiyor bu... Parayı güzel buluyosun ya, o an aklına gelmiyor daha sonra pişman oluyosun. Öte tarafta yanacağımı biliyorum, günah olduğunu biliyorum ama bile bile de yaptım. Bu benim yeni yaptığım bişey değil. Yeterince günahlarım çok oldu diyerek bıraktımda ama yine...” (T23, Haziran 2014)

Sahte senet vs. dolandırıcılık suçunun değerlerine aykırı olduğunu belirten F7 maddi sıkıntı yüzünden planlı olarak yaptığını belirtmiştir. Karıştığı suçta ise mağdur olmadığını tek mağdurun da zarar görenin de kendisi olduğunu ifade etmiştir.

“21 yaşındaydım, evlenmek üzereydim. Eşim sorumsuz bir insandı, bu yüzden ailemde onunla evlenmemi istemiyodu. Para sorununu halletmem lazımdı. Eşime kalsa önümüzdeki 5 sene evlenemezdim. Bankada 8 işlemde yaptım. 2001 yılında oldu. Ondan sonra bankada çalıştım. 2 yıl boyunca işe bir daha yapmadım. Sadece evlenmek için yaptım... Üniversitede rahat bir hayatım vardı. Eve geldiğimde ise ailem çok sıkılmaya başladı. Evden kurtulmanın tek yolu da evlenmekti... Keşke annemi dinleseymişim. Sonra da boşandım. O kadar sorumsuzdu ki hayata karşı. Hiçbir işe tutunamayan çabuk pes eden.” (F7, Ağustos 2014)

1. Geçmiş Yaşam Mağduriyeti

M53 değerlerine aykırı olduğunu belirttiği adam öldürme suçuna, geçmişte yaşadıklarının bunalımı sonucu karıştığını belirtmektedir.

“Çocuk öldürdüm ama sor bakalım niye? Bunu zevkim için, para için yapmadım. İmam nikâhlı eşimin çocuğunu öldürdüm. Çocuğum ölünce o da evlat acısı tatsın istedim. Bana yapılanların acısıyla delirdim. Cezaevinde olmamı hiç sorgulamadım. İşlediğim suçun cezası sonuçta bir can. 11 yıldır cezaevindeyim. Ben bu değildim. Nasıl yaptım. Mahkemede de pişman değilim dedim ama şu anki aklım olsaydı yapmazdım. Çocuk için pişmanım inancıma aykırı... İlk çocuk bakmaya gittiğim ablamın evinde eniştem tecavüz etti. Babama söyleyemedim annemi öldürür diye. Korktum hep döverdi annemi. Sonra 14-15 yaşında evlendirildim, kız çıkmadı diye de geri gönderdiler. Ailem sahip çıkmadı. İnsanın öz amcası yapar mı? Öz abim, öz amcam da tecavüz etti. Ablamın kocası yine tecavüz edince de 11'le onu öldürdüm. Onda çok yatmadım 5 yıl yatıp, çıktım. Eniştem hak etti. Öldürdüğüm çocuk değil ama babası hak etti. 11 tane çocuğu vardı zaten. Adamın umrunda değil. Ablam da zaten eniştemin maaşını alıp, rahat yiyor. Ama yine de çocuğa üzülüyorum... Ama benim de yaşadıklarımın dolaylı çok ceza aldım. Babası kandırdı beni hamile bıraktı. Şimdi sığınma evleri var. O zaman yoktu, olsaydı burada olmazdım. Ortalıkta kaldım ve kandırıldım. Ben mağdurum. İnsan ailesini kendi seçemiyor.” (M53, Mayıs 2014)

Namus-şeref uğruna cinayet işlediğini ifade eden **M23** mağdurun bunu hak ettiğini belirtirken, o dönemde bunalımda olduğunu da ifade etmiştir. Karıştığı suç ise ‘hem değerlerime aykırıdı, hem de aykırı değildir’ şeklinde tanımlamıştır.

“Bazen insan kendinden bile bi şeyler saklar. Keyfi adam öldürmezsin. Açıklaması çok zor. Bi şeyler buraya kadar gelir, dayanır kapıya... Niye öldürdüm demiyorum, üzülmiyorum keşke öldürmeseydim de demiyorum ama zevk de almıyorum. Bi şeyler dolup taşıyo. Sadece o kişiye karşı da değil. Bende bi şeyler doldu, taşıtı. Yaşadığım birtakım sıkıntılar vardı. Hep kendimi suçlu gördüm. Hep bi şeyler yaşadım. Ailemle sıkıntı yaşayınca birine kaçtım ama o da sahip çıkmadı. Yapmadım etmedim dedi bunlar hep birikince de ona değil buna kısmet oldu.” (M23, Ağustos 2014)

Değerlerine aykırı olduğunu belirttiği gasp/soygun suçuna karışan **E3** çevrenin etkisiyle ve arkadaş ortamı yüzünden bu suça karıştığını belirtmiştir. Karşı tarafının bunu hak etmediği ve her iki tarafın da mağdur olduğunu, zarar gördüğünü ifade etmiştir.

“Ailemden zarar gördüm. Babam vefat etti. Annem evlendi. 10 yaşındaydım. Annem duymuyor, konuşmıyor. Babam da 85 yaşındaydı. Sahipsizdim. Üvey abilerimden dayak yediğim için de evden kaçtım. Üvey abim tecavüze yeltenmişti. Arkadaşlarıma sığındım, sonra da bu olaylar oldu. 13 yaşında amcamın oğluyla evlendirildim. 10 yaş büyüktü abi dediğim insanla evlendirildim. Sonra anlaşılmadık boşandık, oğlumla arkadaşlarıma sığındım. Arkadaşlarımla da bu iş başıma geldi.” (E3, Kasım 2014)

Değerlerime aykırı olduğunu belirttiği dolandırıcılık sahte senet/çek ve fuhuş suçundan hüküm giyen **F8** bilinçli olarak ve hırsından bu suça karıştığını ve mağdurun babası olduğunu ifade etmiştir. Mağdurun bunu hak ettiğini zararın ise sadece kendisine olduğunu belirtmiştir.

“Benim eşimle kız kardeşim evlendikten sonra ben de bu işi seçtim. Tek başımaydım. Aileme kızdığım için bu işe karıştım. Aileme ders vermek için hırsım yüzünden. Ailem paraya tapıyordu. Ben de hırsıyla bu işe girdim. Daha fazla para kazanabileceğimi göstermek için.” (F8, Eylül 2014)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

1. SONUÇLAR

Suç üzerine birçok çalışma yapılmış, suç işleme ve toplumsal değerler ilişkisi üzerine pek çok kuram geliştirilmiştir. Bununla birlikte, hızla değişen sosyal şartlar nedeniyle alanda açıklanması ve incelenmesi gereken pek çok faktör vardır. Suç çalışmalarında, sosyal öğrenme, rasyonel tercih ve sosyal kontrol teorileri gibi temel suç kuramları dindarlık-suç ilişkisine yer vermiştir. Bunlar içerisinde en önemlisi Hirschi'nin sosyal bağ teorisidir. Hirschi (1969), bireyi topluma bağlayan dört unsurdan(bağlılık, adanmışlık, sürekli meşguliyet, değerler) biri olarak 'İnanç'ı göstermiştir. Buna göre, değer olarak inanç düzeyi düştükçe suç oranı artacaktır. Hirschi ile Stark'ın (1969) "*Hellfire and Delinquency*" adlı çalışması ve sonrasında yapılan diğer çalışmalar da bunu hem desteklemiş, hem de çürütmüştür.

Suç ve dindarlık arasındaki ilişkiye dair yapılan bu çalışmada ise, kadın mahkûmların dini inanç, tutum ve davranış düzeylerinin toplum genelinden farklı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre, suça karışan kadın mahkûmlara kendi dindarlıkları sorulduğunda, kadın mahkûmların %37,5'i kendilerini çok dindar görürken, %32,9'u kendilerini dindar olarak tanımlamaktadır; bu da kadın mahkûmların 70,4'ünün kendilerini dindar/çok dindar kategorisinde değerlendirdiklerini göstermektedir. Bununla birlikte, burada göz ardı edilmemesi gereken husus, bu bulguların mahkûmların kendi beyanına dayanıyor olması ve dindarlığın göreceli bir kavram olmasıdır.

Çalışmadaki bir diğer araştırma sorusu, katılımcıların dindarlığın altı boyutu (inanç, ibadet, tecrübe, ilgi, etki, bilgi) arasında fark olup olmadığıdır. İnanç boyutu, İslam dininin temel inanç esaslarından oluşturulmuş ve beş soru ile tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu beş sorudan “Kadere inanıyorum” dışında diğer sorulara “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” cevabını verenlerin oranı %95’in üstünde iken, kader meselesinde bu oran %87,8’de kalmıştır. Bu durum, İslam dininde, kader meselesinin tartışmalı durumuyla açıklanabilir. Katılımcılardan dinin tecrübe boyutu içinde sınıflandırılacak sorulara, “kesinlikle katılıyorum” ve “katılıyorum” cevabını verenlerin oranı da inanç boyutuna benzer şekilde %95’ün üzerindedir. Dindarlığın bir diğer boyutu olarak kabul edilebilecek olan ilgi boyutunda, kişilerin dini meselelere ilgisi esas alınmıştır.

İnanç boyutunda İslam dininin belli başlı inanç esasları temel alınırken, ibadet boyutunda ise İslam dininde farz görülen ibadetler esas alınmıştır. İbadet boyutunda sorulan “zekât vermek”, maddi durumları müsait olanların yerine getirmesi farz olan bir ibadet olduğu için, cezaevi şartları itibariyle değerlendirmeye alınmamıştır. Bunun dışında İslam dininde temel farz ibadetlerden biri namazdır. Buna göre katılımcıların namaz kılma sıklığına, “düzenli kılarım” cevabını verenler %32, “kılarım” cevabını verenler ise %12,2’dir. “Ara sıra kılarım” %20,7; “az kılarım” %13,4 ve “hiç kılmam” cevabını verenler ise %21,7’dir. Toplumun genelinde dine olan yönelimin arttığı Ramazan ayında tutulan oruç ibadeti, aynı zamanda kadın dindarlığının en önemli göstergelerinden biri olarak kabul edilmektedir (Yapıcı, 2012). Kadın mahkûmlardan Ramazan ayında düzenli olarak oruç tuttuğunu ifade edenlerin oranı %56,0’dır. Burada göz ardı edilmemesi gereken bir husus da

hastalıkları nedeniyle tutmak isteyip tutamadıklarını belirtenlerin olmasıdır. Kandil gecelerinde, “düzenli ibadet ederim” ve “ibadet ederim” cevabını verenlerin oranı ise %90,5’dir. Buna göre kişinin dindarlığında, inandığı dinin inanç esasları ile dinin kişiden beklediği davranışları yerine getirme sıklığı arasında farklılıklar görülmektedir. İbadet boyutu ile ilgili bir diğer husus da, katılımcıların kandil gecelerinde ibadet etme oranlarının yüksekliğidir. Bu husus, söz konusu günlerin daha nadir ve özel olmasının yanı sıra cezaevinde olma durumu ve koğu ortamıyla da ilgili olabilir.

Dindarlığın bir diğer boyutu olarak sınıflandırılan ancak, dindarlığı ne kadar tanımladığıyla ilgili tartışmalara konu olan bilgi boyutuyla ilgili bulgularda anlamlı farklılıklara rastlanmıştır. Esasında dindarlığın bilgi boyutunu tespit etmek göreceli ve bir o kadar zor bir meseledir. Örneğin Kuran’ı Arapçasından okuyabilmenin dindarlığın bilgi boyutunu ne ölçüde temsil edebileceği tartışmaya açıktır. Bununla birlikte bu soru, araştırmamızda bilgi boyutu içinde sorulan sorular arasında yer almış ve dini bilgi çeşidi olarak da en düşük orana sahip olduğu görülmüştür. Kuran okumayı, “çok iyi biliyorum” ve “biliyorum” diyenlerin oranı %23,9’dur. Yine bu bağlamda abdestin nasıl alındığını, “çok iyi bilirim” ve “bilirim” diyenlerin toplam oranı da %96,4’dür. Namaz kılmayı, “çok iyi biliyorum” ve “biliyorum” cevabını verenlerin toplam oranı ise %85,3’dür. Kısa surelerin ezberini “çok iyi bilirim” ve “bilirim” cevabını verenlerin oranı ise, %78,0’dır. Sonuç olarak cezaevinde kadın mahkumlarının dindarlıklarının boyutları arasında fark olmakla birlikte, genel itibarıyla yüksek olduğu görülmektedir.

Bu çalışma iki kısımdan oluşmakta ve birbirini tamamlamaktadır. Çalışmanın ilk kısmında suça karışmış kadınların dindarlıkları ortaya konmuştur. Sonrasında karıştıkları suçun inandıkları dini değerlere ters olup olmadığı ve karıştıkları suçu

dindarlıkları içinde nasıl açıkladıkları ele alınmıştır. Nitekim mahkûmlar karıştıkları suçu çoğunlukla değerlerine ters görmektedir. Bununla birlikte hem kendilerine hem çevrelerine karşı karıştıkları suça dair açıklamaları içeren bir takım savunma mekanizmaları mevcuttur. Bu teori, Matza ve Sykes (1957) tarafından nötrleştirme kuramı olarak ifade edilmiştir ve onlar aslında suçluların da toplumun diğer fertleriyle aynı kültürü paylaşarak suçlu davranışlarını onaylamadıkları ancak bir takım savunma teknikleriyle bu eylemlerini gerçekleştirdiklerini ifade etmişlerdir. Matza ve Sykes(1957)'in beş nötrleştirme tekniği, 1. Sorumluluğun reddedilmesi, 2. Zararın reddedilmesi, 3. Mağdurun varlığının reddi, 4. Suçlayanları suçlama, 5. Değerlere bağlılık'tır. Cromwell ve Thurman (2003) da yaptıkları çalışmayla buna karşılaştırmalı mazeret ve erteleme olmak üzere iki nötrleştirme tekniği daha eklemişlerdir.

Dini değerlerine aykırı olan suç eylemlerine karışmış mahkûmların tezat algılanan davranışlarını açıklamada kadınların en çok başvurdukları nötrleştirme teknikleri değerlere bağlılık, mağdurun rolü ve sorumluluğun reddedilmesidir. Kadın mahkûmların çoğunluğu kötü ve günah olarak tanımladıkları suçlara karışmış olmalarını, değerlere bağlılık, mağdurun rolü ve suçta sorumluluklarının olmadığıyla açıklamaktadır.

Kadınlarda sorumluluğun reddinde ilk sırada değerlerine aykırı gördükleri bu suçu eşlerinin ya da sevgililerinin zorlamasıyla, mecbur bırakıldıkları için yaptıkları ya da onlar tarafından gerçekleştirilen suça, şahit olunduğu ve sessiz kalmaya mecbur bırakıldığı için bu cezayı aldıkları gelmektedir. Eşleri veya sevgilileri yüzünden suça karıştıklarını belirten bu kadınların bazıları ise zorlama ile değil kandırılmayla bu suça karıştığını ifade ederek suça dair sorumluluğunu reddetmiştir. Sorumluluğun reddine genellikle hırsızlık ve uyuşturucu suçlarında karşılaşılmakla

birlikte, cinayet suçundan (mağdurun yeni doğmuş bebekleri olduğu) hüküm giyen bazı hükümlüler de bunu kendilerinin gerçekleştirmediğini, erkek arkadaşlarının yaptığını kendilerinin ise susmak dışında seçenek bırakılmadığını belirtmişlerdir. Evlilik dışı çocuk sahibi olmuş kadınlar üzerinde ki toplumsal baskının da bu sessizliği beslediği görülmektedir.

Özellikle hırsızlık suçuna karışan kadın mahkûmlarda sorumluluğun reddinde sık karşılaşılan bir açıklama biçimi de çocuk yaşta yapılmaya başlandığı ve aileden öğrenildiği için suçun sorumluluğunu reddetme şeklindedir. Çevrelerinde aileleri dâhil herkesin bunu yapması, aileleri için bunun meslek haline gelmesi, yaşları küçük olduğu (küçük yaştan dolayı cezaevine girmeyecekleri) için aileleri tarafından gönderilmeleri ve bunun küçük yaşta başlanan bir bağımlılık olduğu gibi sebeplerle karıştıkları suçta sorumluluklarını reddetmektedirler.

Suç esnasında alkollü olduğunu veya uyuşturucu etkisinde olduğunu belirtenler de karıştıkları suçta bilinçli olmadığını belirterek suçta ki sorumluluklarını reddetmektedir. Bu bazen alkol ve uyuşturucu etkisinde gerçekleşen suçlar için (cinayet, hırsızlık, darp gibi) sorumluluğu reddetme şeklinde iken, bazen de uyuşturucu kullanmaktan dolayı denetimi yakmak veya uyuşturucu temini için gerçekleşen suçlarda bağımlılığa yapılan vurguyla olmaktadır.

Hırsızlık ve uyuşturucu gibi suç türlerinde sorumluluğun reddinde karşılaşılan diğer bir açıklama biçimi de yaşanan çevrenin (mahalle/semte) etkisidir. Bu açıklama tipini ailenin etkisinden ayıran nokta ise ailenin suça karışmada etkili olmamasına veya buna karşı çıkmasına rağmen yaşanan mahallede suçun yaygın olması ile suça karışıldığının ifade edilmesidir.

Suçun sorumluluğunu reddetmede bir diğer açıklama biçimi de kötü arkadaş ortamı nedeni ile suça karışıldığıdır. Sorumluluğu reddetmenin bu tipi yaşanan çevre ile yakında alakalı gibi gözükse de, çevrede suç olmasa dahi yanlış arkadaş seçimiyle ve bazen de heyecan arayışıyla suça katılımın gerçekleştiği ifade edilmektedir.

Dini referansa dayalı bir sorumluluğu reddetme biçimi de işlenen suçu, şeytana uyma veya kader/alinyazısı olarak değerlendirmedir. ‘Şeytana uyma’, iyiyi seçme yerine kötüyü seçme olarak bilinçli bir tercih olarak yorumlanmaya açık olsa dahi, bu daha çok şeytanın kandırması olarak yorumlandığı için sorumluluğu reddetme altında ele alınmıştır. Aynı şekilde kader ve alinyazısı da seçimlerin etkili olmadığı bir sorumluluğu reddetme biçimidir.

Suçun sorumluluğunun reddetmede bir diğer açıklama biçimi de, suça psikolojik sorunlar ve bunalım nedeniyle karışmış değildir. Özellikle kan bağı olan kişilere karşı suç işlemiş hükümlülerde, bunun psikolojik rahatsızlıkları nedeniyle gerçekleşmiş olmasıyla suçun sorumluluğu reddedilmektedir.

Karışılan suçun sorumluluğunu reddetmede bir diğer açıklama biçimi de bunun mecburiyetten ve başka seçeneğinin olmayışı ile gerçekleştiğidir. Burada suça yönelme yaşanan mağduriyet ve hayat şartları ile açıklanmaktadır.

Dini değerler ile karışılan suç arasındaki ilişkiye dair açıklamalarda karşılaşılan diğer bir nötrleştirme tekniği de mağdurun rolüdür. Özellikle cana karşı suçlardan hüküm giymiş mahkûmlarda, değerleri içinde karıştıkları suç, mağdurun rolü ile açıklanmaktadır. Daha çok kocalarını ve akrabalarını öldürmekten cezaevinde olan bu kadınlar, karıştıkları suçta mağdurun rolüne dikkat çekmektedir. Karşı tarafın

bunu hak etmesi ise özellikle mağdurun uyguladığı fiziksel ve psikolojik şiddet sonucu bunu hak etmesi ve buna mecbur kalınması şeklinde açıklanmaktadır. Burada uygulanan şiddet türü ise bazen suç işleyen kişiye bazen de onun yakınına karşı yapılmıştır. Cana karşı suçlarda mağdurun bu suçu hak ettiğini belirten bazı mahkûmlar ise, suçu değerleri içinde açıklayıp, mağdurun bunu hak etmesine vurgu yaparken, aynı zamanda eylem esnasında alkol ve uyuşturucu etkisinde oldukları nedeniyle de suçun sorumluluğunu reddederler. Mağdurun yaptıklarıyla bunu hak ettiğini belirten bazı hükümlü mahkûmlar ise suçta mağdurun rolünün yanı sıra olayın kavga esnasında kazayla gerçekleşmesi nedeniyle de suçun sorumluluğunu reddetmektedir. Bazı hükümlüler de, karıştıkları suçta mağdurun rolüne dikkat çekmelerinin yanı sıra psikolojik sorunları olduğunu ve bunalımda olduklarını belirterek de suçun sorumluluğunu reddetmektedirler. Ancak burada suçun açıklanması daha çok mağdurun bunu hak etmesi şeklindedir. Adam öldürmeye azmettirme suçundan hüküm giyen bazı mahkûmlar, mağdurun eylemleriyle bunu hak ettiğini ve bu suça neden olduğunu belirtirken, eylemi kendileri gerçekleştirmedikleri için de suçun sorumluluğunu reddetmektedirler.

Kadın mahkûmların karıştıkları suç ile dini değerleri arasında en kolay bağlantı kurarak savunmaya geçtikleri nötrleştirme tekniği ise değerlere bağlılıktır. Bu nötrleştirme türünü, çoğunlukla adam öldürme ve yaralama suçlarından hüküm giymiş kadınlar ifade etmiştir. Mağdurun rolü ile yakından ilişkili olan bu nötrleştirme tekniğinde esas vurgu sahip olunan değerlere (namus-şeref meselesi) bağlılık üzerine yapılmıştır. Adam öldürme suçundan hüküm giymiş mahkûmlardan din ve namus değerlerinin bunu gerektirdiği için bu suçu işlediklerini belirtenlerin bir diğer özelliği ise, karıştıkları suçtan dolayı pişman olmamalarıdır.

Mahkûmların değerleri ile karıştıkları suç arasındaki ilişkiye dair savundukları temel argümanlardan biri de suçtan dolayı ortaya çıkan bir zararın olmamasıdır. Özellikle mala karşı suçlardan hüküm giymiş mahkûmlarda bu savunma tipi daha çok görülmektedir. Hırsızlık ve gasp suçunda, suçlamanın telefon ve soba gibi maddi değeri düşük olan mallar yüzünden yapılmasıyla, suç küçümsenmekte, ortada zarar olmadığı ifade edilmektedir. Daha büyük çaplı olarak değerlendirilebilecek banka dolandırıcılığı gibi suçlarda ise, elde edilen paranın yüksek miktarda olmasına rağmen bunun yine de bankalara zarar vermediği belirtilerek zarar reddedilmektedir.

Karıştığı suçta dikkatini karıştığı suça değil, eylemini kınayanlara yöneltme yani suçlayanları suçlama da karşılaşılan bir diğer açıklama biçimidir. Bu daha çok toplumdaki resmi yetkililere ve yöneticilere (Toplumun egemen normlarının uygulanış tarzı, adaletin güçlülerden yana olması, kendini kınayanların da suçlu olması, hâkimlerin adaletsiz davranması, devletin iş imkânı sağlamaması) karşı yapılmaktadır.

Kadın mahkûmların çoğunluğu, aldığı cezayı karıştığı suça göre fazla bulmaktadır. Bununla birlikte karıştıkları suçun değerleri içinde açıklarken kıyaslamaya gidebilmektedirler. Bu, iki şekilde yapılmaktadır. İlki, özellikle cezaevinde olmaya sebep diğer suçlarla kıyaslandığında, karışılan suçun hafif olması ve hak edilenden fazla ceza almaları şeklindedir. Bunun nedeni de iyi bir avukata sahip olunmamasıdır. İkinci kıyaslama ise, şartlar içinde önüne çıkan iki sapkın davranıştan (örneğin fuhuş yerine hırsızlık suçuna karışmayı tercih etmek gibi) değerleri içinde kabul edebileceği suça yönelmiş olmasıdır.

Cromwell ve Thurman (2003) tarafından ortaya konan “erteleme” tekniğine başvurma hayli azdır. Burada daha çok karıştığı suçla ilgili sahip olunan değerler

açısından emin olunamama, net değerlendirme yapamama veya değerlerin değişmesi söz konusudur.

Sahip olunan değerlere aykırı olduğu belirtilen suç herhangi bir nötrleştirme tekniğine başvurmadan kabul etmeye oldukça az rastlanmaktadır. Burada ise parayı güzel bulma, parayı görünce sahip olunan değerleri unutma, hırs gibi sebeplerle suç işlendiği belirtilmiştir. Çevrenin baskısının yoğun hissedildiği bazı suç türlerinde (2 kişi) eylemi açıklamada çoklu nötrleştirme tekniklerine başvurabilmektedir.

Nötrleştirme teknikleri içerisinde ele alınabilecek bir diğer yeni açıklama biçimi de “geçmiş yaşam mağduriyeti”dir. Burada suç hem değerlere aykırı olarak kabul edilmekte hem de suçun sorumluluğu üstlenilmektedir. Ancak burada suçla ilgisi olmayan geçmişte yaşanan bir mağduriyetten dolayı kişi kendini haklılaştırmaktadır. Geçmiş yaşam mağduriyetini intikamdan ayıran kısım ise, suç mağdurunun bunu hak etmediğinin belirtilmesidir.

2. ÖNERİLER

Bir toplumda tek bir din olsa da farklı din anlayışları vardır ve dindarlık göç, ekonomik ve siyasi durum gibi pek çok değişkene bağlı olarak değişebilecek bir olgudur. Bu doğrultuda dindarlık çalışmaları zor olduğu gibi aynı zamanda hassas bir konudur. Dindarlığın suçla ilişkisini açıklamak üzere, zedelenebilir gruplarla çalışmak ise konuyu daha da zorlaştırmaktadır. Bununla birlikte suç ve dini bağlılık ilişkisi üzerine yapılacak olan çalışmalar gerek suç araştırmalarına gerek din bilimleri araştırmalarına önemli katkı sağlayacaktır. Suç ve dindarlık arasındaki ilişkisinin net olmayışı, daha çok araştırmaya ihtiyaç duyulduğunun bir göstergesidir. Suç ve dini bağlılık ilişkisinin daha net anlaşılabilmesi için hem daha geniş örneklemlerle nicel çalışmalara hem de nicel yöntemin sınırlılıkları göz önünde bulundurularak, aralarındaki ilişkinin daha detaylı anlaşılabilmesi ve analiz edilebilmesi için nitel çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Konunun hassasiyetinden ötürü nitel desenli çalışmaların ayrıntıları daha detaylı vereceği düşünülmektedir. Ayrıca dini bağlılıklar ile dindarlık ilişkisini ele alan çalışmalar, sadece hükümlüler ile sınırlı tutulmamalı, hükümlü olanlar ile hükümlü olmayanlar arasında yapılacak karşılaştırmalı araştırmalarla konunun daha geniş perspektiften bakabilmemize imkân sağlanmalıdır. Böylece suç işlemiş bireyler üzerine oluşmuş dışlayıcı toplumsal algının değişmesi ve farklı bir bakış açısı kazanmamız mümkün olabilecektir.

3.KAYNAKLAR

Adler, Alfred (2012).**Yaşamın Anlam ve Amacı**, Çev. Kamuran Şipal. Say Yayınları, 10. Baskı, İstanbul.

Allport, W. Gordon (2005). **Birey ve Dini**, Çev. Bilal Sambur, Elis Yayınları, 1. Baskı, Ankara.

Altunsu Sönmez, Özlem (2012). **Religiosity, Self-Monitoring And Political Participation: A Research On University Students**, (Yayınlanmamış Doktora tezi), Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Ankara Üniversitesi Kriminoloji Enstitüsü (1954). **1000 Mükerrer Suçlu Hakkında Kriminolojik Anket**, Ankara: Güzel Sanatlar Matbaası.

Akers, Ronald L.(2000). **Criminological Theories: Introduction and Evaluation**, Roxbury Publishing Company, California, 3.ed.

Aksoy, Nazire E. (1998), **The Relationship Between Religiosity and Crime** (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Akşit, Bahaattin, Şentürk, Recep, Küçükural, Önder, Cengiz, Kurtuluş (2012). **Türkiye’de Dindarlık, Sosyal Gerilimler Ekseninde İnanç ve Yaşam Biçimleri**, İletişim Yay., 1. Baskı, İstanbul.

Antes, Peter (2013). **İslamiyet-Hristiyanlık Kavramları Sözlüğü**, Ed. Ed. Mualla Selçuk, Halis Albayrak, Richard Heinzmann, Peter Antess, Martin Thurner, Cilt:1, Ankara Üniversitesi Yayınevi. Ankara.

Aslantürk, Zeki. Aslantürk, E. Hamit(2011). **Uygulamalı Sosyal Araştırma**, Çamlıca Yayınları, 2. Baskı, İstanbul.

Aslantürk, Zeki(2012). “Din Sosyolojisinin Konusu”, **Din sosyolojisi: El Kitabı**, Ed. Niyazi Akyüz, İhsan Çapcıoğlu, Grafiker yay., Ankara.

Aydın, Özlem, G. (2011).**Ankara-Yaşamı Sürdürmede Dini İnancın Rolü**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe Ve Din Bilimleri (Din Psikolojisi) Anabilim Dalı.

Baier, Colin J. (2001) “**If You Love Me, Keep My Commandments: A Meta-Analysis of The Effet of Religion On Crime**”, Journal of Research in Crime&Delinquency, Vol.38, Issue 1, p3.

Bainbridge, Willaim S. (1989). “**The Religious Ecology of Deviance**” American Sociological Review 54:288-95.

Becker, S. Howard (2014). **Mesleğin İncelikleri: Sosyal Bilimlerde Araştırma Nasıl Yürütülür?**. Heretik Yayınları, 1. Baskı. Ankara.

Benda, Brent B. (1997), “**An Examination of Reciprocal Relationship Between Religiosity and Different Forms of Delinquency Within a Theoretical Model**”, Journal of research in Crime&Delinquency, Vol.34, Issue 2, p163, 24p.

Benda, Brent B., Corwyn, Robert Flynn (1997), “**Religion and Delinquency: The Relationship After Considering Family and Peer Influences**”, Journal For Scientific The Study of Religion, 36 (1): 81-92.

Böke, Kaan(Ed.).(2010). “Çoklu Method Kullanımı”. **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemler**. Alfa Yayınları, 2. Basım, İstanbul.

Burkett, Steven ve Mervin White (1974), “**Hellfire and Delinquency: Another Look**”, Journal for the Scientific of Religion, 13: 455-462.

Burkett, Steven and Bruce Warren (1987), “**Religiosity, Peer Associations, And Adolescent Marijuana Use: A Panel Study of Underlying Causal Structures**”, *Criminology* 25: 109-131.

Büyüköztürk, Ş. Ebru Kılıç Çakmak, Özcan Erkan Akgün, Şirin Karadeniz, Funda Demirel. **Bilimsel Araştırma Yöntemleri**, 2014, 18.Baskı Ankara.

Canay, Ağaoğlu, H. Dilara(2004). **Kadın Suçluluğu: Feminist Bakış Açısından Kavramsal Bir İnceleme**. Basılmamış Y. Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Cansuvar, F.N., Aşirdizer M., Aycan N., Balcıoğlu İ., Batuk G.(1997). “**Kadının Suça Yönelimi: Karşılaştırmalı Bir Çalışma**”, İHFM C:LV-S 3 (<http://www.journals.istanbul.edu.tr/iuhfm/article/view/1023003929/1023003519>)

Canter, David (2011). **Suç Psikolojisi**. Çev. Ali Dönmez, Işıl Çoklar Başer, Meltem Güler. İmge Kitabevi,1. Basım. Ankara.

Chadwick, Bruce A; Top, Brent L. (1993), “**Religiosity and Delinquency Among LDS Adolescent**”, *Journal For Scientific The Study of Religion*, Mar93, Vol.32, Issue 1, p 51-67.

Cirhinlioğlu, Fatma, Ok, Üzeyir (2011). “**Kadınlar mı Yoksa Erkekler mi Daha Dindar?**”, *ZFWT: Zeitschrift für die Welt der Türken*, 3/1, ss. 121-141.

Cochran, John K., Wood Peter B., Arneklev, A Bruce J.(1994). “**Is The Religiosity-Delinquency Relationship Spurious? A Test Of Arousal And Social Control Theories**”. *Journal Of Research in Crime and Delinquency* , 31: 92.

Creswell W. John (2009). **Research Design**, Sage Pup. Third Edition.

Cullen T. Francis, Agnew, Robert (2003). **Criminological Theory Past to Present:Essential Reading**. Second Edition. Roxbury Publishing Company, Los Angeles, California.

Çevik, Muhammet (2010). **Dindarlık Suç İlişkisi: Adıyaman Açık ve Kapalı Ceza İnfaz Kurumları Örneği**. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Demirbaş, Timür(2001). **Kriminoloji**. Seçkin Yayınları. Ankara.

Diyanet İşleri Başkanlığı(2014). **Türkiye’de Dini Hayat Araştırması**. Ankara.

Doğan, Recep (2011). **İdam Cezası Geri Gelirse İşlenen Suçlar Azalır Mı?**, http://www.radikal.com.tr/yorum/idam_vezasi_geri_gelirse_islenen_suclar_azalir_mi_-1044786 , (Görölme zamanı 07.03.2015).

Dolu, Osman(2010). **Suç Teorileri: Teori, Araştırma ve Uygulamada Kriminoloji**, Seçkin Yay., 2. Baskı, Ankara.

Dönmezer, Sulhi(1957). **Kriminoloji**. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İstanbul.

Durkheim, Emile (2010). **Ahlak Eğitimi**, Çev. Oğuz Adanır, Say Yay., 2.Baskı, İstanbul.

Durkheim, Emile (1994). **Sosyolojik Metodun Kuralları**, Çev. Enver Aytekin Sosyal Yay., 2. Baskı, İstanbul.

Durkheim, Emile (2002). **İntihar**, Çev. Özer Ozankaya, Cem Yay., 1. Baskı, İstanbul.

Elifson, Kirk W., David M. Peterson, ve C. Kirk Hadaway (1983). **“Religiosity and Delinquency: A Contextual Analysis”**, Criminology 21: 505–27.

Ellis, Lee (1985). “**Religiosity And Criminality: Evidence And Explanations Of Complex Relationships**”, Sociological Perspectives 28(4), 501-520.

Ellis, Lee & Peterson, James. (1996). “**Crime and Religion: An International Comparison Among Thirteen Industrial Nations**”, Personality and Individual Differences 20(6), 761-768.

Ercan, Nilüfer (2009). **The Predictors of Attitudes Toward Physical Wife Abuse: Ambivalent Sexism, System Justification And Religious Orientation**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Ercebe, Can.(2007). **Sosyo-Kültürel Açından Suçu Meşrulaştırma Eğilimleri Üzerine Ankara Cezaevinde Bir Araştırma**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Erkuş, Adnan (2011). **Davranış Bilimleri İçin Bilimsel Araştırma Süreci**, Seçkin Yayınları, 3. Baskı, Ankara.

Ersen, H., İlnem M.C., Havle N., Yener F., Karamustafaoğlu N., İpekçioğlu D. (2011). “**Suç İşlemiş Kadınların Sosyodemografik Özellikleri, Anne-Baba Tutumları ve Öfke İfade Biçimlerinin Değerlendirilmesi**”, Klinik Psikiyatri. 14:218-229.

Fichter, Joseph (2002). **Sosyoloji Nedir?** (Çev. Nilgün Çelebi). Yenilenmiş ve Değiştirilmiş Baskı. Ankara: Anı Yay.

Furseth, İnger ve Repstad, Pal (2011). **Din Sosyolojisine Giriş**. (Çev. İhsan Çapcıoğlu, Halil Aydınalp). Birleşik Kitabevi Yay. Ankara.

Glock Y. Charles (2007). Dindarlığın Boyutları Üzerine, Der. Yasin Aktay, M. Emin Köktaş, **Din Sosyolojisi**, Vadi Yay. 3. Baskı, Ankara.

Günay, Ünver (1999). **Erzurum ve Çevre Köylerinde Dini Hayat**, Erzurum Kitaplığı, İstanbul.

Güneş, Tacettin (2003), **The Relationship Between religiosity And Crime: A Case Study on University Students in Turkey**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gürler, Adem (2010). **Din ve Suç, Uygulamalı Bir Araştırma**. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

Haywood, T.W, Kravitz H M, Goldman L.B, Freeman A. (2000). “**Characteristics Of Women in Jail And Treatment Orientations: A Review**”, Behavior Modification, 24 (3): 307-324.

Hirschi, Travis ve Rodney Stark (1969). “**Hellfire and Delinquency**”, Social Problems, 17: 202-213.

Hirschi, Travis (2004). Causes of Delinquency. Third printing, transaction publishers, new brunswick and london,

Ioannou Maria, Vettor, Shannon (2011). ‘Suça İlişkin Toplumsal Açıklamalar’, **Suç Psikolojisi**, Ed. David Canter, Çev. Ali Dönmez, Işıl Çoklar Başer, Meltem Güler. İmge Kitabevi, 1. Basım. Ankara.

İçli, Tülin G.(2001). **Kriminoloji**, Bizim Büro Basımevi, Ankara.

İçli, Tülin G.(2013). **Kadın Suçluluğu**, Seçkin Yay. 1. Basım, Ankara.

İçli Tülin G., Ögün Aslıhan (1988). “**Sosyal Değişme Sürecinde Kadın Suçluluğu**”, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, Cilt 5, Sayı 2.

İğde, İsrail (2009). **Mahkûmları Suça Yönelten Faktörler ve Din Anlayışları Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma**”, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Üniversitesi Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.

İstanbul Üniversitesi Türk Kriminoloji Enstitüsü, **1974 Suçlu Çocuk Hakkında Kriminolojik Anket**, İstanbul, 1953.

Johnson, Byron R., Larson, David B., & Pitts, Timothy C. (1997). “**Religious Programs, Institutional Adjustment, And Recidivism Among Former Inmates In Prison Fellowship Programs**”, Justice Quarterly 14(1), 145-166.

Johnson, Patrick B., ve Richter, Linda (2004). “**Research Note: What If We’re Wrong? Some Possible Implications Of Systematic Distortions In Adolescents’ Self-Reports Of Sensitive Behaviors**”, Journal of Drug Issues 34(4), 951-970.

Johnson, Byron R., Jang, Sung Joon, Larson, David B., De Li, Spencer (2001). “**Does Adolescent Religious Commitment Matter? A Reexamination of The Effects of Religiosity on Delinquency**”, Journal of Research in Crime & Delinquency, Vol.38, issue 1, p22.

Johnson, Byron R. (2012). “Suç ve Suçluluğa Çözüm Üretmede Dini Kurumların Rolü”,(Çev. Halide Aslan). Der. Peter B. Clarke. **Din Sosyolojisi Çağdaş Gelişmeler**. Birinci Baskı. Ankara. İmge Kitabevi. Ss.401-424.

Kabahatler Kanunu, Resmi Gazete, 30.3.2005, No:5326), <http://www.csgb.gov.tr/csgbPortal/ShowDoc/WLP+Repository/per/dosyalar/duyurul ar/kabahat> (Erişim Tarihi, 05.06.2015).

Kalaycı, Mehmet(2013). “Din”, **İslamiyet-Hristiyanlık Kavramları Sözlüğü**, Ed. Ed. Mualla Selçuk, Halis Albayrak, Richard Heinzmann, Peter Antess, Martin Thurner, Cilt:1, Ankara Üniversitesi Yayınevi. Ankara.

Kenevir, Fatma (2015). “**Suç, Sosyal Sapma ve Din: Suça Karışan Kadınların Dini Bağlılık Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma**”, Dini Araştırmalar, Cilt:18-Sayı:46.

Kızmaz, Zahir (2005). “**Din ve Suçluluk: Suç Teorileri Açısından Kuramsal Bir Yaklaşım**”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 15 (1): 189-215.

Kızmaz, Zahir (2006). “**Cezaevi Müdavimleri: İnatçı Suçlular**”, Orion Yayınevi-14, Ankara.

Kızmaz, Zahir (2010). “**Din ve Suç: Cezaevindeki Hükümlü Bulunan Bazı Suçluların Dindarlık Durumları**”, Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi, S.16.ss.27-58.

Larson David ve Johnson, Byron (1998). “**Religion: The Forgotten Factor in Cutting Youth Crime and Saving At-Risk Urban Youth**”, Report. <http://www.manhattan-institute.org/html/religion-forgotten-factor-cutting-youth-crime-and-saving-risk-urban-youth-5880.html> (Erişim Tarihi, 02.05.2015).

Lombroso, Cesare (1963). **Suç İşlemenin Sebepleri**, Çev. Sadi Irmak, Aydın Güler Kitabevi, 2.Baskı, İstanbul.

Neuman, W.Lawrence (2010). **Toplumsal Araştırma Yöntemleri; Nitel ve Nicel Yaklaşımlar I-II**, Yayın Odası, 4. Basım, İstanbul.

Marshall, Gordon (1999). “Suç”, **Sosyoloji Sözlüğü**. Çev. Osman Akınhay, Derya Kömürcü, Bilim Ve Sanat Yay., 1. Basım, Ankara.

Merton, Robert K. (1938). “**Social Structure And Anomie**”, American Sociological Review, Volume 3, Issue 5, 672-682.

Mödl, Ludwig(2013). “Din”, **İslamiyet-Hristiyanlık Kavramları Sözlüğü**, Ed. Ed. Mualla Selçuk, Halis Albayrak, Richard Heinzmann, Peter Antess, Martin Thurner, Cilt:1, Ankara Üniversitesi Yayınevi. Ankara.

Muncie, John (2002). **“The Construction and Deconstruction of Crime”**, The Problem of Crime, ed. John Muncie, Eugene McLaughlin, SaGE Publication, 3. Reprinted, London, 2002.

Ocak, A. Y. (2013). **Türkler, Türkiye ve İslam: Yaklaşım, Yöntem ve Yorum Denemeleri**, 13. Baskı, İletişim Yayınları.

Okumuş, Ejder (2010). **Meşruluğun Toplumsal Gerçekliği**, İnsan Yay., 1. Baskı, İstanbul.

Okumuş, Ejder (2005). **Dinin Meşrulaştırma Gücü**, Ark yayınları, 1. Baskı, İstanbul.

Onay, Ahmet (2004). **Dindarlık Etkileşim ve Değişim**, Dem Yayınları, İstanbul.

Ortaköylü, Levent, Taktak, Şafak, Balcıoğlu İbrahim (2004). **“Kadın ve Suç”**, Yeni Symposium, 42:13-19.

Öğün, Aslıhan (1996). **“Türkiye’de Adam Öldürme Suçunda Etkili Olan Bazı Sosyo-Kültürel Faktörlere İlişkin Uygulamalı Bir Çalışma”**, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özbay, Özden (2007), **“Üniversite Öğrencileri Arasında Din ve Sosyal Sapma”**, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 31 (1): 1-24.

Özdoğan, Öznur(2005). **İsimsiz Hayatlar: Manevi ve Psikolojik Yaklaşımla Arınma ve Öze Dönüş**, Lotus Yay., 1. Basım, Ankara.

Özbek, Belgizar (2011). **Cinayet İşleyen Kadınlarda Din Algısı Ankara Kadın Kapalı Cezaevi Örneği**, Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Özdemir, Memduh.(2008). **Suç ve Günah**, Baskı Yok. Konya. Tablet Basım Yayın.

Reckless, Walter, C. (2003). "Containment Theory" Cullen T. Francis, Agnew Robert Ed. **Criminological Theory: Past To Present- Essential Readings**, Roxbury Publishing Company, Los Angeles, California Pp.227-230.

Rock, Paul(2008). "Suç", **Modern Toplumsal Düşünce Sözlüğü**, Çev. Ahmet Çoşkun Yıldırım. Ed: William Outhwaite, İletişim Yayınları.

Saruç, Semra (2013). **Kadın Hükümlüler: Cezaevi Yaşantısı Ve Tahliye Sonrası Gereksinimler**, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Shoemaker, Donald J. (2010). **Theories of Delinquency: An Examination of Explanations of Delinquent Behavior**, U.S.A: Oxford Univ. Pub.

Siegel, J. Larry (2010). **Criminology: Theories, Patterns And Typologies**, Wadsworth Pup. Tenth Edition.

Sinnot-Armstrong, Walter (2011). **Tanrısız Ahlak**, Çev. Attila Tuygan, Ayrıntı Yayınları, 1. Baskı, İstanbul.

Stark, Rodney (1996). **Religion as Context: Hellfire and Delinquency One More Time**, Sociology of Religion 57(2), 163-173.

Sykes M. Gresham, Matza David (1957). **Techniques of Neutralization: A Theory of Delinquency**, American Sociological Review, Vol.22, No.22, ss.664-670.

Tarhan, Nevzat (2006). **Kadın Psikolojisi**, Nesil Yayınları, 30. Baskı, İstanbul.

Taş, Kemalettin, Gürler, Adem (2011). "Din ve Suç Üzerine Uygulamalı Bir Araştırma", İslami Araştırmalar, 2011;22.

Tecim, Erhan (2006). "Cezaevlerinde Sosyal ve Dini Hayat: Konya Örneği", Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Title, Charles ve Michael Welch (1983). “**Religiosity and Deviance: Toward a Contingency Theory Of Constraining Effects**”, Social Forces 61: 653-682.

Travers F. John, Russell G. Davis(1961). “**A Study of Religious Motivation and Delinquency**”. Journal of Educational Sociology, Vol. 34, No. 5, pp. 205-220.

TUİK (Türkiye İstatistik Kurumu). “**İstatistiklerle Kadın**”, 2014. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18619> (Erişme tarihi 02.05.2015).

Türcan, Talip (2013). “Günah”, **İslamiyet-Hristiyanlık Kavramları Sözlüğü**, Ed. Mualla Selçuk, Halis Albayrak, Richard Heinzmann, Peter Antess, Martin Thurner, Cilt:1, Ankara Üniversitesi Yayınevi, Ankara.

Türk Dil Kurumu(2005). **Türkçe Sözlük**. 10.Basım. Ankara.

Türk Kriminoloji Enstitüsü (1948). **Türkiye’de Adam Öldürme Cürmü Mahkûmları Hakkında Kriminolojik İstatistik**, Hüsnütabiat Yay., İstanbul.

Türk Kriminoloji Enstitüsü (1948). **974 Suçlu Çocuk Hakkında Kriminolojik Anket**, Hüsnütabiat Yay., İstanbul.

Türkiye’de Dini Hayat Araştırması (2014). Diyanet İşleri Başkanlığı Yay., Ankara.

Yavuz, Sefer (2014). **Sosyal Sapma ve Din**, Otorite Yayınları, Ankara.

Yapıcı, Asım (2012). “**Türk Toplumunda Cinsiyete Göre Dindarlık Farklılaşması: Bir Meta-Analiz Denemesi**”, Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 17:2.

Yıldırım, Ali. Şimşek, Hasan (2006). **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**, Seçkin yay., 5. Baskı, Ankara.

Yıldız, Mesut(2010). **Kenar Semt Gençliğinde Suç ve Din(Gaziantep Örneği)**. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.

Walker Lenore E.A.(2009). **Battered Woman Syndrome**, Springer Publishing Company, Third edition, New York, NY

Wallace, A. Ruth, Wolf, Aison (2004). **Çağdaş Sosyoloji Kuramları: Klasik Geleneğin Geliştirilmesi**, Çev. Leyla Elburuz ve M. Rami Ayas, Punto Yayıncılık, İzmir.

Williams, P. Frank, McShane, D. Marilyn (1999). **Criminological Theory**, Prentice Hall, New Jersey, II. Title.

ÖZET

KADIN MAHKÛMLARDA SUÇ VE DİN ANLAYIŞI

Bu araştırma, kadın mahkûmların karıştıkları suç ile din anlayışları arasındaki ilişkiyi ele almaktadır. Araştırma kapsamında, Ankara(Sincan) Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, İzmir(Aliğa) Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, İstanbul(Bakırköy) Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarında, 493 hükümlü mahkûm kadınla yüz yüze görüşme yapılmıştır.

Araştırmada karma metot kullanılmıştır. Araştırmanın teorik kısmında literatür taraması, uygulamalı kısmında ise anket ve yarı yapılandırılmış mülakat yapılmıştır.

Araştırma dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, araştırmanın konusu, amacı, yöntemi ve literatür taraması verilmiştir. İkinci bölümde, konuyla ilgili kavram ve kuramlara yer verilmiştir. Üçüncü bölümde ise araştırmanın anket bulguları ile mülakat bulgularına yer verilmiştir. Dördüncü bölümde de, araştırma bulgularına dayalı yorumlar, sonuçlar ve öneriler verilmiştir.

SUMMARY

THE UNDERSTANDING OF RELIGION AND CRIME IN WOMEN PRISONERS

This study dealt with the relationship between crime and religious understanding of women prisoners. Application performed in Ankara(Sincan) Women's Closed penal execution institution, İzmir(Aliğa) Women's Closed penal execution institution, İstanbul(Bakırköy) Women's Closed penal execution institution with 493 convicted/prisoners.

Mix research methods were used. The theoretical part of the study has been carried out with the method of documentation and that of application with the method of survey and semi-structured interviews.

The study includes four chapters. In the first part of the research, we deal with the subject matter, design and method for the study and literature review we followed throughout the research. In chapter two included a lot of concepts and theories about crime and religiosity. In chapter three, the survey findings and the interview findings of the research have been given. In the fourth chapter, based on the findings of the research, interpretations, conclusions and recommendations are given.

Key Words: Religion, Crime, Social Deviance, Neutralization, Women's Prison

EKLER

Ek1

ANKET FORMU

Değerli Katılımcı,

Bu anket, Ankara Üniversitesi, Felsefe ve Din Bilimleri/Din Sosyolojisi Anabilim Dalında doktora öğrencisi olan Fatma Kenevir'in doktora tezi kapsamında hazırlanmıştır. Anket içinde konu ile ilgili sorular bulunmaktadır.

Sorulara vereceğiniz cevaplar, tamamen bilimsel bir amaç için kullanılacaktır. Araştırmada vereceğiniz cevaplarla ilgili göstereceğiniz dikkat ve samimiyet, araştırma sonuçlarının sağlıklı olması açısından son derece önemlidir.

Lütfen anket formuna isminizi yazmayınız. Anket toplu olarak değerlendirilecek ve vereceğiniz cevaplar gizli tutulacaktır.

Araştırmaya sağlayacağınız katkı, gösterdiğiniz ilgi ve yardımdan dolayı şimdiden teşekkür ediyorum.

Arş. Gör. Fatma KENEVİR

Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Din Sosyolojisi Anabilim Dalı

fkenevir@ankara.edu.tr

BİRİNCİ BÖLÜM

1. Doğum Tarihiniz:.....

2. Doğum Yeriniz:.....

3. Medeni durumunuz:

() Bekâr () Evli () Eşi Ölmüş () Boşanmış () Nişanlı

4. Kendinizi bir inanca mensup görüyor musunuz?

() Evet () Hayır

5. Hangi dini inanca mensup görüyorsunuz?.....

6. Öğrenim Durumunuz:

() Okur-yazar değil () Okur-yazar ama ilkokul mezunu değil
() İlkokul mezunu () Ortaokul mezunu
() Lise mezunu () Üniversite veya yüksekokul mezunu
() Yüksek Lisans- Doktora

7. Öğrenim hayatınızı yarım bırakmak zorunda kaldınız mı?

() Evet () Hayır

8. Cevabınız evet ise, sebebi nedir?

() Ekonomik sıkıntı () Anne veya babanın vefatı
() Geleneksel yargılar () Derslerdeki başarısızlık
() Çalışmayı tercih () Diğer.....

9. Aileniz okula gitmenizi destekler miydi?

() Evet () Hayır

10. Cezaevine girmeden önce bir işte çalışıyor muydunuz?

() Evet..... () Hayır

11. En son yaptığınız işten kazandığınız para geçinmenize yetiyor muydu?

() Evet, geçiniyorduk () Geçinmekte güçlük çekiyorduk
() Hayır, geçinmiyorduk () Diğer.....

12. Cezaevine girmeden önce yaşadığınız yer?

() Köy () Belde () İlçe () İl () Büyükşehir

13. Yaşadığınız konut tipi hangisidir?

() Müstakil ev () Gecekondu () Apartman dairesi

14. Cezaevine girmeden önce yaşadığınız yere, başka bir yerden göç ettiniz mi?

() Evet () Hayır

15. En son yaşadığınız yere nereden göç ettiniz?

() Köy..... () Belde/Kasaba..... () İlçe..... () İl.....

16. Göç etme sebebiniz nedir?

() İş bulmak () Daha iyi bir yaşam ümidi
() Evlilik () Çocukları okutmak
() Kan davası () Diğer.....

17. Göç ettikten sonra ne tür güçlüklerle karşılaştınız?

() İşsizlik () Geçim sıkıntısı
() Aile içi sorunlar () Hiç güçlük çekmedim
() Barınma sıkıntısı () Sosyal hayata uyumsuzluk
() Diğer.....

18. Eşinizle evlenme biçiminiz nasıldı? (Hiç evlenmemiş olanlar lütfen 18. 19. ve 20. Soruyu geçsinler)

() Resmi nikâh () Dini nikâh () Her ikisi de

19. Eşinizle nasıl evlendiniz?

() Severek () Görücü usulüyle
() Kaçarak () Diğer.....

20. Kaç yaşında evlendiniz?.....

21. Eşinizin mesleği nedir?.....

22. Çocuğunuz var mı?.....

() Evet; kaç tane.... () Hayır

23. Ailenizde daha önce cezaevine girmiş olan var mı?

- Evet Hayır

24. Hangi suçtan dolayı cezaevinde bulunuyorsunuz?

- Adam öldürme Öldürmeye teşebbüs
 Yaralama Hırsızlık
 Gasp, Soygun Sahte senet, sahte çek suçu
 Uyuşturucu madde suçları Siyasi suç Diğer

25. Suça nasıl karıştınız/karar verdiniz?

- Önceden planlamıştım Suçu aniden işledim
 Kazayla oldu Diğer.....

26. Suç işleme nedeniniz nedir?

- Namus, şeref uğruna Kıskançlıktan
 Alacak/verecek meselesi Maddi sıkıntı yüzünden
 Kavga, küfür, hakaret Aile sorunları
 Bunalım sonucu Başka bir suç işlerken
Diğer.....

27. Ne kadar zamandır cezaevindesiniz?.....

28. Ne kadar ceza aldınız?.....

29. Daha önce tutuklandınız ya da hüküm giydiniz mi?

- Tutuklandım Hem tutuklandım hem hüküm giydim
 Hüküm giydim Ne tutuklandım ne hüküm giydim

30. Karıştığınız suçun asıl mağduru kimdir?

- Sadece ben Karşı taraf Her iki taraf
 Mağdur yok Diğer.....

31. Bu suçu işlediğinize pişman mısınız?

- Evet Hayır Kısmen

32. Eğer pişmansanız, pişmanlığınızın nedeni hangisidir?

- İnsanlara zarar verdiğim için pişmanım
 Günah işlediğimi düşündüğüm için pişmanım
 Yakınlarımı kötü durumda bıraktığım için pişmanım
 Bir anlık öfkeye kapıldığım için pişmanım
 Cezaevine düştüğüm için pişmanım
 Diğer.....

33. Cezanın ağır olması size göre, insanları suç işlemekten alıkoymabilir mi?

- Evet Hayır Kısmen

Cevabınız hayır veya kısmense nedenini açıklayınız?.....

34. Aşağıdaki kişilerin dindarlık düzeylerini 1 ile 5 arasında en düşük değer 1 en yüksek değer 5 olmak üzere belirtiniz.

	1	2	3	4	5
Kendiniz					
Anneniz					
Babanız					
Eşiniz					
En yakın arkadaşınız					

35. Sahip olduğunuz dini bilgileri nereden öğrendiniz?(Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

- Annemden Babamdan Kendim okuyarak
 Din büyüğünden Okuldan Diğer

36. Hayatınızda inancınızı/dini yaşantınızı etkileyecek önemli bir olay yaşadınız mı?

- Evet Hayır

Cevabınız evet ise açıklayınız.....

37. Cezaevinde bulunmanıza neden olan/suçun mağduru ile aranızda herhangi bir akrabalık bağı var mı?

- Evet ise; neyiniz olur?..... Hayır

38. Dini inanç ve tutumlarınızda cezaevine girdikten sonra değişiklik oldu mu?

() Evet

() Hayır

39. Size verilen ceza, karıştığınız suça uygun mudur?

() Evet

() Hayır

() Kısmen

40. Aşağıdaki inançla ilgili ifadelerden hangisi sizin düşüncelerinizi daha iyi yansıtıyor?

	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kuran'da anlatılanların doğruluğuna inanırım.					
Allah'ın varlığına inanırım.					
Kader inancına sahibim.					
Peygamberlerin Allah'ın elçisi olduğuna inanırım.					
Cennet ve cehenneme inanırım.					

41. Aşağıdakileri ne sıklıkla yaptığınızı belirtiniz.

	Cezaevi Öncesi					Cezaevi Dönemi				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Zekât sadaka veririm.										
Namaz kılarım.										
Ramazan ayında oruç tutarım.										
Kur'an'ı yüzünden(mealinden) okurum.										
Kandil gecelerinde ibadet ederim.										

42. Aşağıdaki size uygun olan seçeneği işaretleyiniz.

	Hiç	Çok az	Orta	Epey	Çok
Kuran okumayı bilirim.					
Abdestin nasıl alındığını bilirim.					

Namaz kılmayı bilirim.					
Kısa surelerin ezberini bilirim.					
Dini bilgileri en iyi şekilde öğrenmek isterim.					
Kendi çocuğuma dini eğitim verilmesini isterim.					
Dini konularla ilgili sorularıma cevap bulmaya çalışırım.					

43. Cezaevine girmeden önce bulunduğunuz çevrenin suça karışmanızda etkisi oldu mu?

() Evet

() Hayır

() Kısmen

44. Karıştığınız suçta ortaya çıkan mağdura(mağdurun rolüne dair) ne düşünüyorsunuz?

() Hak etti

() Hak etmedi

() Mağdur yok

() Diğer.....

45. Aşağıda duygu, düşünce ve davranışlarınıza ilişkin bazı ifadeler bulunmaktadır.

Bunlardan sizi en iyi yansıtan ifadeyi seçiniz.

	Hiç yansıtmıyor	Yansıtmıyor	Kısmen yansıtmıyor	Yansıtmıyor	Tamamen yansıtmıyor
Allah'ı düşünmek beni rahatlatıyor.					
Allah'ın varlığını hissedebiliyorum.					
Sadece Allah'a güveniyorum.					
Dua etmek beni rahatlatıyor.					
İbadetlerimi yeterince yerine getiremem beni rahatsız ediyor.					
Bu dünyada yapılanların karşılığının bu dünyada verildiğine inanıyorum.					
İşlediğim suç dolayısıyla inancım beni rahatsız ediyor.					
Karıştığım suçtan dolayı azap çekeceğimi düşünmüyorum.					

46. Aşağıdaki ifadelerden hangisi sizin düşüncelerinizi daha iyi yansıtmıyor?

	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
Faizin haram olduğuna inanırım.					
Alkol ve uyuşturucu madde kullanımının günah olduğunu					

düşünürüm.					
Evlilik dışı ilişkinin günah olduğunu düşünürüm.					
Dini inançları olan insanlarla arkadaş olurum.					
Evlendiğim/evleneceğim kişinin dini inançları olmasını isterim.					
Dinin yasakladığı şeylerden kaçınırım.					
Bir işi yaparken, o işin dine uygun olup olmadığına dikkat ederim.					

47. Aşağıdaki ifadelerden hangisi sizin düşüncelerinizi daha iyi yansıtıyor?

	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
İnsanların suç işlememesi için, dini bilgi alması gereklidir.					
Allah'tan korkmayan insan her şeyi yapar.					
Suçta engel olmadıkça kanunlar, dini kurallardan daha etkilidir.					
Dini inanç, kişiyi suç işlemekten alıkoyar.					
Dindar insanların ahlaklı olduğunu düşünürüm.					

48. Karıştığınız suçla ilgili ortaya çıkan zarar hakkında ne düşünüyorsunuz?

- () Ortada zarar yok () Zarar sadece bana oldu
() İki taraf da zarar gördü () Karşı taraf zarar gördü
() Diğer.....

49. Karıştığınız suçun sorumluluğu ile ilgili ne düşünüyorsunuz?

- () Bilinçli olarak () Bunalım sonucu
() Alkol ve uyuşturucu yüzünden () Çevre yüzünden () Diğer.....

50. Karıştığınız suçu, sahip olduğunuz değerler bakımından nasıl değerlendiriyorsunuz?

- () Değerlerime aykırı değildir. () Değerlerime aykırıdır.
() Diğer.....

BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

LÜTFEN BU DÖKÜMANI DİKKATLİCE OKUMAK İÇİN ZAMAN AYIRINIZ

Sizi **Arş. Gör. Fatma KENEVİR** tarafından yürütülen "**Kadın Mahkûmlarda Suç ve Din Anlayışı**" başlıklı **araştırmaya** davet ediyoruz. Bu araştırmaya katılıp katılmama kararını vermeden önce, araştırmanın neden ve nasıl yapılacağını bilmeniz gerekmektedir. Bu nedenle bu formun okunup anlaşılması büyük önem taşımaktadır. Eğer anlayamadığınız ve sizin için açık olmayan şeyler varsa, ya da daha fazla bilgi isterseniz bize sorunuz.

Bu çalışmaya katılmak tamamen **gönüllülük** esasına dayanmaktadır. Çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmadan çıkma hakkında sahipsiniz. Çalışmayı yanıtlamanız, araştırmaya katılım için onam verdiğiniz biçiminde yorumlanacaktır. Size verilen formlardaki soruları yanıtlarken kimsenin baskısı veya telkini altında olmayın. **Ankette, sizden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplarınız tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacı tarafından değerlendirilecektir; elde edilecek bilgiler bilimsel yayımlarda kullanılacaktır.**

1. Araştırmayla İlgili Bilgiler:

- Araştırmanın Amacı: Suç ve Dindarlık arasındaki ilişkiye açıklık getirebilmek
- Araştırmanın İçeriği: Anket soruları ile suç ve dindarlık ilişkisini ele almak
- Araştırmanın Nedeni: Tez çalışması
- Araştırmanın Öngörülen Süresi:30-45dk.

2. Çalışmaya Katılım Onayı:

Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya/gönüllüye verilmesi gereken bilgileri okudum. **Çalışma hakkında yazılı ve sözlü açıklama aşağıda adı belirtilen araştırmacı tarafından yapıldı, soru sorma ve tartışma imkânı buldum ve yanıtlar aldım.** Bu çalışmayı istediğim zaman ve herhangi bir neden belirtmek zorunda kalmadan bırakabileceğimi ve bıraktığım takdirde herhangi bir olumsuzluk ile karşılaşmayacağımı anladım.

Bu koşullarda söz konusu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının (Kendi el yazısı ile)

Adı-Soyadı:

İmzası:

Araştırmacının

Adı-Soyadı:

İmzası:

EK3:

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü

Sayı : 57292265-204.06.02-865/77390
Konu : Fatma Kenevir

09/05/2014

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
(İlahiyat Fakültesi Dekanlığına)

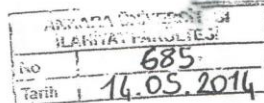
İlgi : a) 20.02.2014 tarih ve 57292265-204.06.02 -314/29894 sayılı yazı.
b) Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden Prof. Dr. Niyazi Akyüz ve Prof. Dr. Ahmet Hikmet Eroğlu'na ait bilâ tarih ve bilâ sayılı dilekçe.

Üniversiteniz İlahiyat Fakültesi Araştırma Görevlisi ve Din Sosyolojisi Anabilim Dalı Doktora öğrencisi Fatma Kenevir'in "Kadın Mahkumlarda Suç ve Din Anlayışı" konulu tez çalışması için, Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda bulunan hükümlülere anket uygulaması talebine ilgi (a) sayılı yazı ile izin verilmiş olup, ilgi (b) sayılı yazı ile bahsi geçen anket sorularının bazılarında değişiklik yapılması nedeniyle yeni anket soruları ile araştırmaya devam edilmesi talebine ilişkin ilgi yazı ve ekleri incelendi.

Talebe konu araştırmaya, Ankara Kadın Kapalı, İzmir Kadın Kapalı ve Bakırköy Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarında, araştırmaya katılmaya gönüllü hükümlülerin rızaları alınarak, 12.05.2014- 12.05.2015 tarihleri arasında, kurumların belirleyeceği gün ve saatler ile kurumların uygun göreceği alanlarda, ses kaydı ve görüntü alınmaması, çalışma sonucunun iki örneği ile CD'sinin de Genel Müdürlüğümüze gönderilmesi, araştırma çalışmasının sonucunun Genel Müdürlüğümüzün izni olmaksızın yayınlanmaması, basın yayın organları ile paylaşılmaması ve hiçbir şekilde kullanılmaması koşullarıyla, mesai saatleri içerisinde devam edilmesi uygun görülmüştür.

Bilgi ve gereğini rica ederim.

Erhan POLAT
Hâkim
Bakan a.
Genel Müdür Yardımcısı

Konya Yolu No:70 - 06330 Beşevler/ANKARA
Tel: 0 312 204 13 97-1453-1168

Ayrıntılı bilgi için irtibat: Faks: 0 312 223 43 91

Yetişkin İyileştirme Şb.Md. T.ÇELEBİ
Web:www.cte.adalet.gov.tr

Ek2:

26/12/2013 02:27

0-312-2239877

CTE HUK EGITIM SB MD

PAGE 01/01

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Ceza ve Tevkifleri Genel Müdürlüğü

Sayı : 57292265-204.06.02 -1735/172820
Konu : Fatma Kenevir

27/12/2013

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
İlahiyat Fakültesi Dekanlığına

İlgi : Bilâ tarih ve bilâ sayılı yazı.

Üniversiteniz İlahiyat Fakültesi Araştırma Görevlisi ve Din Sosyolojisi Anabilim Dalı doktora öğrencisi Fatma Kenevir'in "Kadın Mahkumlarda Suç ve Din Anlayışı" tez çalışması için, Ankara Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda bulunan hükümlülere derinlemesine mülakat yapma ve sonrasında edinilen bilgilerle anket uygulaması yapma talebine ilişkin ilgi yazı ve ekleri incelendi.

Bahse konu taleple ilgili olarak; mülakat sorularının anket soruları haline getirilmesi durumunda değerlendirilebileceği konusunda,
Bilgi ve gereğini rica ederim.

Mustafa DOĞAN
Bakan a.
Tetkik Hâkimi

ANKARA ÜNİVERSİTESİ İLAHIYAT FAKÜLTESİ	
No	60513
Tarih	30.12.2013

Konya Yolu No:70 - 06330 Beşevler-ANKARA
Tel: 0 312 204 13 97-1453-1168-1451

Ayrıntılı bilgi için irtibat: Yetişkin İyileştirme Şb Md. T.ÇELEBİ
Faks: 0 312 223 43 91
Web: www.cte.adalet.gov.tr

Ek3:

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü

Sayı : 57292265-204.06.02 -315/29895
Konu : Fatma Kenevir

20/02/2014

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
(İlahiyat Fakültesi Dekanlığına)

İlgi : Bilâ tarih ve bilâ sayılı yazı.

Üniversiteniz İlahiyat Fakültesi Araştırma Görevlisi ve Din Sosyolojisi Anabilim Dalı doktora öğrencisi Fatma Kenevir'in "Kadın Mahkumlarda Suç ve Din Anlayışı" tez çalışması için, Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarında bulunan hükümlülere anket uygulaması talebine ilişkin ilgi yazı ve ekleri incelendi.

Talebe konu araştırmanın, Ankara Kadın Kapalı, İzmir Kadın Kapalı ve Bakırköy Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarında, araştırmaya katılmaya gönüllü hükümlülerin rızaları alınarak, kurumların belirleyeceği gün ve saatler ile kurumların uygun göreceği alanlarda, ses kaydı ve görüntü alınmaması, çalışma sonucunun iki örneği ile CD'sinin de Genel Müdürlüğümüze gönderilmesi, araştırma çalışmasının sonucunun Genel Müdürlüğümüzün izni olmaksızın yayınlanmaması, basın yayın organları ile paylaşılmaması ve hiçbir şekilde kullanılmaması koşullarıyla, mesai saatleri içerisinde yürütülmesi uygun görülmüştür.

Bilgi ve gereğini rica ederim.

Burhanettin ESER
Hâkim
Bakan a.
Genel Müdür Yardımcısı

Konya Yolu No:70 - 06330 Beşevler/ANKARA Ayrıntılı bilgi için irtibat: Yetişkin İyileştirme Şb.Md. T.ÇELEBİ
Tel: 0 312 204 13 97-1453-1168-1451 Faks: 0 312 223 43 91 Web:www.cte.adalet.gov.tr

